

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

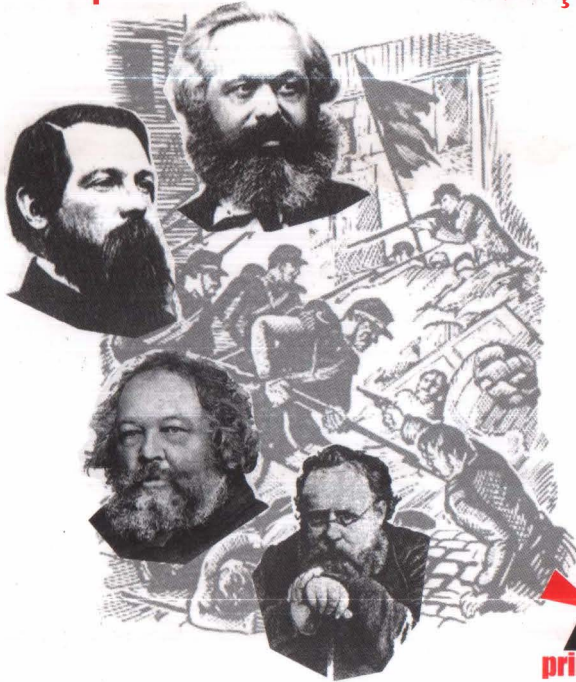
Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

uluslararası işçiler birliği

(birinci enternasyonal)

Halil Çelik



uluslararası işçiler birliği

(birinci enternasyonal)

Halil Çelik



Prinkipo - Siyasi Tarih
uluslararası işçiler birliği
(birinci enternasyonal)
Halil Çelik

Kapak ve sayfa tasarımı

Prinkipo Yayıncılık

Optima 10

Kapak Resmi

Paris Komünü barikatlarında çatışma;
Proudhon; Bakunin; Engels; Marx

Baskı - Cilt

Yön Basın Yayın Matbaacılık

Davutpaşa Caddesi, Güven San. Sitesi,

B Blok, 366, Topkapı / İstanbul

Tel: +90 - 212 - 544 66 34

ISBN: 978-605-4071-01-2

Prinkipo Yayıncılık Ağustos 2008

Tüm hakları saklıdır

Prinkipo Yayınları

Caferağa Mahallesi, Serasker Cad. No: 90 Kat 4
34714 Kadıköy - İstanbul / Türkiye

Telefon / Faks: +90 - 216 - 418 63 61

e-posta: iletisim@prinkipoyayincilik.com

web: www.prinkipoyayincilik.com

uluslararası işçiler birliği

(birinci enternasyonal)

Halil Çelik

Ağustos 2008



gerçekler devrimcidir...

İçindekiler

Yayınevinin Notu	7
Önsöz	11
Uluslararası İşçiler Birliği'ni önceleyen koşullar	17
Uluslararası İşçiler Birliği'nin kuruluşu ve biçimlenmesi (1864 - 1866)	49
Sosyalist bir programa doğru (1866 - 1868)	77
Anarşizme karşı mücadele (Eylül 1869 Basel Kongresi)	115
Prusya - Fransa Savaşı (Temmuz 1870) ve Paris Komünü (Mart 1871)	129
Paris Komünü sonrasında Uluslararası İşçiler Birliği	159
Bakunin'le son hesaplaşma ve Marksizmin zaferi (1872 Lahey Kongresi)	173
Uluslararası İşçiler Birliği'nin son yılları	185
Sonsöz yerine -abartılar ve gerçekler-	193



Belge I	
Karl Marx'ın "Açılış Söylevi"	
("Uluslararası İşçiler Birliği'nin Açılış Çağrısı")	207
Belge II	
Uluslararası İşçiler Birliği'nin Genel Tüzüğü	
(Ekim 1864)	219
Belge III	
Geçici Genel Konsey Delegelerine Yönerge	
[Çeşitli Sorunlar] (Ağustos 1866)	225
Belge IV	
Enternasyonal İçindeki Sözde Bölünmeler	
(1872)	239
Marx'ın ve Engels'in özel yazışmaları	297
Kaynakça	362



Yayınevinin notu

Merhaba,

Elinizdeki kitapla birlikte, Franz Mehring'in tarihsel maddeci yöneme ilişkin broşürünün ardından, siyasi tarih alanında yayınlamayı düşündüğümüz çalışmaların ilkinin sunmuş oluyoruz.

Siyasi tarih alanına ilişkin yayınlarımıza *Uluslararası İşçiler Birliği'*ne ilişkin bu çalışmayla başlamamızın, kronolojik kaygılardan kaynaklanmadığını belirtmek isteriz. *Uluslararası İşçiler Birliği'*ne (I. Enternasyonal) ilişkin bu çalışmayı siyasi tarih alanındaki ilk kitabımız olarak yayınlamamızın başlıca iki nedeni var. Bunlardan birincisi, bu uluslararası örgütlenmenin, Marksizmin biçimlenmesinde ve gerçek bir siyasi akım haline gelmesinde oynadığı önemli roldür.

Felsefi, ekonomik, toplumsal, estetik, dinsel vb. bütün akımların, somut yaşamın dayattığı gereksinimlere yanıt bulma arayışı içinde, adım adım oluştuğunu biliyoruz. Dolayısıyla, hiç bir düşünce sistemi, hiç bir dünya görüşü, olağanüstü yeteneklere sahip insanların kafasında herhangi bir zamanda ve -deyim yerindeyse- bir gecede yaratılmaz; tersine, çoğu zaman onyıllar süren sistemli çabaların ürünü olarak biçimlenirler.

Bu çabaların ifadelerini, sözkonusu her akımın, başta kendisini önceleyenler olmak üzere diğer akımlara karşı sürdürdüğü polemiklerde bulabiliriz. Bir akımın, maddi yaşamın dayattığı sorunlara kapsamlı ve kalıcı çözümler bulması ve onları bütünsel bir sistem içine yerleştirmesi; ken-

disini oluşturmaları için, öncülleriyle ve "rakip"leriyle polemik sürdürmesi gerekir. Bu durumu en yalın biçimde Marksizmde buluyoruz.

Marksizmin bilimsel bir dünya görüşü olarak ortaya çıkması, kuşkusuz, onun kurucularının önceki başlıca düşünce sistemleriyle ve akımlarla "masa başında" hesaplaşmasının ürünüydü. Ancak, "*Feuerbach Üzerine Tezler*"inde, "*bugüne kadar bütün düşünürler dünyayı yorumlamakla yetindiler; oysa asıl olan onu değiştirmektir*" diyerek yola çıkan Marx'ın "*praxis felsefesi*"nin temelleri, somut yaşamla ilişkisini bütün diğer akımlardan çok daha derinde ve ideolojik kırılmalara karşı duracak biçimde atılmıştı. İşçi sınıfının, Marksizm olarak bilinen dünya görüşünün ete kemiğe bürünmesi de, elbette, kapitalizmin ve işçi sınıfının gelişmesine koşut olacaktı. Özetle, işçi sınıfının biçimlendiği 19. yüzyıl ortalarında, 1864'te kurulan *Uluslararası İşçiler Birliği*, Marksizmin, içinde Proudhonculuk'la, anarşizmle ve -bir ölçüde- sendikacılıkla mücadele ederek serpilip geliştiği uluslararası bir platform olduğu için önemlidir.

Uluslararası İşçiler Birliği üzerine bu çalışmayı yayınlamamızın ikinci nedeni ise daha somut ve güncel bir gereksinime yanıt verme isteğidir.

Bilindiği gibi, genel olarak "sol"da, özelinde ise Pablocular*

* IV. Enternasyonal içinde 1950'lerin başında ortaya çıkan ve kurucusu M. Pablo'nun adıyla anılan revizyonist akım. Pablo, Stalinist bürokrasinin II. Dünya Savaşı sonrasındaki güçlü konumuna teslim oldu, onun önünde diz çöktü. Sosyalizme gidişte bürokratik diktatörlüklere devrimci misyon biçen Pablo, IV. Enternasyonal'in dünya devrimindeki öncü rolünden vazgeçerek, onun şubelerinin Stalinist partilere katılmasını savunan, dolayısıyla IV'ün tasfiyesi anlamına gelen "derin giriş" taktiğini geliştirdi. Onun Mandelci ve Morenocu izleyicileri, aynı misyonu sendikacılığa, "ulusal kurtuluş" hareketlerine gerillacılığa ya da gençlik hareketlerine uyarladı.

arasında, uzun süredir, “yeniden Birinci Enternasyonal”ci bir eğilim söz konusu. Neredeyse 150 yıl öncesine ait bir örgütlenme modeline dönme çabasının ne denli akıl dışı olduğunu anlatmaya gerek yok (zaten bunun yeri de burası değil). Bunun yerine, insanlara, tarihsel ve toplumsal koşullardan soyutlanmış bir örgütlenme modeli olarak önerilen Uluslararası İşçiler Birliği’nin ne olduğunu göstermenin daha yararlı olacağını düşünüyoruz.

Halil Çelik’in *Uluslararası İşçiler Birliği*’ne ilişkin bu çalışmasını, içerdiği bilgi ve belgelerin yanı sıra, bu uluslararası örgütlenmeyi verili tarihsel ve toplumsal koşullar içinde ele alan tarihsel maddeci yöntemiyle de önemsiyor ve değerlendirmenize sunuyoruz.

Prinkipo Yayıncılık

Ağustos 2008





19. yüzyıl ortalarında Londra'da, işini yitirmiş bir işçi ailesi

Önsöz

İnsanlar çoğu zaman, diledikleri bir örgütsel modeli, zamandan ve mekandan bağımsız biçimde, dilediklerince seçebileceklerini ve yaşama uygulayabileceklerini düşünürler. Oysa bu, hem bizim düşünce ve dileklerimiz, içinde bulunduğumuz maddi koşullara bağlı ve onun ürünleri oldukları için bir yanılsamadır; hem de bütün örgütlenmeler, belirli tarihsel – toplumsal koşullar altında ortaya çıktıkları ve o dönemin belirli bir gereksinimini karşıladıkları için gerçekleşme şansı olmayan bir özlem olarak kalmaya mahkumdur.

Ama bu durum, kişi ya da çevrelerin böylesi bir çabaya girmeyecekleri; bambaşka tarihsel - toplumsal koşullara özgü düşünceleri, örgütsel biçimlerini vb. yeniden canlandırmaya çalışmayacakları anlamına gelmiyor. Tersine, insanların, gerek bireysel yaşamlarında gerekse toplumsal düzeyde, işlevlerini tamamlayarak tarihe mal olmuş düşünceleri, inançları ve ilişki biçimlerini bugüne taşıma eğilimine sahip olduklarını biliyoruz.

Bu eğilim, kendisini en çıplak ve etkili biçimde, tam da, bizim “kriz var” dediğimiz dönemlerde açığa vurur. Kriz dönemlerinin, verili düşünsel ve kurumsal çerçevelerin toplumun somut gereksinimlerini artık karşılayamadığı; yerlerini yenilerine bırakma zorunluluğunun kendisini dayattığı dönemler olduğunu söyleyebiliriz. Kriz dönemlerinde insanlar, genellikle, “çözüm” olarak, geçmişten bildikleri, “en kolay” elde edilebileceğini - hatta zaten ellerinde olduğunu- düşündükleri düşüncelere, örgütlenmelere vb. sarılırlar. Marx’ın “18 Brumaire”de kullandığı sözcüklerle ifade edersek, “Bütün ölmüş kuşakların geleneği, bir karabasan gibi, yaşayanların beyinleri üzerine çöker. Ve, onlar, özellikle devrimci bunalım çağlarında, kendilerini ve

şeyleri devrimcileştirmeyle, önceden varolmamış bir şeyi yaratmayla meşgulmüş gibi göründüklerinde bile, dünya tarihindeki bu yeni mizansenin o eskiden kalma kılık içinde ve onlardan ödünç aldıkları bir dille sahnelemek için, onlardan adlarını, sloganlarını, kıyafetlerini ödünç alarak, korku içinde geçmişin ruhlarını yardıma çağırırlar."

*Uluslararası İşçiler Birliği'*ne ilişkin bu çalışmaya başlamama ve elinizdeki kitabın yayınlanmasına yol açan şey, tam da, "sol" içinde uzunca süredir moda haline gelmiş olan bu "ruh çağırma" seansları oldu. Ama bu çalışmanın amacı, *Uluslararası İşçiler Birliği'*ne ilişkin "ruh çağırma" seanslarını eleştirmek değil. Bunun yerine, sözkonusu "ruh"un bedenini, onu yaratan koşullarla bağlantısı içinde ele almaya ve Türkiye'de pek fazla tanınmayan bu örgütlenmeyi tanıtmaya çalışacağım. Bu yolla, okurun Uluslararası İşçiler Birliği'nin ortaya çıktığı toplumsal koşullarla günümüz dünyası arasında bir karşılaştırma yapmasına yardımcı olabileceğimi umuyorum.

Böylesi bir karşılaştırmayı önemli buluyorum. Çünkü sözkonusu uluslararası örgütlenmeyi doğuran koşullarla kapitalizmin bugünkü dinamikleri arasında belirgin bir benzerlik söz konusu. Bunların başında da, üretici güçlerin devasa gelişmesiyle üretimin patlaması, üretken sermayenin önündeki engellerin aşılması; yani, doğası gereği coğrafi, siyasi, ideolojik vb. hiç bir engel tanımayan sermayenin -onunla birlikte de emeğin- her türlü ulusal siyasi sınırı aşma çabası geliyor.

Benzer dinamikler, koşulların ve araçların farklı olmasından kaynaklanan farklılıklara karşın, benzer sonuçlara yol açarlar. Bu yüzden, yukarıda sözünü ettiğim "ruh çağırma seansları", yani "Uluslararası İşçiler Birliği'ne dönme" eğilimi, boşlukta, birden bire ortaya çıkmış değil. Onun, kapitalist üretim sürecindeki benzer dinamiklerin benzer sonuçlarından biri olduğunu düşünüyorum.

Gerek kitabın adından, gerekse içindeki değerlendirmelerden anlaşılabilceği gibi, *Uluslararası İşçiler Birliği'*ni "*Birinci Enternasyonal*" olarak tanımlamaktan özellikle kaçındım. Bunun iki

nedeni var. Birincisi, “enternasyonal” sözcüğünün büyük ölçüde Marksizmle özdeşleştirilmiş biçimde ve Marksistlerin savunduğu dünya partisi anlamında kullanılıyor olması; dolayısıyla, kimi yanılsamalara yol açmasıdır. Bu yanılsamalardan biri, Uluslararası İşçiler Birliği’nin Marksist bir enternasyonal olduğudur.

Marksistler için “enternasyonal”, işçi sınıfının ve insanlığın tarihsel çıkarlarını ifade eden bir program çerçevesinde kapitalist üretim ilişkilerinin ortadan kaldırılması ve sosyalizm için mücadele eden siyasi bir yapıdır. Böylesi bir dünya partisi anlamında ilk uluslararası örgütlenme ise, Marx ile Engels’in Uluslararası İşçiler Birliği’nden yıllar önce kurduğu *Komünistler Birliği* idi. Sendikacıların kurduğu *Uluslararası İşçiler Birliği* ise, yıllarca, bu hedefe yönelik net bir programa bile sahip olmayan son derece gevşek bir dayanışma örgütü idi. Farklı ülkelerden işçilerin dayanışmasını örgütlemek amacıyla kurulmuş olan Uluslararası İşçiler Birliği -ki ona zaman içinde örgütsel biçim kazandıranlar da Marx ve arkadaşlarıydı- Marksizmin programını bir ölçüde benimsediğinde, artık “yol”un sonuna gelmişti. O, işçi sınıfının bebeklik, Marksizmin ise “olgunlaşma” dönemine ait bir örgütlenmeydi.

Unutmayalım ki, Uluslararası İşçiler Birliği’nin kurulduğu dönemde, ortada Marksizm’in temeltaşı olan *Kapital* bile yoktu. Marksizmin siyasi programatik çerçevesi, *Uluslararası İşçiler Birliği* sürecinde yaşanan sınıf mücadelelelerinden ve Prusya-Fransa savaşı, Paris Komünü gibi tarihsel öneme sahip gelişmelerden çıkarılacak dersler ışığında, onun içinde küçük burjuva sosyalizminin temsilcilerine karşı verilecek mücadele sürecinde netleşecekti.

Uluslararası İşçiler Birliği’nin kuruluşunda hiç bir rol oynamamış olan Marx, bu örgüte, yalnızca, onu bilimsel sosyalist dünya görüşünü yaymada kullanılacak bir platform olarak gördüğü için girmişti.

Engels’in , F. A. Sorge’ye yazdığı 12 –[17] Eylül 1874 tarihli mektuptaki şu sözlerinin, Uluslararası İşçiler Birliği’nin tarih-

teki yerini oldukça yalın biçimde özetlediğini söyleyebiliriz:

“Enternasyonal, on yıl boyunca Avrupa tarihinin bir yanını - geleceğin üzerinde kurulduğu yanını- belirledi ve bu çalışmasını gururla anımsayabilir. Ancak o, eski biçimiyle yaşamaktadır. Eskisine benzeyen yeni bir Enternasyonal’i -her bir ülkedeki proleter partilerin ittifakını- yaratmak için, 1849-64 arasında olduğu gibi işçi hareketinin genel olarak bastırılması gerekecektir. Ancak proleter dünya böyle bir şey için artık fazlasıyla büyümüş ve genişlemiştir. Bana göre, bir sonraki Enternasyonal -Marx’ın yazıları birkaç yıl etkili olduktan sonra- doğrudan doğruya komünist olacak ve bizim ilkelerimizi ilan edecek.”

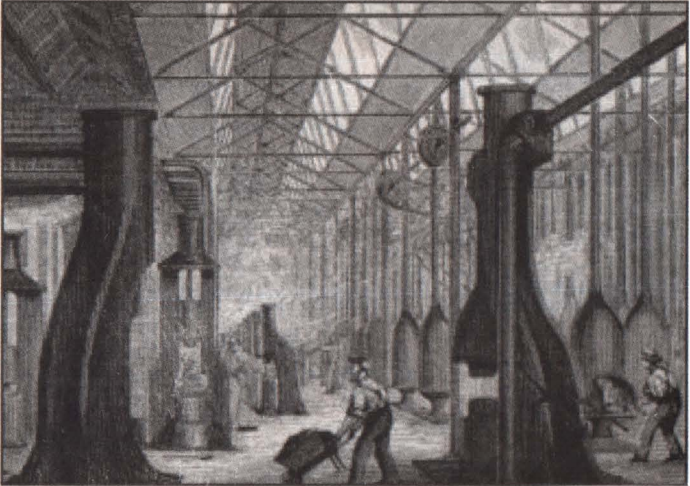
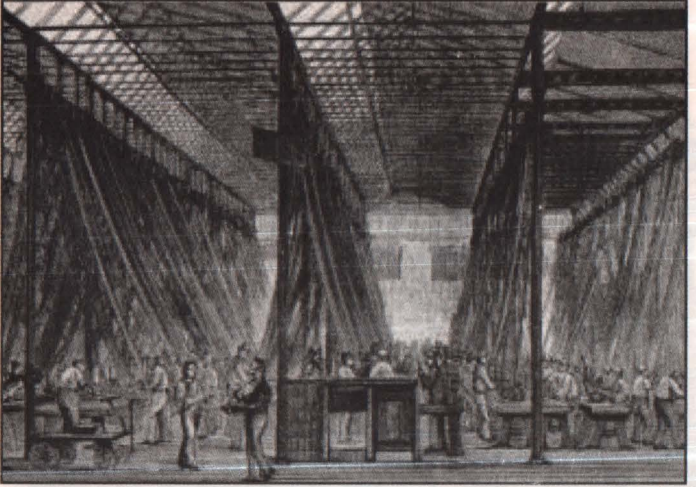
Uluslararası İşçiler Birliği’ne ilişkin bu çalışmayla, “korku içinde geçmişin ruhlarını yardıma çağırmanın” anlamsız olmakla kalmayıp gerici bir karakter de taşıdığını göstermeye çalıştım.

Bu, işin, bir anlamda, neyin olamayacağına, olmaması gerektiğine ilişkin yanıydı. Neyin olabileceğini ve olması gerektiğini söyleyebilmek için ise, Uluslararası İşçiler Birliği’nden sonraki deneyimlere bakmak gerekiyor. Bunlardan, kendisinden önceki deneyimleri de varlığında cisimleştiren sonuncusunu, “Sosyalist Devrimin Dünya Partisi (IV. Enternasyonal)” başlığı altında değerlendiren bir diğer çalışmamı, yine Prinkipo Yayıncılık eliyle, önümüzdeki dönemde görüş ve eleştirilerinize sunacağız.

Halil Çelik



19. yüzyılda, Londra'da bir işçi eylemi



Uluslararası İşçiler Birliği'ni önceleyen koşullar

(...)

“Bir yanda modern sanayi ve bilim, öte yanda modern sefalet ve ayrışma arasındaki bu karşıtlık; üretici güçlerle çağımızın toplumsal ilişkileri arasındaki bu karşıtlık, açık, baskın ve reddedilemez bir olgudur.

Kimi kesimler buna ağıt yakabilir, kimileri ise modern çatışmalardan kurtulmak için, çağdaş becerilerden kurtulmak isteyebilirler. Ya da onlar, sanayideki böylesi belirgin bir ilerlemenin, siyasette belirgin bir geri çekilmeyeyle tamamlanmayı gerektirdiğini düşleyebilirler.

Biz, kendi payımıza, bütün bu çelişkilere damgasını vurmayı sürdüren akıllı ruhun biçimi konusunda yanılmıyoruz. Toplumun ortaya yeni çıkmış güçlerinin iyi bir biçimde işlemek için istedikleri tek şeyin, ortaya yeni çıkmış insanlar tarafından yönetilmek olduğunu biliyoruz — ve bunlar işçilerdir.

*İşçiler, bizzat makinenin kendisi gibi, modern zamanın buluşlarıdır.” **

Karl Marx

** Marx'ın People's Paper'in Yıldönümünde Yaptığı Konuşmadan. Bu konuşmanın tam metni, 14 Nisan 1856 19 Nisan 1856 tarihli People's Paper'da yayınlandı. K. Marx and F. Engels, Selected Works, Progress Publishers, Moscow 1969, s. 500*

19. YÜZYIL'DA DURUM

Uluslararası İşçiler Birliği,

19. yüzyıl ortalarında, üretici güçlerin gelişmesinde tam bir sıçramanın yaşandığı; üretimin, tekelci kapitalizm öncesi dönemle karşılaştırılamayacak ölçüde yoğunlaştığı ve arttığı; devasa bir sermaye birikiminin sağlandığı, en sonu, kapitalizmin artık bir dünya sistemi haline gelmeye başladığı koşullarda kuruldu. Kabaca 1847 yılında başlayan kapitalist büyüme dönemi yirmi yıl sürecekti.

Kapitalist gelişmenin büyüklüğünü görmek için, dönemin, özellikle üretim araçlarının üretiminde stratejik önem taşıyan iki hammaddesi olan kömür ve demir üretimine bakmakta yarar var. 1866 yılında, kömür üretimi, İngiltere'de 106,7 milyon tona ulaşmış; onu 27,8 milyon tonla ABD, 21,8 milyon tonla Almanya, 12,7 milyon tonla Fransa izlemişti. Bu ülkelerin 1866 yılındaki ham demir üretimi ise şöyleydi: İngiltere 4,9 milyon ton, ABD 1,03 milyon ton, Almanya 1,05 milyon ton, Fransa 1,26 milyon ton.

1847-57 yılları arasındaki on yıl içinde kömür üretiminde yaşanan artış, Almanya'da yüzde 12, İngiltere ve Fransa'da yüzde 52, ABD'de ise yüzde 156 olmuştu. Bu artış, 1857-66 yılları arasında çok daha çarpıcıydı. Bu dönemde İngiltere'nin kömür üretimi yüzde 57, Fransa'nınki yüzde 61 artarken, ABD'nin kömür üretiminin artış hızı önceki on yıla göre azalarak yüzde 126 olarak gerçekleşmişti. Almanya ise aynı dönemde, tam bir sıçrama gerçekleştirerek kömür üretimini yüzde 104 oranında arttırdı.

Bu dört ülkenin aynı yıllar arasında demir üretiminde sergiledikleri artışlar da şöyleydi: İngiltere, 1847-57 yılları arasında yüzde 83, 1857-66 yılları arasında yüzde 32; Fransa, 1847-57 yılları arasında yüzde 68, 1857-66 yılları arasında yüzde 27; Almanya, 1847-57 yılları arasında yüzde 123, 1857-66 yılları arasında yüzde 99; ABD 1847-57 yılları arasında yüzde 10, 1857-66 yılları arasında yüzde 15. ¹

Aynı dönemde, üretici güçlerde, daha önce görülmedik düzeyde sıçramalı bir gelişmeye tanık olundu. Yeni üretim teknikleri devreye girdi, ilk patlamalı motor ve jeneratör bulundu ve bunlar farklı üretim alanlarında kullanılmaya başlandı. Ancak üretimde yaşanan bu devrim, kapitalizmin doğası gereği, her ülkede farklı hız ve yoğunluklardaydı. Örneğin, sanayide yaşanan patlama 19. yüzyılın ortasında, İngiltere’de sonuna yaklaşırken Fransa, Almanya, Belçika ve ABD’de yeni yeni tam hızına kavuşuyor, Avusturya–Macaristan, Rusya, İspanya, İtalya vb. ülkelerde ise henüz ilk evresini yaşıyordu.

1847 – 1867 yılları arasındaki 20 yıllık dönemde, dünyadaki demiryollarının uzunluğu 25.100 kilometreden 157.600 kilometreye ulaşırken, buharlı gemilerin devreye girmesi, kıtalar arası insan ve mal dolaşımını hızlandırdı. Ulaşım sistemindeki bu yeniliklere iletişim alanında devrim sayılacak elektronik telgraf gibi yeni buluşların eklenmesi, kapitalizmin Avrupa’dan çıkarak dünyanın başka bölgelerine işlemesini; hem malların hem de kültürel ve düşünsel ürünlerin dolaştığı bir dünya pazarının oluşmasını sağladı.

Dünya ticareti 1848 – 1866 yılları arasında yüzde 300 oranında artarken, tarihte ilk kez kredi operasyonları, bankacılık sistemi ve spekülatif sermaye işlemleri “ulusal” sınırların ötesinde gerçekleşmeye başladı. 1848’de Kaliforniya’da, 1851’de ise Avustralya’da büyük altın madenlerinin bulunması ve bu altının Avrupa’ya akması, hem üretime (teknolojik gelişmeye) hem de silahlanmaya büyük sermaye yatırımları yapılmasını kolaylaştırdı. Aynı dönemde, Avrupa’dan Amerika’ya, Avustralya’ya ve Afrika’ya yönelik göç hareketinin yoğunlaşmasıyla birlikte, hem Avrupa’daki atıl nüfus başka topraklarda kapitalist üretime dahil ediliyor, hem de yeni hammadde kaynakları ve pazarlar yaratılıyordu.

19. Yüzyılın ortalarına gelindiğinde, Avrupa’nın en ileri

ölkeleri, yeni hammadde ve besin kaynakları ile kendi mamül malları için pazarlar bulmada birbirleriyle amansız bir rekabet içindeydiler. Buna, Latin Amerika'da ve Asya'da, sömürge olmayan kimi ölkelerin belirli gıda ürünleri ile hammaddelerin üretiminde yoğunlaşarak kapitalist dünya pazarına eklemlenmesi dahil oldu.

Avrupa sermayesi, sömürgeleştirememiş olan Çin'in ve İran'ın yanı sıra Osmanlı İmparatorluğu'nun da dahil olduğu ölkeleri borçlandırma yoluyla yarı sömürge haline getiriyor ve bu ölkelerde liman ve demiryolu yapımı, madencilik gibi alanlarda altyapı yatırımlarına yöneliyordu. Ancak ileri kapitalist ölkelerde ulusal pazarların oluşumuna önemli katkı sağlamış olan limanlar ve demiryolları, sözkonusu ölkelerde farklı bir işleve sahipti. İngiltere, Fransa, Almanya vb. ölkelerin buralardaki altyapı yatırımları, farklı bölgeleri "ulusal" bir pazarın oluşmasına katkıda bulunacak biçimde birbirine bağlamayı değil; o ülkenin bir bölgesinde üretilen ürünlerin ve hammaddelerin dünyanın fabrikasına, yani Avrupa'ya ulaştırılmasını sağlamayı amaçlıyordu. Örneğin, Osmanlı İmparatorluğu'nda inşa edilen ve ülkenin farklı bölgelerini birbirine ya da başkent İstanbul'a bağlamak yerine Avrupa'nın gereksinim duyduğu -incir, üzüm, pamuk vb.- tarım ürünlerini ya da kimi madenleri oraya aktarmak üzere liman kentlerine uzanan kısa demiryolları bu durumun ifadesidir.

19. Yüzyılın ortalarından başlayarak, sözkonusu ülkelere yönelik sanayi ürünleri ve -doğrudan altyapı yatırımları biçimindeki- sermaye ihracına, borçlandırma biçiminde doğrudan sermaye ihracı eklendi ve bu giderek artan bir önem kazanmaya başladı. Bu durum da Avrupa ve Kuzey Amerika merkezli dünya kapitalizmine hammadde ve gıda ürünleri sağlayan ve bunun karşılığında sanayi ürünleri satın alan ölkelerden merkeze artı değer aktarımını, yani emperyalist sömürüye geçişi ifade ediyordu.

Ancak kapitalizmin son derece hızlı gelişimi, onun, üretimin görülmedik ölçekte toplumsal olarak yapılması ile üretim araçlarının ve zenginliklerin giderek daha az sayıda insanın özel mülkiyetinde olması biçimindeki temel çelişkisinin de aynı hızla açığa çıkmasına yol açtı. İnsan soyunun giderek büyüyen bir kesimi yaşamını emek gücünü satarak yaşamaya zorlanıyor (proleterleşiyor), işçi sınıfı üzerindeki kapitalist sömürü katlanarak artıyor, sömürgeleştirilen toprakların sakinleri Avrupa –ve Kuzey Amerika- merkezli kapitalist üretimin gereksinim duyduğu hammaddeleri sağlamak için kölelik koşullarında çalıştırılıyordu. Özetle, üretici güçlerdeki devasa gelişme, Avrupalı emekçilere ya da sömürgelerdeki halklara, bu gelişmenin kaçınılmaz biçimde yol açtığı sınırlı iyileştirmeler bir yana, herhangi bir refah getirmiyor; kural olarak, onların yaşam koşullarını alt üst ediyor ve daha da zorlaştırıyordu.

Emeğin verimliliğini yüzlerce kat arttıran ve sermayenin – hem mal hem de para olarak- dünya çapında dolaşımını mümkün kılan bilimsel ve teknolojik devrimler, kapitalistler için yalnızca düşük maliyetle daha yoğun üretim yapma ve yeni pazarlara girme anlamına gelmedi. O aynı zamanda, dünya pazarı üzerinde egemenlik peşinde koşan kapitalist gruplar arasındaki rekabeti de arttırdı. Bütün bunlar, artık belirli bir gelişmişlik düzeyine ulaşmış olan üretici güçlerin verili “ulusal” sınırlar içinde tutulamamasının ifadesiydi.

Üretimde devasa bir artışa yol açan sanayi devrimi, 1850’li ve 60’lı yıllara gelindiğinde, yerini genel bir durgunluğa bırakacaktı. 1857’de ileri kapitalist ülkelerde patlayan ve bütün dünyayı kapsayan büyük kriz, üretimle birlikte ticaret ve para sektörlerini de vurdu. Bunu, 1866’da, özellikle İngiltere, Almanya, Fransa ve ABD’yi sarsan bir başka kriz izledi. Gıda malları fiyatları arttı, İngiltere’de gemi inşa ve tekstil sektörleri çöktü. 1861 – 65 yılları arasında, ABD’deki iç savaşın etkisiyle bu ülkeden Avrupa’ya pamuk ihracatının

neredeyse tümüyle durması, İngiltere, Fransa, Almanya ve Rusya'da ciddi bir krize yol açtı. 1862 yılı Ekim ayında, İngiltere'nin sanayi merkezi Lancashire'daki tekstil işçilerin yüzde 51'i işsiz kalırken, yüzde 38'i yalnızca kısa süreli ve düzensiz olarak çalışabiliyordu.²

19. Yüzyılın ortasında, sanayideki tekeliyle ve sömürgeci gücüyle İngiltere, dünya ticaretine ve para piyasalarına egemendi. Söz konusu dönemde İngiltere, makine ve gemi yapım sanayilerinde sergilediği bilimsel teknolojik gelişmeyle birlikte, diğer ülkelerin makine gereksinimini sağlayan bir dünya fabrikası haline geldi.

1850'li ve 60'lı yıllarda yükselen bir diğer ülke de Fransa'ydı. Üretimini ortalama 20 yıl içinde ikiye katlamış olan Fransız ağır sanayinin gelişme hızı, ilk kez bu dönemde hafif sanayiye aştı. Fransız ekonomisinde büyük bir ağırlığa sahip olan küçük ve orta ölçekli işletmelerin önemli kesimi bu dönemde büyük sermayenin eline geçti. Ancak küçük üreticiler giyim, takı, mobilya üretimi gibi sektörlerdeki ağırlıklarını korudular. Yine aynı dönemde, Fransa'da demiryolu yapımının yanı sıra dışsatımda, bankacılık ve borsa sektörlerinde çarpıcı bir gelişme yaşandı.

Söz konusu dönemde ağır sanayinin en hızlı geliştiği ülkelerden biri Almanya'ydı. Almanya'daki makine üreten fabrikaların sayısı, 1846 – 1861 yılları arasında 131'den 300'e yükselmişti. Önde gelen kapitalist ülkeler arasına girmiş olan ABD ise 1860 yılına gelindiğinde, dünya sanayi üretiminde dördüncü sırada yer alıyordu. 1840 – 1860 yılları arasında, bu ülkedeki demiryollarının uzunluğu 4.800 km.'den 48.000 km.'ye çıkarak tam on kat arttı. Yine, küçük bir Avrupa ülkesi olan Belçika'nın aynı dönemde sanayide sergilediği gelişme, onu bütün Avrupa'nın demiryolları için gerekli donanımını sağlar konuma getirdi.³

Kapitalizmin Avusturya, İtalya, Rusya, İspanya ve İsviçre gibi

kapitalizm öncesi üretim ilişkilerinin ve toplumsal örgütlenme biçimlerinin varlığını koruduğu, tarım ağırlıklı diğer ülkelerdeki gelişimi ise daha çelişik biçimde ve daha yavaş ilerledi. Savaş konusunu ülkelerde en gelişmiş sanayi üretim ile son derece geri üretim biçimlerini bir arada görmek mümkündü. Örneğin, İtalya'nın güneyinde feodal ilişkiler egemen iken, ülkenin kuzeyi gelişkin bir sanayi bölgesi haline gelmişti. Benzer biçimde, kapitalizm öncesi üretim ilişkilerinin varlığını koruduğu Rusya'da, 1866 yılında, 100'ün üzerinde işçi çalıştıran (kimi 1000'den fazla) 644 fabrika bulunuyordu.



İŞÇİ SINIFI Bu dönemdeki hızlı kapitalist gelişmeye paralel olarak, işçi sınıfı da hem sayısal olarak artıyor hem de niteliksel olarak gelişiyordu. 1871 Yılında İngiltere'de yapılan nüfus sayımına göre, ülkedeki insanların yüzde 35'i sanayide çalışıyordu; Galler'le birlikte (İskoçya ve İrlanda hariç) İngiltere'deki işçilerin sayısı, aile üyeleri hariç 8 milyonu bulmuştu.⁴ Fransa'da 1866'da yapılan nüfus sayımında üç milyona yakın insan ücretli işçiydi. 1860 yılında yapılan sayıma göre, Almanya'da, 450 bin kişi 50'den fazla işçi çalıştıran fabrikalarda istihdam ediliyordu. Yine, iç savaş öncesinde 1.311.000 işçinin sanayide çalıştığı ABD'de toplam ücretli sayısı 3,5 milyonu buluyor; Rusya'da ise 1866'da 231 bin insan büyük işletmelerde çalışıyordu.⁵

İşçi sınıfının çalışma ve yaşam koşulları, ülkelerin tarihsel toplumsal koşullarına ve kapitalist gelişmenin biçimine bağlı kimi farklılıklar sergilemekle birlikte, genelde pek de "parlak" değildi. Despotik rejimlerin egemen olduğu ülkelerde işçi sınıfının yoğun kapitalist sömürüye örgütlü biçimde karşı koyma olanağı oldukça sınırlı; çalışma ve yaşam koşulları da, bununla bağlantılı olarak, emekçilerin burjuva

demokratik kurumlardan yararlanabildiği İngiltere gibi ülkelerde olduğundan daha kötüydü. Ama bu, Çartistlerin mücadelesi sonucunda 1847 yılında çıkartılmış olan; sendikal örgütlerin yasallığını kabul eden ve kadınlarla çocuklar için 10 saatlik işgünü öngören “Çalışma Yasası”na karşın, İngiliz işçi sınıfının çalışma ve yaşam koşullarının çok iyi olduğu anlamına gelmiyordu.

1860'lara gelindiğinde, İngiltere'deki çalışma ve yaşama koşullarında sağlanan iyileşmeler, asıl olarak işçi sınıfının küçük bir azınlığını oluşturan ve kural olarak sendikalarda örgütlenmiş olan kalifiye işçilerle sınırlıydı.

İngiliz sanayi burjuvazisi, ticarete ve sömürgeler üzerinde sahip olduğu tekelci konumun sağladığı avantajla, işçi sınıfının küçük bir kesimine, görece iyi çalışma ve yaşama koşulları sunabiliyordu. 19. Yüzyıl ortasında, İngiltere, işçi aristokrasisinin ortaya çıktığı ilk ülke oldu. Yüksek ücretlerle ve günde 9 saate kadar inen süreyle çalışan bu aristokrasi, 1865'te, metalürji sektöründe çalışan toplam işçilerin yüzde 44'ünü; diğer sektörlerde ise 1867'de yüzde 11'ini oluştuyordu. İngiliz işçilerinin ortalama ücreti, Fransa ve Almanya'daki işçilerden hemen hemen yüzde 30 daha fazlaydı.⁶

Ancak bu ülkede, kalifiye işçilerle kalifiye olmayanlar, sendikalı işçilerle sendikasızlar arasında büyük bir fark vardı. İngiliz işçilerinin çoğunluğu son derece zorlu koşullarda ve ağır bir sömürü altında çalışıyor, berbat bir durumda yaşıyordu. İşgünü kadınlar ve çocuklar için 10,5 saatle sınırlayan yasaya karşın, kibrit üretiminde, giyim sektöründe ve fırınlarda işgünü 15 – 16 saati buluyordu. İngiliz işçilerinin 19. Yüzyılın ortasındaki yaşam koşulları, kentlerde gözlenen iyileşmeye karşın, Engels'in İngiltere'de İşçi Sınıfının Durumu'nda anlattığından çok farklı değildi.⁷

ABD'de ise, işçilerin, özellikle de ülkenin batı bölgelerinde

çalışanların küçük bir kesimi, Avrupa'ya göre daha kısa çalışıyor ve daha fazla ücret alıyordu. Ama başta kadınlar, Afrika kökenliler ve çocuklar olmak üzere geniş bir kesim son derece ağır koşullarda çalıştırılıyordu.⁸

İşçi örgütlenmeleri üzerinde yoğun bir polis baskısının uygulandığı Fransa'daki durum ise İngiltere ve ABD'de olduğundan çok daha kötüydü. 1851 yılında, Fransa'daki bütün işçi örgütlenmeleri dağıtılmıştı. Yine Fransa'da, polis, işçilerin siyasi eğilimlerinin de yeraldığı bir "işçi kayıt defteri" tutuyordu (bu uygulama Belçika'da da vardı). Kapitalistler, işçilere ücretlerini fabrikanın dükkanından mal olarak ödemeye (aynı ücret) devam ediyor; ortalama işgünü birçok sektörde 16 saati buluyordu (kadınlar ve çocuklar dahil).

Almanya'daki ve diğer orta Avrupa ülkelerindeki işçilerin durumu da bundan çok farklı değildi. Sanayinin bu ülkelerdeki gelişmesi de işçi sınıfı üzerindeki artı değer sömürsünün yoğun çalışma ve düşük ücretler yoluyla artırılması üzerine kuruluydu. Günlük çalışma saatleri 12 – 16 saat arasında değişiyor, işçi hareketi üzerinde polis terörü estiriliyor; kapitalist sömürü, kapitalizm öncesi toplumsal ilişkiler eliyle yoğunlaştırılıyordu.

19. Yüzyılın ortalarına gelindiğinde, bütün bu ülkelerdeki kötü çalışma ve yaşam koşullarına karşı direnişler ortaya çıkıyor; işçi sınıfının her bir ülkedeki parçası, kapitalizmin uluslararası işleyişine koşut biçimde uluslararası birlikler oluşturma ve ortak mücadele arayışı içine giriyordu. Ancak bu çabalar, henüz karşılıklı yardımlaşma, her bir ülkedeki işçilerin "diğer"lerinin deneyimlerinden yararlanma ve "kendi" durumunu iyileştirme çabalarıyla sınırlıydı.



1857 KRİZİ

1857'de patlayan ekonomik kriz ve durgunluk, burjuvazinin saldırıları karşısında uzun süre sessiz

kalmış olan işçi hareketini yeniden canlandırmıştı. İngiltere’de, Çartizmin devrimci kanadının temsilcileri, 1850’lerin sonlarına kadar, hareketi yeniden canlandırmaya çalıştılar ama bu çabalar başarısızlıkla sonuçlandı. Bu, İngiltere’de sendikacılığın yükseliş dönemi idi. 1850’li yıllar boyunca ABD’de, çok sayıda işçi örgütü doğdu; Fransa’da, işçi sınıfının örgütlü kesimleri –büyük ölçüde cumhuriyetçi burjuvazinin yedeğinde- Bonapartizm karşıtı harekete katıldılar. Aynı yıllarda, 1848’in deneyimlerinin işçi sınıfı içinde canlılığını koruduğu Almanya’da, *Komünistler Birliği*’nin eski üyeleri, birbirlerinden kopuk biçimde küçük gruplar oluşturuyor ve gizli bir devrimci faaliyet başlatıyorlardı.

İşçi hareketi, tam da Marx ile Engels’in öngördüğü gibi, ekonomik krizin ürünü olarak yükseldi. Kapitalizmin krizi, yalnızca sermayenin işçilere yönelik saldırılarının artmasına değil; aynı zamanda grevlerin yaygınlaşmasına ve işçi örgütlenmelerinin güçlenmesine de yol açmıştı. Fransa’da, işçilerin 1860 yılında ekonomik taleplerle başlattıkları kitlesel grevler kısa süre içinde rejim karşıtı harekete dönüştü. 1857 Krizi, Almanya’da da önemli işyerlerinde ve liman şehirlerinde grevlere yol açtı.

Alman işçi hareketi, kimi eyaletlerde, yönetimleri, varolan yasaları kaldırarak işçi örgütlenmelerinin yasallığını kabul etmek zorunda bıraktı; kimi eyaletlerde ise, işçilerin örgütlenmesini yasaklayan yasaların varlığına rağmen sendikal örgütlerinin doğmasına yol açtı. 1862 yılında Leipzig’de *Matbaa İşçileri Birliği*, 1863’te ise Berlin’de *Matbaa İşçileri Sendikası* ve *Makine İmalat İşçileri Birliği* kuruldu. Bu yıllarda, Almanya’da “eğitim derneği”, “işçi birliği”, “kredi ve tasarruf sandığı” biçimleri altında çok sayıda işçi örgütü kuruldu. August Bebel, anılarında, 1860’ların başında, bu işçi derneklerinin “sıcak yaz yağmurunun ardından yerden çıkan mantarlar gibi çoğaldığını” yazar. İşçi hareketindeki

yükseliş Avusturya-Macaristan'a da yansıtacaktı. Güçlü bir grev dalgasıyla birlikte, Avusturya'da ve Macaristan'da, işçi yardım ve eğitim dernekleri kuruldu; Macaristan'da 1863-64 yıllarında siyasi işçi örgütleri kurma yönünde girişimler gözlendi.⁹

1857 Krizi'nin işçi hareketi içinde yol açtığı en önemli kabarış ise, Londralı inşaat işçilerinin 21 Temmuz 1859'da 9 saatlik işgünü talebiyle başlattığı grevle birlikte, İngiltere'de yaşandı. İşverenler, inşaat işçilerinin sendikal örgütlenmeden vazgeçmesi durumunda bu talebi kabul edeceklerini açıklayınca, bunun kendilerine yönelik bir tehdit olduğunu anlayan diğer sendikalar da bu grevi desteklediler. İşçiler, tüm talepleri karşılanmamış olmasına karşın, patronlara kısmen geri adım attırdılar ve grev 1860 yılı Şubatı'nda sona erdi. İnşaat işçileri, 9,5 saatlik işgünü talebini, ancak kısa süre sonra başlatacakları ikinci bir grevde kabul ettireceklerdi.

Bu kitlesel işçi eylemleri, sendikal harekette de kimi değişikliklere yol açtı. Özellikle kitlesel ve militan dayanışma eylemleri, sendikacılığın tutucu yaklaşımını önemli ölçüde geriletirken; küçük işyeri sendikalarının işkolu düzeyinde birleşmesi yönünde bir eğilimi canlandırdı ve büyük merkezi sendikal örgütlenmelerin kurulmasına yol açtı. Ancak bütün bu girişimler, sendikaların, işçi sınıfının küçük ve ayrıcalıklı bir azınlığının elindeki reformist örgütlenmeler olarak sağlamlaşmasıyla sonuçlandı. 1860'ların başlarındaki işçi hareketinin bir diğer ürünü, özellikle Fransa'da, işçi hareketi içinde burjuva siyasi önderlerin vesayetinden kurtulma yönünde bir eğilimin canlanması oldu. Fransız işçileri daha 1857 yılında, parlamento seçimlerinde kendi adaylarını göstermiş ama onların oylarıyla seçilen beş milletvekili Bonapartistler'e katılmıştı - ki bu bir fiyaskoydu.

Bonapartist rejim, 1862'de Londra'da düzenlenen Dünya Fuarı'na katılacak "işçi delegasyonu"nu seçmek için bir

komisyon kurmuştu ve işçilerin “Bonapartist koruyucu”su sayılan bu komisyonda Tolain de yer alıyordu. Ama işçiler artık III. Napolyon’dan kesin bir kopuşa yöneliyordu. Bunun ilk ürünü, 1863 seçimlerinde burjuva muhalefetin büyük şehirlerde başarı kazanması oldu. Bunun ardından işçiler, 1864 yılının Mart ayında Paris’te yapılan kısmi seçimlerde, komisyondan ayrılmış olan Tolain’i kendi adayları olarak göstereceklerdi. Tolain, “60’ların Bildirgesi” adlı bir seçim platformuyla girdiği bu seçimlerde 400 dolayında oy aldı. Bu bildirgenin yazarları, Tolain de dahil, Proudhoncu sosyalistlerdi. Bildirge, işçileri burjuvaziye karşı açık mücadeleye çağırıyor, onları, proletaryanın diğer sınıflarla yasal eşitliği ve ekonomik reformlar için mücadeleye yönlendiriyordu.

Bu dönemde, Avrupa’dan gelen göçmenlerin de etkisiyle canlanan ABD’deki işçi hareketi, kölelik karşıtı mücadelede aktif biçimde yer aldı ve 1860 yılında Cumhuriyetçi Parti’nin başkan adayı Lincoln’ün seçim zaferini kesinleştirdi. ABD işçi sınıfı, iç savaşta burjuva Kuzey’in köleci Güney’e karşı elde ettiği zaferde de önemli bir rol oynadı.



BAŞLICA SİYASİ AKIMLAR 19. Yüzyıl ortalarında, işçi sınıfının ideolojik ve politik düzeyi, ülkeler ve sektörler arasında farklılıklar sergilemekle birlikte, oldukça geri ve büyük ölçüde burjuva ideolojisinin etkisi altındaydı. İşçi sınıfı Avrupa’da ve ABD’de kapitalizm öncesi ilişkileri temsil eden gerici rejimlere karşı mücadelede genel olarak burjuvaziye yedeklenirken, burjuva iktidarlara karşı mücadelede küçük burjuvaziye yaslanıyor ve onun çıkarlarını ifade eden ideolojik ve siyasi çerçeveyi kıramıyordu. Bu durum, henüz biçimlenmekte ve küçük burjuvaziden henüz devşirilmekte olan kitlelerden oluşan bir sınıf için kaçınılmazdı.

İşçi sınıfının en ileri unsurları -ki bunlar bir avuç insandı,

daha 19. yüzyılın başlarında, bilimsel sosyalizme giden yolu bulmuşlardı. Ancak ne işçi sınıfının bilimsel dünya görüşü olarak Marksizm'in temel çözümlmeleri tamamlanmış ne de işçi sınıfı onları benimseyecek olgunluğa ulaşmıştı. Bu yüzden onun öncü kesimleri, büyük ölçüde küçük burjuva sosyalizminin etkisi altında olmayı sürdürdüler. Owen'ın ve Çartist hareket döneminin ütöpik sosyalist düşüncelerinin etkisini sürdürdüğü bu dönemde, küçük burjuva sosyalizminin en yaygın biçimleri Prouhonculuk, Lassalcılık, sendikacılık ve Mazzinicilik'ti.

PROUDHONCULUK Daha 1840' lardan başlayarak büyük kapitalist mülkiyete karşı çıkan Pierre-Joseph Proudhon, toplumsal reform taleplerini 1846'da "*Sefaletin Felsefesi*" adlı eserinde kaleme almış, Karl Marx da, "*Felsefenin Sefaleti*" adlı çalışmasında, onun tezlerini sert biçimde eleştirmişti. Proudhon'un düşünceleri, 1848 Devrimi'nin ardından gelen gericilik yıllarında çok sayıda yandaş buldu. Mali aristokrasiye, borsa spekülâtörlerine ve Katolik Kilisesi'ne karşı çıkan; küçük üreticilere ucuz krediler dağıtılmasını ve onlar arasında mal ve hizmetlerin daha eşit değişimini sağlayacak gönüllü bir birliğin kurulmasını savunan Proudhon, Marx'ın sözleriyle, "*tepeden tırnağa küçük burjuvazinin filozofu ve ekonomisti*" idi.¹⁰

Küçük burjuvazinin sanayi ve mali sermaye karşısındaki muhalefetini temsil eden Proudhon, grevlere ve sendikal örgütlenmelere karşı çıkıyor, sınıf mücadelesinin yerine sınıfların uyumunu savunuyordu. Proudhonculuk Fransa ve Belçika gibi kimi ülkelerde zanaatkarlardan ve köylülükten henüz devşirilmiş işçi sınıfı üzerinde küçümsenmeyecek bir etkiye sahipti. Marx, Uluslararası İşçiler Birliği içindeki başlıca mücadelesini bu akıma karşı verecekti.

LASSALCILIK Küçük burjuva reformculuğunun Almanya'daki örneği, liberal burjuvazinin işçi hareketi üze-

rinde egemenlik kurma çabasının iflas etmesinin ardından ortaya çıkan Lassalcılıktı. 23 Mayıs 1863'te kurulan ve Ferdinand Lassalle'ın başkan seçildiği *Genel Alman İşçi Derneği*, Alman işçilerinin burjuvaziyle eşit koşullar altında siyasi rekabetini ve kapitalizmin reformlar yoluyla iyileştirilmesini savunuyordu. Lassalle'ın reformcu ve idealist dünya görüşü, Alman işçi hareketi üzerinde son derece olumsuz etkide bulundu. Ona göre, toplumsal sorunlar devletin -ki Lassalle, devleti sınıfların üstünde bir güç olarak görüyordu- yardımıyla üretim birliklerinin kurulması yoluyla çözülebilirdi.

Genel oy hakkını toplumsal hedeflere ulaşmanın tek ve evrensel aracı olarak gören Lassalle, Bismarck önderliğindeki junkerlerle anlaştı; Almanya'nın yukarıdan birleşmesi politikasını benimsedi; sınıfların uyumunu ve kapitalizmden sosyalizme barışçıl geçişi savunuyordu.

Grevleri ve sendikaları sınıf mücadelesinin araçları olarak kabul etmeyen ve onların mücadele örgütleri olarak biçimlenmesine karşı çıkan Lassalcılık, dönemin koşullarından dolayı (işçi sınıfının heterojen yapısı ve içinde çok sayıda zanaatkarın varlığı) Alman işçi hareketi içinde önemli bir güç kazandı. Proleter enternasyonalizmine karşı ulusalcılığı savunan Lassalcılık, Alman işçi hareketinin devrimci geleneğini büyük ölçüde kırmış ve onun devrimci yoldan sapmasında önemli rol oynamıştı.

SENDİKACILIK 19. Yüzyıl ortalarında, işçi hareketini devrimci yoldan uzaklaştırıp kapitalist sistem içinde tutan reformcu akımlardan belki de en önemlisi sendikacılıktı. İşçi aristokrasisinin ideolojisi olarak ortaya çıkan sendikacılık, sosyalizm karşıtı bir akım olarak, 1850'lerin başlarında İngiltere'de doğdu.

O yıllarda, devrimci bir işçi hareketi olan Çartizm sınıf mücadelesi alanından büyük ölçüde silinmiş ve işçi hareketi

içinde güçlü bir reformcu eğilim ortaya çıkmaya başlamıştı. Sendikacılık, işçi sınıfının kalifiye olmayan kesimlerini dışlıyor; sınıf mücadelesinin devrimci araçlarına uzak duruyordu. Bu durum, 1857'deki krizin etkisiyle, işçi sınıfı içinde siyasete olan ilginin artmasıyla birlikte değişmeye başladı; siyasi faaliyete katılma isteği, İngiliz sendikal önderlikleri içinde de canlandı.

Ancak bu "sol"a kayma göreliydi. Söz konusu olan, sınıf mücadelelerini devrimci yöneliştten uzak tutmak için sınıflar arasında işbirliğini canlandıran daha liberal politikaların savunusu ve işçilerin emek güçlerini daha uygun koşullarda satmasını sağlamak için siyasi araçların kullanılmasıydı. Bu da, kapitalist sömürü ve burjuva mülkiyet ilişkileri için bir tehdit oluşturmuyor, tersine bunların güvence altına alınmasına hizmet ediyordu.

Sendikaların siyasi mücadeleye katılması konusunda, başı *Londra Sendikalar Konseyi* çekti. Konsey, sendikal hareket içinde "siyasete karışmama"yı savunan tutucu kanada karşıt biçimde, genel oy hakkı ve demokratik bir seçim yasası için mücadeleye girişti. *Londra Sendikalar Konseyi*, işçilerin oy hakkını elde etmesiyle, işçilerin temsilcilerinin (yani sendikacıların) parlamentoya girmesini ve orada reformlar için mücadele etmesini hedefliyordu. Yani söz konusu olan, ücretli emeğin sömürüsü üzerine kurulu sistemin ortadan kaldırılması mücadelesi değil; kapitalist sistemin, işçi hareketini de kendi içine çekerek kalıcılaştırılmasıydı.

Uluslararası İşçiler Birliği'nin kısa tarihi, küçük burjuva akımlara karşı mücadelede Marx önderliğindeki komünistlere yakın duruyor gibi görünen sendikacılığın işçi sınıfının devrimci siyasi mücadelesine olan düşmanlığını gözler önüne serecek; bu akımın sosyalizm karşıtı yüzünün tümüyle açığa çıkması için ise *Sosyalist (İkinci) Enternasyonal* deneyiminden geçmek gerekecekti.

MAZZİNİCİLİK Burjuva liberallerin İtalya'daki işçi dernekleri içindeki gücü, ülkenin ulusal birliği için mücadele eden burjuva demokrat Mazzini'nin artan etkisinde gözleniyordu. 1860'lı yıllarda işçi hareketi içinde aktif biçimde çalışmaya başlayan Mazziniciler, yoksul kitlelerin sorunlarının "*emek ile sermayenin ortak gelişimi*", "*tüketici birliklerinin kurulması*" ve işçi sınıfının "*ahlaki, entellektüel ve ekonomik gelişmesi*"yle çözüleceğini savunuyorlardı.

Mazziniciler yalnızca reformcu bir yol izlemekle kalmadılar, aynı zamanda, işçi hareketi içinde, komplocu örgütsel yöntemleri ve sekter yapılarıyla sınırlandırıcı bir etmen de oldular. İşçi hareketini İtalya'nın ulusal birliğini sağlama davalarında kullanmaya çalışan Mazzini ve izleyicileri, uluslararası işçi örgütlenmelerinden de bu amaçla yararlanmaya çalıştılar. Grevleri "*ahlak dışı bir araç*" olarak tanımlayan Mazziniciler, işçilerin bir sınıf olarak bağımsız hareketini kategorik olarak reddediyorlardı.



ENTERNASYONALİZM DÜŞÜNCESİ İşçiler arasında, kapitalistlere karşı uluslararası dayanışma ve ortak eylemler yapma duygusu daha onun ilk oluşum sürecinden başlayarak vardı. Bu duygu da, elbette, gökten zembille inmemiş; sermayenin yerel, bölgesel ya da "ulusal" sınırları aşan işleyiş yasaları çerçevesinde belirlenmişti. 19. Yüzyılın ortalarına gelindiğinde, şirketlerin hisse senetleri uluslararası düzeyde alınıp satılıyor, işçiler "ulusal" sınırları kitleler halinde aşarak sanayi bölgelerine akıyor ve farklı uluslardan işçiler büyük sanayi merkezlerinde birlikte çalışıyorlardı.

İşçi sınıfının, onu yaratan kapitalizmin doğasından kaynaklanan bu çok uluslu yapısı, Marx ve Engels'in öncülleri olan ütöpik sosyalistlerin öğretilerine de yansımıştı. Başta Owen olmak üzere bütün büyük ütöpik sosyalistler, işçi sınıfının

uluslararası karakterinden hareketle, toplum projelerini, kural olarak ulusal çerçeveler içinde değil, dünya ölçeğinde kurdular.

İşçi hareketi içinde yükselen enternasyonalist eğilimler, bir diğer ifadesini, 1843 yılında "*İşçiler Birliği*" (L'Union Ouvriere) adlı kitabı yazmış olan Fransız ütopyisti Flora Tristan'da buldu. Tristan, işçilere dünya çapında bir birlik kurmak için birleşmeleri çağrısı yaptı. Bu birliğin amacı işçileri, özellikle de onların genç kuşağını aydınlatmak olmalıydı. Ütopik biçimde farklı uluslardan işçilerin dayanışması düşüncesini savunmasına karşın, Tristen'in düşüncelerinin de kapitalizm karşıtı devrimci enternasyonalizmle bir ilişkisi yoktu.

Ütopik sosyalistlerin hiç biri proleter enternasyonalizminin ilkelerini koyamadı. Bunun nedeni onların, toplumun gelişme yasalarından habersiz olmaları; dolayısıyla, işçi sınıfının gerçek tarihsel konumunu ve rolünü görememeleriydi. Bu yüzden, sınıf mücadelesi ve işçi sınıfının bir bütün olarak insanlığın kurtuluşunda herhangi bir rol oynayabileceği düşüncesi onlara yabancıydı. Ütopik sosyalistler, işçi sınıfını, kapitalist üretim içindeki özgün konumuyla değil; genel olarak yoksul ve sefil durumdaki ezilen kitlelerin bir parçası olarak algılıyorlardı. Bütün bu nedenlerden dolayı da onların enternasyonalizmi soyut özlemlerle sınırlı kalmak zorundaydı. Onlar herhangi bir somut hedef ve bu hedefe ulaşma yolunda bir örgütlenme modeli sunamazlardı.

İşçi sınıfının uluslararası birliğine giden yolda asıl önemli adımlar, işçi hareketlerinin kendiliğinden gelişimi içinde atılacaktı. Bunların en önemlisi Çartist hareket içindeki enternasyonalist eğilimlerdi. İlk Çartist örgütlenme olan *Londra İşçiler Birliği*, daha 1838 yılında bütün Avrupalı işçilere bir çağrı yapmıştı: "*Bizleri ezenlerin birleşmiş olduklarını görüyoruz. Peki neden biz de kendi Kardeşlik Birliği'mize, kendi 'Kutsal İttifak'ımıza sahip olmayalım?*"¹¹

Onların gönderme yaptıkları “Kutsal İttifak”, Avrupa’nın en gerici güçlerinin (Prusya, Rusya ve Avusturya-Macaristan) burjuva devrimlerine karşı tek tek verdikleri mücadeleleri birleştirmek amacıyla kurdukları bir enternasyonalidi.



“KUTSAL İTTİFAK” 19. Yüzyılın ilk yarısına damgasını vuran başlıca siyasi gelişmelerden biri, belki de en önemlisi, başını Prusya, Rusya ve Avusturya-Macaristan’ın çektiği Avrupa gericiliğinin burjuva devriminin yayılmasını ve onu işçi ve köylü devrimlerinin izlemesini önlemek amacıyla oluşturduğu karşı devrimci ittifaklardı.

1789 Fransız Burjuva Devrimi’nin hemen ardından, bu ülkeye eski düzeni geri getirmek için daha 1792 yılında birleşmiş olan Avrupalı gerici güçler, Napolyon’un ordusunun 1814’te yenilgiye uğramasının ardından, hedeflerine bir hayli yakınlaşmış görünüyordular. Napolyon, ülkesinde her türlü burjuva demokratik hakkı gasp ederken, uluslararası düzeyde devrimin mirasçısı ve yayıcısı rolünü üstlenmiş; Fransız işgali altına giren bölgelerde yeni yeni ortaya çıkmakta olan burjuva devriminin ideallerini canlandırmıştı.

Napolyon İmparatorluğu’nun çökmesinin ardından, Kuzey İtalya, halkın nefret ettiği Habsburg hanedanlığının eline geçti, Polonya ise bir kez daha Çarlık Rusyası’nın egemenliğine girdi. Ancak, 1789 sonrası yıllarda, burjuva demokrasisi de önemli mevziler kazanmıştı: İspanya’da, 1812 yılında Cadis’de parlamento toplanmış ve anayasal monarşiyi ilan eden demokratik bir anayasayı kabul etmiş; Alman egemenleri, burjuva demokratik muhalefetin baskısıyla, “savaş sonrasında, seçilmiş halk temsilcilerinden oluşan bir parlamento içeren yeni bir anayasanın hazırlanması” için söz vermişti. Dahası, Fransa’da, Napolyon karşısında elde edilen 1814 zaferinin ardından Paris’e dönen 18. Ludwig, iktidarını

parlamentar bir anayasa temelinde sürdürme yönünde, halktan gelen yoğun bir baskı altındaydı.

Avrupa gericiliğinin üç büyük gücü (Prusya, Avusturya ve Rusya), burjuva demokrasisinin hanedanlıklar için nasıl bir tehdit olmaya devam ettiğinin farkındaydı. Onlar, 1789 Fransız Devrimi'yle Fransa'da temelleri atılan ve Napolyon eliyle Avrupa'ya yayılan "burjuva demokrasisi"nin tohumlarını, ortaya çıktığı her yerde ezmek için, karşı devrimci bir enternasyonal örgütlediler.

1815 yılında toplanan *Viyana Kongresi*'nde kurulan bu ittifakın amacı, hanedanlıkların burjuva demokrasisine karşı tek tek verdikleri mücadeleleri birleştirmekti. Rusya, Prusya ve Avusturya, bu konferansta, yönetimleri burjuva demokrasisini destekleyen ya da siyasi rejimi doğrudan parlamentar temsil üzerine kurulu olan ülkelere karşı diplomatik baskı uygulamayı ve -gerektiğinde- askeri müdahalede bulunmayı kararlaştırdı.

Bu "Üçlü (Kutsal) İttifak", Avrupa gericiliğinin 1815 ile 1849 arasında burjuva demokrasisi karşısında elde ettiği bir çok başarıya imza attı. Karşı devrimci enternasyonal, Alman prensliklerinin, halka demokratik bir anayasa sunma yönünde yaptıkları vaadlerin uygulanmasını diplomatik baskı yoluyla engelledi. Yine bu ittifak, Eylül 1819'da Alman parlamentosundan, prensliklerde basın, düşüncüyü ifade ve öğretim özgürlüğünü baskı altına alan "*Karlsbader Kararları*"nın çıkmasını sağladı; Alman prensliklerine, mutlakiyetçi yönetimleri sürdürmeleri, Alman devletleri birliğini güçlendirmeleri ve -seçilmiş halk temsilcileri de dahil- Alman devletlerine yönelik silahlı saldırılara karşı harekete geçmelerini dayattı. Kutsal İttifak, böylece, karşı devrimci uluslararası silahlı müdahalelerin hukuksal yolunu da açıyordu.

Bunun ilk uygulaması İtalya'da gerçekleşecekti. Napoli'de ve Sicilya'da, 4. Ferdinand'ı tehdit eden burjuva devrimci

bir örgüt olan Karbonari'nin ayaklanması üzerine, Ekim 1820'de, Troppau'da bir konferans toplayan İttifak, Avusturya'yı müdahaleyle görevlendirdi. Napoli'ye yürüyen Avusturya ordusu, 1821 yılının Mart ayında devrimci orduyu yenilgiye uğrattı ve mutlakiyeti yeniden kurdu. Bu arada, Napoli'deki devrimin de etkisiyle Piemont'da patlayan bir diğer ayaklanmada, prens naibi, ilan ettiği anayasayı birkaç gün sonra iptal etti (Mart 1821). Karşı devrimci enternasyonal, iki ay sonra Laibach'da topladığı konferansta, Avusturya'yı bu kez Piemont'a saldırmakla görevlendirdi. O günlerde Rusya, Alman devletlerinde patlayacak olası bir devrimci ayaklanmaya karşı harekete geçmek üzere 100 bin askerlik bir orduyu hazır tutmayı teklif etmişti.

Kutsal İttifak'ın askeri müdahalelerinin bir diğer örneği İspanya'da yaşandı. Bu ülkede 1812 yılından başlayarak yürürlükte olan anayasa, Üçlü İttifak'ın yeniden iktidara getirdiği kral VII. Ferdinand tarafından önce yok sayılmış; ancak bir halk hareketi sayesinde, ona da kabul ettirilmişti. Karşı devrimci enternasyonal, hemen harekete geçti. Prusya, Rusya ve Avusturya kendilerine Fransa'nın da katılmasıyla, Ağustos 1822'de Verona'da topladıkları konferansta, İspanya'daki demokrasiye karşı mücadelenin stratejisini belirlediler. Rusya'nın 150 bin askerini İspanya üzerine yürütmeye hazır olduğunu açıkladığı bu konferansta, bu ülkeye saldırma görevi Fransa'ya verildi.

Bu dört ülke, 1823 Ocak ayında, İspanya'daki yönetime 1812 Anayasasının iptal edilmesi için bir ultimatom verdi. Fransa kralı 18. Ludwig, birkaç gün sonra, 100 bin kişilik bir orduyla İspanya'ya girdi; Fransız ordusunun barbarca katliamlarının ardından, İspanya'daki anayasal krallık yıkıldı ve mutlakiyet yeniden kuruldu.

Kutsal İttifak, 1830 Temmuzunda Paris'te patlayan ve Bourbon hanedanını alaşağı eden devrime müdahale edeme-

mişti ama 1848 devrimleri sürecinde, bir kez daha ortaya çıktı. 1848 Paris ayaklanmasının haberini alan Çar Nikola, 5 Mart 1848'de İttifak ülkelerine verdiği notada, *"bütün Avrupa'yı tehdit eden anarşiye karşı, silahlı bir yanıt vermek gerektiği"* ve *"devrimin ortaya çıktığı her yerde bastırılması için ortak bir ordunun hazır tutulması"* talebini yineledi.

Devrim dalgasının İtalya, Avusturya, Macaristan ve Almanya'ya yayılması üzerine, Rusya, Almanya sınırına güçlü bir askeri yığınak yaptı. Rusya, Avusturya kralının özel görevle St. Petersburg'a gönderdiği konta, Rusya'nın Galiciya'da ya da Macaristan'da bir anayasal monarşiyi kabul edemeyeceğini açıkladı. Rus Çarı, *"kapısının önünde bir devrimin patlamasına izin veremeyeceğini"* ve *"Galiciya'da bir devrimin engellenememesi durumunda, duruma müdahale etmek zorunda kalacağını; kral Ferdinand adına düzeni yeniden kurmak için Avusturya sınırını geçmekte tereddüt edemeyeceğini"* ilan ediyordu.¹²

Avusturya hanedanı, devrimci hareketi, Rusya'nın yardımı olmaksızın yenilgiye uğrattı ama Macaristan devrimi direniyordu. Bunun üzerine, 140 bin kişilik bir Rus ordusu Haziran 1849'da harekete geçti. Macaristan devrimi, Prusya kralığının lojistik desteğiyle ülkeye giren Rus birlikleri tarafından yenilgiye uğratıldı. Bu arada, Fransız ordusu da Garibaldi'nin savunduğu Roma'ya saldırdı ve Roma Cumhuriyeti'ni ortadan kaldırdı.

Kutsal İttifak'a üye olmamasına karşın, İngiltere de ona yardımcı oluyordu. İngiliz yönetimi, "Kutsal İttifak"ın, burjuva demokratik yönetimleri ve halk hareketlerini hedefleyen silahlı müdahalelerine, *"iç işlerine karışmama"* kuralı çerçevesinde destek verdi. Muhafazakar Parti'den Dışişleri Bakanı Castlereagh, "Kutsal İttifak"ın beyni olan Metternich'e yazdığı bir mektupta, *"canavarın [devrimleri kastediyor - HÇ] hala yaşadığını ve yeni biçimler altında sürekli açığa çıktığını"*

ancak onun sabırla paramparça edileceğinden kuşku duymadıkları”nı belirtiyordu.¹³

İngiltere’deki tutucular ülkede demokratikleşme yönünde atılan her adımın er ya da geç “anarşi”ye varacağını ve düzeni yeniden kurmak için şu ya da bu biçimde bir baskının gerekli olacağını düşünüyorlardı ve bu, elbette bütün dünya için geçerliydi. İngiltere, bu yüzden, Yunan halkının özgürlük savaşına karşı Osmanlı imparatorluğu’nu desteklemiş; İspanyol egemenliğinden kurtulan Latin Amerika’daki cumhuriyetlerin tanınmasına karşı çıkmış; Rusya’nın Macaristan’a yönelik saldırısını kışkırtmıştı. Özetle, çekirdeğini Prusya, Rusya ve Avusturya monarşilerinin oluşturduğu bu karşı devrimci enternasyonale, Avrupa’daki gerici feodal güçlerin tümü; Katolik kilisesi, İngiliz burjuvazisinin tutucu kanadı ve 1830 Temmuzunda Fransa’da iktidara gelen mali aristokrasi de dahildi.



KOMÜNİST ÖRGÜTLER Fransa’da burjuvazi, 1830 Temmuz devrimiyle birlikte “*tanrının yeryüzündeki temsilcisi*” olan kralın mutlak iktidarına son vermiş, Katolik kilisesini iktidardan uzaklaştırmış ve büyük toprak sahiplerini alaşağı etmişti. Burjuvazinin bir anayasal monarşi çerçevesinde kendi iktidarını pekiştirdiği bu devrimle birlikte, 1789’da başlayan burjuva devrimi tamamlanmış oldu.

Paris’in emekçileri ve küçük burjuvazisi, aynı 1789 Devrimi’nde olduğu gibi, burjuvaziye vurucu güç olarak hizmet ettikten sonra, bu devrimle birlikte iktidardan tümüyle uzaklaştırıldılar. Yeni seçim sistemi, küçük burjuvazinin ve işçi sınıfının yasama üzerindeki etkisini neredeyse tümüyle ortadan kaldırıyor; sendikal ve siyasi örgüt kurma yasağı işçilerin örgütlenmesini engelliyor; basın üzerindeki baskılar muhalefetin sesini boğuyordu.

Yeni rejimin her türlü muhalefeti susturmayı hedefleyen baskıları, ona karşı mücadelenin ister istemez yalnızca yasadışı alanda örgütlenmesine yol açtı. Bu yasadışı örgütlerden biri, Alman aydınları ve zanaatçıları tarafından, 1834 yılında Paris'te kurulan "*Bund der Geächteten*" idi.* Herman Ewerbeck ile German Mäurer önderliğinde bir grup, iki yıl sonra bu örgütten ayrıldı ve "*Bund der Gerechten*"i (Adiller / Haklılar Birliği) kurdu. "*Almanya'yı her türlü kölelikten kurtarmayı ve soylulardan arınmış insani bir düzen kurmayı*" hedefleyen örgütün tüzüğünde şu ifadeler yer vardı:

"Biz işçiler, diğerleri zevk içinde yaşarken, asalaklar için çalışmaktan ve yoksunluklara katlanmaktan yorulduk. Biz artık, bencillerin baskılarına maruz kalmak; küçük bir azınlığa çalışanlar üzerinde egemenlik kurmak için gerekli araçları sağlama amacıyla kalabalık ve en yararlı insanları aşağılanma, yoksunluk, hiçe sayılma ve cehalet içinde tutan hiçbir yasaya saygı göstermek istemiyoruz. Biz özgür olmak; yerküredeki bütün insanların da bizim gibi özgür yaşamasını ... bütün yüklerin, zorlukların, mutlulukların ve zevklerin herkes tarafından paylaşılmasını, yani bir kolektif içinde yaşamasını istiyoruz".¹⁴

Bu örgüt, Louis-August Blanqui,** Armand Barbes ve Martin

* Dışlanmışlar / Sürülmüşler Birliği –Sol Yayınlarında "Yasaklanmışlar Birliği" olarak geçiyor

** Marx'ın, "Fransa'daki proletarya partisinin beyni ve kalbi" olarak tanımladığı Blanqui, 1839'dan 1871 Paris Komünü'ne değin, Paris'teki her ayaklanmanın başındaydı. 1839'da düzenlediği ilk silahlı baskın sonrasında tutuklanan Blanqui önce ölüm cezasına mahkum edilmiş, bu ceza sonradan ömür boyu hapse çevrilmişti. Şubat Devrimi sonrasında serbest bırakılan Blanqui, 15 Mayıs 1848 ayaklanması sonrasında yine tutuklandı ve 10 yıl hapis yattı. Serbest kaldıktan sonra, önce 14 Ağustos 1870'de III. Napolyon'u, ardından da 30 Ekim'de Ulusal Savunma Hükümeti'ni devirmeye kalkınca yeniden tutuklanacaktı. PBlanqui, 37 yılını hapiste geçirdi.

Bernard'ın "*Mevsimler Topluluğu*" ile yakın ilişki içindeydi. 1839 darbesine katılan *Bund der Gerechten*'in iki önderi (matbaacı Karl Schapper ile ayakkabıcı Heinrich Bauer) tutuklanmış ve Joseph Moll ile birlikte Fransa'dan çıkartılmıştı. Londra'ya giden bu üçlü, İngiltere'deki dernek kurma özgürlüğünden yararlanarak, gizli örgütün propaganda faaliyetini yürütecek olan *Alman İşçi Eğitim Derneği*'ni kurdu (1840 yılında kurulan bu dernek, faaliyetini, İngiliz hükümeti 1917 yılında Alman yurttaşlarını gözaltına alana değin sürdürmekte).

Kısa süre içinde İskandinavyalı, Hollandalı, Macaristanlı ve Rusyalı göçmenleri de çatısı altında toplayan dernek, uluslararası bir karaktere sahipti. Kimlik kartında, on iki dilde "*Bütün insanlar kardeştir*" sloganı yazılı olan ve başarılı bir komünizm propagandası yapan dernek, adını *Komünist İşçi Eğitim Derneği* olarak değiştirdi. Üyelerinin çoğu Londra'da yaşayan derneğin merkez yönetimi, 1846 yılına değin Paris'te kaldı. Dernek, bu iki kentin yanısıra, İsviçre'nin bir çok kantonunda da örgütlenmişti; Almanya'da ise küçük bir grubu vardı.

Marx, 1845 yılında bu derneğin Londra'daki bürosunu ziyaret etmiş, işçilerin teorik eğitimi ve komünizmin propagandası için yararlı bir organ olabileceğini görmüştü. Brüksel'e dönüşünde, farklı eğilimlerden sosyalistlerin tartışmalarını sürdüreceği bir uluslararası dergi çıkarmaya çabala-yan Marx, bunu başaramayınca, Engels'le birlikte *Komünist Yazışma Komitesi*'ni kurdu ve mektuplar dolayısıyla, birçok grubu etkiledi. Bu yıllarda, Marx ve Engels, ileride Marksizm olarak adlandırılacak olan yeni bir dünya görüşünün bilimsel temellerini atıyorlardı.

Marx ve Engels, işçi sınıfını uluslararası sermayenin karşısına uluslararası bir güç olarak yerleştiren proleter enternasyonalizminin temellerini Alman İdeolojisi'nde ifade etmişlerdi.

Yine Engels, 1845 yılında, “proletaryanın bütün ülkelerde tek ve aynı çıkara ve aynı düşmana sahip olduğu”nu açıklamıştı.¹⁵

Bilimsel sosyalizmin kurucuları, daha 1848 devrimleri öncesinde, bir yandan halkların ulusal baskıya tabi tutulmasına karşı çıkarken, aynı zamanda, burjuva kozmopolitizminin --dönemin küçük burjuva sosyalistlerinin ve sendika önderlerinin sarıldığı- “bütün halkların kardeşliği” sloganında yatan iki yüzlülüğü teşhir ediyor ve ona karşı işçi sınıfının devrimci enternasyonalizmini yükseltiyorlardı. Onlara göre enternasyonalizm, farklı ülkelerdeki işçilerin her türlü baskıya ve sömürüye karşı dayanışmasının ifadesi değil; bir dünya sistemi olarak sosyalizm hedefinin olmazsa olmaz bir parçası; bütün uluslardan işçilerin bütün uluslardan mülk sahibi sınıflara karşı ortak mücadele etme iradesiydi.

Marx ve Engels’in enternasyonalizm kavrayışı, çok sayıda makale ve konuşmanın yanı sıra, *Bund der Gerechten*’in talebi üzerine, 1847’de bu örgütün programı olarak yazdıkları *Komünist Manifesto*’da da son derece yalın biçimde ifade edilecekti.

BİRLİĞİN KURULUŞU *Bund der Gerechten*’in 1 Temmuz 1847 günü Londra’da toplanan kongresinde, *Komünist Yazışma Komitesi*’nin Paris Komitesi’ni Engels, Brüksel Komitesini ise Wilhelm Wolff temsil etti (Marx, kongreye parasızlık nedeniyle katılamamıştı). Kongre, birliğin adını *Komünistler Birliği* olarak değiştirdi ve hazırlanacak program taslağının tartışılacağı, *Komünist Dergi* adlı bir yayın çıkarma kararı aldı. “Bütün ülkelerin işçileri birleşin!” sloganı, ilk kez, yalnızca tek sayı çıkabilen bu derginin logosunda yer alıyordu.

Komünistler Birliği, uluslararası bir parti olarak örgütlenmiş, gizli ve merkezi bir yapıya sahip; proletaryanın bağımsız siyasi mücadelesini örgütlemeyi ve iktidarı almasını amaç-

layan; komünizm için mücadele eden, dolayısıyla dünya devrimini savunan uluslararası bir örgüttü:

*"... küçük ya da büyük mülk sahibi tüm sınıfların egemen durumdan uzaklaştırılmasına, devlet gücünün proletarya tarafından ele geçirilmesine ve yalnızca bir ülkede değil, dünyanın bütün önde gelen ülkelerinde proleterlerin birliğinin sağlandığı, bu ülkelerin proleterleri arasındaki rekabetin son bulduğu ve başlıca üretici güçlerin proleterlerin elinde toplandığı noktaya ulaşıncaya dek, devrimi sürekli kılmak bizim sorunumuz ve görevimizdir."*¹⁶

Komünistler Birliği'nin 2. Kongresi, 30 Kasım 1847'de, aralarında Marx'ın da yer aldığı delegelerin (İngiltere, Fransa, Belçika ve Almanya adına) katılımıyla, yine Londra'da toplandı. Bu kongrede benimsenen tüzük, Birlik'in amacını, *"burjuvazinin devrilmesi, proletaryanın egemenliği, sınıfsal çelişkilere dayanan eski burjuva toplumun ortadan kaldırılması, sınıfların ve özel mülkiyetin olmadığı yeni bir toplumun kurulması"* olarak tanımlıyordu.

Kongre kayıtlarına göre 150 üyesi olan birliğin, gizli olarak örgütlenmesi ve bir merkez organın etrafında örgütlenmiş çevreler ile kongreden oluşması kararlaştırıldı. Üye sayısı

400'e ulaşan *Komünistler Birliği* Almanya, Fransa, İngiltere, Belçika, Danimarka, İsveç ve İsviçre'de örgütlüydü.¹⁷ Kongre, en yüksek organdı. Merkez Organ'ı kongre, ulusal merkezleri ise yerel gruplar seçecekti.

Kongre, ayrıca, Marx ile Engels'i, on gün boyunca üzerinde tartışılan programı yazmakla görevlendirdi. Marx ile Engels'in yazdığı bu program, *Komünist Manifesto*'dur.



Komünist Manifesto

Komünist Manifesto'nun yayımlanmasından birkaç hafta sonra Fransa'da devrim patladı. Bu haberi alan Londra'daki Merkez, yetkilerini Brüksel'deki "çevre komitesi"ne devretti; bu komite de Marx'a, Paris'te yeni bir merkez organ kurması için tam yetki verdi. Londra'dan Schapper, Moll ve Heinrich Maurer ile Brüksel'den Marx, Engels ve Wolff, 1848 yılının Mart ayı başında Paris'e geçtiler.

Bu arada, Paris'te yaşayan binlerce Alman, Belçikalı, İtalyan ve Polonyalı sığınmacı arasında, "*Fransız devrimci ordusuna bağlı bir devrimci sığınmacılar lejyonu kurma ve kendi ülkelerinin kurtuluşu için savaşıma*" yollu eski düşünce yeniden canlanmıştı (1792-93 yıllarında, Napolyon'un ordusunda böyle birlikler vardı). Alman Demokratları Birliği adlı grup, devrimci bir Alman lejyonu kurma kararı almıştı bile.

Marx, 6 Mart 1848'de, bu amaçla yapılan bir toplantıya katıldı ve karşı görüşler ifade etti. İşçilere, bir başka ülkeden gelen askeri saldırının, mutlakiyeti yıkmayacağını; kitlelerin yurtsever duygularını körükleyerek, onu ulusun ve ülkenin bağımsızlığının savunucusu haline getireceğini anlatan Marx, onları Almanya'ya dönüp devrimi orada canlandırma-ya çağırdı.

Komünistler Birliği'nin kısa süre içinde oluşturulan yeni merkez organı (Marx başkan, Schapper ise sekreterdi), yaklaşan Alman devrimi için "*Almanya Komünist Partisi'nin Talepleri*"ni formüle etti. 17 Maddelik bu bildirgenin ilk maddesi, "*Almanya'nın tek bir devlet çatısı altında birleşmesi*" talebini yükseltiyordu. Merkez Organ, öte yandan, yüzlerce Alman sığınmacının ülkeye dönüşünü örgütleyen *Alman Komünistleri Derneği*'ni kurdu. 1848 Martı'nda, Viyana'da ve Berlin'de devrimlerin patlamasıyla birlikte, *Komünistler Birliği*'nin üyeleri Almanya'ya dönüş faaliyetlerini hızlandırdı. Köln'e dönen Marx ve Engels, burada, 1 Temmuz 1848'de, *Neue Rheinische Zeitung*'u yayımlamaya başladılar.

Marx, sözkonusu dönemde, basın ve düşünceyi ifade özgürlüğü sınırları çerçevesinde faaliyet gösteren ve *"konspiratif olmaktan çok propagandist"* karakterinden dolayı gizliliğe gereksinim duymayan *Komünistler Birliği'*ni giderek gereksiz görmeye başlamıştı. Bu yüzden, gizli bir örgüt olarak Komünistler Birliği'nin dağıtılmasını teklif etti ama Schapper ile Moll buna karşı çıktı.

1848 Devrimlerinin yenilgisinin ardından, Birlik, 1849 sonlarında Londra'da yeniden canlandı. Marx da dahil Merkez Organ'ın bütün üyeleri, Londra'da yeniden bir araya geldi. Birlik, Fransız proletaryasının ayakları üzerine dikilmesi ya da Kutsal İttifak'ın Paris'e saldırması sonucunda, devrimin kısa süre içinde yeniden ortaya çıkacağını umuyordu. Marx, bu yöndeki düşüncelerini Merkez Organ'da 1850 Mart ve Temmuz aylarında yaptığı konuşmalarda açıkladı: *"Yeni bir devrimin patlaması, daha uzun süre ertelenemez."*

Ancak kısa süre sonra, Marx ve Engels, bu tespitlerden kuşku duymaya başladılar. Dünya ekonomisinin yeniden canlanması üzerine, Marx ve Engels giriştikleri ortak çalışmada, karşı devrimin zaferinin maddi temellerini açığa çıkardılar: 1847 Dünya ekonomik krizi –*"devrimin annesi"*– 1849'da aşılmış; büyüme dönemi başlamıştı; ekonomik büyüme ise *"karşı devrimin annesi"* idi. Marx, *Neue Rheinische Zeitung*'un Politik Ekonomi ekinde, *"genelleşmiş büyüme sırasında gerçek bir devrim söz konusu olamaz"* diye yazdı. (*Neue Rheinische Zeitung*, sayı 5 ve 6, 1850)

BÖLÜNME VE DAĞILMA *Komünistler Birliği'*nin Merkez Organı'nda 15 Eylül 1850 günü bir devrim olasılığı üzerine yaşanan tartışmalar, örgütü bölünmeye sürükledi. Schappers ile Willich'in önderliğindeki grup, Marx ile Engels'e karşı biçimde, devrimin patlamasını bekliyor ve örgütün politikalarının buna uygun hale getirilmesini öneriyorlardı. 1848 Devrimleri'ni bizzat yaşamış olan Schappers ve Willich,

Blanquist devrim teorisinin etkisi altında, devrimi askeri bir stratejiden ve önderliğin kararlılığından ibaret görüyor; işçi sınıfının bir sonraki devrimde iktidarı ele geçireceğini ve gerekli "önlemler"i alarak kendi egemenliğini sağlamlaştıracığını umuyordu. Öte yandan, yaklaşan bir devrim beklentisinde olanlar yalnızca Schappers ile Willich değildi. Londra'daki geniş sığınmacı kitlesi içinde de devrim programları hazırlanıyor; devrimci hükümetlerin oluşumu üzerine yoğun tartışmalar yaşanıyor; hatta Almanya'da patlayacak bir devrimini finanse etmek için İngiltere ve Amerika'da "*devrim tahvilleri*" çıkarma yönünde fikirler üretiliyordu.

Marx, bütün bu yaklaşımları "*devrim oyunculuğu*" olarak değerlendirdi ve onlara hiç yüz vermedi. O, devrimin belirli ekonomik ve toplumsal koşulların bütünselliği içinde ortaya çıkacağını ve kaderinin bir başına kararlı bir önderliğin iradesine bağlanamayacağını savunuyordu. *Komünistler Birliği* Marx ile diğerleri arasındaki bu tartışmaların ardından bölündü. Merkez Organ biçimsel olarak Köln'e aktarılırken, Londra'daki üyelerin çoğunluğunun desteğini alan Schapper ile Willich ayrı bir örgüt kurdu.

1848 ve 1849 yıllarındaki başkaldırılarda ön saflarda mücadele etmiş olan *Komünistler Birliği*'nin gizli örgütlenmiş ve ısrarlı bir propaganda faaliyeti sürdüren az sayıdaki üyesi, komünist düşüncüyü Almanya'daki işçi eğitim derneklerine, köylü ve gündelikçi birliklerine taşımayı başarmıştı.

Komünist propagandadan rahatsız olan Alman hükümetleri ise Birliğin merkezinin Londra'da bulunduğunu, önderinin de Marx olduğunu tahmin ediyordu. Prusya yönetimi, Rusya ve Avusturya ile birlikte, 1851 ilkbaharında İngiliz hükümetine "*isimleri belirlenmiş devrimcileri, Avrupa'daki düzenin ve burjuva toplumun düşmanları olarak ... sömürgelere sürgüne göndermesi*" teklifinde bulundu.¹⁸

1851 yılında, *Komünistler Birliği*'nin Almanya'daki 11 üyesi

bir rastlantı sonucu açığa çıkartıldı ve tutuklandı. Bir buçuk yıl hücre hapsinden sonra jüri önüne çıkartılan 11 komünist, “anayasayı ortadan kaldırmayı; halkı kralın iktidarına ve birbirine karşı iç savaşa sürüklemeyi amaçlayan bir komplo düzenlemek”le suçlandılar. Beş hafta süren yargılama tam bir oyundan ibaretti. Polis, bu komünistlerin evlerinde yaptığı aramalarda *Komünist Manifesto*’yu, Birlik Tüzüğü’nü ve Merkez Organ’ın birkaç genelgesini bulmuştu ama bunların hiçbiri, “iç savaşı kışkırtan bir komplo”nun kanıtı değildi. Soylulardan altı, mali aristokrasisinden dört temsilcinin ve iki devlet memurunun yer aldığı jüri, komünistlere üç ile altı yıl arasında değişen hapis cezaları verdi.

Komünistler Birliği, mahkeme kararının açıklanmasının ardından, Marx’ın kararıyla kendisini feshetti. Engels, babasının Manchester’daki tekstil fabrikasına dönerken, Marx *Kapital* üzerine çalışmaya başladı. İngiltere’deki *Birlik* de birkaç ay sonra dağıldı. Heinrich Bauer Avustralya’ya, Weitling, Ewerbeck ve Willich ise Amerika’ya göç ettiler. *Komünistler Birliği*’nin siyasi eğitiminden geçmiş olan Wilhelm Liebknecht, Johann Georg Eccarius, Friedrich Lessner, Carl Pfänder, Georg Lochner ve August Vogt ileride Uluslararası İşçiler Birliği’nin önderleri haline geleceklerdi.

BÖLÜM NOTLARI:

¹ I. A.Bach, L. I. Golman, B. E. Kunina, *Die Erste Internationale, Band 1*, Verlag Progress, Moskau 1981, s. 22.23

² *The Lancashire Cotton Famine (1861-1865). “Our History*, 1961, s. 4”ten akt. I. A.Bach, L. I. Golman, B. E. Kunina, age. s. 26

³ I. A.Bach, L. I. Golman, B. E. Kunina, age. s. 26-28

⁴ G. D. H. Cole and R. Postgate, *The Common People 1746-1946*, Bristol 1961, p. 346-347

⁵ I. A.Bach, L. I. Golman, B. E. Kunina, age., s.29

⁶ E. J. Hobsbawn, *The Labour Aristocracy in 19th Century Britain. "Democracy and the Labour Movement"* içinde, London 1959, s. 205 ve 214

⁷ J. Kuczynski, *Die Geschichte der Lage der Arbeiter in England seit 1832*, Berlin 1958, S. 89

⁸ J. Kuczynski, *Die Geschichte der Lage der Arbeiter in den Vereinigten Staaten von Amerika von 1789 bis in die Gegenwart*, Berlin, 1947

⁹ I. A. Bach, L. I. Golman, B. E. Kunina, age., s.34

¹⁰ Marx'ın Paris'teki Pawel Wassiljevitsch Annenkov'a yazdığı 28 Aralık 1846 tarihli mektup

¹¹ Hermann Schlüter, *Die Chartistenbewegung*, Berlin 1923, s.216

¹² L.B. Namier, *1848: The Revolution of the Intellectuals*, London, 1946, s. 94

¹³ R.S. Seton-Watson, *Britain in Europe, 1789-1914*, Cambridge, 1937, s.49-50

¹⁴ Julius Braunthal, *Geschichte der Internationale*, Band 1, Verlag J.H.W.Dietz Nachf. GmbH, Berlin-Bonn, 3. Auflage, 1978. Syf. 63

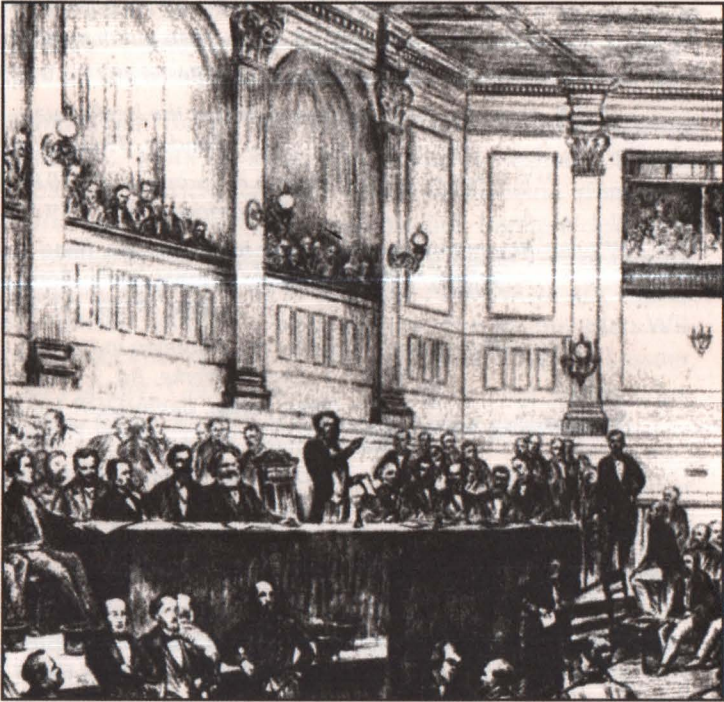
¹⁵ Friedrich Engels, *Das fest der Nationen in London*, K. Marx – F. Engels, Werke, Bd. 2, s.614, Dietz Verlag, Berlin/DDR 1972

¹⁶ K.Marx-F.Engels, Werke, Bd. 4, s. 596, Dietz Verlag, Berlin/DDR 1972; Ayrıca bkz., İşçi Sınıfı Partisi Üzerine, Marx, Engels, Lenin, Sol yay. s.18

¹⁷ A.Bach, L. I. Golman, B. E. Kunina, age., s 57

¹⁸ Akten des Deutschen Zentralarchivs II'den aktaran, Karl Obermann, *Zur Geschichte des Bundes der Kommunisten 1849 bis 1852*, Berlin 1955, s.66-67





Uluslararası İşçiler Birliği'nin kuruluş toplantısı, 28 Eylül 1864

Uluslararası İşçiler Birliği'nin kuruluşu ve biçimlenmesi (1864 - 1866)

DAYANIŞMA EYLEMLERİ

İşçi sınıfı, uluslararası dayanışmanın ilk çarpıcı örneğini, Avusturya ordusunun Macar devrimini bastırmak amacıyla harekete geçtiği Ekim 1848'de, onunla dayanışma amacıyla Viyana'da patlayan işçi ayaklanmasıyla sergilemiş; Parisli işçiler de, Mayıs 1848'de, Fransa'nın Polonya devrimine yardımcı olmak amacıyla Rusya'ya savaş açması talebiyle seferber olmuştu.

Ancak, işçi sınıfının kitlesel uluslararası örgütlenmesi olarak Uluslararası İşçiler Birliği'ne giden yolun taşları, asıl olarak, 1850'lerin ikinci yarısında ve 60'lı yılların başında Doğu Avrupa'da ve Balkanlarda ortaya çıkan ulusal kurtuluşçu ve devrimci demokratik hareketlere destek amacıyla düzenlenen etkinlikler içinde dönecekti.

Bu konuda başı İngiliz sendikaları ve Londra'da sürgünde bulunan Alman, Fransız, İtalyan, Polonyalı vb. işçi önderleriyle aydınlar çektiler. İngiltere'nin uluslararası dayanışmanın merkezi olmasının başlıca nedeni, bu ülkenin, kıta Avrupasından farklı olarak, örgütlenme özgürlüğünü güvence altına alan burjuva demokratik bir rejime sahip olmasıydı. İtalyanlar'ın özgürlük mücadelesi, 1850'li yılların sonlarında ve 60'ların başında, İngiliz işçi hareketi içinde yoğun bir destek görüyordu. 1858 Yılında, siyasi sığınmacıları hedef-

leyen “*Pişmanlık Yasası*”na karşı; 1859’da ise Napolyon’un imzaladığı ve İtalya’nın ulusal birliğinin yerine “*Papa’nın gözetiminde bir devletler birliği*”nin oluşturulmasını öngören *Villafranca Barışı*’na karşı Londra’da büyük gösteriler düzenlendi. Yine Londra’da, Garibaldi’nin İngiltere’ye siyasi sığınmacı olarak kabulü için 1864 yılında düzenlenen kitlesel gösterilerde polisle çatışmalar çıktı –ki bütün bu eylemler, Odger, Cremer ve Howell gibi sendikacılar tarafından örgütlenmişti.

İngiliz işçi hareketinin enternasyonalist eylemlerinin bir diğer örneği de Amerikan iç savaşı sürecinde (1861-1865) sergilendi. Kuzey eyaletlerinin savaş sırasında köleci Güney’e uyguladığı kuşatma, bu eyaletlerden İngiltere’ye hammadde akışını engellemiş ve İngiliz sanayisinin can damarı olan tekstil sektörünü derin bir krize sürüklemişti. Kısa süre içinde, İngiltere’deki her on tekstil işçisinden altısı işsiz kaldı. İngiliz burjuvazisinin bir kanadı, Güney’e abluka uygulayan Kuzey eyaletlerine karşı askeri müdahalede bulunulmasını öneriyor; bu öneri, kendilerini Amerika’nın Güney eyaletlerindeki köleci toprak sahiplerine yakın bulan aristokratlar tarafından da destekleniyordu. Ancak, krizin asıl bedelini ödeyen işçi sınıfı, Kuzey eyaletlerine savaş açılmasına karşı çıktı ve bütün büyük kentlerde Kuzey’le dayanışmayı ifade eden kitlesel gösterilere başladı (Marx, 1864 Eylülünde, Uluslararası İşçiler Birliği’nin kuruluşunda yaptığı konuşmada, İngiliz işçilerinin bu eylemine atıfta bulunur).

İngiliz işçi sınıfının bu dönemde sergilediği uluslararası dayanışma eylemlerinin bir diğeri de Polonya’yla ilgiliydi. Polonya halkı, 1863 yılı Ocak ayında, Rusya’nın egemenliğinden kurtulmak için üçüncü kez ayaklanmış ve bir geçici hükümet kurmuştu. Çarlık ordularının bu ayaklanmayı bastırması bir yıl sürecekti.

Bu son ayaklanma, başta Fransız ve İngiliz işçileri olmak

üzere, Avrupalı emekçiler içinde Polonya'ya olan sempatiyi yeniden canlandırdı. Fransa'da yoğun baskı altında olan işçi hareketi, Polonya halkıyla dayanışmasını eylemli olarak gösteremezken; İngiltere'de, sendika önderleri kitlesel toplantılar düzenleme çağrısında bulundular. Bu toplantılardan, 28 Nisan 1863 günü Londra'da gerçekleşeni, aynı zamanda, Uluslararası İşçiler Birliği'nin kuruluşunun habercisi olarak kabul edilebilir. Söz konusu toplantıda, İngiliz hükümetine bir delegasyon gönderildi ve Polonya'yı desteklemek amacıyla askeri müdahalede bulunması çağrısı yapıldı. Başbakan Lord Palmerston'un *"Fransa'nın işbirliği olmaksızın bir askeri müdahalenin söz konusu olamayacağını"* açıklaması üzerine, sendikacılar, her iki hükümet üzerinde de baskı yaratmak amacıyla, Fransız işçilerinin temsilcileriyle ortak davranma kararı aldılar.



FRANSIZ İŞÇİLERİYLE İLİŞKİLER Fransa'da, III. Napolyon'un polis rejimi işçi sınıfını bir yandan ağır baskı altında tutup, örgütlenme ve düşüncüyü ifade özgürlüğünün önüne ağır cezalar dikerken, onun maddi yaşam koşullarında kimi iyileştirmeler de sağlamıştı. İşyerlerinde yemek verilmeye başlanması, işçi yardım kurumlarına ve ekmeğe devlet sübvansiyonu, yardım kurumlarının serbest bırakılması ve kamu sektörüne çok sayıda işçi alımı gibi uygulamalar, işçilerin rejimle bir ölçüde uzlaşmasına hizmet ediyordu.

Ancak, 1850'li yılların ekonomik büyüme döneminde işçi sınıfı saflarında etkili olan bu Sezarcı yanılsamalar, 1857-58 kriziyle birlikte, yerini –yasağa rağmen- yayılan bir grev hareketine bıraktı. İşçi sınıfının artan huzursuzluğu, hükümeti kimi ödünler vermeye zorladı. Bu ödünlerden biri, 1862 yılında Londra'da düzenlenen Dünya Fuarı'na gönderilecek işçi heyetinin işçiler tarafından seçilmesi idi.

Yalnızca çalışma karnesine sahip işçilerin oy kullanma hakkına sahip olduğu delege seçimlerin örgütlenmesini ve denetimini, yine işçilerin seçeceği komisyonlar gerçekleştirecekti. Fransız işçilerinin hükümet darbesinden beri ilk kez kendi başına davranabildiği bu seçimlerde, 200 bin işçinin kayıtlı olduğu Paris'ten 200, taşradan ve diğer kentlerden ise 550 delege seçildi. Hükümetin bu heyetin masraflarını karşılamak için kurduğu *Fuar Komisyonu* ile *Paris İl Yönetimi* 20'şer bin Frank verdi, işçiler de 13 bin Frank topladılar.¹

Ancak, İngiliz sendikalarının önderleri, her ne kadar çalışanların oyuyla seçilmiş de olsa, bu delegasyonun Fransız işçi sınıfını gerçekten temsil edip etmediğinden kuşkuluydu. Çünkü delegasyon büyük ölçüde III. Napolyon'un himayesindeydi ve onun politikalarının bir aracı gibi görünüyordu. Bu yüzden Fransız delegasyonu, *Londra Sendikalar Konseyi* tarafından değil; aralarında burjuva politikacılarının ve sanayi burjuvazisinin temsilcilerinin yer aldığı bir birliğin düzenlediği törenle karşılanmış, Başbakan Palmerston da yazılı bir "*hoşgeldiniz*" mesajı iletmmişti.

Fransız işçi delegasyonunun Londra ziyaretinde, ileride Uluslararası İşçiler Birliği'nin kuruluşuna yolaçacak önemli görüşmelere de tanık olundu. Henri Tolain başkanlığında bir grup delege, Londra'da İngiliz sendikalarının önderleriyle kişisel ilişkiler kurdu. İngiliz sendikalarının Polonya devrimi ile dayanışma amacıyla düzenleyeceği bir başka toplantıya katılma daveti alan Tolain, Paris'e dönüşünde, bu işçi komisyonundaki insanlarla ilişkilerini kesti ve bir işçi grubunun önderi haline geldi. O, 1863'te Paris'te yapılan seçimlerde, bu grup adına, bağımsız muhalif işçi temsilcisi olarak yer alacaktı.

Tolain, az sayıda arkadaşıyla birlikte, İngiliz sendikalarının Polonya halkıyla dayanışma amacıyla 22 Temmuz 1863'te Londra'da, Bell Inn'de (Londra'nın Old Bailey semtinde bu-

lunan ve *Londra Sendikalar Konseyi*'nin binası) düzenlediği toplantıya katıldı ve Parisli işçiler adına bir konuşma yaptı. Bu toplantıda, uluslararası bir örgütlenmenin oluşturulması konusunda anlaşma sağlandı ve bir hazırlık komitesi seçildi. Bu komite, İngiliz sendikacılık hareketinin önderlerinden ve *Londra Sendikalar Konseyi*'nin sekreteri Johann George Odger ile William Randall Cremer, Thomas Facey, Charles Goddard ve John Eglinton'dan oluşuyordu. Komite, Odger'ı Fransız işçilerine hitaben, işçilerin uluslararası birliğine gönderme yapan bir mesaj yazmakla görevlendirdi.²

Bu toplantının ertesi günü, Fransız işçi temsilcileri, *Londra Sendikalar Konseyi* tarafından bir resepsiyona davet edilecek; karşılıklı konuşmalarda, bütün ülkelerden işçilerin ilişkisi içinde olması yönünde dilekler dile getirilecekti. "*İngiliz işçilerinden Fransız işçilerine çağrı*"da yer alan "*işçi sınıfının uluslararası dayanışması*" ibaresi, gerçekte, 1840'lardan beri yinelenen çağrının bir kez daha anımsatılmasından ibaretti:

"... bütün ülkelerin kendisini insanlığın çıkarına adanmış olan temsilcilerinin bir araya gelmesi gerekiyor... Kongremizi toplayalım; halkların barış içinde yaşaması için belirleyici önem taşıyan sorunları konuşalım."

Mesajda, işçi hareketinin son derece somut bir başka sorununa da değiniliyordu:

"Patronlar, sıkça, Belçika, Fransa ve Almanya'dan getirdikleri işçileri düşük ücretle çalıştırarak, İngiliz işçilerinin ücret düzeyini düşürüyor. Bu durum, kıtadaki kardeşlerimizin kötü niyetlerinin değil, ülkelerimiz işçi sınıfları arasındaki sistematik ve düzenli ilişkideki eksikliğin ürünüdür. Bu durumda, görev, genel ücret düzeyinin düşük ücretle işçi çalıştırma yoluyla düşürülmesine karşı çıkmak ve yükseltmek olabilir."

Despotizmin yıkılmasının yolunu "*azınlığın ayrıcalıkları yerine çoğunluğun haklarını koruyan daha dürüst ve makul*"

yasalar çıkartacak bir iktidarın kurulmasında gören mesaj, gerçekte, Fransız işçilerine burjuva demokrasisi için daha aktif mücadelede ortaklık çağrısı yapıyor; onlara sendikacılığın programını öneriyordu. Sendikacılığın reformist dünya görüşünün ifadesi olan ve kapitalizmin temellerini hedeflemeyen bu programdaki “*halkların kardeşliği*” sloganı da, yüksek ücretler ve çalışma koşullarının kötüleşmemesi için ortak davranmaktan başka bir şey değildi.

Son olarak, mesaj, Polonya’yla dayanışma amacıyla iki ülkede eş zamanlı bir imza kampanyası düzenlenmesi teklifini içeriyordu. İngilizlerin mesajının gönderilmesi üç ay bulacak; Fransız işçi grubunun yanıtı ise Tolain tarafından 1864 yılı Mayıs ayında kaleme alınacaktı. Bu arada Polonya devrimi yenilgiye uğramıştı.



KURULUŞ TOPLANTISI Bu mesajların resmi değiş tokuşu için düzenlenen toplantı 28 Eylül 1864 günü, Londra’da St. Martin’s Hall’de gerçekleşti –ki bu, Uluslararası İşçiler Birliği’nin kuruluş toplantısı olarak kabul edilir. Marx’ın, bu toplantıdan birkaç hafta sonra Engels’e yazdığı mektuba göre, salon “tıklım tıklım dolu”ydu; Fransız işçilerini Henri Louis Tolain, Charles Limousin ve Parrachon temsil etmişti.

Profesör Edward Spencer Beesly’nin açılış konuşmasının ardından, Odger, “*İngiliz işçilerinin Fransız işçilerine mesajı*”nı okudu. Fransız işçilerinin yanıtını da Tolain verdi:

“Şu andan itibaren, halkların bütün büyük siyasi ve toplumsal sorunlara ilişkin sesi duyulabilir hale gelmiştir. Despotlara, onların baskıcı egemenliğinin sonunun geldiği ilan edilebilir. (...) Bütün ülkelerin özgürleşmek isteyen işçileri, uluslararası bir örgütte birleşiniz. Varolan işbölümü içinde işçiler birer makineye indirgenmiştir. (...) Eğer işçiler dayanışma içinde olmazlarsa, babalarımızın,

büyük Fransız devrimi günlerinde alaşağı ettiği kölelik sisteminden daha kötü bir sanayi köleliği oluşacaktır. (...) Biz, bütün ülkelerin işçileri, insanlığı iki sınıfa ayıran bu ölümcül sisteme karşı birleşmek zorundayız. Kurtuluşumuz dayanışmadır.”³

Ancak, Fransız delegasyonunun Paris’te hazırladığı ve toplantıda Le Lubez tarafından okunan “örgütlenme planı”, gelecekteki uluslararası örgütlenmenin, karşılıklı mesajlarda ifade edilen büyük amaçlarına hiç de uygun değildi. Bu “plan”da, birliğe üye ulusların delegeleri tarafından seçilecek -Londra’da yerleşik- bir “merkez komisyon”un oluşturulması ve Avrupa’nın başlıca kentlerinde onun atayacağı “alt komisyonlar”ın kurulması öngörülüyordu. Plana göre, “merkez komisyon”un tek görevi işçileri ilgilendiren konularda değerlendirmeler yapmak, bunları alt komisyonlara iletmek, tartışmaya açmak ve tartışmaların sonuçlarını da çeşitli dillerde yayımlamak idi. Planda ayrıca, gelecek kongrenin bir sonraki yıl içinde Belçika’da yapılması öneriliyordu.

Bu öneri, Alman Komünist İşçi Eğitim Derneği temsilcisi J.G. Eccarius’un, Garibaldi’nin emir subaylarından binbaşı Luigi Wolff’un, Fransız Basque’in ve İrlandalı Forbes’in söz aldığı tartışmaların ardından kabul edildi. Ardından, İngiliz sendikal hareketinin önderlerinden George William Wheeler ile William Dell’in kaleme aldığı bir karar alındı. Uluslararası İşçiler Birliği’nin kuruluşunu ilan eden kararda şu ifadeler yer alıyordu:

“Toplantı, Fransız kardeşlerimizin bizim çağrımıza verdiği yanıtı dinlemiş bulunuyor. Onların sunduğu programı, emekçiler yararına olduğu için, bir uluslararası birliğin zemini olarak benimsiyor; bu birliğe yeni üyeler kazanması, onun tüzüğünü ve yönergelerini hazırlaması için tam yetkili bir komite oluşturuyoruz.”⁴

Ancak konuşmacılardan hiç biri, Uluslararası İşçiler Birliği'nin amacının ne olduğuna açıklık getirmemişti. St. Martin's Hall'deki bu toplantıda, katılımcılar ezilenlerin uğradığı toplumsal ve siyasal haksızlıklara karşı itirazlarını yinelediler; genel olarak özgürlükten ve halkların kardeşliğinden söz ettiler. İngilizler'in mesajında, *"yüksek ücretler ve daha iyi çalışma koşulları için mücadelenin bütün ülkelerden işçilerinin ortak çıkarı olduğu"*na; Fransızlar'ın mesajında ise *"toplumun sınıfsal bölünmüşlüğü"*ne ve *"işçilerin köleleştirilmesi"*ne vurgu yapılıyordu. Ancak, ücretli kölelikten arınmış bir toplum olarak sosyalizm düşüncesi hiçbir biçimde ifade edilmedi. Herkes, işçilerin dayanışması için çağrıda bulunmuş ama hiç kimse, gelecekteki uluslararası örgütlenmede cisimleşecek olan siyasi ya da sendikal bir eylem birliğini öngörmemişti.

St. Martin's Hall'de, Uluslararası İşçiler Birliği'nin kuruluşunu büyük bir coşku ve heyecanla kutlayan insanlar, Profesör Beesly'nin izlenimlerine göre, *"işçi sınıfının en akıllı unsurlarıydı. Ama içlerinden çok azı, belki de hiç birisi herhangi bir sosyalist ekole dahil değildi. ... onların çoğunluğu, sosyalist adını almakta da ikircikliydi. ... Onlar Enternasyonal'e, aynı kıta üzerindeki işçilere sıcak kardeşlik duygusuyla yaklaştıkları; diğer ülkelerden işçileri, kendi ülkelerindeki varlıklı sınıflardan daha yakın buldukları için bağlandılar."*⁵

Öte yandan, İngiliz işçileri, yasallık kazanmak için, başta seçme ve seçilme hakkı olmak üzere "sağduyulu" bir siyasi mücadeleden yanayken; Proudhon'un ve -kısmen- Blanquist devrimci geleneğin etkisi altında olan Fransızlar, burjuva politikacılara kuşkuyla yaklaşıyor ve kapitalizmin üstesinden gelmenin yolunun, genel olarak emekçilerin ortak eyleminden ve bunun ürünü olacak kapsamlı bir kooperatifleşmeden geçtiğini düşünüyorlardı. Genel Konsey'in İtalyan üyelerine gelince (G.P. Fontana, D. Lama, Aldrovandi, M. Sassinari, C. Secatti ve L. Wolff), onlar -İtalya'daki işçi

derneklerinin hemen tamamı gibi- ateşli bir yurtsever devrimci, bir cumhuriyetçi ve burjuva demokrati olan Mazzini'nin etkisi altındaydılar.

1860'dan başlayarak yeniden ayakları üzerine dikilmeye başlayan Alman işçi sınıfı ise 1868 yılına kadar Genel Konsey'de temsil edilmeyecekti. Alman işçi sınıfının önderlerinden Lasalle, Uluslararası İşçiler Birliği'nin kuruluş toplantısından önce, 31 Ağustos 1864 günü, bir düelloda öldürülmüştü. Lasalle'ın ölümünden sonra, onun, seçme ve seçilme hakkı ile kimi sosyal reformlar karşılığında, Prusya bürokrasisinin muhalif burjuvaziye karşı mücadelesini destekleme çerçevesinde Bismarckla gizli görüşmeler yaptığı ortaya çıkacaktı. Lasalle'dan sonra parti'nin önderliğini alan J.B. von Schweitzer (1833-1875), *Der Sozialdemokrat*'ta, açıkça feodal aristokrasi ile işçi sınıfı arasında ittifak politikasını savunuyordu.



MARX'IN KONUMU Marx, St. Martin's Hall'deki bu toplantının örgütlenmesinde hiçbir rol oynamadı; zaten ona bu konudaki düşüncesi de sorulmamıştı. Toplantıya Le Lubez tarafından resmen davet edilen Marx'ı toplantının amacı konusunda –birkaç gün öncesinden- bilgilendiren kişi, Komünistler Birliği döneminden arkadaşı olan Georg Eccarius idi. İngiliz sendikal hareketiyle yakından ilgilenen Eccarius, bir terziydi ve Odger'le yakın ilişki içindeydi. Toplantıya, İngiliz sendikal çevrelerinde tanınan ve saygı duyulan sosyalist bir yazar olarak davet edilen Marx, Engels'e yazdığı 4 Kasım 1864 tarihli mektupta platformda sessiz bir figüran olarak bulunduğu söz eder.

Uluslararası İşçiler Birliği'nin kurulması, onun içinde bilimsel komünizmin savunusunu yapan Marx ve Engels ile onların -başlangıçta çok az sayıda olan- yandaşlarının işçi

sınıfının geniş kesimine ulaşması için önemli bir fırsat oluşturmaktı. Karl Marx, Uluslararası İşçiler Birliği'ne elinden geldiğince devrimci bir biçim ve bilimsel bir program kazandırmaya çalıştı. Ancak onun bu yöndeki çabaları, işçi sınıfının gelişme düzeyi, kapitalizmin gelişme dinamiklerinin işçi hareketi içinde yol açtığı küçük burjuva reformist akımların gücü ve bizzat Marksizmin o yıllarda sahip olduğu eksikliklerle damgalanıyordu –ki bunlara, Marx'ın çalışmalarına sıkça ara vermesine yol açan sağlık sorunlarını da eklemek gerek. Unutmayalım ki Uluslararası İşçiler Birliği kurulduğunda, ortada ne Marksizmin bilimsel temellerini sarsılmaz biçimde atacak olan Kapital, ne de netleşmiş bir devrim, parti ve işçi devleti kavrayışı vardı.

Aşağıda ayrıntılı biçimde göreceğimiz gibi, Marx ile Engels için Uluslararası İşçiler Birliği, ne işçi sınıfının komünizm davasında önderlik edecek bir dünya partisiydi ne de herhangi bir dokunulmazlığa / kutsallığa sahipti. Komünistler Birliği'nin 1852'de dağılmasından sonra aktif politik faaliyetten çekilmiş olan Marx, anılan dönemde, herhangi bir devrimci durum belirtisi görmüyordu. O, *Fransa'da Sınıf Mücadeleleri (1848-1850)* ve *Louis Bonaparte'ın 18 Brumaire'i* adlı yapıtlarında da görülebileceği üzere, devrimin yenilgisinin toplumsal ve ekonomik nedenleri konusunda oldukça netti.

Marx ile Engels, bu yıllarda bir yandan devrim kuramı üzerinde çalışırken, aynı zamanda bir çok ülkedeki işçi hareketi önderiyle, eski *Komünistler Birliği* üyeleriyle, İngiltere'de *Çartizmin* devrimci temsilcileriyle ve ABD'deki göçmen Alman işçileriyle ilişki kuruyor; onlara, bilimsel sosyalizmin örgütlü propagandasını yapmaları yönünde yardımcı olmaya çalışıyorlardı.

Ancak Avrupa, 1860'lardan itibaren yeniden hareketlenmeye başlamıştı. Prusya'da liberal burjuvazi, yönetimdeki feo-

dal soylulara karşı son derece önemli bir mücadeleye girişmiş; Polonya halkı Rus işgaline karşı yeniden başkaldırmış; Garibaldi'nin Napoli ve Sicilya'daki feodal krallıklara karşı cumhuriyetçi hareketi yükselmişti. Fransa'daki 1863 seçimleri ise krallığı krize sürüklemiş ve işçi sınıfını yeniden hareketlendirmişti. Benzer biçimde, İrlanda'da devrimci bir hareketlilik yaşanıyor; İngiltere'de ise çok sayıda dernekte ve sendikada örgütlü olan işçiler toplumsal ve siyasal yaşama giderek daha fazla müdahale etmeye başlıyordu. Özetle, gerek burjuva demokratik harekette gerekse işçi sınıfı hareketinde 1849'da başlayan gerileme sona ermişti.

Marx, bu yeni koşullar altında, Uluslararası İşçiler Birliği için bir büyüme olanağı olduğunu düşündü. O, 29 Kasım 1864 tarihli mektubunda, Ludwig Kugelmann'a şunları yazıyordu:

"Onun İngiliz üyeleri asıl olarak buradaki sendikaların yöneticilerinden, başka sözcüklerle, Londra'nın gerçek işçi krallarından; Garibaldi için o devasa karşılamayı düzenleyen ve -Bright'ın başkanlığında- St. James's Hall'deki o çok büyük toplantıyı düzenleyerek Palmerson'un Birleşik Devletler'e savaş ilanını önleyen insanlardan oluşuyor. Fransızların tarafındaki üyeler ise, önemsiz insanlar olmakla birlikte Paris'teki önde gelen işçilerin doğrudan sözcüleri. Öyle görünüyor ki, kısa süre önce Napoli'de kongrelerini toplamış olan İtalyan birlikleriyle bir ilişki söz konusu. Her ne kadar, yıllardır herhangi bir 'örgüt'e vb. katılmayı sürekli olarak reddetmiş olsam da, bu kez kabul ettim. Çünkü onun aracılığıyla önemli bir etkide bulunmak söz konusu."

Marx, Uluslararası İşçiler Birliği'nin gelişmesinin sınıf bilinçli işçilerle birlikte ama kesinlikle sosyalistlerle işbirliği içinde mümkün olabileceğini düşünüyordu.

İdeolojik ve politik olarak ciddi eşitsizlikler barındıran bir işçi hareketinin uluslararası merkezinde bulunmak, Marx'ı

ideolojik sorunlar üzerine ipleri kopartacak bir tartışma canlandırmaktan alıkoydu. Bu yüzden o, Uluslararası İşçiler Birliği'nin program taslağını yazarken, Uluslararası İşçiler Birliği'nde temsil edilen eğilimlerden herhangi birini daha başlangıçta ondan uzaklaştırmamak için oldukça dikkatli davranacaktı (örneğin, *Komünist Manifesto*'da formüle edilmiş olan, üretim araçlarının toplumsallaştırılmasına ilişkin talep, başta Proudhoncular olmak üzere bir çok kesim için kesinlikle kabullenilemezdi). Marx, Engels'e yazdığı 4 Kasım 1864 tarihli mektupta şöyle der: *"Meseleleri, onlara ilişkin yaklaşımımızı işçi hareketinin şimdiki bakış açısıyla kabul edebileceği bir biçimde ifade etmek son derece zor. Birkaç hafta içinde, aynı insanlar oy kullanma hakkı konusunda Bright ve Cobden ile görüşecekler. Yeniden canlanan hareketin önceki atılğan dili kabullenmesi zaman alacak."*

Uluslararası İşçiler Birliği içindeki akımların sayısı hiç de az değildi. Orada, birbiriyle çok yönlü çatışmalar içinde olan siyaset karşıtı kooperatifçi sosyalizmin, reformizmin, sendikacılığın temsilcilerinden devrimcilere ve anarşistlere; Proudhonculardan Fouriercilere, Blanquistlerden Marksistlere kadar geniş bir yelpaze söz konusuydu. Bu yüzden, Uluslararası İşçiler Birliği'nin tarihi, aynı zamanda, Marx'ın ve izleyicilerinin bir bütün olarak işçi hareketine ortak bir ideoloji, sosyalizm hedefine yönelik bir program ve yöntem kazandırmak için yaşanan keskin çatışmaların tarihidir. Marksizm de işte bu çatışmalar içinde gelişti ve işçi sınıfının bilimsel dünya görüşü haline geldi.



ÖRGÜTSEL BİÇİMLENME 28 Eylül 1864 günü Londra'da, St. Martin's Hall'de yapılan toplantıda, 30 kişiden oluşan bir komite seçilmişti. Bu komite'de İngiltere'den G. Odger (başkan), W. R. Cremer (genel sekreter), B. Lucreft, G. How-

ell, R. Shaw, Blackmore, W. Stainsby, W. Pidgeon, J. Longmaid, J. B. Leno, R. Hartwell gibi sendikacıların yanı sıra, yayıncı P. Fox, W. Dell ve G. W. Wheeler (mali sorumlu), J. Osborne, W. Worley, T. Facey, J. Nieas, J. Whitlock, J. Weston gibi İngiliz işçi hareketiyle ilişkili küçük burjuva radikalleri; Fransız işçileri adına Le Lubez, J.-B. Bocquet ve J. Denoual gibi küçük burjuva siyasi sığınmacılar; İtalyan işçiler adına Londra İtalyan İşçiler Derneği'nden L. Wolff; Polonyalı işçileri temsilen burjuva demokrat E. Holtorp; Alman işçileri adına ise Marx ile Eccarius yer alıyordu. Komite, 18 Ekim 1864'ten başlayarak *Merkez Konsey* adını alacak, 1866 yazından sonra da *Genel Konsey* olarak anılanacaktı.⁶

Yukarıda değindiğimiz gibi, St. Martin Hall'de gerçekleşen toplantı, Uluslararası İşçiler Birliği'ne ne bir içerik, ne bir biçim; ne bir program ne de isim vermişti. Bütün bu görevler, Genel Konsey'in 5 Ekim 1864'te seçtiği dokuz kişilik komisyona (Alt Komite) havale edildi.

Genel Konseyin bir sonraki toplantısına Uluslararası İşçiler Birliği'nin ilkelerini içeren bir taslak sunmakla görevli olan Alt Komite'de Odger, Cremer, Pidgeon, Whitlock, Weston, Wolff, Le Lubez, Holtorp ve Marx yer alıyordu.

Alt Komite'nin, Marx'ın sağlık sorunu nedeniyle katılamadığı ilk toplantısına iki öneri getirildi. Bunlardan biri, Wolff'un, İngilizceye çevirdiği Mazzinici *İtalyan İşçi Dernekleri Birliği*'nin tüzüğünün Uluslararası İşçiler Birliği tarafından kabul edilmesi önerisiydi. John Weston da kendi hazırladığı bir "*İlkeler Taslağı*"nı tartışmaya sunmuştu. Tartışmaları tamamlayamayan komisyon, bu dokümanlar üzerinde çalışmak için, 11 Ekim'de ikinci bir toplantı yapma kararı aldı.

Komisyonun ikinci toplantısına çok geç davet edildiği için, dokümanlar üzerindeki çalışmaya katılamayan Marx, 4 Kasım 1864 tarihli mektubunda Engels'e şöyle yazar:

"Dahası, o [tüzük taslağı - HÇ], İtalyanların bütün diğer yanlışları bir yana, Avrupa işçi sınıfının bir tür merkezi yönetimini hedefliyor -ki arkasında Mazzini'nin durduğu bu hedefin gerçekleşmesi mümkün değil."

Tüzüğün son halinden Genel Konsey de hoşnut olmayacak ve Alt Komite'den, onun yeniden düzenlenmesini isteyecekti. Marx da, *"varolan maddelerden mümkünse hiç birinin kalmaması"*nda kararlıydı. Tüzüğe yeni bir giriş yazan Marx, onun madde sayısını 40'tan 10'a indirdi ve *"açılış söylevi"*ni (*"Kuruluş Çağrısı"* olarak da anılıyor) kaleme aldı

Komisyon, iki toplantı sonra, Marx'ın kaleme aldığı iki dökümanı da küçük değişikliklerle onayladı. Tüzüğün ikinci maddesindeki *"işçi sınıfının kurtuluş mücadelesi, bir sınıf ayrıcalığı ve tekeli kurmayı değil; eşit haklar ve yükümlülükler için sınıf egemenliğinin bütün biçimlerinin ortadan kaldırılmasını hedefler"* ifadesinde yer alan *"değil"* sözcüğünden sonra, Alt Komisyon'un isteği üzerine, *"eşit haklar ve yükümlülükler için.."* sözcükleri eklendi. Böylece madde, *"işçi sınıfının kurtuluş mücadelesi, bir sınıf ayrıcalığı ve tekeli kurmayı değil; eşit haklar ve yükümlülükler için sınıf egemenliğinin bütün biçimlerinin ortadan kaldırılmasını hedefler"* biçimini aldı. Komisyon ayrıca, Uluslararası İşçiler Birliği'ne üye kişi ve kuruluşların özelliklerine ilişkin maddeye de *"doğruluk, adalet ve ahlaklılık"* kuralını ekledi.

Genel Konsey'in tüzüğü ve söylevi son haline getirmek amacıyla 1 Kasım günü yaptığı toplantıda, her iki doküman da oybirliğiyle kabul edildi ve kısa süre içinde Fransızca, İtalyanca ile Almanca dillerine çevrildi. *"çağrı"*, gerek ağırlığı gerekse çekiciliği bakımından, kesinlikle *Komünist Manifesto'*ya denk değildi. Ancak Marx, orada, işçi sınıfının mücadelesini iktidar sorununa yönlendiriyor; işçi sınıfının kurtuluş mücadelesinin genel hedefini gösteriyordu.

Uluslararası örgütlenmenin adını Uluslararası İşçiler Birliği

olarak belirleyen Geçici Tüzük, onun önüne, *“farklı ülkelerdeki işçi örgütlerinin ortak gelişimini ve birbirleriyle ilişki kurmasını sağlama merkezi olarak hizmet etme”* görevini koydu; *“işçi sınıfının kurtuluşunun yerel ya da ulusal değil ama modern toplumun bulunduğu bütün ülkeleri kapsayan toplumsal bir görev olduğunu”* vurguladı. Birliğin en üst organı olan Kongre, üye örgütlerin delegelerinin katılımıyla her yıl toplanacak; 500’den az üyesi olan örgütler, kongrede birer üyeyle temsil edilirken, daha fazla üyesi olanlar her 500 üye için bir delege seçeceklerdi.

Uluslararası İşçiler Birliği’nin Geçici Tüzüğü’nün, işçi hareketi içindeki bütün akımları barındıracak biçimde hazırlanması gerekiyordu. Nitekim Marx, yazdığı bu metinle, işçi sınıfı içindeki Alman Lassalcıları, Fransız, Belçikalı ve İsviçreli Proudhoncuları ve İngiliz sendikacılarını bir arada tutmayı başarmıştı. Marx’ın kaleme aldığı bu programatik dökümanın benimsenmesi, aynı zamanda, işçi hareketi üzerinde denetim kurmak isteyen burjuva radikalleri karşısında kazanılmış bir ilk zafer sayılabilirdi.

Marx, Uluslararası İşçiler Birliği’nin Geçici Tüzüğü’nün önsözündeki ilk üç maddede, onun kuruluşunun ardında yatan genel düşünceleri; tarihsel, felsefi ve siyasi anlayışı formüle etmişti. Ancak Uluslararası İşçiler Birliği’nin üyelerinin ezici çoğunluğu Marksist değildi. O, bizzat tüzüğün önsözünde de belirtildiği gibi, *“işçi sınıfının kurtuluşunun onun kendi eseri olması gerektiğini”* kabullenmiş; Marx’ın, *“işçilerin üretim araçlarının sahiplerine ekonomik bağımlılığının toplumsal sefaletin ve siyasi bağımlılığın nedeni olduğu”* yollu düşüncesini paylaşmış; *“başlıca hedefin, işçi sınıfının ekonomik bağımsızlığı olduğu”*nu ve *“her siyasi hareketin yalnızca bir araç olarak bu amaca tabi olması gerektiğini”* karar altına almıştı. Ancak, bütün bu düşünceler farklı biçimlerde anlaşılmakta; Uluslararası İşçiler Birliği içindeki her eğilim, onları kendi siyasi tasarımına göre yorumlamaktaydı.

Uluslararası İşçiler Birliği, St. Martin Hall'deki kuruluş toplantısında, "Birinci Kongre"nin Eylül 1865'te Brüksel'de toplanmasını karar altına almıştı. Ama başta Fransız işçi hareketi olmak üzere, Uluslararası İşçiler Birliği'nin bileşenlerinin sosyal ve siyasal konulara ilişkin düşüncelerinin ne denli büyük bir kaos oluşturduğunu gören Marx, Genel Konsey'i, kongre için bir yıl daha beklemeye; bu arada Londra'da kapalı bir konferans düzenlemeye ikna etti.



GENEL KONSEY'DEKİ İLK TARTIŞMALAR Genel Konsey, 1865 yılında Avrupa'yı sarsan grevlere farklı biçimler altında yoğun bir destek veriyordu. Uluslararası İşçiler Birliği, grevci işçilere ve ailelerine para yardımı yaptı, basın organları aracılığıyla bütün ülkelerden işçileri grevler hakkında bilgilendirdi, kapitalistlerin grevleri kırmak amacıyla diğer ülkelerden işçi getirip çalıştırmasını önlemeye çalıştı. O, bütün bunların yanı sıra, daha yüksek ücret ve daha iyi çalışma koşulları için mücadele eden işçilerin eylemlerini daha iyi koordine edebilmeleri için, onlara, diğer ülkelerdeki farklı sektörlere ilişkin istatistikleri de sağladı.

Genel Konsey'in bu dönemde yayınladığı bildiriler, somut örneklerden hareketle, işçilere, kapitalistlere karşı mücadelede güçlerini nasıl örgütlemeleri ve konumlandırımları gerektiğini gösteriyor; onlara, kendi bağımsız çıkarlarını işçi sınıfının uluslararası dayanışmasıyla nasıl savunabileceklerini öğretiyordu. Uluslararası İşçiler Birliği'nin bu grev dalgası sırasında sergilediği pratik, onun farklı ülkelerden işçiler arasında büyük bir saygınlık ve destek görmesini sağlarken, kapitalistleri ödünler vermeye zorladı; kazanılan her grevin sonucunda, zafer kazanan işçilerin topluca Uluslararası İşçiler Birliği'ne katılması neredeyse kural haline geldi.⁷

Ancak bu grevler, Uluslararası İşçiler Birliği içinde, bir yanda

grevci işçilerle uluslararası dayanışma kampanyası düzenleyen sendikacılar ile grevleri sınıf mücadelesinin ilk ve bilinçsiz biçimi olarak gören Marx'ın, diğer yanda ise grevleri "ahlakdışı" ilan edip işçi sınıfının ekonomik talepler için mücadelesini küçümseyen Proudhoncular ile Lassalcıların yer aldığı bir kutuplaşmaya yol açacaktı.

Marx, Genel Konsey'in 25 Nisan 1865 tarihli toplantısında, Leipzig'li matbaa işçilerinin greviyle bağlantılı olarak, grevcilere nasıl yardımcı olunabileceği sorunu ortaya attı. Bu sorun, uzun süre Konsey'in gündeminde kalacak; onunla ilgili tartışmalar grevlere, sendikal örgütlenmelere ve sınıf mücadelesine ilişkin Marksist tezlerin, birliğin programına dahil edilmesine yol açacaktı.

SENDİKALAR VE GREVLER Marx'a sendikalar üzerine kapsamlı bir tartışma başlatma fırsatı sunan şey, Genel Konsey üyelerinden Weston'ın bir önerisi oldu. Weston, bir işkolunda gerçekleşecek ücret artışının kaçınılmaz biçimde, hayatın diğer işkollarındaki işçiler için pahalılaşmasına yol açacağını ve onlara zarar vereceğini düşünüyordu.

Marx, Genel Konsey'de 1865 Mayıs'ından Ağustos ayına kadar süren tartışmalar sırasında, 20 ve 27 Haziran günleri yapılan oturumlarda, bu konuda bir dizi konuşma yaptı. Uluslararası İşçiler Birliği'nin sendikal mücadelelere ilişkin pozisyonunun kuramsal çerçevesini oluşturan bu konuşmalar daha sonra, "Ücret, Fiyat ve Kar" adı altında yayınlanacaktı. Marx, bu konuşmalarda, "grevlerin zararı"na ilişkin Proudhoncu anlayışı ve Lassalcıların sendikaların kurulmasına ilişkin küçümseyici tavrını sert bir şekilde eleştirdi. İşçi sınıfının ekonomik mücadelesini reddetmenin işçilere kaderlerine boyun eğmeyi ve kapitalistlere karşı hiçbir eyleme girişmemelerini öğütlemek anlamına geldiğini vurguladı. Marx bu konuşmalarında, işçi sınıfının bir bütün olarak ücretli çalışma sistemine karşı mücadele örgütü olması

gereken sendikaların önemini anlatıyor, işçilerin, ücretlerin düşürülmesine yol açan kapitalist ekonomik eğilimlere karşı direnmesinin önemine dikkat çekiyordu. Marx'a göre sendikal düzeydeki mücadele, işçi sınıfının gücünün sermayeye karşı harekete geçirilmesi ve eğitimi açısından son derece önemliydi.

Marx'ın bu tezleri, yalnızca sendikal mücadeleye karşı çıkanları değil; sendikaların işlevini ücretlerin arttırılması ve kapitalistlerin kısmen geriletilmesiyle sınırlı gören İngiliz sendika önderlerini hedefliyordu. Üretim araçları üzerindeki özel mülkiyeti "dokunulmaz", kapitalist düzeni ise "yıkılmaz" olarak gören sendikalar, grevleri, kapitalistleri asıl olarak kalifiye işçilerin durumunu iyileştirecek ve sınıfsal barışı güvence altına alacak uzlaşmalara zorlayan geçici rahatsızlıklar olarak görüyorlardı.

Buna karşılık Marx, sendikal hareketin güçsüzlüğünün, sendikaların işçi sınıfının kitlesel örgütleri olarak sahip oldukları devrimci olanakları yeterince kullanmamalarında yattığını düşünüyordu.

*"Üçüncüsü, sendikalar, sermayenin saldırılarına karşı direniş merkezleri olarak iyi iş görürler. Onlar, güçlerini gerektiği gibi kullanmadıklarında kısmen başarısız olurlar. Eşzamanlı olarak, varolan sistemi değiştirmeye çalışma; örgütlü güçlerini işçi sınıfının nihai kurtuluşu, yani ücret sisteminin kesin olarak ortadan kaldırılması yolunda bir araç olarak kullanmaya çalışma yerine, kendilerini bu sistemin sonuçlarına karşı bir çete savaşıyla sınırladıklarında genel olarak başarısız olurlar."*⁸

Marx'ın bu konuşmaları, Konsey üyelerinin teorik eğitiminde önemli bir rol oynadı. İşçi sınıfının ekonomik mücadelesine ilişkin tezler işçiler için son derece anlaşılabilirdi. Zor olan, emekçi kitleleri siyasi mücadeleye kazanmak; onlara, devrimci siyasi mücadelenin ücretli kölelik sisteminden kurtul-

madaki belirleyici rolünü anlatmaktı.

SIYASI MÜCADELE

Kimi ülkelerdeki işçiler arasında genel olarak siyasete karşı derin bir inançsızlık ve güvensizlik sözkonusuyken, İngiltere’de, Fransa’da ve kimi başka ülkelerdeki işçiler, burjuvazinin hem yönetimde hem de muhalefette iken aynı olduğunu; işçi sınıfını kendi amaçları için kullandığını, halk kitlelerini aldattığını ve onlara ihanet ettiğini kendi deneyimlerinden öğrenmişlerdi. Ancak onları, siyasi iktidarı almadıkları sürece toplumsal kurtuluşun mümkün olmadığı konusunda aydınlatmak gerekiyordu. İşçi sınıfı bunu anladığında, geniş demokratik hareketlere dahil olabilir ve bu hareketler içinde bağımsız devrimci bir sınıf tavrı alabilirdi. Böylece o, bir çok ülkede şimdiden karşı devrimin safına geçmiş olan burjuvazinin vazgeçmiş olduğu demokratik dönüşümlerin tamamlanması mücadelesinde başı çekebilir ve toplumu sınıfsız topluma doğru ilerletebilirdi.

Marx, Uluslararası İşçiler Birliği’nin işlevinin, işçi sınıfının bağımsız sınıfsal hedeflerine ulaşmasına yardımcı olacak her türlü ilerici siyasi hareketi desteklemek olduğunu düşünüyordu. Nitekim Uluslararası İşçiler Birliği’nin ilk ciddi siyasi etkinliği, 1865 – 67 yılları arasında İngiltere’deki seçim yasasının değiştirilmesi mücadelesiyle bağıntılıydı.

Genel Konsey, 1865 yılı başından başlayarak, işçi sınıfını bu harekete kazanma yönünde çaba gösterdi ve aynı yılın Şubat ayında, *Reform Birliği*’nin kuruluşunda doğrudan yer aldı (Konsey’in bir çok üyesi, aynı zamanda bu birliğin de yönetimindeydi). Bu kampanyayı işçi sınıfının devrimci siyasi eğitimi için bir okul olarak gören Marx, burjuva liberallerin değirmenine su taşımaları için değil; bağımsız bir işçi sınıfı politikasının gereğini kavramaları amacıyla, Konsey üyelerinin *Reform Birliği*’ne katılmasını destekledi.

POLONYA SORUNU

Polonya sorununun ve Polonya halkıyla uluslararası dayanışmanın Uluslararası İşçiler Bir-

liği'nin kuruluşunda oynadığı role yukarıda değindik. Genel Konsey, bir İngiliz demokratik örgütü olan *Polonya'nın Bağımsızlığı İçin Ulusal Birlik* ile yakın ilişki içindeydi ve bu ülkedeki 1863-64 ayaklanmasına katılanlar için düzenlenen yardım kampanyasına yardımcı olmuştu. Genel Konsey, 29 Kasım 1864 tarihli toplantısında, *"Polonya'nın bağımsızlık mücadelesinin Avrupa'nın bütün halklarının yararına olduğu; onun yenilgisinin uygarlık davasına ve bir bütün olarak insanlığa indirilmiş bir darbe olacağını"* ilan etti ve bu ülkenin ulusal bağımsızlığını yeniden elde etme çabasını bütün olanaklarıyla destekleyeceğini açıkladı.

Genel Konsey'de, 1864 yılı sonunda ve 1865 yılı Ocak ayında, Polonya üzerine ciddi bir tartışma yaşandı. Bu tartışmayı başlatan şey, Fox'un, Konsey'in İngiliz üyeleri adına Polonya halkına bir çağrı yapma teklifi oldu. İlk kez 6 Aralık 1864'te alt komitede okunan bu çağrı, Konsey üyelerinin bir kısmının geleneksel Batı Avrupalı burjuva demokratik önyargılara saplanmış olduğundan hareket ediyordu. Polonya halkının özgürlük mücadelesine büyük sempati duyan Fox, Fransız hükümetinin dış politikasındaki *"süreklilik ilkesi"*nin bağımsız bir Polonya devleti için bir koruma oluşturacağını öne sürdü; Bonapartist Fransa'ya, Polonya halkının müttefiki ve koruyucusu rolünü biçti.

Fox'un bu tezi, Polonya konusunda işçi sınıfına yanlış bir siyasi yöneliş sunuyor; Polonya'nın kurtuluşunun bu ülkedeki ve Rusya'daki devrimci demokratik hareketler ile Avrupa işçi sınıfının ortak çabalarıyla değil de Batı diplomasisinin faaliyetiyle elde edilebileceği yanılsamasına yol açıyordu. Fox, Batılı devletlerin 1863-64'te başlamış olan Polonya ayaklanmasına ihanet ettiklerini görmezden geliyor; Polonya'daki hareketin, Batı'nın desteğini alan aristokrat kanadının Polonyalı halk kitlelerinin devrimci mücadelesine düşman politikalarını da yok sayıyordu.

Marx, Genel Konsey'in 6 ve 13 Aralık 1864 ile 3 Ocak 1865 tarihli toplantılarında bu yaklaşıma karşı çıktı. Bunu yaparken de 1863 yılının ilk yarısında Engels'le birlikte yapmış olduğu önceki çalışmalardan yararlandı ve Genel Konsey'e kapsamlı bir taslak sundu. Konuşmasında, Fox'un Fransız ve İngiliz egemen sınıflarının *"kalıcı dış politika ilkeleri"*ni idealize ettiği için yolunu şaşırdığını belirten Marx, Fransa'nın Polonyalılar'ın bağımsızlık mücadelesini hep kendi çıkarları için kullandığını ve ikiyüzlü davrandığını vurguladı. Marx, hem Çarlığın hem de Prusya ve Avusturya hükümetlerinin Polonya'ya ilişkin gerici ilhakçı politikalarını teşhir etti ve Polonyalılar'ın gerçek dostunun yalnızca işçi sınıfı olduğunu savundu. Marx'ın ve Engels'in, Polonyalılar'ın ulusal kurtuluş mücadelesinin desteklenmesine özel bir önem vermelerinin nedeni, Polonya'daki kurtuluş hareketinin Çarlığa ilk önemli darbeyi indirerek Rusya'daki devrimci işçi hareketini hızlandırabileceğini ve bu yolla Avrupa'daki toplumsal devrimin zaferine katkıda bulunabileceğini düşünmeleriydi. Polonya sorununun Uluslararası İşçiler Birliği içinde gündeme gelmesi, hem İngiliz, Fransız ve Alman işçilerinin yaşadıkları ülkelerdeki yönetimlerin dış politikalarına sınıfsal bakış açısıyla yaklaşmalarını mümkün kıldı, hem de Genel Konsey'de Polonya konusunda görüş birliğinin sağlanmasına yardımcı oldu.



1865 LONDRA KONFERANSI

Uluslararası İşçiler

Birliği'nin Geçici Tüzüğü'nün, Genel Konsey'e 1865 yılı içinde bir genel kongre çağrısı yapma görevi verdiğine yukarıda değinmiştik. Bu kongrenin düzenlemesi için oluşturulan komitede, Birliğin Paris yönetiminden Ph. Becker ile V. Schily ve Konsey'in İngiliz üyelerinden bazıları yer alıyordu. Öte yandan Fransızlar, yaklaşan kongrenin programı

için hazırladıkları bir taslağı Temmuz ayında birliğin bütün üyelerine göndermişlerdi.

Oysa Uluslararası İşçiler Birliği'nin yerel şubeleri, birliğin kuruluşundan sonraki ilk aylarda hem örgütsel hem de ideolojik olarak oldukça zayıf durumdaydılar. Marx'a göre, ilk olarak farklı ulusal şubelerin önderlerinin düşüncelerini netleştirmek ve program üzerinde ciddi biçimde çalışma yapmak gerekiyordu. Alt komite, Marx'ın da yer aldığı 25 Temmuz 1865 tarihli toplantısında, Eylül ayında, Kıta Avrupası'ndaki en önemli şubelerden az sayıda temsilcinin katılımıyla, gelecek kongrenin programının görüşüleceği bir konferans düzenleme kararı aldı.⁹

Uluslararası İşçiler Birliği'nin 25 Eylül 1865 günü Londra'da düzenlenen bu konferansının gündemi, Marx'ın da üyesi olduğu Sürekli Komite tarafından hazırlanacak ve 25 Temmuz günü Genel Konsey'de kabul edilecekti. Marx, gündem hazırlıkları sırasında, Paris şubesinde yapılan önerileri (kongre, birliğin örgütlenmesi, tek tek ülkelerde sermayeye karşı yürütülen mücadelede ortak eylem, kooperatif faaliyeti, doğrudan ya da dolaylı vergiler ve çocuk emeği vb.) ilkesel düzeyde ele aldı ve konferansın programına sendikalar ve işgününün kısaltılması konularını ekledi.

Dört gün süren konferansa, yalnızca dört ülkeden temsilciler katıldı (İngiltere, Fransa, Belçika ve İsviçre). Konferans'ta Almanya'dan hiçbir örgüt temsil edilmiyordu. *Genel Alman İşçi Dernekleri* başkanı olan Schweitzer, "Açılış Çağrısı"nı *Sozial-Demokrat*'ta yayımlamış ama bu örgüt Uluslararası İşçiler Birliği'ne katılmamıştı.

Konferans'ta Alman olarak, Londra'daki *Alman Komünist İşçi Eğitim Derneği*'ni temsilen Friedrich Lessner ve Karl Schapper ile Almanya ile ilişkilerden sorumlu sekreter konumundaki Marx bulunuyordu. Konferansa ayrıca, İsviçre'yle ilişkilerden sorumlu sekreter Herman Jung, Genel Konsey

temsilcisi George Eccarius, Londra'daki *Polonya Ulusal Derneği* temsilcisi Bobczynski ve Mazzini'nin sekreteri binbaşı Wolff da katıldı. İngiliz delegasyonu ise *Londra Sendikalar Konseyi* başkanı George Odger, *Sendikalar Konseyi* sekreteri George Howell, *Doğramacılar ve İnşaat İşçileri Sendikası* sekreteri W.R. Cremer ile Genel Konsey üyesi çok sayıda sendikacıdan oluşuyordu.

Uluslararası İşçiler Birliği'nin kuruluşunun birinci yıldönümüne denk gelecek şekilde düzenlenen konferansın sabah oturumları örgütsel konulara ayrılmıştı. Öğleden sonraki oturumlar ise Genel Konsey'in bütün üyelerinin ve konukların katılımıyla açık olarak yapılıyordu.

İşgünü, kadın ve çocuk işçiliği, sendikalar ve kooperatifler gibi toplumsal sorunların yanı sıra Polonya sorunu ve Rusya'nın Avrupa'daki rolü üzerine de siyasi öneriler geliştirmesi gereken bu konferansta, Marx ve Genel Konsey ile Proudhoncular arasında sert tartışmalar yaşandı. İlk önemli çatışma, beklendiği üzere, Polonya konusunda ortaya çıktı. Genel Konsey'in, "*Rusya'nın Avrupa'daki artan etkisinin önüne geçme*" gereğini ve "*her ulusun sahip olduğu kendi kaderini tayin etme hakkı gereğince, demokratik ve sosyalist temelde bağımsız bir Polonya*" talebini içeren karar önerisi, siyasi eyleme ilkesel olarak karşı çıkan Proudhoncu Fransız delegasyonunu ayağa kaldırmaya yetmişti.

Başını Tolain, Fribourg, Vesinier ve Le Lubez'in çektiği Proudhoncular, itirazlarını, Polonya sorununun "salt siyasi" bir sorun olduğu üzerine kurdular ve kongrenin yalnızca ekonomik sorunları çözmesi gerektiğini savundular. Le Lubez, Vesinier ve öğleden sonraki açık oturumun kimi başka katılımcıları, programda Polonya sorununa ilişkin somut bir ifadenin yer almasına karşı çıkarak şu öneride bulundular: Ya kararın ulusların kendi kaderini tayin hakkını genel olarak ilan eden bölümü varolan haliyle kalmalı ya da

ona ulusal azınlıkların ezildiği bütün diğer ülkeler eklenmeli. Yapılan oylamada Genel Konsey'in önerisi çoğunlukla kabul edildi; Polonya sorunu ilk kongrenin programına alındı.

Genel Konsey, Eylül 1866'da Cenevre'de toplanacak olan kongre için, Marx'ın yazdığı bildiriden hareketle Rusya üzerine bir karar önerisi hazırladı. Öneride, Polonya sorununun, Rusya'nın işçi sınıfının kurtuluş mücadelesinin başlıca sorunu olarak kabul edilmesi gerektiği; Rusya'nın Avrupa'daki gücünün, yalnızca Polonya'nın yeniden kurulmasıyla kırılabileceği; Polonya sorununun, Almanya'nın "*Kutsal İttifak*"ın ileri karakolu mu yoksa cumhuriyetçi Fransa'nın müttefiki mi olacağına bağlı olarak çözüleceğini; Avrupa'nın bu ana sorunu çözülmedikçe, işçi sınıfı hareketinin ilerleyemeyeceği ve geriye püskürtüleceği savunuluyordu.

Marx ve Genel Konsey Proudhonculara karşı ikinci zaferi, örgütsel alanda elde etti. Parisli delegeler, Uluslararası İşçiler Birliği'nin üyelik kartına sahip olan herkesin; üye olmayanların da iki üyenin önerisiyle kongrelere katılma, tartışma ve oy kullanma hakkına sahip olması gerektiğini savunuyorlardı. Bu, genel oy hakkının gereği idi. Fransızların bu önerisine karşı bir konuşma yapan Cremer, Uluslararası İşçiler Birliği'ne kongreden en az üç ay önce üye olmuş her işçi derneğinin diğerleriyle eşit haklara sahip delegeler gönderebileceğini savundu. Sonuçta, bu tez İngiliz sendikalarının çoğunluğu tarafından desteklendi ve kabul edildi.



KONFERANS SONRASI GELİŞMELER Londra Konferansı'ndan kısa süre sonra, 12 Ekim 1865 tarihli *Courrier Francais*'de* "*Uluslararası İşçiler Birliği*" başlıklı imzasız bir

* *Uluslararası İşçiler Birliği'nin Fransa'daki şubesinin yayını. 1865-68 yılları arasında yayınlandı.*

makale yayınlandı. Bu makalede, konferansın Polonya üzerine kararı Proudhoncu yaklaşımla eleştiriliyor; birliğin siyasi sorunlar yerine üretim kooperatifleri ve krediler gibi sorunlarla ilgilenmesi gerektiği savunuluyordu. Yine, Belçika'daki *L'Echo de Verviers* adlı gazetede, Vesinier'in Genel Konsey'i ve Marx'ı eleştiren bir yazısı yayınlandı. Vesinier, Londra Konferansı'nın Polonya konusundaki kararının Uluslararası İşçiler Birliği'ni Polonya'nın yeniden kurulmasına hizmet eden bir birlik haline getirme çabasının ürünü olduğunu savunarak, bütün ülkelerden işçilere "*Uluslararası İşçiler Birliği'ni kurtarma*" çağrısı yapıyordu.¹⁰

Engels, 1866 yılının Mart ve Mayıs aylarında "*Commonwealth*" adlı gazetede yayınlanan bir dizi makalede, Polonya sorununa ilişkin bu ve diğer tezleri yanıtlıyacaktı.

SAVAŞA KARŞI TAVIR 1866 yılının ilk yarısında, başta Prusya ile Avusturya olmak üzere, Alman devletleri arasındaki artan rekabetten dolayı, durum bir hayli gerginleşti. Sorun, bir kaç Alman devletiyle sınırlı olmaktan çıkmış, Avusturya'yı, Fransa'yı ve İtalya'yı tehdit eden bir savaş tehlikesine dönüşmüştü. Bu durum, işçi hareketi içinde güçlü bir savaş karşıtı hava yarattı.

Bu arada, Parisli öğrenciler de İtalyan ve Alman öğrencilere seslenen 27 Mayıs 1866 tarihli bir çağrı kaleme aldılar. Lafargue, Genel Konsey'in 5 Haziran 1866 tarihli toplantısında, bu çağrıya bir yanıt yazılmasını önerdi ve Uluslararası İşçiler Birliği'nin Fransa Şubesi adına bir taslak sundu. Taslakta savaşların işçilere ölüm ve felaketten başka bir şey getirmediği anlatılıyor ve şövenizmin gerici karakteri teşhir ediliyordu. Metin, verili uluslararası durumun somut bir çözümlemesini yapmıyor, savaşların ardında yatan nedenlere değinmiyor ve haklı - haksız savaşlar arasındaki farkı belirtmiyordu. Lafargue'ın bu taslağı, Konsey'in Marx'ın katılmadığı bir toplantısında tartışıldı. Taslağı sonradan

okuyan Marx, onu sert bir şekilde eleştirecekti. Marx, henüz Proudhonculuğun etkilerinden tümüyle arınmamış olan Lafargue'ı, ezilen halkların bağımsızlık mücadelelerinin ve ulus devlet kurmanın anlamını kavramamış olmakla suçladı. Marx, Genel Konsey'in toplantısında, Proudhoncuların ulusları "eskimiş önyargılar" olarak reddetmesinin, onların "örnek Fransız ulusu"nu içselleştirmiş olmalarından kaynaklandığını anlattı.¹¹

Savaş üzerine tartışmalar, Eccarus ile Odger'in önerisi üzerine, 19 Haziran'da başladı ve 17 Temmuz'a kadar sürdü. Marx, Bobczynski, Jung ve Eccarus bu tartışmalarda, işçilerin savaşa karşı bağımsız bir sınıf tavrı alması gerektiğini savundular. Jung, yaptığı konuşmada, savaş sorununu Avrupa'da bir devrim perspektifiyle ele aldı ve Genel Konsey'in önüne somut görevler koydu: Genel Konsey, uluslararası durumla yakından ilgilenmeli, başta Londra'dakiler olmak üzere üyelerini bu yönde yönlendirmeli, Almanya'da ya da bir başka ülkede devrimin gerçekleşmesi durumunda İngiltere'de kitlesel eylemler örgütlemeliydi. Bu yolla o, İngiliz hükümetinin karşı devrimci yönetimlerin yanında savaşa girmesini önleyebilirdi. Genel Konsey'in alacağı kararda, Marx'ın Jung'u desteklemek amacıyla son oturumda yaptığı konuşma belirleyici oldu. Marx konuşmasında şunu vurguladı:

*"Uluslararası İşçiler Birliği'nin Genel Konseyi'ne göre, kıtada şimdi yaşanan çatışma hükümetler arasında bir çatışmadır. Bu yüzden, işçilere, toplumsal ve siyasi kurtuluşları için gereksinim duydukları güç birliğini yaratmaları için tarafsız kalmalarını ve güçlerini birleştirmelerini önerir."*¹²



BURJUVA DEMOKRATLARI Marx'ın Uluslararası İşçiler Birliği içindeki etkisinden fazlasıyla rahatsız olan burjuva demokratları, bu etkiyi kırmak için, birliğin faaliyetlerinin dev-

rimci yönde biçimlenmesinden hoşnut olmayan İngiliz Genel Konsey üyelerinin de desteğiyle, Londra Konferansı'nın hemen ardından Londra'da kurulmuş olan Fransız şubesinden yararlanmaya çalıştılar. Genel Konsey'in bir çok üyesi ve Fransızca konuşan farklı ülkelerin temsilcileri bu şubeye üyeydi (Lafarge, Dupond, Eccarius, Jung, Weston, Le Lubez, Lassassie vb). Bu şubenin, ayrıca, Uluslararası İşçiler Birliği'nin uluslararası faaliyetlerini canlandırmak ve 1866 Mayıs'ında toplanması öngörülen kongreyi örgütleme görevi vardı.

Şubenin küçük burjuva cumhuriyetçi kanadı, Londra Konferansı'nın ardından, Uluslararası İşçiler Birliği'nin programatik dökümanlarına ve Genel Konsey'in devrimci kanadına karşı saldırıya geçti. Belçika'da yayınlanan L'Echo de Versiers adlı burjuva demokrat gazetede, 27 Aralık 1865 tarihli sayısında, Fransa Şubesi tarafından 1866 yılında Cenevre'de toplanacak olan kongreye sunulmak üzere hazırlanmış bir tüzük taslağı yayınladı. Taslak amacını, *"bütün çalışanların mutlak kurtuluşu, yani herkesin bütün haklardan yararlanma olanağına kavuşması için çaba harcama"* olarak belirtiyor ve Genel Konsey'in işlevini karşılıklı yardımlaşma, kredi vb. birlikler oluşturmakla sınırlıyordu.¹³

Genel Konsey, bu yazıya, gazetenin yayın kuruluna bir mektup göndererek tepki gösterdi. Fransız Şubesi'nin kimi üyeleri de bu tartışmada Genel Konsey'den yana tavır aldı. Ancak, L. Wolff, Genel Konsey'in -Marx'ın ve ilgili sekreterin olmadığı- 6 Mart 1866 tarihli oturumunda, bazı İngiliz üyelerin de desteğiyle, Genel Konsey'den, Mazzini ile yandaşlarından özür dileyen bir karar çıkarmayı başardı.

Bunun üzerine Alt Komite Marx'ın isteği üzerine olağanüstü bir toplantı yapacak ve Wolff'u Genel Konsey üyeliğinden çıkartan bir karar alacaktı. Kararda ilk olarak, Wolff'un, kendi çıkarını doğrudan ilgilendiren bir konuya ilişkin görüşmeye katılma hakkına sahip olmadığını belirtiliyordu.

Kararda ayrıca, Mazzini'nin İtalya'daki gerçek işçi hareketini hiçbir şekilde temsil etmediği ve Uluslararası İşçiler Birliği'yle, yalnızca onu kendi siyasi hedefleri için kullanmak amacıyla ilgilendiği vurgulandı. Burjuva demokratların Uluslararası İşçiler Birliği içindeki varlığına artık bir son vermek isteyen Marx, Genel Konsey'in 13 Mart 1866'daki toplantısında, 6 Mart tarihli kararın kurallara uygun olarak alınmadığını kanıtladı ve Mazzini'nin, burjuva dünya görüşünün temsilcisi olduğunu netleştirdi.

BÖLÜM NOTLARI:

- ¹ *Julius Braunthal, age., 1978, Syf. 103-104*
- ² *A.Bach, L. I. Golman, B. E. Kunina, age., s. 67*
- ³ *Julius Braunthal, age., s. 107;*
A.Bach, L. I. Golman, B. E. Kunina, age., s. 69
- A.Bach, L. I. Golman, B. E. Kunina, age., s. 74-75*
- ⁵ *D. Rjazanov, Zur geschichte der Ersten Internationale, Marx&Engels Archiv, Bd. I, 1925, S.192 - akt.*
A.Bach, L. I. Golman, B. E. Kunina, age., s. 73
- ⁶ *A.Bach, L. I. Golman, B. E. Kunina, age., s. 75.*
(J. Braunthal, komitenin üye sayısını 22 kişi olarak verir)
- ⁷ *A.Bach, L. I. Golman, B. E. Kunina, age., s. 99-100*
- ⁸ *Karl Marx/Friedrich Engels - Werke, Band 16, Dietz Verlag, Berlin. 6. Auflage 1975, s. 152*
- ⁹ *Der Generalrat, 1864-1866, s. 70 – 73 – akt.*
A.Bach, L. I. Golman, B. E. Kunina, age., s. 107-108
- ¹⁰ *L'Echo de Verviers, 18 Aralık 1865 – akt.*
A.Bach, L. I. Golman, B. E. Kunina, age., s. 115
- ¹¹ *bkz. Marx'ın Manchester'daki Engels'e yazdığı*
20 Haziran 1866 tarihli mektup
- ¹² *"Der Generalrat. 1864-1866", S. 151 - akt.*
A.Bach, L. I. Golman, B. E. Kunina, age, s. 119
- ¹³ *L'Echo de Versiers, 27 Aralık 1865 – akt.*
A.Bach, L. I. Golman, B. E. Kunina, age., s. 121



Sosyalist bir programa doğru **(1866 - 1868)**

1866 CENEVRE KONGRESİ

Genel Konsey, 1866 Mayıs'ında Cenevre'de toplanmasını karar altına aldığı kongrenin hazırlıklarına 1865 yılı Aralık ayında başladı. 19 Aralık günü, kongrenin örgütlenmesi, propagandası ve tartışma bülteninin yayınlaması için mali kaynaklar sağlamak amacıyla Jung, Morgan ve Fox'tan oluşan bir komite seçildi. Genel Konsey, ayrıca, kongreye sunulacak programatik dökümanları ve geçici tüzüğü de basılı olarak çoğaltıp üyelere gönderme kararı almıştı.

Başta Konsey üyeleri olmak üzere Uluslararası İşçiler Birliği'nin üyeleri, kongrenin tanıtımı için işyerlerinde ve sendikalar içinde yoğun bir faaliyet yürütmeye başladılar. Ancak kongre, İsviçre Şubesi'nin, kongrenin Eylül ayına ertelenmesi talebi üzerine, Genel Konsey'in 1 Mayıs 1866 günü aldığı kararla, Eylül ayının ilk pazartesi gününe ertelenecekti.

HAZIRLIKLAR Kongreye hazırlık sürecindeki en önemli çalışma, Genel Konsey'in programatik konularda ortak tavır alacak biçimde hazırlanmasıydı. Genel Konsey'in 31 Temmuz 1866 tarihli oturumunda programatik dökümanı hazırlamakla yükümlü Alt Komite adına konuşan Marx, kongre için, daha önce Londra Konferansı'nda kabul edilmiş olan programın temel alınmasını önerdi. Genel Konsey, ayrıca, Marx'ın, sözkonusu dökümandaki yardımlaşma dernek-

lerinin kurulmasına ilişkin maddenin Uluslararası İşçiler Birliği'nin örgütlenmesine ilişkin maddeyle birleştirilmesi önerisini kabul etti.

Genel Konsey, kongre öncesindeki son iki toplantısında (21 ve 28 Ağustos), Alt Komitenin önerisiyle, 8 saatlik işgünü ile kadınların ve çocukların çalıştırılması konularını da kongrenin gündemine dahil etti. Genel Konsey ayrıca, Carter'ı, Odger'ı, Eccarius'u ve Jung'u kongre delegesi seçti. Kongreye Genel Konsey üyelerinden, Dupont aynı zamanda üyesi olduğu Londra'daki *Fransız Şubesi*, Lawrence Londra *Terziler Derneği*, Cremer ise *Doğramacılar Derneği* adına katılacaklardı.

Genel Konsey'in, Cenevre Kongresi'ne sunduğu program, Marx tarafından, 1866 yılı Ağustos ayının sonunda kaleme alındı ve "*Geçici Merkez Konsey'in delegelerine tekil konular üzerine yönergeler*" başlığı altında özetlendi. Bu döküman, kongrede Genel Konsey'in resmi kararı olarak okunacaktı.

Yönergenin, Uluslararası İşçiler Birliği'nin örgütlenmesine ilişkin birinci maddesi, kongreye, örgütün farklı ülkelerde iki yıl içinde edindiği deneyimler çerçevesinde, geçici tüzükte belirtilen planı kabul etmesini öneriyordu.

İkinci maddede, işçi sınıfının kapitalistlere karşı ekonomik mücadelesine değiniliyor; emek ile sermaye arasındaki mücadelede Uluslararası İşçiler Birliği'nin amacını, "*farklı ülkelerden işçilerin birbirlerini yalnızca kardeş olarak hissetmeleri değil; aynı zamanda, kurtuluş ordusunun bir parçası olarak davranmayı öğrenmeleri*" olarak tanımlıyordu.

Üçüncü madde, çalışma saatlerinin kısaltılması sorununu ele alıyordu. Çalışma saatlerinin kısaltılması, işçilerin yalnızca "*bedensel enerjilerini ve sağlıklarını yeniden elde etmesinin*" değil; aynı zamanda, onların toplumsal ilişkilere, sosyal ve siyasi etkinliklere katılmaları için gerekli düşünsel

gelişmelerini sağlamalarının da önkoşuluydu. Marx, gece çalışmasının yasaklanması ve sekiz saatlik işgününün yasallaşması taleplerini yükselten bu maddenin ardından, işçi çocuklarını “*varolan sistemin yıkıcı etkilerinden koruma*”yı amaçlayan yasal önlemlerin alınmasını talep ediyor; bedensel ve ruhsal gelişimi politeknik eğitimde bütünleştiren bir eğitim planı geliştiriyordu.

Kooperatifler üzerine olan beşinci maddede, bu örgütlenmelerin, işçi sınıfı iktidarı almadığı sürece kapitalist toplumu değiştiremeyeceği vurgulanıyordu. Marx, programın altıncı maddesinde, sendikaların, sermayenin egemenliğinden nihai kurtuluş yolunda işçi sınıfının örgütlü merkezleri olarak davranmayı öğrenmesi gerektiğini belirtiyordu.

Programda ayrıca, vergiler, Polonya sorunu ve savaş konuları ele alınmıştı. Marx, Polonya sorununa da değindiği dokuzuncu maddede, bu ülkenin demokratik temelde yeniden birleşmesinin işçi hareketinin geleceğiyle yakından bağlantılı olduğunu belirtiyor; “*şu sıralar Orta Avrupa’da, özellikle de Almanya’da değişmekte olan durum, demokratik bir Polonya’nın varlığını her zamankinden fazla gerekli kılmaktadır. Almanya, demokratik bir Polonya’nın yokluğunda Kutsal İttifak’ın ileri mevzisi, varlığı durumunda ise Fransa’nın müttefiki olacaktır.*” diyordu.¹

Marx, Hannover’deki Kugelman’a yazdığı 23 Ağustos 1866 tarihli mektubunda, bu programı, “*kimi noktalarda bilerek sınırlı tutmuş*” olduğunu anlatır. O, program taslağını yazarken öncelikle Fransız seksiyonunun konumunu; yani Proudhonculuğun onun üzerindeki etkisini göz önünde bulundurmuştu. Marx’a göre, Fransız ve İngiliz işçi hareketlerinin birliği devrimin kaderini belirleyecek öneme sahipti. Fransa’da gerçekleşecek devrim, aynı 1848’de olduğu gibi, bir Avrupa devrimine yol açabilirdi. Başarılı bir Avrupa devriminin önkoşulu da İngiliz ve Fransız işçilerinin birliğiydi.

Şimdi, bu iki ülke işçi hareketlerinin bir araya geldiği tek örgütsel zemin Uluslararası İşçiler Birliği'ydi ve bu örgütün varlığı herhangi bir teorik çatışmadan dolayı tehlikeye düşürülmemeliydi.

Marx, Uluslararası İşçiler Birliği'nin bu kongresine, kendisini *Kapital*'i tamamlama işine verdiği için katılmadı. Bu konuda, yine Kugelman'a yazdığı 23 Ağustos 1866 tarihli mektubunda, *"Her ne kadar Cenevre'deki kongrenin hazırlıklarına çok zaman harcıyor olsam da, ona katılamayacağım, aslında katılmak da istemiyorum; çünkü çalışmama [Kapital'e -H.Ç] daha fazla ara veremeyeceğim. Bu çalışmayla yaptığım şeyin, işçi sınıfı için, herhangi bir kongrede bulunarak yapabileceklerimden çok daha önemli olduğunu düşünüyorum"* diyecekti.

KONGRE 2 - 8 Eylül 1866'da Cenevre'de toplanan kongreye 60 delege katıldı. İngiltere, İsviçre, Fransa, ve Almanya temsil edilirken, en kalabalık heyet 30 delegeyle İsviçre Şubesi'ninkiydi. İngiltere'den yedi delegenin (Jung, Eccarius, Dupond, Odger, Carter, Cremer ve Lawrence) katıldığı kongrede Fransa'nın, aralarında Tolain'in, Z. Camelinat'ın ve Fribourg'un da bulunduğu 17 delegesi vardı. Almanya'dan ise yalnızca iki delege gelmişti.

Fransız heyetinin çoğunluğunu oluşturan Proudhoncular, ortak görüşleri paylaştıkları İsviçreli delegelerle birlikte, kullanılacak oyların üçte birine sahiptiler. Marx, yine Kugelman'a yazdığı 9 Ekim 1866 tarihli mektubunda, Proudhoncular'ın bu sayısal güçleriyle, kongrede *"her şeyi mahvedebilecek konumda"* olduklarından sözeder. Kongrenin başkanlığına İngilizce, Almanca ve Fransızca dillerini konuşan Jung seçildi -ki bu, Cenevre'deki Johann Philipp Becker'e yazdığı 31 Ağustos 1866 tarihli mektuptan anlaşıldığı kadarıyla, Marx'ın da tercihiydi.

Yukarıda, Marx'ın hazırladığı programın ilk maddelerinin

işçilerin yaşama ve çalışma koşullarına ilişkin yasal düzenlemeleri içerdiğine değinmiştik. Her yasayı bireysel özgürlüğün önünde bir engel olarak gören Proudhoncular'ın reformlar için yasal önlemler içeren bu maddelere karşı çıkmasını bekleyen Marx, taslakta, amaçlanan reformların yalnızca *"siyasi zorun toplumsal içeriğinin dönüştürülmesi yoluyla etkili olabileceğini"* ve *"içinde bulunan koşullarda, bunu başarmak için yasalardan ve -bunları- devlet gücü dolayısıyla yaşama geçirmekten başka bir yöntemle sahip olunmadığını"* özellikle belirtmişti.

İlk günden itibaren sert tartışmaların yaşandığı kongrede, Proudhoncular daha çok Genel Konsey'in karar önerilerinin gündeme alınmasını olabildiğince geciktirmek -mümkünse engellemek- için, daha önce Almanca'ya ve Fransızca'ya çevrilmiş olan program önerisinin salonda bu dillerde de okunması gibi teknik önerilerde bulundular. Buna karşılık Genel Konsey yanlısı delegeler, programatik önerileri hemen gündeme alma ve Proudhoncuların ikincil konulardaki önerileri karşısında esnek davranma taktiğini benimsediler.

Bu taktiğin sonucunda Kongre, Marx'ın önerdiği programın 11 maddesinden oldukça önemli altısını olduğu gibi benimsedi. Bunlar, emek ile sermaye arasındaki mücadelelerin Uluslararası İşçiler Birliği'nin yardımıyla uluslararası düzeyde birleştirilmesi, işgününün kısaltılması, kadınların ve çocukların çalıştırılması, kooperatifler, işçi örgütleri ve düzenli ordular üzerine maddelerdi.

Polonya sorunu gibi kimi başka konularda ise Marx'ın önerileri kabul edilmedi ve J. Philip Becker'in arabuluculuğu sonucunda, Genel Konsey ile Proudhoncular arasında bir uzlaşma sağlandı. Kongre bunun dışında, doğrudan ve dolaylı vergiler üzerine Marx'ın kaleme aldığı yönergedeki yalın formülasyon yerine, Proudhoncuların, sorunun kapitalist sistem içinde çözülebileceğini varsayan, *"vergi*

mükelleflerinin vergileri kendilerinin belirlemesi" biçimindeki önerisini kabul etti. Fransız delegasyonu ayrıca, uluslararası krediler konusunu ortaya attı ve varolan bankalardan oluşan bir federasyonun kurulması önerdi. Hedef, bu bankaların, gelecekte, Uluslararası İşçiler Birliği'nin yönetimi altındaki bir *"merkez konsey"*de birleştirilmesiydi.

Marx'ın 1864'te yazdığı Geçici Tüzük –"geçici" karakteriyle çelişen bir maddeyi çıkartma dışında- olduğu gibi kabul edildi; onun maddeleri üzerinde daha ayrıntılı biçimde çalışması için bir komisyon seçti. Bu komisyon tarafından hazırlanan tüzüğün 11. Maddesi, Uluslararası İşçiler Birliği'nin her üyesinin onun organları için yapılan seçimlere seçmen ya da aday olarak katılma hakkına sahip olduğunu belirtiyordu. Bu maddenin görüşülmesi sırasında Fransızlar, *"Uluslararası İşçiler Birliği'ne yalnızca kol emekçilerinin üye olması –ya da- en azından Genel Konsey'e ve diğer görevlere yalnızca onların seçilebilmesi"* önerisinde bulundular.

Cremer, kabul edilmesi durumunda Marx'ın Genel Konsey'den çıkartılmasını gerektirecek olan bu öneriye karşı sert bir konuşma yaptı. Cremer konuşmasında, *"yaşamını işçi sınıfının sermaye karşısındaki nihai zaferine adanmış, dolaşısıyla Uluslararası İşçiler Birliği'nin kurulmasında ve güçlenmesinde belirleyici rol oynamış birinin, kol emekçisi olmadığı gerekçesiyle ondan uzaklaştırılamayacağı"*nı vurguladı.²

Fransızların bu önerisi, yalnızca Marksistler değil, yıllardan beri aydınlarla ve radikal burjuva çevrelerle her durumda işbirliği yapmış olan İngiliz ve İsviçre delegasyonları için de kabul edilebilir olmaktan çok uzaktı. Sonuçta, Tolain'in 11. maddeye ilişkin önerisi reddedildi. Kongre, ayrıca, yeniden seçtiği Genel Konsey'e üye sayısını 50'ye kadar arttırma hakkı verdi ve bir sonraki kongrenin 1967 yılı Eylül ayının ilk pazartesi günü Lozan'da toplanmasını karar altına aldı.

Cenevre Konferansı kararları, Uluslararası İşçiler Birliği'ne

temel programatik pozisyonları kazandırmada ve Proudhoncularla mücadelede, Genel Konsey içindeki devrimci kanat açısından oldukça önemliydi. Proudhoncu küçük burjuva reformist yanlısamaların çok sayıda delege üzerindeki etkisine karşın, kongre, Marx'ın ve izleyicilerinin temel programatik konulara ilişkin önerilerini benimsemişti.

KONGRE SONRASI GELİŞMELER

Genel Konsey'in Cenevre Kongresi'nin ardından 25 Eylül 1866 tarihli ilk toplantısında, Lawrence, Proudhoncuların kongredeki önerisine (organlarda yalnızca kol işçilerinin yer alması) yanıt vermek istemesine, Marx'ın Genel Konsey başkanlığına seçilmesini teklif etti. Ancak Marx aday olmayı reddedecek ve yerine Odger'i önerecekti.

Kongre sonrasında, Genel Konsey'in önündeki ilk önemli görev, kongre dökümanlarının çoğaltılması ve Uluslararası İşçiler Birliği'nin üyelerine dağıtılmasıydı. Ancak bu konuda iki önemli sorunla karşı karşıya kalınacaktı.

Bunlardan biri, burjuva hükümetlerin Uluslararası İşçiler Birliği'ne karşı giderek artan düşmanlığıydı. Uluslararası İşçiler Birliği henüz örgütlenmesinin ilk aşamasındayken, onun üyelerinin yazdığı bir çok makale burjuva basında yer alabiliyordu. Ancak burjuvazi, enternasyonalizm düşüncesi emekçiler arasında yayılmakla kalmayıp örgütlülük kazandığı ölçüde, Uluslararası İşçiler Birliği'ni, artık çekinilmesi gereken bir güç olarak algılamaya başlamıştı.

Uluslararası İşçiler Birliği'ne karşı ilk önemli düşmanca tepki Fransız hükümetinden geldi. Fransız polisi, 30 Eylül günü, İsviçre - Fransa sınırında, Cenevre'den Londra'ya gitmekte olan Uluslararası İşçiler Birliği üyesi Jules Gottraux'nun üzerindeki kongre belgelerine el koydu. Bu durumdan 9 Ekim günü haberi olan Genel Konsey'in görevlendirdiği Marx, Fransız içişleri bakanlığına bir mektup yazarak, belgelere el koyma olayını şikayet etti ve onların Uluslararası İşçiler Bir-

liği'ne geri verilmesini istedi. Fransız İşçileri Bakanlığı'ndan hiçbir yanıt gelmeyince, Genel Konsey, bu kez İngiliz Dışişleri Bakanlığı'na bir mektup yazdı ve Jules Gottraux'nun İngiliz vatandaşı olduğundan hareketle, bakanlığın müdahalesini istedi. Bunun üzerine, İngiliz hükümeti harekete geçmek durumunda kaldı.

Fox, 1 Ocak 1867 günü Genel Konsey'e, belgelerin Konsey'e gönderildiği bilgisini verdi. Ancak gelen pakette, Uluslararası İşçiler Birliği'nin Belçika şubesinin yayın organı da bulunuyordu -ki yakalandığında, Jules Gottraux'nun üzerinde böyle bir yayın yoktu. Genel Konsey, buradan hareketle, Fransız polisinin Uluslararası İşçiler Birliği'nin başka üyelerini de takip ettiği sonucuna vardı ve Fox'u kendi adına Fransız makamları üzerinde baskı uygulamakla görevlendirdi. Bunun üzerine, Uluslararası İşçiler Birliği'nin yayınlarında Fransız hükümetinin 'Uluslararası İşçiler Birliği'ne karşı tavrı üzerine makaleler yayınlandı. Bütün bu çabalar, burjuvazinin Uluslararası İşçiler Birliği üzerindeki uluslararası baskısını kaldırmaya yetmeyecekti.³

Cenevre Kongresi'nin dökümanlarının basımının ve dağıtımının önündeki ikinci engel, Uluslararası İşçiler Birliği'nin ekonomik durumuydu. Genel Konsey, bu sorunu çözmek için İngiliz sendikalarına yönelecek ve onlara bu amaçla para toplamaları çağrısı yapacaktı. Ancak birçok sendika, üyelerinin çoğunun işsiz ya da zor durumda olduğunu belirterek yardıma bulunamadılar. Belgelerin basılıp dağıtılmasına yetecek para nihayet bulunduğunda, devreye bu kez İngiliz hükümeti girdi ve yasal zorluklar çıkarmaya başladı. Kongre kararlarının tam metni, bütün bu engeller aşıldıktan sonra, ancak 1867 baharında basılacaktı.

Bu arada, Genel Konsey'in yeni sendikaların Uluslararası İşçiler Birliği'ne üye olması için harcadığı çabalara Londra Sendikalar Konseyi'nden olumsuz bir yanıt gelmiş; Londralı sendikalar, 9 Ocak 1867 günü, birliğe üye olmayı reddeden

bir karar almıştı. Öte yandan, o dönemde içinde çok sayıda eski Çartisti barındıran Ulusal Reform Birliği, Şubat 1867’de Uluslararası İşçiler Birliği’ne resmen üye oldu.

Genel Konsey’in Cenevre Kongresi sonrası faaliyetlerinin içinde, *“emek ile sermaye arasındaki mücadelede uluslararası birliği sağlama çabası”* (kapitalistlerin yerleşik işçilerin grevlerini ve direnişlerini kırmak amacıyla başka ülkelerden işçi getirmesine karşı mücadele) önemli bir yer tuttu. Örneğin, patronların Londralı sepet yapımcılarının mücadelesini yenilgiye uğratmak için, Hollanda ve Belçika’dan işçi getirme girişimine karşı, Uluslararası İşçiler Birliği’nin şubelerinin bulunduğu ülkelerdeki işçiler durum hakkında bilgilendirildi ve dayanışmaya çağırıldı. Sonuçta, bu iki ülkeden işçilerin İngiliz kapitalistler tarafından grev kırıcı konumunda çalıştırılması büyük ölçüde engellendi. Benzeri kampanyalar, 1867 yılının kış ve bahar aylarında Londra’da patlayan başka grevlerde de düzenlendi.

Genel Konsey, bu alandaki belki de en büyük başarısını, Parisli bronz işçilerinin 1867 Şubat – Mart aylarında başlattıkları grev için örgütlediği uluslararası kampanyada elde etti. Parisli bronz işçileri, etkili bir uluslararası kampanya sayesinde grevden başarıyla çıktılar.

Uluslararası İşçiler Birliği’nin düzenlediği uluslararası dayanışma eylemleri, yalnızca farklı uluslardan işçiler arasında olmayla sınırlı değildi. Genel Konsey, Marx’ın önerisiyle, 22 Ocak 1867 günü, Londra’da, Cambridge Salonu’nda, 1863-64 Polonya ayaklanmasının dördüncü yıldönümü için, Polonyalı göçmenlerin aktif katılımıyla, bir kutlama örgütledi. Marx, burada Genel Konsey adına yaptığı konuşmada, *“Polonya bağımsız olmadan Avrupa’da özgürlüğün yerleşemeyeceğini”* vurguladı.⁴



1867 LOZAN KONGRESİ

Genel Konsey, 4 Haziran

1867 günkü toplantısında, Lozan'da toplanacak kongrenin hazırlıkları için, Marx'ın, Dupont'un, Eccarius'un, Jung'un ve Fox'un yer aldığı bir komisyon seçti. 1867 Yazı boyunca *Kapital* üzerine çalışan Marx, bu komisyonun toplantılarına da hemen hiç katılmayacaktı. Onun yokluğunda toplanan komisyonun yaklaşan kongrenin gündemi olarak hazırladığı döküman, 9 Temmuz günü Genel Konsey'e sunuldu ve bu toplantıda hazır bulunan Marx'ın da katkısıyla son halini aldı.

HAZIRLIKLAR

Marx, kongrenin üzerinde durması

gereken asıl konunun, işçi sınıfının Uluslararası İşçiler Birliği'nin yönlendiriciliği altında girişeceği ortak eylemlere ilişkin taktikler olması gerektiğini düşünüyordu. Bu amaçla, Genel Konsey'e, *"işçi sınıfının ortak mücadelesinin pratik yöntemlerinin hazırlanmasına geçiş"* olarak tanımladığı görevi birinci gündem maddesi olarak önerdi.

Genel Konsey'in kongreye önereceği ikinci gündem maddesi, krediler sorununa ilişkindi. Marx, işçi sınıfının nasıl olup da burjuvaziden ve onun hükümetlerinden kendi kurtuluşu için krediler alabileceği sorusunu soruyordu. Bu konuyu daha önce Cenevre Kongresi'nin gündemine getirmiş olan Fransız Proudhoncular, artık yalnız değildiler. Çünkü krediler konusuyla ilgilenenlere, kasalarındaki büyük miktarda parayı nasıl kullanacaklarını düşünen İngiliz sendikacıları ile Almanya'da devlet kredileri talebini yükselten Lassalcılar da eklenmişti. Marx'ın krediler konusunu gündem maddesi olarak önermesinin altında, kongre delegelerine, varolan kredi sisteminin toplumsal düzenin temelini oluşturduğu yollu küçük burjuva reformist yanlısamanın yanlışlığını gösterme ve devrimci yaklaşımı açıklama niyeti yatıyordu.

Bu arada, Uluslararası İşçiler Birliği'nin Paris Şubesi, kongreye sunulmak üzere hazırladığı Proudhoncu gündem öneri-

sini çoktan açıklamış; onun örgütsel hazırlığıyla görevli komite de Lozan Şubesi'nin gündem önerisini yayınlamıştı. Bunun üzerine Genel Konsey, Lafarge'ı Marx'ın yazdığı çağırüyı acilen Fransızca'ya çevirmekle görevlendirdi. Sonuçta, çağırının tamamı değil ama giriş bölümü bildiri olarak Londra'da basıldı ve Uluslararası İşçiler Birliği'ne bağlı gazete ve dergilerde yayınlandı.

Kongre gündeminin Uluslararası İşçiler Birliği'nin gelecekteki mücadelesi açısından taşıdığı önemin Genel Konsey'in çoğu üyesi tarafından da yeterince kavranmadığını düşünen Marx, 13, 17 ve 20 Ağustos günleri bu konuda toplantılar yapma önerisinde bulundu. Öneri, Uluslararası İşçiler Birliği'nin genel sorunlara artık yeterince önem vermemeye başladığını düşünen kimi İngiliz sendikacıların da (Odger, Hales, Carter vb.) desteğiyle kabul edildi. Marx, 27 Mayıs tarihli toplantıda yaptığı konuşmada, bu kadar fazla tartışmanın, Uluslararası İşçiler Birliği'ni bir tartışma kulübüne dönüştürme tehlikesi taşıdığını anlattı.⁵

Genel Konsey Fox'u, Eccarius'u, Carter'ı ve Harriet Law'u Lozan Kongresi delegesi olarak seçti; Marx ise *Kapital*'in son hazırlıklarıyla uğraştığından, adını Genel Konsey'in delege listesinden çıkartacak ve bu kongreye de katılmayacaktı.

BARIŞ VE ÖZGÜRLÜK BİRLİĞİ Lozan Kongresi öncesinde Genel Konsey'de yaşanan tartışmalardan biri de *Barış ve Özgürlük Birliği* üzerineydi. 1866 yılının sonundan itibaren Avrupa'daki uluslararası siyasi durum giderek gerginleşmeye; özellikle Almanya ile Prusya arasında savaş bulutları esmeye başlamıştı. Bu gergin hava, Fransa'nın 1867 yazında Lüksemburg üzerinde hak iddia etmesi üzerine iyice tehlikeli bir hal alacak; Alman ve Fransız işçileri, Prusya ile Fransa arasında giderek artan savaş tehlikesine karşı, karşılıklı çağrılar kaleme alacaklardı.

Bu arada, aralarında E. Acolas ile J. Barni'nin de olduğu bir

grup cumhuriyetçi Fransız aydını Paris'te ve Cenevre'de, *Barış ve Özgürlük Birliği*'nin Kuruluş Kongresi'nin hazırlıklarını üstlenecek bir girişim grubu oluşturdu. Birlik, düzenli orduların lağvedilmesini ve Avrupa'da bir "*özgür devletler federasyonu*"nın kurulmasını savunuyordu. Savaş rüzgarlarının estiği bir dönemde ortaya çıkan bu girişim, küçük burjuvazi, işçi sınıfı ve aydınlar içinde oldukça olumlu karşılandı. Garibaldi, Bakunin, Blanc, Victor Hugo gibi tanınmış isimlerin birliğin kuruluş kongresine katılacaklarını açıklamaları, bu etkiyi daha da arttırdı.

Dahası, bizzat Uluslararası İşçiler Birliği'nin üyeleri arasında bu birliğe üye olup ve onun içinde çalışanlar vardı. Örneğin, aynı zamanda kongrenin örgütlenmesini üstlenmiş olan Lozan Şubesi ve Cenevre'deki Fransız Şubesi, ona oldukça yakın duruyor ve onun programını benimsediğini ifade ediyordu (bu konu, Lozan Kongresi'nde gündeme gelecekti). Uluslararası İşçiler Birliği'nin Lozan Kongresi'ni örgütlemekle görevli komite, *Barış ve Özgürlük Birliği*'nden, Lozan Kongresi'yle aynı güne denk düşen kongresini, birliğin delegelerinin de katılabilmesi için, 5 Eylül'den 9 Eylül gününe ertelemesini bile istemişti.⁶

Dolayısıyla, Uluslararası İşçiler Birliği'nin ve Genel Konsey'in böylesi bir girişim karşısında tepkisiz kalması pek mümkün değildi.

Marx, Genel Konsey'in 13 Ağustos 1867 günkü toplantısında yaptığı konuşmada, işçi sınıfının savaşa ve barışa ilişkin ilkesel pozisyonlarını içeren bir karar taslağı sundu. Marx, konuşmasında, Uluslararası İşçiler Birliği'nin *Barış ve Özgürlük Birliği*'ne ilişkin tavrını, savaş tamtamlarının çaldığı o dönemle sınırlamıyor ve tarihsel koşullar çerçevesinde ele alıyordu. Uluslararası İşçiler Birliği, henüz gereğince olgunlaşmamış durumdaki işçi sınıfının uluslararası siyaset alanında belirleyici bir etkiye sahip olabilmesi için burju-

vaziyle arasına sınır çekmek zorundaydı.

Marx, *Barış ve Özgürlük Birliği*'nin burjuva pasifist sloganlarla yetindiğini, oysa savaşa karşı lafla değil pratikte etkili bir mücadele vermek gerektiğini vurguladı; farklı ülkelerden işçilerin birliği uluslar arasındaki savaşları sonuçta olanaksız kılacağı için, Uluslararası İşçiler Birliği'nin kongresinin kendi başına bir barış kongresi olduğunu anlattı. Marx, Uluslararası İşçiler Birliği'nin *Barış ve Özgürlük Birliği*'ne katılmasına ve onun kongresine delegeler göndermesine karşı çıktı. Ona göre, böylesi bir katılma, barış hareketi içinde, gerçekte işçi sınıfına ve onun mücadeleciler örgütlerine ait olan önderlik rolünü burjuva pasifistlerinin oynamasını kabullenme anlamına gelecekti.

Ancak Marx, sekterlerle arasına da net bir sınır çekti. Verili koşullar altında, Uluslararası İşçiler Birliği'nin tutarlı savaş karşıtı çizgisinin propagandasını yapmak için, *Barış ve Özgürlük Birliği*'nin kongresinden yararlanmak gerektiğini vurguladı. Uluslararası İşçiler Birliği'nin delegelerinin, bireyler olarak bu kongreye katılmalarını; burjuva pasifistlerinin platformunu işçi sınıfının savaş karşıtı platformuna dönüştürmelerini önerdi.

KONGRE Uluslararası İşçiler Birliği'nin 2 – 8 Eylül 1867 tarihleri arasında Lozan'da toplanan İkinci Kongre'sinde İngiltere, Fransa ve İsviçre'nin yanı sıra Almanya, Belçika ve İtalya da temsil edildi. Kongre'nin ilk oturumuna 50 delege katılmış ama sonraki günlerde buna 14 delege daha eklenmişti. Böylece, kongre çalışmalarına toplam 64 delege katılmış oldu. Delegeler, İngiltere'yi, İsviçre'yi, Almanya'yı, Fransa'yı, İtalyayı ve Belçika'yı temsil ediyorlardı. Delegelerin çoğunluğunu İsviçreliler'in oluşturduğu Lozan Kongresi, başkanlığa E. Dupont'u seçti. Eccarus ile J. Ph. Becker'in başkan yardımcılığını üstlendiği kongrenin sekreterliklerini Büchner, Vasseur, Bürkli ve Guillaume yaptı.

Kongre, Fransız Proudhonculardan Chemale'in önerisi üzerine, gündeme ilişkin her sorunun bir komisyona havale edilmesini ve bu komisyonun kapalı toplantılarda hazırlayacakları dökümanlar üzerinden tartışılmasını kabul etti. Bunun sonucunda, Genel Konsey'in gündemi onaylanmış olmasına karşın, "*kesin gündem*"i belirlemek üzere J. Ph. Becker'in, Chemale'in, Coullery'nin, Perron'un, Schettel'in, Dupleix'in ve Guillaume'ın yeraldığı bir komisyon seçildi.

Cenevreli delegeler, kongrenin ilk günü akşamı yapılan ikinci oturumda, bir ay kadar önce Cenevre'deki bir toplantıda tartışmış oldukları şu soruyu ortaya attılar: Siyasi özgürlüklerin eksikliği işçi sınıfının kurtuluşunun önünde bir engel oluşturur mu; siyasi özgürlüklerin elde edilmesi hangi araçlarla hızlandırılabilir?

Bu soru, gerçekte, Uluslararası İşçiler Birliği'nin siyasetle ilgilenip ilgilenmemesi üzerine bir tartışma önerisiydi. Önerinin gündeme alınıp alınmaması konusunda delegeler üçe bölündü. Birinci grup, sorunun gündeme alınmasına karşı çıkan Proudhonculardı (Tolain, Murat ve Chemale). İkinci grup sorunun gündeme alınmasını isteyenlerden, üçüncüsü ise onun gündemin ilk maddesi olarak görüşülmesinden yana olanlardan oluşuyordu. Yapılan oylama sonucunda, Proudhoncuların itirazlarına karşın, konunun gündemin ilk maddesi olarak görüşülmesi kabul edildi. Kongre, aldığı kararda, işçilerin toplumsal kurtuluşu ile siyasi kurtuluşunun birbirinden ayrılamayacağını ve siyasi özgürlüklerin elde edilmesinin öncelikli ve mutlak görev olduğunu belirtti. Bu kararla birlikte, işçilerin toplumsal kurtuluşa giden yolda her siyasi hareketi araç olarak kullanması düşüncesi geliştirildi -ki bu, Uluslararası İşçiler Birliği'nin sonraki pratiği için önemli bir zemin oluşturacaktı.

Genel Konsey'in, işçi sınıfının Uluslararası İşçiler Birliği'nin yönlendiriciliği altındaki pratik faaliyetlerine ilişkin karar

önerilerinin kabul edilmesi, onun şubelerini her ilerici hareketi desteklemekle, eğitim ve üretim birliklerini ve işçiler için yararlı diğer kurumları teşvik etmekle yükümlü kılıyordu. Şubelerin önüne bu tür somut siyasi görevlerin konulmasının kaçınılmaz sonuçlarından biri de kimi örgütsel önlemlerin alınması olacaktı. Kongre, her ülkenin merkez komitesinin, üç ayda bir, gelişmelere ve faaliyetlere ilişkin bir bilgilendirme bülteni yayınlamasını karar altına aldı. Bu karar, yıllık üyelik ödentisinin arttırılmasıyla ve yıllık üyelik ödemesini yapmayan üyelerin kongrelere katılamayacakları biçiminde bir başka örgütsel kararla tamamlandı.

Kongre'de ekonomik mücadele üzerine tartışmaların başlangıcında, Longuet, karşılıklı bir işçi kredileri sistemini örgütlemeyi, "halk"a faizsiz krediler verecek ulusal bankalar ve mali kurumlar oluşturmayı önerdiğinde, onunla Eccarus arasında uzun bir tartışma başladı. Marx'ın kongredeki sözcülerinden olan Eccarus, işçi sınıfı iktidarda olmadığı sürece hiç bir yönetimin işçilere herhangi bir ulusal kredi veremeyeceğini anlattı ve kapitalist toplumda faizsiz krediler yoluyla devlet desteği almanın, maddi yaşamda karşılığı olmayan bir soyutlama olduğunu vurguladı. İşçilerin devlet ya da özel sektör bankalarına yatırdığı paraları işçi sınıfı yararına kullanabilecek olanlar yine işçiler olabilirdi. Eccarius, işçi örgütlerine, paralarını bankalar yerine üretici birliklerine yatırmalarını önerdi. Kongre de, kredilerin işçi sınıfı yararına kullanılabilecek biçiminin bu olduğunu karar altına aldı.

EKONOMİK MÜCADELE VE GREV

Hazırladığı program taslağının bu maddesinin de Proudhoncuların sert muhalefetiyle karşılaşacağını bilen Marx, düşüncelerini açıklamaya, sendikaların işçi sınıfının kurtuluşu mücadelesindeki rolünü anlatarak başladı: *"bir işçi yalnızca kendi bireysel işgücüne sahipken; sermaye yoğunlaşmış toplumsal güç"*tü. İşçilerin

sahip oldukları tek toplumsal güç sayılarıydı ama birliğin olmadığı yerde, sayısal güç bir hiçti. Sendikalar, işçilerin kendi aralarındaki rekabeti engellemek için, sermaye ile emek arasındaki günlük mücadelede, yani insanca çalışma koşulları, daha yüksek ücret ve daha az çalışma için verilen mücadelede gerekiydiler.

Marx'a göre sendikalar, *"ücretli kölelik ve sermayenin egemenliği sistemini ortadan kaldırmada, yalnızca birer kaldırıcı işlevi görürler"*di. İşçiler, *"tam olarak özgürleşmek için, işçi sınıfının örgütlenmesinin can alıcı sorunlarıyla bilinçli olarak ilgilenmeyi"* öğrenmek zorundaydılar. Bu yüzden, bu amaca yönelik her türlü toplumsal ve siyasi hareketi desteklemek; bir sınıf olarak bu mücadelelere katılmak; bu mücadelelerin hedeflerinin sınırlılıklarını ve onların ezilen milyonların genel kurtuluşuna yetmeyeceğini, yalnızca örgütlü işçilere değil, sınıfın örgütsüz kesimlerine de göstermek gerekiyordu.

Proudhoncular (Tolain, Murat, Coullery ve Chemale), programın bu maddelerine cepheden karşı çıktılar. Onlar, grev yöntemini *"kaba bir silah"* olarak reddettiler; onun yerine Proudhon'un *"ücretin iş sözleşmesinde belirlenmesi"*ni öneren kuramından hareketle, *"üretim kooperatiflerinin kurulması"*nı önerdiler. Birey olarak kapitalist ile emekçi arasındaki *"sözleşme özgürlüğü"*nü ortadan kaldıran sekiz saatlik işgününe ilişkin yasa önerisini de protesto eden Fransızlar, *"işveren ile işçi arasındaki özel ilişkiye müdahale etmenin"* bir enternasyonalin kongresine yakışmadığını savundular.

Ama bu tartışmalar sırasında, Proudhoncular arasında da kimi farklılıklar gözleniyordu. Örneğin, İsviçre delegesi Coullery *"işçilere, grevin onların gerçek çıkarlarına uygun olmadığı ve grevlerden öncelikle onların zarar gördüğü anlatılmalı"* derken; Tolain, grevi *"bazan gerekli ama hiç bir zaman haklı olmayan bir savaş"* olarak tanımlıyor; bu yolla, grevin

gerekliliğini, "bazan" da olsa, kabul ediyordu.

Onlara yanıt vermek üzere söz alan ve Parisli bronz işçilerinin grevini örnek veren De Beaumont, grevlerin işçileri birleştirdiğini ve kendi güçlerinin bilincine varmalarını sağladığını; bu yüzden de yararlı olduğunu belirtti.

Tartışmaların ardından, Kongre, Genel Konsey'in Marx'ın kaleminden çıkmış olan sendikal mücadele üzerine karar önerisini benimsedi –ki bu Genel Konsey'in ve Marx'ın Proudhonculara ve Lassalcılara karşı zaferiydi.

KOLLEKTİF MÜLKİYET SORUNU Kongre'deki en sert tartışmalar, üretim araçlarının; özellikle de toprağın ortak mülkiyeti, yani sosyalizmin ekonomik temelleri üzerinde yaşandı. Toprağın ortak mülkiyete devri meselesi, demiryollarının, madenlerin, kanalların vb. toplumsallaştırılmasına ilişkin bir karar önerisiyle birlikte gündeme gelmiş ama bu öneriye hiç kimse doğrudan karşı çıkmamıştı. Ancak ortada bir sorun vardı: Tekel özelliği taşıyan bu sanayi dallarını kim alacaktı? Çok sayıda yerel gruba bölünmüş üretim kooperatifleri bunu başaracak donanıma sahip değildi. Peki ya devlet? Proudhoncuların, devleti bireysel özgürlüklerin düşmanı olarak gördüklerini ve ondan nefret ettiklerini biliyoruz. Bu durumda, Uluslararası İşçiler Birliği, "*devletin siyasi gücünü ekonomik güçle pekiştirebilecek*" olan bir konuda ne karar alacaktı? Fransızlar, demiryolları ve madenler gibi tekel özelliği taşıyan sanayi dallarının kamu mülkiyetine aktarılmasını öneren bir karara onay vereceklerini açıkladılar.

Ancak onlar "*kamu mülkiyeti*"ni yanlış biçimde formüle ediyorlardı. Fransız delegasyonu, bu tartışmayla eş zamanlı olarak, kapitalist sermaye tekeli sorununu ortaya attılar ve bu tekelin egemenliğinin, kapitalist bankaların yerini herkesin ortak kullanımına açık halk bankalarının almasıyla kırılması gerektiğini öne sürdüler.

Karar, Fransızların önerdiği biçimde çıktı ama bu durum, ortak mülkiyet üzerine yaşanan tartışmayı kapatmadı. Paepe, Uluslararası İşçiler Birliği'nin programına "*toprağın ve arazilerin de kollektif mülkiyete dönüştürülmesi*" talebinin eklenmesini önerdi. Bu öneri, kırsal özel mülkiyeti köylülerin bireysel özgürlüklerinin başlıca güvencesi olarak gören Proudhoncular için, elbette, kabul edilemezdi. Bu konudaki tartışmalar sonucunda, Tolain'in "*toprağın kollektif mülkiyete devri*" cümlesinin karar metninden çıkartılması önerisi 11'e karşı 27 oyla kabul edildi. Bu, Proudhoncular açısından bir zaferdi. Ancak kongre, bu sorunun bir sonraki kongrede yeniden gündeme getirilmesini de kararlaştırmıştı.

DIĞER TARTIŞMA KONULARI Kongre'de, tartışılan konulardan biri kooperatiflerin işçi sınıfının mücadelesindeki rolü oldu. Kooperatifçi sosyalizm düşüncesinin savunucuları, varolan kapitalist meta üretiminin, üretim kooperatifleri üzerine kurulu bir meta üretimi sistemine dönüşmesini amaçlıyorlardı. Ancak kapitalizmin egemenliği altında ve üretim kooperatiflerinin yalnızca tek tek girişimler halinde olduğu koşullarda, işçi sınıfı, kendi amaçları doğrultusunda kullanmak için, burjuvazinin ve onun hükümetlerinin elindeki krediyi nasıl alacaktı? Fransız delegasyonu, bu soruya, "*halk bankaları karşılıksız kredi temelinde kurulacak*" yanıtını veriyordu. Buna karşılık İngiliz sendikaları, işçi sınıfının fonlarının üretici kooperatiflerine aktarılmasını; en azından, kooperatif tarzı bankaların geliştirilmesine harcamasını önerdi.

Bütün bu tartışmalar, siyasi ve toplumsal özgürlüklere ve işçi sınıfının siyasi mücadelesine ilişkin bir başka konuyla yakından bağlantılıydı. Marx, iktidar mücadelesi veren işçi sınıfının siyasi eylemini, onun ekonomik köleliğe karşı mücadelesinin başlıca gereği olarak görürken; Proudhoncular, siyasi iktidarı bir zulüm aracı olarak değerlendiriyor; ancak onun sönmesini, Marx gibi, burjuva biçiminin devrilmesiyle

ve bir işçi devletinin kurulmasıyla bağlantılandırmıyor; devletin d rhal dağıtılmasını savunuyorlardı.

Kongre'nin aldığı iki karar, bu karşıtlığın üstesinden gelme çabasının ürünü sayılabilirdi. Bunlardan biri, *"işçilerin toplumsal kurtuluşunun onun siyasi kurtuluşundan ayrı d ş n lemeyeceği"*ni ilan ediyor; ikincisi ise, *"siyasi özgürlüklerin kurumsallaşması ilk ve mutlak gerekliliktir"* diyordu.

Birinci karar, hem Marksist hem de Proudhoncu yorumlara açıktı. *"Siyasi kurtuluş"*, Proudhoncular tarafından, *"devletten kurtulma"* biçiminde anlaşılabileceği gibi; Marksist yaklaşımla, işçi sınıfının devlet gücünü ele alarak egemen sınıfların siyasi egemenliğinden kurtulması ve komünizme geçiş döneminde kendisini devlet olarak örgütlemesi olarak yorumlanabilirdi. İkinci karar ise açıkça, siyasi eylemin gerekliliğine vurgu yapıyordu.

Kongre bu kararların Uluslararası İşçiler Birliği'nin gelecek-teki her kongresinde *"resmen onaylanmasını"* kabul ettiği için, hem Marx ve izleyicileri hem de Proudhoncular açısından son derece önemliydi.

Kongre' deki bir diğer tartışma, Genel Konsey'in de beklediği ve hazırlandığı üzere, Uluslararası İşçiler Birliği'nin Lozan şubesi'nin, *Barış ve  zg rl k Birliği*'nin aynı günlerde Cenevre'de toplanan kongresi'ne kutlama mesajı gönderme  nerisi üzerine yaşandı.

Kısa sürede, bir işçi örgütünün bir burjuva örgüte ilişkin tutumu üzerine genel ilkesel bir biçim alan tartışma, bir komisyona havale edildi. Bu komisyonun *Barış ve  zg rl k Birliği*'ne gönderilmek üzere hazırladığı mesaj, onunla neredeyse koşulsuz birleşme düşüncesini içeriyordu ve sert itirazlarla karşılaştı.

Alman İşçi Eğitim Dernekleri'nin Lozan şubesi'nden Schleifer "burjuvazi bize yaslanmak ve yanaşmak isteyebilir ama biz

asla taviz vermeyiz” diyerek, öneriyi kategorik olarak reddetti; kimi delegeler ise komisyonun yazdığı mesajı destekledi.

Kongre, konuya ilişkin kararında, *“Enternasyonal’in bütün gücüyle, varolan orduların lağvı ve barışın korunması için; bununla birlikte, işçi sınıfının sermayenin egemenliğinden kurtulması ve Avrupa’da bir özgür devletler konfederasyonu kurma amacıyla, Barış Birliği’yle çalışmaya hazır olduğunu”* ilan etti.

Ancak bu karar, Fransız delegeleri tatmin etmekten uzaktı. Onlar, burjuva radikal politikacılarla ve aydınlarla her türlü işbirliğine karşıydılar. Paepe’nin desteğini alan Tolain, karara, burjuva *Barış ve Özgürlük Birliği’nin* kabullenmeyeceği apaçık ortada olan bir koşulun daha eklenmesini önerdi.

Kongre, *“savaşların gerçek nedeninin zenginlik ile sefalet karşıtlığını içeren egemen ekonomik düzen olduğunu; orduların lağvını ve servetin insanlar arasında adil dağılımını güvence altına almak için de yeni bir toplumsal düzeninin kurulması gerektiğini”* içeren bu ek koşulu da kabul etti. Bu bildirinin Cenevre’deki *Barış ve Özgürlük Birliği Kongresi’nde* okunması şiddetli tepkilere yol açacaktı.

Uluslararası İşçiler Birliği’nin Cenevre Kongresi, Avrupa’nın hemen bütün ülkelerindeki burjuva basın tarafından yakından izlenmiş, onun hakkında ayrıntılı haberler ve yorumlar yazılmıştı.⁷ Uluslararası İşçiler Birliği’nin hızla gelişmesinin ürünü olan bu durum, kongrenin “olumlu” yanıydı. Ama onun bir de olumsuz yanı vardı: Lozan Kongresi, Fransız ve İsviçreli delegelerin yığılmasının da etkisiyle, Proudhoncuların Uluslararası İşçiler Birliği içindeki etkisinin arttığını da gözler önüne seriyordu.⁸





KAPİTAL Marx'ın başlıca kuramsal yapısı olan *Kapital*'in birinci cildi, Lozan Kongresi'nden bir kaç gün sonra, 14 Eylül 1867'de yayınlandı. O, Engels'in *Demokratische Wochenblatt*'ta, "dünyada kapitalistler ile işçiler varolduğu sürece, işçiler için böylesine önemli bir başka kitap çıkmayacak" dediği *Kapital* için 20 yıldır çalışıyordu.

Kapital, ekonomi biliminde bir devrim yaratmakla kalma-

mış, Marksizmin felsefe, toplumsal devrim ve komünizmin inşası gibi bütün diğer ayaklarının üzerinde durduğu bilimsel zemini oluşturmuştu. Marx, *Kapital*'de, kapitalist üretimin ortaya çıkışını, gelişmesini ve yasalarını; kapitalist sömürünün kaynaklarını ve kapitalizmin yıkılmasını kaçınılmaz kılan iç çelişkilerini bilimsel yöntemiyle ve karşı çıkılamayacak netlikle sergiliyordu.

Kapital, aynı zamanda, proletarya enternasyonalizminin bilimsel temellerini de netleştiriyordu: Enternasyonalizm, ahlaki ya da siyasi bir "tercih" değil, kapitalizmin –bütün "ulusal" ya da yerel farklılıklarına karşın- bir dünya sistemi olmasından kaynaklanan bir zorunluluktur. O aynı zamanda, sermayenin, kimi fraksiyonlarının yine kapitalizmin doğasından kaynaklanan kaçınılmaz direnişine karşın dünya çapında işlediğini; işçi sınıfının ona karşı mücadelesinin de dünya çapında örgütlenme temelinde verilebileceğini; ekonomik olarak ileri ülkelerin işçilerinin deneyimlerinden yararlanmanın yaşamsal önemini öğretir.

Bütün bu özelliklerinden dolayı *Kapital*, yayınlandığı ilk gün-

den başlayarak, Marx'ın ve Marksistlerin –yalnızca burjuvaziye karşı değil- her türden küçük burjuva sosyalisti akıma karşı mücadelesinde en etkili silah oldu.

Marx, *Kapital*'de yeralan görüşlerini, Genel Konsey'in 20 ve 27 Haziran 1865 tarihli toplantılarında sunduğu "Ücret, Fiyat ve Kar" başlıklı çalışmasında, toplantılarda yaptığı konuşmalarda, hatta Uluslararası İşçiler Birliği için kaleme aldığı bir çok kararda parça parça açıklamıştı. Ancak *Kapital*'i başta Uluslararası İşçiler Birliği olmak üzere işçi örgütlerinin içinde tanıtmak, Marx ve Engels için hiç de kolay olmayacaktı. Burjuva basını ve üniversite çevreleri, bu eserin birinci cildinin yayınlanmasını derin bir sessizlikle karşılamıştı. Burjuvazinin sözcüleri, mecbur kalmadıkça, bu sınıf için ne anlama geldiğini çok iyi bildikleri *Kapital*'in adını bile anmıyorlardı.

Engels, bu suskunluğu kırmak ve kitabı tanıtmak için, farklı isimlerle, 1867 Ekimi ile 1868 Mart sonu arasında, *Kapital* üzerine çok sayıda eleştiri yazdı ve bunlar burjuva basında yayınlandı. Marx, Engels'e yazdığı 12 Eylül 1867 tarihli mektupta, bunu, burjuva ekonomistlerini ve yayıncılarını *Kapital* üzerine bir şeyler yazmaya zorlamanın en mükemmel aracı olarak tanımlıyordu. Ama Engels'in çabası, burjuva basınla sınırlı değildi. O, işçi gazetelerine, *Kapital*'i tanıtan çok sayıda makale yazdı. Öte yandan, *Kapital*'in, başta İngilizce ve Fransızca olmak üzere başka dillere çevrilmesi de gerekiyordu.

Kitabı tanıtmak amacıyla, ulaşılabilen bütün ülkelerdeki işçi önderlerine, *Kapital*'in birer örneği gönderildi. Onun birinci cildinin tanıtımında, Uluslararası İşçiler Birliği'nin Lafargue, J. Ph. Becker, F. A. Sorge, Z. Kugelmann, W. Liebcknecht, F. Lessner, J. G. Eccarius gibi önde gelen üyeleri de önemli rol oynadılar. W. Liebcknecht, bu amaçla Kuzey Almanya Parlamentosu'nun bile kullanıldığını belirtir.

Kapital'i Lozan Kongresi'nde delegelere dağıtmak isteyen Marx, bunun için elinden geleni yapmış ama matbaada yaşanan gecikmeden dolayı bu amacına ulaşamamıştı. Kongrede onun sözlü propagandasını yapma işi ise Marx'ın yakın arkadaşlarından Eccarius'a düştü.



SENDİKACILARLA MÜCADELE Lozan Kongresi'nden sonra, Marx ve yoldaşları İngiliz işçi hareketi içindeki reformist eğilimlerle mücadeleyi Genel Konsey'e taşıdılar. İngiliz işçi hareketi içinde, onun devrimci enerjisini tüketen en etkili güç *Londra Sendikalar Konseyi* idi. Uluslararası İşçiler Birliği'ne girmeme konusunda direnen bu örgütün yanı sıra, Howell, Lucraft ve Odger gibi bir grup İngiliz sendikacısı Genel Konsey'de son derece sağlam konumdaydı. Genel Konsey içindeki bu reformist sendikacılara karşı mücadeleye giren Marx, 1867 Sonbaharı'ndan başlayarak, yüzünü açık biçimde Konsey içindeki devrimci unsurlara döndü.

Georg Milner, 1868 Şubatı'nda, Ulusal Reform Birliği'nin temsilcisi olarak Genel Konsey'de çalışmaya başladı. Milner, birliğin o dönemdeki birçok temsilcisi gibi, Çartizmin ideologlarından O'Brien'in ütöpik düşüncelerinin etkisindeydi. Ama onlar, Uluslararası İşçiler Birliği içinde reformistlere karşı mücadelede, Marx'ın başını çektiği devrimci kanatta yer aldılar.

Bu arada, Uluslararası İşçiler Birliği'nin uluslararası dayanışma eylemleri de sürüyordu. Genel Konsey, 1868 yılı Nisan ayında, Cenevre'deki grevci duvar işçilerini desteklemek amacıyla uluslararası bir dayanışma kampanyası örgütledi. Bu mücadele, büyük ölçüde Uluslararası İşçiler Birliği'nin desteği sayesinde başarıya ulaştı. Bunun ardından,

çok sayıda İsviçreli işçi, gruplar halinde birliğe katıldı.

Yine 1868 Baharı'nda patlayan bir diğer mücadelede, Charleroi'daki (Belçika) maden işçileri, üretimle birlikte ücretlerin de azaltılmasından dolayı greve çıktılar. Belçika hükümetinin greve tepkisi, işçilerin üzerine askerleri salmak oldu. Belçika'daki grevin kanlı biçimde bastırıldığını öğrenen Genel Konsey, 12 Mayıs 1868'deki toplantısında, Marx'a, Belçika Hükümeti'ni kınama ve bu bastırma eylemini soruşturma yetkisi verdi. Charleroi'daki olayların ardından, 1868 Haziranı'nda 8.000 maden işçisi Uluslararası İşçiler Birliği'ne üye olacaktı.

Genel Konsey, 1868 bahar ve yaz aylarında, Almanya, Fransa ve ABD'de patlayan grevler için de başarılı uluslararası kampanyalar düzenledi.



1868 BRÜKSEL KONGRESİ Genel Konsey, daha önce 1868 yılı içinde Brüksel'de yapılması karar altına alınmış olan kongrenin hazırlıklarına 1868 Ocak ayından itibaren başladı. Uluslararası İşçiler Birliği'nin bütün şubelerine bir sirküler gönderdi ve kongrede tartışılmasını istedikleri konuları bildirmelerini istedi. Gelen yanıtlar, Genel Konsey'in geliştirdiği ve -yine Marx'ın etkisiyle biçimlendirilmiş olan-gündem önerisinin genel kabul gördüğünü gösteriyordu. Gündem, ağırlıklı olarak, sosyalizm programının, makinalaşmanın etkileri ve üretim araçlarının toplumsal mülkiyeti gibi önemli ayaklarıyla ilgiliydi.

HAZIRLIKLAR Ancak Genel Konsey'deki ilk tartışma bu program üzerinde değil; kongrenin yeri konusunda yaşanacaktı. Mayıs 1868'de, Belçika hükümeti, Uluslararası İşçiler Birliği'nin bu ülkede kongre yapmasına karşı çıkmış ve yabancılar yasası uyarınca, suç işleyeceği varsayılan yaban-

cılara karşı polisiye önlemler alacağını açıklamıştı. Genel Konsey, konuyu 26 Mayıs 1868 tarihli toplantısında gündemine aldı. Bu toplantıda Marx, kongrenin Brüksel yerine Londra'da yapılmasını önerdi. Bu önerinin ardında, kongre nedeniyle Londra'ya gelecek olan devrimci delegeler aracılığıyla İngiliz işçileri üzerinde etki oluşturma amacı yatıyordu -ki Genel Konsey'deki reformist sendikacılar da bunun farkındaydılar.

Bu yüzden, başta Odger olmak üzere, Genel Konsey'in bütün sendikacı üyeleri, Fransız Proudhoncular'ın da desteğiyle, Marx'ın önerisine cepheden karşı çıktılar. Ancak bu tartışma fazla uzamadı; Marx, Genel Konsey'in konuya ilişkin sorusuna Belçika Şubesi'nden gelen yanıt üzerine, önerisini geri çekti. Uluslararası İşçiler Birliği'nin Belçika Şubesi, bir süredir hükümetin yabancılar yasasına karşı başarılı bir kampanya sürdürdüğünü, kongrenin Brüksel'de yapılmasından vazgeçilmesinin hükümetin elini güçlendireceğini; bunun da Şube'nin durumunu kötüleştireceğini belirtiyordu.

Marx, kongre hazırlıkları çerçevesinde, Genel Konsey'in 28 Temmuz 1868'deki toplantısında, makinaların devreye girmesinin etkileri konusunda bir seminer verdi. Bu seminerde, Kapital'in birinci cildindeki konuya ilişkin bölümünün bir özetini yaptı; makinalaşmanın, iş yoğunluğunun artması, işgününün uzaması, kadın ve çocuk emeğinin sömürüsü gibi kaçınılmaz sonuçlarını anlattı.

Ancak makinalaşma, aynı zamanda, sosyalizmin maddi temellerini de döşüyordu. O, örgütlü işgücünü birleştirdiği ve bütün önceki toplumsal ve ailesel ilişkileri vb. yıktığı için devrimciydi. Marx'ın geliştirerek 11 Ağustos 1868'de Genel Konsey'e sunduğu karar taslağında şu ifadeler vardı: *"Makinalaşma bir yandan despotluğun en güçlü aracı; kapitalist sınıfın elinde bir baskı aracıdır. Öte yandan makinalı üretimin gelişmesi, ücretli çalışma sisteminin yerini gerçek bir toplum-*

sal üretim sisteminin alması için gerekli maddi koşulları da yaratmaktadır.”

Çalışma saatlerinin kısaltılmasına ilişkin tartışmalar, Genel Konsey üyelerinin, önceki yıllarda yinelenen açıklamalara karşın hala farklı görüşlere sahip olduğunu gösteriyordu. Milner, işgününün kısaltılmasının üretimde azalmaya yol açacağından söz ettiğinde, Marx ona karşı bir konuşma yaptı ve bu sorunun daha önce Cenevre Kongresi’nde tartışılıp karara bağlanmış olduğunu anımsattı. Genel Konsey, Marx’ın hazırladığı ve Cenevre Kongresi kararlarını güçlendiren bir taslağı kabul etti; ardından da kongre delegeleri olarak Jung’u, Dupontu, Eccarius’u ve Shaw’ı seçti.

KONGRE Uluslararası İşçiler Birliği’nin 3. Kongresi, 1868 Eylülü’nde Brüksel’de toplandı. Örgütün tarihindeki en kalabalık kongre olan Brüksel Kongresi’ne 100’ün üzerinde delege katıldı. Delegelerin yarıdan fazlasını (56) ev sahibi Belçikalılar oluştururken, Fransa 18, İngiltere ile Genel Konsey 12, İsviçre 8, Almanya 4, İtalya ve İspanya ise birer delegeyle temsil edildi. *Alman Genel İşçi Dernekleri*’nden J.P. Schweitzer’in tutuklu olduğu için katılamadığı kongrede, Belçika’da sığınmacı olarak yaşayan Blanqui de dinleyici olarak bulundu. Marx bu kongreye de katılmamıştı. Jung’un başkanlığa, Dupont ile Becket’in başkan yardımcılıklarına seçildiği Kongre’ye, Amsterdam’dan, Washington’dan, Marsilya’dan, Cenevre’den başka bir çok şehirden kutlama mesajları geldi.⁹

Kongre, Genel Konsey’in altı bölümden oluşan gündem önerisini olduğu gibi kabul etti. Bunlar, 1) makinaların kapitalistler tarafından kullanımının sonuçları, 2) grevler ve işçi sınıfının çok yönlü eğitimi, 3) krediler, 4) toprak mülkiyeti, 5) işgününün kısaltılması ve 6) kooperatifler başlıkları altında sıralanıyordu.

Kongrede, şahsen bulunmamamasına karşın, Marx’ın etkisi

güçlü biçimde hissediliyordu. De Paepe, yaptığı açılış konuşmasında, Genel Konsey'in -Marx'ın belirlediği- çizgisini oldukça sağlam biçimde sergiledi; kongrenin ikinci oturumunda söz alan Jung da örgütsel görevler ile ekonomik ve siyasi mücadelelerin birleştirilmesi üzerine oldukça etkili bir konuşma yaptı. Konuşmasında, Uluslararası İşçiler Birliği'nin amacının ücret artışı elde etmek değil, ücretli çalışma sistemini ortadan kaldırmak olduğunu vurguladı.

MAKİNALAŞMA SORUNU Marx'ın, üretimde makinaların kullanımı sorununu sosyalizmin ekonomik temelleriyle bağlantı içinde ele aldığını, Kongre'ye hazırlık toplantılarına değindiğimiz bölümde anlatmıştık. Uluslararası İşçiler Birliği'nin Brüksel Şubesi'nin delegeleri şu konuda çok netti: Makinalar da aynı diğer üretim araçları gibi kapitalistlerin elinden alınmalı ve işçilerin eline verilmeli.

Parisli bronz işçisi Theisz, bu madde üzerinde çalışan komisyon adına yaptığı konuşmada, Kongre'ye, makinaların, işçilerin kapitalistler tarafından sömürülmesinin araçları olduğunu; yalnızca kooperatiflerde bir araya gelmiş işçilerin elinde yararlı olabileceklerini vurgulayan bir karar taslağı sundu. Bu öneri, makinalaşmanın devrimci yanını görmeyen ve sürekli kooperatiflere vurgu yapan Proudhonculuğun izlerini taşıyordu.

Ona yanıt vermek üzere söz alan Lessner, işçilerin makinalar değil toplumsal düzen tarafından sömürüldüğünü, dolaşısıyla karşı çıkılması gereken şeyin makinalar değil toplumsal düzen olduğunu savundu. Tolain ile Paepen'in de aktif olarak katıldığı bu tartışmaların ardından, Eccarius, Genel Konsey'in karar önerisinin olduğu gibi kabul edilmesini önerdi. Bu öneri, Tolain'in itirazına karşın oylandı ve kabul edildi.

TOPRAK MÜLKİYETİ Toprak üzerindeki mülkiyet konusu, ilgili komisyondan başlayarak, oldukça sert tartış-

malara yol açtı. Komisyon üyeleri madenler, ormanlar, kanallar ve demiryolları üzerindeki ortaklaşa mülkiyet konusunda anlaşmış ama toprak üzerindeki özel mülkiyetin geleceği konusunda bölünmüştü.

Uluslararası İşçiler Birliği'nin Rouener Şubesi'ni temsil eden Emile Aubry, toprak üzerinde ortaklaşa mülkiyeti savunan bir konuşma yaptı ve toprağın "*doğal sahibi olan bütün topluma geri verilmesi*" gerektiğini söyledi. Brüksel Şubesi adına konuşan Cesar de Paepe ise bir yandan Proudhonculara karşı çıkarken, ortaklaşa toprak mülkiyetine geçişin işçi sınıfının çıkarları açısından geleceğin toplumunda ele alınması ve ekonomik yönelimle temellendirilmesi gerektiğini savunarak Aubry'nin yaklaşımını da eleştirdi. Marx'ın ve yoldaşlarının düşüncelerinden oldukça etkilenmiş olan De Paepe'nin tarihsel örnekler ve güncel çözümlemeler üzerine kurulu konuşması, Brüksel grubu içindeki kollektivist Proudhoncular ve Eccarius tarafından desteklendi. Paepe'nin konuşmasının ardından söz alan Brükselli komünist Coulon da Proudhoncuları sert biçimde eleştirdi.

Fransızların ve İtalyan İsviçre'si delegelerinin "kaba komünizm" olarak adlandırıp şiddetle karşı çıktığı bu karar önerisi İngilizlerin, Belçikalıların ve Almanların oylarıyla (4 karşı, 15 çekimser ve 30 kabul oyu) kabul edildi. Bu sonuç üzerine, Fransız Proudhonculardan Murat, gerçekte oy çoğunluğunun sağlanmamış olduğunu iddia etti; Tolain de azınlık adına resmi bir protesto açıklaması yapmak istedi ama bu istek kongre tarafından reddedildi.

KREDİLER Proudhoncuların aktif biçimde tartışmalara katıldığı bir diğer konu, kredilerdi. Eccarius, Marx'ın önerdiği gibi, somut örnekler içeren bir konuşma yaptı ve faizsiz kredi önerisinin ileri kapitalist ülkelerin hiç birinde söz konusu olmadığını gözler önüne serdi. Birçok delege, Eccarius'u destekleyen ve Proudhoncuları eleştiren konuşmalar yaptı.

Bu konuşmaların en fazla gürültü çıkartanı da Alman delege Hess'inki oldu. Hess konuşması sırasında, Marx'ın -Proudhon'u yerden yere vurduğu- *Felsefenin Sefaleti* adlı yapıtından alıntı yapınca ortalık karıştı. Proudhoncular Hess'in konuşmasını engellediler. Bunun üzerine kongre, Hins, Longuet ve De Paepe'nin önerisiyle, konunun çok karışık olduğuna, bu yüzden üzerinde çalışılması için şubelere gönderilmesine ve bir sonraki kongrede ele alınmasına karar verdi.¹⁰

DIĞER KONULAR Uluslararası İşçiler Birliği, kooperatifler üzerine yapılan tartışmaların ardından, bu kurumların işçi sınıfının kurtuluşuna hizmet etmesi gerektiğini vurgulayan ve onlara katılımın yararlı olduğunu belirten bir karar aldı. Ancak kooperatif üyesi, kooperatife verdiği sermayeden dolayı hisse payı ya da faiz türü hiçbir ayrıcalık edinmemeliydi. Kongre'ye, gençlerin eğitiminin devletin görevi olup olmaya-acağı üzerine bir tartışmadan başlayan ayrışmada, Kongre'ye beş farklı öneride bulunuldu. Delegelerin çoğunluğu, taleplerin yasalar yoluyla güvence altına alınmasından ve çocukların zorunlu ve genel eğitiminin devlet tarafından sağlanmasından yana tavır aldı. Buna karşılık Proudhoncular, devlet egemenliğindeki okulların, onu elinde tutan sınıfın siyasi egemenlik aracı haline geleceğini; eğitimin yalnızca anne - babaların hakkı olduğunu savundular. Delegeler bunun dışında, teorik ve pratik eğitimin birleştirilmesi, din eğitiminin okullardan çıkartılması gerektiğini savunan konuşmalar yaptılar.

Brüksel Kongresi'nde tartışılan bir diğer konu da işçilerin bir savaş durumunda ne yapacağı oldu. Bu konu, Almanya ile Fransa arasında bir savaşın gerilimini yaşayan Almanlar tarafından gündeme getirilmişti. Karar, Almanya ile Fransa arasındaki bir savaşın "*Rusya'nın yararında bir iç savaş olacağı*"nı tespit etti ve işçilerin görevinin böylesi bir savaşı her

yolla engellemek olduğunu açıkladı. Kongre’de bulunmamasına karşın Lessner ile Ecarius’un mektupları sayesinde onun ilk oturumları hakkında bilgi edinmiş olan Marx, Kongre’nin, Almanya ile Fransa arasında bir savaşı tırmandıranların savaş suçlusu yüzlerini açığa çıkartan; işçi sınıfının henüz bir savaşı önleyebilecek güçte olmadığını da belirten somut bir karar alması gerektiğini düşünüyordu.

Delegelerin, savaşa karşı mücadelenin teoriyle değil pratikte verilmesi gerektiğini savunan konuşmalarının ardından, Tolain ile Becker *“bir savaşın patlaması durumunda genel greve gidilmesi”*ni öneren bir karar önerisi sundu. Bu öneri şu cümleyle bitiyordu: *“Kongre, halkların savaşa karşı grevini, bütün ülkelerden işçilerinin dayanışması olarak kabul eder”*. Bu karar Lozan’dakinden daha ileri olmasına karşın savaşların nedenini ve sınıf karakterini çözümlemiyordu.

Brüksel Kongresi’ndeki tartışmalar ve kararlar, İngiliz, Fransız, Alman, İsviçre ve Belçika basınında –özellikle toprağın ve madenlerin kamulaştırılması konusundaki karara ilişkin sert eleştirilerle birlikte- geniş biçimde yer aldılar.

Brüksel Kongresi, Uluslararası İşçiler Birliği’nin çok sayıda üyesinin küçük burjuva sosyalizminden uzaklaşmakta olduğunu gözler önüne seriyordu. İlk kez bu kongrede, bir çok delege Proudhonculuk ile net biçimde karşı karşıya geldi ve bu akımın temel tezlerine (krediler, kooperatif, karşılıklı yardımlaşma vb.) karşı tavır aldı.

Marx, Engels’e yazdığı 16 Eylül 1868 tarihli mektubunda, Brüksel Kongresi’nde Proudhonculara karşı verilen mücadeleden duyduğu memnuniyeti belirtir. Kongre’nin, Alman delegelerin önerisiyle aldığı *“bütün ülkelerin işçileri Kapital’i okuyup incelemeli ve diğer dillere çevirmeli”* biçimindeki kararı, Marx’ın ve Marksistlerin bu kongrede elde ettikleri başarının simgesiydi. Kararda, *“Karl Marx, sermayeyi bilimsel olarak incelemiş ilk ekonomist olma onurunu hak et-*

miştir” ifadesi yer alıyordu.

KONGRE SONRASI GELİŞMELER Brüksel Kongresi, gerçekten de Proudhonculuğun küçük burjuva sosyalisti hayallerinin çoğunu kırmış; bilimsel sosyalist düşüncelerin çok sayıda delege tarafından savunulmasına tanık olmuştu. Bunda, kuşkusuz, *Kapital*’in yayınlanmış olmasının ve Engels’in onunla ilgili olarak basit bir dille yazdığı makalelerinin büyük etkisi vardı.

Bilimsel sosyalist düşüncelerin ileri işçiler ve Uluslararası İşçiler Birliği içinde artan etkisi, kaçınılmaz biçimde, Genel Konsey’e de yansıyacaktı. Genel Konsey içinde, Marx’ın üretim araçları üzerindeki ortaklaşa mülkiyete ilişkin tezlerinin başlıca destekleyicileri Orwelci üyelerdi. Toprak üzerinde kolektif mülkiyet söz konusu olduğunda, Konsey’in sosyalizme ve toplumsal devrime karşı açık bir düşmanlık besleyen sendikacıları üyeleri de Marx’ın yanında yer aldılar. Bunun başlıca nedeni, İngiltere’de büyük toprakların eskiden beri aristokrasinin elinde olması ve sanayi burjuvazisinin ideologlarının bile, toprağın ulusallaştırılmasını talep etmesiydi. Yine, 1867’de kurulan *Reform Birliği*’nin Uluslararası İşçiler Birliği’ne katılmasıyla birlikte, onların eski Çartist üyeleri de Genel Konsey’e dahil olmuştu -ki bunlar, Marx’ın neredeyse doğal müttefikleriydiler.

Marx’ın düşüncelerinin Brüksel Kongresi’nde ağırlık kazanmasındaki bir diğer etmen, özel mülkiyet, savunanların komunda yaşanan değişimdi. Proudhonculuk, Fransız, İsviçreli ve Belçikalı işçiler arasında her ne kadar yaygın da olsa, homojen bir yapıya sahip değildi. Onun, siyasi faaliyetlere, greve ve sendikalara karşı çıkan ve aile ile eğitim gibi konularda gerici düşünceleri savunan klasik biçimi, Uluslararası İşçiler Birliği’nin kuruluş döneminde, Fransız işçileri arasında oldukça etkiliydi. Kendilerini sosyalist olarak tanımlayan İsviçreli de, aynı Fransızlar gibi, üretim

araçlarının ve tarlaların özel mülkiyetini küçük üreticilerin, zanaatkarların ve köylülerin bireysel özgürlüğünün güvencesi olarak görüyorlardı. Ama, daha Uluslararası İşçiler Birliği'nin kuruluşunda görece büyük bir işçi grubunu oluşturan Belçikalı Proudhoncular, toprağın ortaklaşa mülkiyetini savunuyorlardı. Cesar De Paepe'nin sözcülüğünü yaptığı Belçikalı Proudhoncular, burjuva ekonomisti ve reformcusu olan Jean Colins'den etkilenmişlerdi. Onları, Fransızlarla ve İsviçrelilerle ortaklaştıran başlıca nokta, kooperatiflere ve faizsiz kredilere ilişkin Proudhoncu düşüncelerdi.

Proudhoncuların Brüksel Kongresi'nde uğradığı yenilginin en önemli nedeni ise, onun grevlere, siyasi mücadeleye, sendikal örgütlenmelere vb. karşı dogmalarının somut sınıf mücadeleleri içinde kırılmış olmasıydı. Kongre öncesi dönemde yaşanan kitlesel grevler, Proudhoncu işçilere, hem ekonomik talepler için örgütlü mücadelenin hem de bu mücadeleleri siyasi taleplerle tamamlamanın yaşamsal önemini göstermişti.

Marx'ın karar önerileri ve delegelerin bu önerileri destekleyen konuşmaları, Proudhonculuğun etkisindeki işçilere, somut olarak yaşadıkları şeyin kuramsal ve siyasi çerçevesini sunuyordu. Öte yandan bu işçiler, Uluslararası İşçiler Birliği içindeki dört yıllık pratikte, işçi sınıfının ortak bir amaca sahip olduğunu ve bunun sosyalist toplumun kurulmasından başka bir şey olamayacağını görmüşlerdi. Bu yüzden, Brüksel Kongresi'nde onların önemli kesiminin desteğiyle kabul edilen *"üretim araçlarının toplumsal mülkiyeti üzerine karar"*ı, ortodoks Proudhonculuğa yaşam eliyle indirilmiş darbenin programatik düzeydeki ifadesi olarak kabul edebiliriz.

Ancak kongrede, Genel Konsey'in –Marx tarafından kaleme alınmış- program önerilerini savunan kimi delegelerin yaptığı konuşmalara ve alınan kimi kararlara sızmış olan Proud-

honcu vurgular, onların bilimsel sosyalist düşünceyi henüz tam anlamıyla içselleştirmediklerini; asıl olarak Marksistlerin oturumlar dışında yaptığı yoğun propagandadan etkilendiklerini gösteriyordu.

Brüksel Kongresi'ndeki sosyalist çoğunluk içinde, Marx'ın izleyicileri, üretim araçlarının toplumsal mülkiyetini, planlı sosyalist üretimin önkoşulu olarak görüyorlardı. Ama bu, Uluslararası İşçiler Birliği üyelerinin önemli bir kesimi tarafından üretim araçlarının basit biçimde, kooperatiflerde bir araya gelmiş tekil işçi ve köylü gruplarına ya da belediyelere devredilmesi olarak anlaşıyordu.



ANARŞİZM VE "İTTİFAK" 1867 Eylülü'nde Cenevre'de toplanmış olan *Barış ve Özgürlük Kongresi*'nin konukları arasında, Garibaldi'nin, Victor Hugo'nun, Louis Blanc'ın ve John Stuart Mill'in yanı sıra, Anarşizmin kurucusu Michail Aleksandroviç Bakunin de vardı.*

Yukarıda, Brüksel kongresi öncesinde patlayan grev dalgasının, Proudhonculuğun işçi sınıfına ve sınıf mücadeleleri-

** Anarşizmin kurucusu olan Bakunin, soylu bir ailenin çocuğuydu ve eğitimini Petersburg'da tamamladıktan sonra, Berlin Üniversitesi'nde Hegel Felsefesi okudu. Ardından, Marx ile de tanışacağı Paris'e geçen Bakunin burada Proudhon'un öğretisini benimsedi. 1848 Devrimi'nin başında Avusturya'nın baskısı altındaki halkların kurtuluş mücadelesini destekleyen harekete katıldı. 1849'da Dresden ayaklanmasına katıldı ve Alman makamları tarafından tutuklanarak Avusturyalılar'a ait bir kaleye kapatıldı. Bakunin 1851 Yılında, kendisini "tehlikeli bir devlet düşmanı" olarak tanımlayan Rus yönetimine teslim edildi ve altı yıl kadar bir kalede tutuklu kaldıktan sonra, 1857'de Sibirya'ya sürgüne gönderildi. Bakunin, 1861 yılında, buradan Japonya'ya kaçacak ve San Francisco üzerinden Londra'ya ulaşacaktı.*

ne ilişkin dogmalarını yıktığına; Marx'ın ve izleyicilerinin düşüncelerinin ise giderek güçlendiğine değinmiştik. Şiddetlenen sınıf mücadeleleri içindeki işçiler, Proudhon'un küçük mülk sahiplerini merkeze koyan reformist düşüncelerine, Fransa'da da pirim vermediler. Devrimci çalkantılar, bir yandan Marksizmin emekçi kitleler tarafından kavranmasının maddi zeminini oluştururken, bizzat Proudhon'un izleyicileri arasında da ayrışmalara yol açmıştı. Bunun ürünlerinden biri de, Uluslararası İşçiler Birliği'nin özellikle güney Avrupa ülkelerindeki üyeleri arasında, Proudhonculuğun revize edilmiş "devrimci" bir türü olarak Anarşizmin canlanmasıydı.

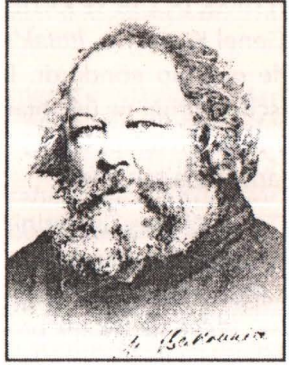
Marx, Uluslararası İşçiler Birliği'nin kuruluşu sürecinde, Polonyalı kurtuluş savaşçılarına silah sağlamak amacıyla gittiği İtalya'da bir yıl kadar kaldıktan sonra 1864'te Londra'ya dönmüş olan Bakunin'le 3 Kasım 1864 günü buluşmuş ve harekete onu da katmak için çaba harcamıştı (Marx, bu buluşmadan bir gün sonra Engels'e yazdığı mektupta, 16 yıl sonra yeniden gördüğü Bakunin'in, *"bunca yıl sonra gerilemek bir yana kendisini daha da geliştirmiş az sayıda insandan biri olduğunu"* belirtir).

Marx, Genel Konsey içinde Mazziniciler'e karşı mücadelede İtalyan işçilerinin desteğini elde edebilmek için Bakunin'e, bir örneği Garibaldi'ye verilmek üzere çok sayıda Açılış Konuşması ile Geçici Tüzük göndermişti. Ancak Bakunin, iki ay kadar sonra Marx'a yazdığı 7 Şubat 1865 tarihli mektupta, kitlelerin siyasi mücadeleye ilişkin hayal kırıklığından şikayet ederek, İtalya'yı yeniden canlandırmak için enerjik ve ısrarlı bir sosyalist propagandanın sürdürülmesi gerektiğini ve daha yolun başında olunduğunu belirtti.

Marx, Engels'e yazdığı 4 Kasım 1867 tarihli mektuptan ve kızı Jenny'nin Johann Philipp Becker'dan –kendisine *Kapital*'i göndermek üzere- Bakunin'in adresini istemesinden an-

laşıldığı kadarıyla, o dönemde, Bakunin'in siyasi desteğini elde etme umudunu koruyordu."

Ama Bakunin, İtalya'da geçirdiği 1865-67 yılları arasında, Anarşist dünya görüşünü geliştirip biçimlendirmişti. Bu dönemde burjuva radikal genç aydınlar çevresine giren Bakunin, bir de "*Uluslararası Kardeşlik*" adlı gizli bir örgüt kurmuştu. Bakunincilik, hızla proleterleşen ve burjuva siyasi önder-



M. A. Bakunin

lere güçlü bir kuşkuyla yaklaşan köylülüğün ve kent küçük burjuvazisinin ideolojisi olarak biçimlendi. O, üzerinde yükseldiği bu sınıfsal zeminden dolayı, sosyalizm ve dünya devrimi talebini yükseltmekle birlikte, toplumun karşısına bireyi yerleştiren, her türlü merkezi örgütlenmeye, faaliyete ve otoriteye karşı aşırı bir bireycilikle damgalandı. Bu anlamda, Marx öncesi küçük burjuva sosyalizminin bir türünü oluşturan Bakunincilik, o dönem Rusya'sının ekonomik geri kalmışlığını yansıtıyordu. Bu akım, 1870'li yıllarda kısmen yayıldığı Rusya'da kök salamamış ama Avrupa'nın ekonomik olarak kısmen gelişmiş –İtalya, İspanya gibi- kimi ülkelerinde yandaşlar bulmuş ve uluslararası bir karakter kazanmıştı.

Uluslararası bir örgüte sahip olmayı öncelikli görev olarak önüne koyan Bakunin, 1868 Eylülü'nde *Barış ve Özgürlük Birliği* ile birleşme çabasının boşa çıkması üzerine, yoldaşlarıyla birlikte, Cenevre'de, *Uluslararası Sosyalist Demokrasi İttifakı'nı* (bundan sonra "*İttifak*" olarak geçecek) kurdu. Yeni örgütlenme, önüne, Fransa, İspanya, İtalya ve diğer ülkelerde şubeler oluşturma ve kuramsal zeminini tamamlama görevini koydu. *İttifak*'ın ilk şubesi, 100'ün üzerinde üyeye, 28 Ekim 1868'de Cenevre'de kuruldu. Bunun ardından da bir program ve tüzük yayımlandı.

İTTİFAK'IN ULB'YE KATILMASI Becker, 29 Kasım 1868'de Genel Konsey'e, *İttifak*'ın programı ve tüzüğüyle birlikte bir de mektup gönderdi. Bu mektupta, *İttifak*'ın Uluslararası İşçiler Birliği'ne üye olarak kabul edilmesi talebinde bulunuyordu. Bu talep, Genel Konsey'in 15 Aralık 1868 tarihli toplantısında tartışıldı.

Genel Konsey üyelerinin çoğu, *İttifak*'ın programındaki kimi noktalardan hareketle, onun Uluslararası İşçiler Birliği'ne kabul edilmesinin doğru olmayacağını düşünüyordu. Marx ise, *İttifak* ile tek tek program maddeleri üzerine tartışmanın ve onun Uluslararası İşçiler Birliği'ne üyelik talebinin bu açıdan reddedilmesinin yanlış olacağını savundu. Ona göre, *İttifak*'ın üyeliğe kabul edilmesi, öncelikle, Uluslararası İşçiler Birliği'nin, yalnızca yerel ve ulusal örgütlenmelerin üyeliğini öngören tüzüğüne aykırıydı; *İttifak*'ın tüzüğünün bir çok noktası da Uluslararası İşçiler Birliği'ninkiyle çelişiyordu.

Marx'ın *İttifak*'a gönderilmek üzere kaleme aldığı yanıt taslağı 22 Aralık 1868'de Genel Konsey tarafından benimsendi. Bu yanıtta, *İttifak*'ın Uluslararası İşçiler Birliği'ne katılma talebi, asıl olarak tüzüksel açıdan ele alınıyor ve reddediliyordu. Genel Konsey'in yanıtı, bütün şubelere gönderildi ve genel kabul gördü. Uluslararası İşçiler Birliği'nin, Bakunin'in düşüncelerine sempati duyan üyeleri bile, onun önce ayrı bir uluslararası örgüt kurup onunla birlikte katılma talebini eleştiriyordu.

Bu red yanıtı üzerine, *İttifak*'ın sekreteri Perron, Genel Konsey'e yazdığı 27 Şubat 1869 tarihli mektupta, Uluslararası İşçiler Birliği'nin *İttifak*'ın, şubelerinin üyeliğe kabul etmesi durumunda, uluslararası örgütlenmesini feshetmeye hazır olduğunu açıkladı. Böylece Bakunin, Genel Konsey'in tüzükten hareketle aldığı kategorik reddetme tavrını boşa çıkarmış oluyordu. Dahası, *İttifak*, Genel Konsey'in mektubunda programa ilişkin hiç bir şeyin tartışma konusu yapıl-

mamış olmasını, onun şu ya da bu ölçüde benimsenmiş olmasına da yorabilirdi.

Marx, konuya ilişkin düşüncesini, Engels'e yazdığı 5 Mart 1869 tarihli mektupta şöyle açıklar: *"Bakunin, bizim onun 'radikal program'ını onayladığımızda onu ön plana çıkarabileceğini ve bizimle az da olsa uzlaşabileceğini düşünüyor. Ona karşı olduğumuzu açıklamamız durumunda ise karşı devrimciler olarak suçlanacağız."*

Uluslararası İşçiler Birliği tüzüğünün, *"işçi sınıfının çıkarlarının savunusu, onun ilerlemesi ve tam kurtuluşu ortak amacı doğrultusunda faaliyet gösteren bütün işçi örgütlenmelerini kabul edeceği"*ni belirten birinci maddesine vurgu yapan Marx, Genel Konsey'e, *İttifak*'ın programında yeralan bir noktada düzeltme yapması gerektiğini; bunun ardından, onun bütün şubelerinin Uluslararası İşçiler Birliği'ne dahil edilmesini öneren bir karar taslağı sundu.

Söz konusu *"düzeltme"*, *İttifak*'ın *"sınıfların siyasi, ekonomik ve toplumsal eşitlenmesi"* biçimindeki öncelikli hedefine ilişkindi. Bu ifadenin, *"emek ile sermaye arasında uyum"* biçiminde anlaşılabileceğini belirten Marx, bunun yerine, *"sınıfların ortadan kaldırılması"* hedefinin geçirilmesi gerektiğini savundu. *İttifak*, bu değişikliğin ardından, bütün şubelerini ve üye sayısını Genel Konsey'e bildirilecekti. Genel Konsey, 9 Mart 1869' daki toplantısında Marx'ın bu doğrultuda hazırladığı yanıtı onayladı ve hem *İttifak*'a hem de kendi şubelerine gönderdi.

İttifak, Genel Konsey'in bu yanıtını aldıktan sonra, programındaki sınıfların eşitlenmesine ilişkin hedefin yerine onların ortadan kaldırılmasını koydu; uluslararası bir örgütlenme olarak kendisini feshettiğini açıkladı ve bütün şubelerine Uluslararası İşçiler Birliği'ne katılma çağrısı yaptı. *İttifak*'ın, Uluslararası İşçiler Birliği'nin bir şubesi olarak *"Sosyalist Demokrasi İttifakı – Merkez Şube"* adı altında

yeniden biçimlendiren Cenevre şubesi, 1 Mayıs 1869'da, Bakunin başkanlığında bir komite seçti. Şubenin sekreteri Perron, 22 Haziran günü, Genel Konsey'i bu yeniden düzenlemeyle ilgili olarak bilgilendirdi. *İttifak*, kendisini 1869 Haziranı'nda resmi olarak dağıtmıştı ama bu -ileride göreceğimiz gibi- onun işlevinin Cenevre'deki Merkez Şube'ye devredilmesinden başka bir anlama gelmiyordu.

Marx, Bakunin'in gizli bir örgütlenme olarak İttifak'tan önce kurmuş olduğu *Uluslararası Kardeşlik* örgütü hakkında bir şeyler biliyordu ama onun "alt oyma" taktiğinin ne denli ilerlediğinden habersizdi. Bunu Uluslararası İşçiler Birliği'nin sonraki kongrelerindeki siyasi çatışmalar içinde anlayacaktı.

BÖLÜM NOTLARI:

¹ "Geçici Merkez Konsey'in delegelerine tekil konular üzerine yönergeler" Karl Marx/Friedrich Engels - Werke, (Karl) Dietz Verlag, Berlin. Band 16, 6. Auflage 1975, unveränderter Nachdruck der 1. Auflage 1962, Berlin/DDR. s. 190/199

² *Le Courrier International*, 20.4.1867, akt. A.Bach, L. I. Golman, B. E. Kunina, age., s. 131

³ A.Bach, L. I. Golman, B. E. Kunina, age., s.137-138

⁴ A.Bach, L. I. Golman, B. E. Kunina, age., s.140-141

⁵ *Der Generalrad*, 1866 – 1868, s. 104 – akt. A.Bach, L. I. Golman, B. E. Kunina, age., s.145-146

⁶ "Voi de l'Avenir, 7, 21.07.1867 – akt. A.Bach, L. I. Golman, B. E. Kunina, age., s.146-147

⁷ Marx'ın Jenny Marx'a ve J. Ph. Becker'a yazdığı 5 Ekim 1867 tarihli mektupları

⁸ Marx'ın Engels'e yazdığı 11 ve 12 Eylül 1867 tarihli mektupları ile Engels'in Marx'a yazdığı 11 Eylül 1867 tarihli mektubu

⁹ A.Bach, L. I. Golman, B. E. Kunina, age., s.179

¹⁰ A.Bach, L. I. Golman, B. E. Kunina, age., s.190

¹¹ Jenny Marx'ın J.Ph. Becker'a 5 Ekim 1867 tarihli mektubu



Anarşizme karşı mücadele (Eylül 1869 Basel Kongresi)



Bakunin Basel Kongresi'nde konuşurken, Eylül 1869

HAZIRLIKLAR

Genel Konsey, her kongre öncesinde olduğu gibi, yine şubelere bir yönerge gönderdi ve önceki kongrede gündeme alınmış olan toprak mülkiyeti, krediler ve halk eğitimi dışında, Basel Kongresi'nde gündeme getirmek istedikleri karar önerilerini hazırlamalarını istedi. Gelen yanıtlar sonucunda, gündeme iki konu daha dahil edildi: Miras hakkı ve sendikaların işçi sınıfının kurtuluşundaki rolü.

Marx, tarım sorunu hakkında Genel Konsey üyelerini bilgilendirmek amacıyla 6 Temmuz günü yaptığı konuşmada, konuya geniş toprakların az sayıda insanın elinde yoğunlaşmış olması açısından yaklaştı. Marx, toprak mülkiyetinin "doğal hak" olduğunu savunan George Milner ile Martin Boon'a karşı, bu düşüncenin mantıksal sonucunun her bireyin kendi küçük parseli üzerinde çalışması olduğunu hatırlattı ve bunun toplumsal gereksinimlere aykırı olduğunu; hiç bir insanın tek başına üretim yapamayacağını; ortaklaşa çalışmanın söz konusu olduğu yerde de fabrikasyon üretimin doğacağını anlattı.

Uzun görüşmeler sırasında, Bakunin'in arkadaşı, tanınmış bir coğrafyacı ve bir anarşist olan Elisee Reclus söz aldı ve kentlerdeki işçilerin ortak mülkiyetten yana olduklarını ama köylülerin dünyada neler olup bittiğinden habersiz olduğunu; onların Uluslararası İşçiler Birliği'nin kongrelerine katılmadıklarını; bu yüzden de köylü sorunuyla özel olarak ilgilenilmesi gerektiğini anlattı.

Bunun üzerine yeniden söz alan Marx ise, köylülerin, Uluslararası İşçiler Birliği'nin kongrelerine bizzat katılmasalar da Proudhoncu ideologları tarafından temsil edildiğini belirtti. Marx, borç ve vergi yükü altında ezilen küçük köylülüğün gerçekte mülkiyete sahip olmadığını ve onlara gerçek mülk sahipleri gibi davranmanın yanlış olacağını vurguladı. Toprak üzerindeki toplumsal mülkiyetin kurulması, Fransa gibi ülkelerde daha karmaşık bir yol izleyecek olsa da,

toprakların az sayıda insanın elinde toplandığı İngiltere’de parlamentodan çıkarılacak bir yasa sayesinde 24 saat içinde elde edilebilirdi. Uluslararası İşçiler Birliği’nin üyeleri, küçük köylülere, sosyalist programın kendilerini yıkıma sürüklemeyeceğini; tersine onların varolan yıkımlarının bizzat kapitalizmin ürünü olduğunu anlatmak zorundaydılar. Sonuçta, Genel Konsey, Basel Kongresi’ne, toprak üzerinde ortaklaşa mülkiyete geçilmesinin toplumsal bir gereklilik olduğuna ilişkin bir karar önerisi sunma konusunda anlaştı.

Genel Konsey’in diğer tartışma başlığı, eski “İttifak”ın Cenevre Şubesi’nin (artık Uluslararası İşçiler Birliği’nin şubesi-ydi) önerisi olan “*miras hakkının kaldırılması*” talebiydi. Marx’ın ve izleyicilerinin daha *Komünist Manifesto*’dan başlayarak savunduğu bu talep, Lozan ve Brüksel kongrelerinde delegelerce de şu ya da bu biçimde sıkça dile getirilmiş; özel mülkiyetten ortaklaşa mülkiyete geçişin bir yöntemi olarak savunulmuştu. Ama Bakunin’in çıkış noktası çok daha farklıydı. O, miras hakkının kaldırılmasını sosyalist devrimin başlangıç noktası; toplumsal eşitsizliklerin ve üretim araçları üzerindeki özel mülkiyetin kaldırılmasının tek evrensel yolu olarak görüyordu. Buna karşılık Marx, miras hakkını kaldırabilecek güce sahip bir işçi sınıfının sömürüyü ortadan kaldırabilecek güce de sahip olacağını; bunun da çok daha kolay ve etkili olacağını savunuyordu. Marx, konuşmasında, miras hakkının tarihini özetledi ve onun, bütün diğer yasal kurumlar gibi, toplumsal düzenin nedeni değil sonucu olduğunu; kapitalist toplumun ekonomik temelinin üretim araçlarının özel mülkiyetinde yattığını ve işçi sınıfının da yasal biçimlere değil ama bu temele karşı mücadele etmesi gerektiğini anlattı. Marx’ın çok sayıda hukuksal ve felsefi kavram içeren açıklamalarını tam olarak kavrayamayan Genel Konsey üyeleri, ondan, miras hakkına ilişkin düşüncelerinin bir özetini yazılı olarak kongreye sunmasını istediler.¹

KONGRE Uluslararası İşçiler Birliği'nin 6 – 11 Eylül 1869 günleri Basel'de toplanan kongresine İngiltere, Fransa, Almanya, Avusturya, İsviçre, Belçika, İtalya ve İspanya'dan 77 delegenin yanı sıra, ABD'den Ulusal Emek Birliği de bir delegeyle (A. Cameroon) katıldı. Basel Kongresi'nin bir diğer önemi de Bakunin'in katıldığı ilk Uluslararası İşçiler Birliği kongresi olmasıydı. Bakunin bu kongreye, *İtalyan Makinistler Derneği*'ni temsilen katıldı. Marx'ın bu kez de katılmadığı kongrede Genel Konsey'i Applegarth, Eccarius, Jung, Lucraft ve Stepney temsil etti.

Almanya'nın, Eisenach'daki birleşme sonrasında kurulan *Sosyal Demokrat İşçi Partisi*'nden Liebknecht ile Uluslararası İşçiler Birliği'nin Braunschweig Şubesi'nden Spier'in de aralarında bulunduğu 10 delege vardı. Fransa ise çoğu yeni kurulmuş sendikalardan gelen 25 delegeyle temsil edildi.

Daha önceki kongrelerde olduğu gibi sabah oturumlarını örgütsel konulara ayıran Basel Kongresi'ndeki ilk siyasi gündem maddesi tarım (toprak) sorunuydu. Topraklar üzerinde toplumsal mülkiyete karşı çıkan sağ kanat Proudhonculardan Tolain, köylülerin temsil edilmediği bir kongrede bu konuda karar alınamayacağını savundu. Bakunin ise köylülerin yokluğunun kongrenin toprak mülkiyeti konusunda karar almasını engelleyemeyeceğini; *"insanlığın çıkarlarının, bütün tarihsel dönemlerde bir azınlık tarafından savunulduğunu"* anlattı.

Marx'ın konuya ilişkin düşüncelerini Lessner ile Eccarius özetledi: Köylüler durumlarının farkında değillerse, onların toplumsal mülkiyete geçişe karşı çıkmamaları için, onlara bunun onların yararına olduğunun anlatılması, gösterilmesi gerekir. Bu konuya açıklık getirmek ve ona ilişkin bir karar almak da bu kongrenin görevidir.

Kongre, dört karşı ve 13 çekimser oya karşılık 54 delegenin oyuyla, Brüksel Kongresi'nin toprak mülkiyetine ilişkin ka-

rarını onayladı. Buna göre, a) toplumun toprak üzerindeki özel mülkiyeti kaldırma ve onu toplumsal mülkiyete dönüştürme hakkı vardı; b) toprak üzerindeki özel mülkiyetin toplumsal mülkiyete dönüştürülmesi gerekiyordu.

Gündemin ikinci maddesi miras hakkı üzerine karardı. Bu konuda uzun bir konuşma yapan Bakunin, devletin ve özel mülkiyetin miras hakkına dayandığını; özel mülkiyete dayalı toplumsal düzene denk düştüğünü; miras hakkının kaldırılmasının, özel mülkiyetin lağvının önkoşullarından biri olduğunu anlattı.

Bu kongreye de katılmayan Marx'ın Genel Konsey'in talebi üzerine bu konuda hazırlamış olduğu metin, Uluslararası İşçiler Birliği'nin sekreteri olan Eccarius tarafından savunuldu. Marx'a göre, miras hakkı, aynı alıcı ile satıcı arasında yapılan türde bir sözleşmeydi ve özel mülkiyet üzerinde kurulu toplumun nedeni değil; yasal biçimlerinden biriydi. Örneğin, kölelerin miras olarak bırakılması hakkı, köleliğin nedeni değil; tersine, kölelerin miras olarak bırakılmasının nedeni kölelik kurumunun kendisiydi. Miras hakkının kaldırılması, üretim araçlarının özel mülkiyeti üzerinde yükselen ekonomik düzeni yıkmaz; oysa, üretim araçlarının ortak mülkiyetine geçiş, miras hakkını pratikte ortadan kaldırırdı.

Marx'ın bu düşünceleri, De Paepe ile Liebknecht tarafından da desteklendi. Ancak Bakunin, miras hakkına ilişkin kararı formüle edecek olan komisyonda, Liebknecht ile De Paepe'nin bütün çabasına karşın, sosyalist delegelerin bir kısmını kendi yanına çekmeyi başaracaktı. Sonuçta, miras hakkı üzerine kararın oylanmasında Marksistler çoğunluğun desteğini elde edemediler ama Bakunin de istediği kararı çıkartmaya yeterli desteği sağlayamadı: Bakunin'in tezi 32 oy alırken, 23 delege karşı oy vermiş, 13 delege çekimser kalmış ve delegelerden yedisi oylamaya katılmamıştı. Genel Konsey'in Marx'a hazırlattığı rapor ise 19 lehte, 37 karşı oy aldı; 6 delege

çekimser kalırken, 13 kişi oy kullanmadı. Sonuçta, önerilerden hiç biri delegelerin çoğunluğunun desteğini alamadığı için, kongreden miras hakkı üzerine bir karar çıkmadı.

Bu durum, Bakunin'in henüz katılmış olduğu Uluslararası İşçiler Birliği'nde ne denli etkili olabildiğinin göstergesiydi. Marx'a göre bu etki, Bakunin işçi sınıfının kurtuluşu mücadelesinin önüne, onun kafasını karıştıran hayali hedefler koyduğu için, son derece tehlikeliydi. *"Toplumdaki bütün gücü devlette yoğunlaştırdığı ve mülkiyeti devletin elinde merkezileştirdiği"* gerekçesiyle komünizme (Marksizme) karşı olan Bakunin, kendisini kollektivist olarak tanımlıyor; işçi sınıfının doğrudan toplumsal devrimle bağlantılı olmayan –burjuva parlamenter seçimlere katılma gibi- her türlü politik eylemini *"işçi sınıfı içinde yanılısamalara yol açtığı"* gerekçesiyle *"devrime ihanet"* olarak damgalıyordu.

Sendikaların işlevine ilişkin görüşmeler ise karşıt tarafların olmadığı bir ortamda yaşandı. Çünkü Alman Lassalcılar ve Fransız Proudhoncular önceki konumlarından vazgeçmişlerdi. Delegelerin tamamı, sendikaların işçi sınıfının örgütlü ekonomik mücadelesi için gerekli ve yararlı olduğu konusunda hemfikirdi. Bu konuda kurulan komisyon, işçilere bütün sektörlerde sendikalar kurmalarını ve bunları ulusal düzeyde merkezileştirmelerini öneren bir karar aldı.

Kongre ayrıca, Uluslararası İşçiler Birliği'nin örgütsel olarak sağlamlaşmasına hizmet edecek bir dizi karar aldı. Bunlar arasında, Genel Konsey'in önderlik işlevinin genişletilmesi de vardı. Merkez Konsey'e, yeni şubeler kurma ve bir şubenin üyeliğini bir sonraki kongreye kadar askıya alma yetkisi verildi. Kongre ayrıca, Bakunin'in ve izleyicilerinin Barcelona'da yapılmasını istedikleri bir sonraki kongrenin yerinin Paris olmasını karar altına aldı.



BAŞLICA SİYASİ EĞİLİMLER

Basel Kongresi'ne kadar, Uluslararası İşçiler Birliği içindeki asıl çatışma, federalist ve kolektivizm karşıtı Proudhonculuk ile Marksizm arasında yaşanıyordu. Bu kongreyle birlikte, Proudhonculuğun etkisi hemen tümüyle ortadan kalkarken, Marksistlerin karşısına, yeni bir akım olarak Bakunin'in öncülüğündeki kolektivist Anarşizm çıktı.

Basel Kongresi'nin, toprağın kamulaştırılmasını karar altına alması, zaten hızla zayıflayan Proudhonculuğa indirilen belki de son darbe olmuş; İngilizlerin, Almanların ve İsviçre Almanları'nın desteğine sahip olan Marx, kolektivizm konusunda, Belçikalılar ve Latin İsviçresi'nden gelen delegeler tarafından da desteklenmişti. Ama Almanlar, temsil ettikleri partiler Uluslararası İşçiler Birliği'ne üye olmadıkları; onun bu ülkedeki yerel örgütleri de son derece güçsüz olduğu için bu kongrede yeterince etkili olamadılar.

Öte yandan, Alman İsviçre'sindeki işçi dernekleri ilerici burjuva partileriyle işbirliği yapıyor; İtalya ve İspanya'daki şubelerine egemen olan Bakunin de Latin İsviçre'si ile güney Fransa'da etkisini arttırıyordu. Uluslararası İşçiler Birliği'nin Cesar de Paepes önderliğindeki Belçika Şubesi ise, Proudhonculara karşı zaman zaman desteklediği Marx'tan çok Bakunin'e yakındı. Özetle, İngiliz sendikacıları ile Londra'daki Alman siyasi sığınmacılar Marx'ın Uluslararası İşçiler Birliği içindeki asıl dayanağı olmayı sürdürüyorlardı.

Buna karşın, Marksizmin iki temel ilkesi olan işçi sınıfının siyasi mücadelesi ile üretim araçlarının ortak mülkiyeti, Uluslararası İşçiler Birliği tarafından kabul edilmişti. Ancak bu kabul, Uluslararası İşçiler Birliği içindeki yönelim çatışmasına son vermeyecek; onun Basel Kongresi sonrası tarihi, asıl olarak Marksizm ile Anarşizm arasındaki çatışmayla belirlenecekti.



KONGRE SONRASI GELİŞMELER Genel Konsey'in Basel Kongresi sonrasında ilgilenmek durumunda kaldığı ilk siyasi sorun, "İrlanda" oldu. 1969 Yazında İrlanda'da devrimcilere genel af çıkartılması amacıyla kitlesel bir hareket patlamıştı. İrlanda'daki İngiliz valisi Gladstone, başta Dublin olmak üzere hemen bütün kentlere yayılan kitlesel gösterilere rağmen, genel af talebini reddetmeyi sürdürüyordu.

Bu durum, İngiliz işçilerinin 24 Ekim 1869'da Londra'da bir gösteri düzenlemesine yol açtı. İrlanda sorunu bu kez, Tory* yönetiminin olduğu 1867'dekinden farklı koşullarda; sendikalarla paslaşan ve İrlanda'da bir tür "havuç – sopa politikası" uygulayan liberal Gladstone döneminde gündeme geliyordu.

Genel Konsey, 16, 23 ve 30 Kasım 1869 günleri yaptığı toplantılarda İrlanda sorununu gündemine aldı. Marx, yaptığı açılış konuşmasında, Gladstone'un İrlanda'da liberal maske ardında, sömürgeci bir siyaset izlediğini anlattıktan sonra, onun genel siyasi affı koşullara bağladığını ve "İrlanda ulusal bilincine zarar verdiği"ni belirtti. Genel Konsey'in sendikacı üyeleri, beklendiği üzere, Marx'ın bu düşünceleri içeren karar önerisine şiddetle karşı çıktılar. Odger, Genel Konsey'in 23 Kasım tarihli oturumunda, kararı İrlandalıları dayandırmadan çıkartıp hükümete yönelik kibar bir talep haline getirmek için elinden geleni yaptı, Applegarth Odger'i destekledi, Weber Mottershead ise Gladstone'un politikasını açıkça savundu.**

* Tory sözcüğü, 17. Yüzyıl sonlarından başlayarak, reformlara karşı çıkan, Kilise'nin desteklediği ve güçlü monarşist eğilimlere sahip siyasi parti ve gruplar için kullanılır. Tory Partisi 1832 yılından sonra yerini Muhafazakar Parti'ye bıraktı. Bunun ardından, Muhafazakar Parti için kullanılıyor.

** Marx'ın Engels'e yazdığı 4 Aralık 1869 tarihli mektup

Genel Konsey'deki bu şövenist eğilime karşı, Milner, Jung, Eccarius ve Lucraft Marx'ın yanında yer aldı. Genel Konsey içindeki devrimci ve reformist kanatları açıkça karşı karşıya getiren bu konuda, Marx'ın önerisi bir değişiklik ile kabul edildi. Bu değişiklik, "İrlanda ulusal bilincine zarar veriyor" cümlesinin, "bilinç" sözcüğü çıkartılarak "İrlanda ulusuna zarar veriyor" haline getirilmesiydi.

Bu kararın açıklanmasından sonra, İngiliz *Deri İşçileri Sendikası*, Uluslararası İşçiler Birliği'nden ayrılma kararı aldı. Şövenist ruh hali, Uluslararası İşçiler Birliği'nin bütün açıklamalarını ve eylemlerini yayınlayan *Bee-Hive*'in, İrlanda sorununa ilişkin etkinliklere tam bir ambargo uygulamasına yol açtı. *Bee-Hive*'in bu tutumu, Marx'ın Genel Konsey'e, 1864'ten beri Uluslararası İşçiler Birliği'nin yayını olarak görülen bu gazeteyle bütün ilişkileri kesme önerisinde bulunmasına yol açtı. Bu öneri, Genel Konsey tarafından, 17 Mayıs 1870'te kabul edilecekti.²

1869 yılı Aralık ayında ağır biçimde hastalanan Marx, sonraki üç ay boyunca Genel Konsey'in toplantılarına katılamadı.

BAKUNIN'IN GENEL KONSEY'E SALDIRISI Bu arada, Uluslararası İşçiler Birliği'nin Cenevre'de Bakuninciler'in yönetiminde yayımlanan gazetesi *L'Egalite*, Marx'a ve izleyicilerine karşı bir saldırı başlatmıştı. Gazetenin 6 Kasım 1869 tarihli başyazısında, Genel Konsey, bilgilendirme bültenini yayınlamayı tüzüğü ve kongre kararlarını çiğnemekle suçlandı. *L'Egalite*, 16 Kasım 1869 tarihli bir başka yazıda, "Genel Konsey'in üzerindeki yükü hafifletmek amacıyla", İngiltere için özel bir "federal konsey" oluşturulması önerisinde bulundu. Aynı gazete, 27 Kasım 1869'da, tüzüğün Fransızca yanlış bir çevirisinden hareketle, Uluslararası İşçiler Birliği'nin programının gerçekte siyasi faaliyeti reddettiğini kanıtlamaya çalıştı.³

L'Egalite'nin saldırıları, ilk kez Genel Konsey'in 9 Kasım

1869 günkü oturumunda gündeme gelmişti ama ilk kapsamlı tartışma 14 Aralık tarihli toplantıda yaşandı. Bu toplantıda Marx, Uluslararası İşçiler Birliği üyelerinin Genel Konsey'e yönelik eleştirilerini, yalnızca üyesi oldukları şubenin sekreteri ya da Federal Konsey aracılığıyla iletebileceğini anımsattı. Ters durumda, Genel Konsey ya kamuoyuna maledilmiş bir konuda susmak ya da Uluslararası İşçiler Birliği'nin iç meselelerini ortaya serecek biçimde tartışmaya girmek zorunda kalacaktı.

Genel Konsey, 1 Ocak 1870 tarihinde olağanüstü bir toplantı yaptı ve *Latin İsviçresi Federal Konseyi*'ne bir mektup yazma kararı aldı. Marx'ın yazdığı bu mektupta, sözkonusu gazetenin provokatif yönteminin kabul edilemeyeceği ve bu durumdan federasyonun sorumlu olduğu belirtiliyor; *L'Egalite*'nin tüzüğe ilişkin yukarıda değinilen çarpıtması teşhir ediliyor ve ayrı bir İngiliz federasyonu oluşturulması talebinin neden yanlış olduğu açıklanıyordu.

L'Egalite yayın kurulunda yaşanan tartışmalar sonucunda Bakunin ve yandaşları ondan ayrıldılar. J. PH. Becker ise Bakunin'den koparak bir süre daha yayın kurulunda kaldı. Bu gelişmelerin ardından, Cenevre'de bir Rus Şubesi kuruldu. *Latin İsviçreliiler Federasyonu*'nun 4 Nisan 1870'teki kongresinde, *Sosyalist Demokrasi İttifakı*'nın Federasyon'a kabul edilmesi üzerine bir tartışma çıkacak, bu tartışmada, *L'Egalite*'nin yayın kurulunun Rusyalı üyesi N. Utin, Bakunin'i teşhir eden etkili bir konuşma yapacaktı. Bu kongrede *Federasyon*, Bakuninciler ile Genel Konsey –ve Marx- yanlıları arasında bölündü; Bakuninciler, "*Latin [İsviçresi] Federal Komitesi*" adı altında ikinci bir federal konsey seçtiler.

Uluslararası İşçiler Birliği'nin Genel Konseyi, 1869 yılının son ayları ile 1870'in ilk yarısında Fransa'ya (Paris'e) büyük önem veriyor; Fransa Şubesi'nin örgütsel gelişmesi için büyük çaba harcıyordu. P. Lafargue 1868'den beri Paris'teydi. Uluslararası İşçiler Birliği'nin Paris Federasyonu'nun

örgütsel inşasının 18 Nisan 1870'de tamamlanması, Almanya ile savaşın eşiğinde olan Fransa'da işçi sınıfının sosyalist önderliğinin inşasında önemli bir adım oluşturdu.

BURJUVAZİNİN SALDIRISI Bu arada III. Napolyon, iktidarını sağlamlaştırmak amacıyla, 8 Mayıs 1870 günü bir plebisit yapılacağını açıkladı. Bu plebisitte Fransa halkına onun politikalarına ilişkin düşüncesi sorulacaktı. Uluslararası İşçiler Birliği'nin Paris Şubesi, 24 Nisan günü, bu konuya ilişkin özel bir bildirge kaleme aldı ve kamuoyuna açıkladı. Bildirgede, plebisitte sorulacak olan soruların provokatif özelliği teşhir ediliyor; işçilere sorulara yanıt vermemeleri ve Bonapartist rejimi her türlü araçla protesto etmeleri çağırısı yapılıyordu.

Plebisitten bir gün önce, Uluslararası İşçiler Birliği'nin Fransa'daki bütün önderleri *"krala suikast hazırlığı yapma"* suçlamasıyla tutuklandı. Bunun üzerine Genel Konsey, bir bildiri hazırladı ve bunu Uluslararası İşçiler Birliği'nin bütün yayın organlarında yayınladı. Marx tarafından kaleme alınan bildiride, bu Bonapartist manevra teşhir ediliyor ve Uluslararası İşçiler Birliği'ne yönelik komplo suçlamaları reddediliyordu. Marx bildiride, her ulusun çoğunluğunu oluşturan işçi sınıfının gizli ve komplocu yöntemlere gereksinim duymadığını; o eğer bir sorun çıkartırsa, bunu, *"kendisine ait olanın dışında hiçbir iktidarın meşru olmadığına tam bilinciyle; aynı güneşin karanlığa karşı yaptığı gibi alenen yapacağı"*ni vurguladı.⁴

Genel Konsey, ayrıca, Fransız Federasyonu'nun *Londra Kolu* ile ilişkilerini açıkça kesmek gerektiğine karar verdi. Bu kol, F. Pyat'ın Uluslararası İşçiler Birliği'yle bütün ilişkilerini kesmiş olan izleyicilerinin örgütüydü. Nitekim, bu örgütün bireysel terörizme göz kırpan sözde devrimci sloganlarla süslenmiş provokatif bir bildirisi, Bonapartist savcının elinde, Uluslararası İşçiler Birliği'nin Paris Şubesi üyelerine karşı hazırlanan iddianamede kullanılacaktı.⁵

Bir yandan, daha önceki yıllarda olduğu gibi, grevci işçilerle dayanışmasını da sürdüren Genel Konsey, Parisli dökümevi işçilerinin 1870 Haziranı'nda başlattığı grev ile Cenevre'de onunla eşzamanlı olarak patlayan inşaat işçilerinin grevi üzerine üç dilde bildiriler yayınladı.

1869 sonbaharı ile 1870 yazı arasında, özellikle Fransız, Alman ve ABD'deki şubeleriyle yoğun ilişki içinde olan Genel Konsey, bu aylarda, Hollanda'da, Almanların örgütlediği bir şubeye sahip oldu, Danimarka'da da yeni ilişkiler geliştirdi.

Mayıs ayı başında yaklaşan kongrenin hazırlıklarını başlatan Genel Konsey, 17 Mayıs 1870 günü yaptığı toplantıda, Fransa Şubesi önderlerinin tutuklanmış olması nedeniyle, kongrenin yerini, *Alman Sosyal Demokrat İşçi Partisi*'nin talebine de uygun olarak Paris'ten Mainz'a kaydırıldı.

Kongrenin önündeki en önemli gündem maddesi, Uluslararası İşçiler Birliği'nin proleter devrimci çekirdeğini oluşturan Marksistler ile Proudhoncular arasındaki başlıca ayrım noktalarından biri olan, *"işçi sınıfının siyasi eylemi ile toplumsal hareketi arasındaki ilişki"* sorunu olacaktı. Kongre ayrıca, devlet borçlarının iptal edilmesi, merkez bankalarının ulusallaştırılması ve kooperatifçilik hareketleri gibi konuları ele alacaktı. Mainz Kongresi'nin bir diğer önemli gündem maddesi de –daha önceki kongrelerde olduğu gibi– *"işçi sınıfının bir savaşı önlemek için ne yapabileceği"* idi. Bu soru, Bismarck'ın Prusya'sı ile Bonapartist Fransa arasında bir savaşın kendisini iyice hissettirdiği koşullarda, her zamankinden daha fazla önem kazanmıştı.

Genel Konsey, 12 Temmuz 1870'de, Uluslararası İşçiler Birliği'nin V. Kongresi'nin 5 Eylül'de Mainz'da toplanacağını ilan etmişti ama, III. Napolyon, bu açıklamadan tam bir hafta sonra, 19 Temmuz 1870'de Prusya'ya savaş açacak ve bu kongre yapılamayacaktı.

BÖLÜM NOTLARI:

¹ A.Bach, L. I. Golman, B. E. Kunina, age., s.210 - 211

² A.Bach, L. I. Golman, B. E. Kunina, age., s.223 - 224

³ A.Bach, L. I. Golman, B. E. Kunina, age., s.226

⁴ Karl Marx/Friedrich Engels - Werke, (Karl) Dietz Verlag, Berlin.
Band 16, 6. Auflage 1975, s. 422

⁵ Genel Konsey'in "Fransız Federasyonu'nun Londra Kolu"na
ilişkin karar taslağı için bkz. Karl Marx/Friedrich Engels Werke,
Dietz Verlag, Berlin. Band 16, 6. Auflage 1975, s. 425;
ayrıca, A.Bach, L. I. Golman, B. E. Kunina, age., s.230 - 231





Louis Bonaparte ile Bismarck Sedan savaşından sonra



Paris'te bir barikat

Prusya - Fransa Savaşı (Temmuz 1870) ve Paris Komünü (Mart 1871)

FRANSA İLE PRUSYA arasında uzun süredir beklenen savaş, nihayet, Bismarck'ın Fransa elçisi ile kral arasındaki konuşmayı basın bildirisinde yayınlamasıyla ve Fransa'nın 19 Temmuz 1870'de Prusya'ya savaş ilan etmesiyle başladı. Prusya'nın "Alman ulusal birliği"ni sağlamasıyla ve Avrupa'daki Fransız egemenliğine son vermesiyle sonuçlanan savaşın ardında, Avrupa'ya kimin egemen olacağı sorunu yatıyordu.

Savaşla birlikte, Uluslararası İşçiler Birliği'nin her zaman gündeminde olan *"işçi sınıfının bir savaşı nasıl önleyebileceği"* sorunu somut bir karakter kazanmıştı. Ancak ne Fransız ne de Alman işçilerinin savaşı durdurabilecek gücü vardı. Daha önce, Brüksel Kongresi'nde alınan *"savaşı genel grev yoluyla önleme"* kararı, bu yüzden hiçbir şekilde uygulanamadı. Bu koşullar altında Uluslararası İşçiler Birliği'nin yapabileceği tek şey, savaşan iki ülkedeki işçiler arasında şövenizm karşıtı propaganda yapmak olabilirdi.

Paris Federasyonu, savaşın ilanından bir hafta önce, başta Almanlar olmak üzere bütün uluslardan işçilere yayınladığı bir manifestoda, onun *"hanedanlar arası bir savaş olacağını ve bir iç savaşa dönüştürülmesi gerektiğini"*; iki ülke işçi sınıflarının bölünmesinin *"Ren Nehri'nin iki yakasında da*

despotizmin işine yarayacağını” belirterek, “sınırları tanımayan Uluslararası İşçi Birliği’nin üyeleri olarak, Fransız işçi sınıfının –Alman işçileriyle- dayanışmasını” ilan etmişti.

Ancak Almanya tarafında durum farklıydı. Fransızlar açısından açıkça yönetimin suçu olan savaş, Almanlara bir “savunma savaşı” olarak görünüyordu. Savaşı III. Napolyon ilan etmiş olduğu için, Alman işçilerinin büyük çoğunluğu, kendilerini ve ülkelerini mağdur olarak algıladı. Alman işçi sınıfı, savaş karşısındaki tavır konusunda bölündü. Uluslararası İşçiler Birliği’nin Berlin Şubesi, Parislilerin bildirgesini “sizin karşı çıkışınıza bütün yüreğimizle katılıyoruz... Biz, trompet seslerinin, top gürültülerinin, zaferin ya da yenilginin, bizi bütün ülkelerin işçilerinin birliğini hedefleyen ortak davamızdan vazgeçirmeyeceğine söz veriyoruz” diyerek yanıtladı. Braunschweig, Chemnitz, Leipzig, Dresden, Krefeld ve Elberfeld’de, savaşa karşı kitlesel gösteriler düzenlendi. Saksonya işçilerinin düzenlediği bir toplantıda, Fransız işçilerine yönelik bir çağrı kaleme alındı:

“Alman demokrasisi, yani Sosyal Demokrat Partili işçiler olarak, bugünkü savaşın hanedanların savaşı olduğunu ilan ediyoruz. ... Fransız kardeşlerimizin bize uzattığı eli memnuniyetle sıkıyoruz. ... Biz Uluslararası İşçiler Birliği’nin ‘bütün ülkelerin işçileri birleşin’ şiarını bir an olsun aklımızdan çıkarmayacağız; bütün ülkelerin işçileri kardeşimiz, bütün ülkelerin despotları ise düşmanlarımızdır.”¹

Alman sosyal demokratları, 16 Temmuz günü Braunschweig’da düzenlenen büyük bir kitlesel gösteride Fransız işçilerine yaptıkları çağrıda, kendilerinin Fransa’ya karşı her türlü ulusal karşıtlıktan uzak durduklarını ve savaşı III. Bonaparte’nin başlattığını; dolayısıyla, “öncelikli görevin saldırganı püskürtmek olduğu” vurguluyorlardı.

Alman sosyal demokratları içindeki yurtsever duygular, Sosyal Demokrat İşçi Partisi’nin Braunschweig Merkez Ko-

misyonu'nun 24 Temmuz 1870 tarihli bildirgesinde de görülyordu: *"Kötü bir ruh Fransız askerlerini Napolyon'un kuyruğuna bağladığı; bizim Alman varlığımızı savaşıla ve yıkımla tehdit ettiğı sürece, Napolyon'a ve diğerlerine karşı Alman topraklarının mutlak dokunulmazlığının savunulmasına yardımcı olacağız."*

Eisenach Kongresi'nde kurulmuş olan Sosyal Demokrat Parti ise savaşı *"savunma savaşı"* olarak tanımlamakla yetinmedi. Fransız - Alman savaşı, partinin siyasi yayın organı olan *Volksstaat*'da *"iki siyasi sistem –demokrasi ile despotluk- arasında bir savaş"* olarak değerlendirildi. Savaşla birlikte Bebel'in etkisi altına girmiş olan *Volksstaat*'a göre, Bonaparte, Prusya'nın küçük düşürölmesi yoluyla, kendi zayıf tahtını sağlamlaştırmak istiyordu:

*"Aralık diktatörü [Louis Bonapart kastediliyor - HÇ], gerici Avrupa'nın temel direğidir. Bonaparte'ın devrilmesi, modern sınıfların ve kılıç egemenliğinin asıl taşıyıcısının devrilmesi demektir; Bonaparte'ın zaferi ise Fransız ve Avrupa demokrasisi karşısında edinilmiş zafer anlamına gelir."*²

Öte yandan Liebknecht, derginin 23 Temmuz 1870 tarihli sayısında, işçi sınıfının *"ulusal görevler"*i olabileceğı düşüncesini reddediyor ve *"biz proleterlerin bu savaşla ortak hiç bir şeyimiz yoktur"* diye yazıyordu. Özetle, parti savaş konusunda bölünmüştü.

Bu arada, Kuzey Almanya Parlamentosu'nun 21 Temmuz 1870 günü (J. Braunthal, bu tarihi 19 Temmuz olarak verir), savaş kredilerini görüşmek üzere yaptığı olağanüstü toplantıya, üçü Eisenach'da kurulan partiden, ikisi ise Lasalle'ın partisinden olmak üzere beş sosyalist milletvekili katılmıştı. Bu oylamada, savaşı yalın bir savunma savaşı olarak değerlendiren Lasallecı iki parlamenter ile *"Eisenach Partisi"*nin bir milletvekili savaş kredisinden yana oy kullandı. *"Eisenach Partisi"*nden Bebel ile Liebknecht ise, *"savaş kredilerine veri-*

lecek onayın aynı zamanda Bismarck rejimine de verilmiş olacağını; karşı oyun ise Bonaparte'ın kötü politikalarına haklılık kazandırıp onun Fransız sosyalistlerine karşı konumunu güçlendireceğini" açıklayarak oy kullanmadılar.

SAVAŞ VE GENEL KONSEY Genel Konsey, Fransa ile Prusya arasında bir savaşın patlayacağı apaçık hale geldiğinde, 12 Temmuz 1870'te yaptığı toplantıda, Marx'ın önerisiyle, bu konuda özel bir döküman hazırlama kararı almıştı. 19 Temmuz'da savaş başladığında, Genel Konsey, John Hales'ın önerisiyle, Marx'a özel bir bildiri kaleme alma görevi verdi. Bu bildiri, Uluslararası İşçiler Birliği'nin bütün şubelerine iletilecek, bütün ülkelerdeki işçilere dağıtılacaktı.

Uluslararası İşçiler Birliği'nin Genel Konsey'i 23 Temmuz 1870 günü yaptığı toplantıda, Marx'ın, "*Uluslararası İşçi Birliği'nin Avrupa ve ABD'deki üyelerine (Uluslararası İşçi Birliği Genel Konseyinin Fransız-Alman Savaşı Üzerine Birinci Çağrısı)*" başlıklı taslağını oybirliğiyle kabul etti.

Savaşın "*Almanlar açısından bir savunma savaşı olduğu*" belirtilen açıklamada, hemen ardından, "*Almanya'yı kendisini savunmaya zorlayanın ve Louis Bonaparte'ın Prusya'ya saldırmasını mümkün hale getirenin kim olduğu*" sorusu soruluyor ve buna "*Prusya*" yanıtı veriliyordu. "*Prusya, köleleştirilmiş bir Fransa'nın karşısına özgür bir Almanya'yı yükseltmeyi bir an olsun düşünmemiş*"ti. "*Alman işçi sınıfının, bugünkü savaşın net savunmacı karakterini yitirip Fransız halkına karşı bir savaşa dönüşerek yozlaşmasına izin vermesi durumunda, her iki sonuç da -ister zafer ister yenilgi- yıkım olacaktır. ... Resmi Fransa ile resmi Almanya bir kardeş savaşına girerken, Fransız ve Alman işçileri, birbirlerine barış ve dostluk mesajları gönderiyorlar. Geçmişte benzeri görülmemiş olan bu durum, daha aydınlık bir geleceğe giden yolu açmaktadır. ... Bu yeni toplumun öncüsü Uluslararası İşçi Birliği'dir.*"³

Genel Konsey'in bu bildirisi, İngiltere'deki çok sayıda gazetede, Almanya'da *Volksstaat*'ta, Belçika'da *L'Internationale* ve *Le Mirabeau*'da, İsviçre'de *L'Egalite* ve *Der Vorbote*'de yayımlandı. Fransızca ve Almanca olarak 30 bin adet basılıp dağıtılan bu bildirinin Rusça çevirisi de Uluslararası İşçiler Birliği'nin Rusya Şubesi'nin organı *Narodnoje delo*'da yer aldı. Bu açıklamanın yapılmasından altı hafta kadar sonra, Fransız ordusu Sedan'da yenilgiye uğrayacak, III. Napolyon Almanya'da hapsedilecek ve 4 Eylül günü Paris'te cumhuriyet ilan edilecekti.



FRANSA'DA YENİ CUMHURİYET Fransızlar'ın, Alman işgaline karşı ulusal savunma hükümeti tarafından örgütlenen direnişi kısa süre içinde kırıldı. Fransız ordusunun 6 Ağustos 1870'te Wörth ve Vörsbach'ta uğradığı ilk büyük yenilgilerle birlikte, hem Paris'te hem de taşrada Bonapartizm karşıtı isyanlar başladı. Hükümetin içinde bulunduğu kötü durum ve halkın isyanı, neredeyse imparatorluğu yıkabilecek devrimci bir krize yol açtı. 9 Ağustos günkü parlamento açılış törenine, imparatorluğun kaldırılması, cumhuriyetin ilanı ve halkın silahlanması taleplerinin yükseldiği kitlesel gösteriler eşlik etti. *Sendika Odaları Federasyonu*'ndan 60 dolayında insandan oluşan bir delegasyon, Meclis'teki sol cumhuriyet-çilerle ortak eylem düzenlemek için görüşmeler başlattı.

Bu süreçte, pratikte Uluslararası İşçiler Birliği'nin Paris'teki Federal Konsey görevini üstlenmiş olan Malon, Bachruch, Keller ve Langevin gibi üyeleri de sol cumhuriyetçi parlamenter muhalefetin desteğini arıyorlardı. Bu parlamenter muhalefet, 9 Ağustos günü, askerler tarafından meclisin uzağında tutulan işçiler Paris'in Concorde Meydanı'nda ve çevresinde toplanmışken, Bonapartist hükümetle anlaştı.

Ertesi gün Paris'te yayınını sürdüren son demokrat gazeteler de yasaklandı. Bonapartist yönetim, cumhuriyetçi muhalefetin işbirliği ve Uluslararası İşçiler Birliği'nin Paris Şubesi'nin kararsızlığı sonucunda konumunu yeniden sağlamlaştırdı.

Bu arada Blanqui, La Vilette Garnizonu'nu ele geçirerek bir ayaklanma başlatmaya kalkıştı ve bu girişim tam bir başarısızlıkla sonuçlandı. III. Napolyon, Blanqui'nin bu darbe girişimini işçi sınıfı devrimcilerine karşı başlatmış olduğu kapsamlı saldırı için başarıyla kullandı, onları "yabancı ajanlar" ilan etti. Fransız ordusunun 1 ve 2 Eylül 1870'te Sedan'da yenilgiye uğraması, halk içinde yeni bir hoşnutsuzluk dalgasına yol açmıştı. 3 ve 4 Eylül günlerinde Paris'te düzenlenen büyük gösteriler sırasında işçiler, öğrenciler, ulusal muhafızlar ve askerler birleştiler. Blanquistler, göstericilerin işgal ettiği Meclis'e, geçici hükümet üyeleri olarak Blanqui'yi, Flourens'i, Delescluze'yi, Pyat'ı ve Rochefort'u önerdiler. Uluslararası İşçiler Birliği'nin Paris Şubesi, hiç bir üyesi bu listede yer almamasına karşın, gösterilerde aktif biçimde yer aldı. Meclis, kitlelerle bağı olmayan Blanquistlerin yerine kısa süre önce imparatorluğun yardımına koşmuş olan cumhuriyetçi parlamenterlerden oluşan bir hükümet seçti.

4 Eylül'de Fransa'da kurulan cumhuriyet, asıl olarak Paris proletaryasının önderlik ettiği bir devrimin sonucuydu. Ancak iktidarı burjuvazi aldı. Marx'ın *Fransa'da İç Savaş'ta* belirttiği gibi, "4 Eylül 1870 günü, Parisli işçiler neredeyse bir anda, Fransa'nın bir ucundan diğerine, bir tek uyumsuz ses çıkmaksızın alkışlanan cumhuriyeti ilân ettiklerinde, devlet adamı olarak Thiers ve general olarak Trochu ile birlikte, mevki peşinde koşan bir entrikacı avukatlar topluluğu, Belediye Sarayını (Hotel de ville) ellerine geçirdi."



CUMHURİYET'LE DAYANIŞMA Yeni Fransız Cumhuriyeti'nin ilanı, Prusya'daki ve Fransa'daki yönetimlerin yayılmacı planlarını mahkum etmiş olan İngiliz işçileri tarafından büyük bir sempatiyle karşılandı. İngiliz işçileri, onu desteklemek amacıyla, Londra, Manchester, Birmingham, Newcastle gibi kentlerde kitlesel toplantılar düzenlediler. İngiltere gibi büyük bir gücün diplomatik tanınması, yeni Fransız cumhuriyeti için son derece önemliydi. Genel Konsey, özellikle de onun Eccarius, Odger, Mothershead, Applegarth gibi üyeleri, Fransız cumhuriyetiyle dayanışma amacıyla 1870 Eylülü'nde Londra'da düzenlenen gösterilerde aktif biçimde yer aldılar. Marx da, işçilerin bulundukları ülkelerdeki hükümetleri Fransız cumhuriyetini tanımaya zorlaması için elinden geleni yaptı.⁴

Prusya ile Fransa arasındaki savaş, Marx ve izleyicileri ile burjuva pasifist *Barış ve Özgürlük Birliği*'nin etkisi altında olan W.R. Cremer önderliğindeki *İngiliz İşçileri Barış Komitesi*'ni karşı karşıya getirdi. Komite, İngiltere'nin, Fransız Cumhuriyeti'nin tanınması konusunda yansızlığını koruması gerektiğini savunuyordu.

Fransız Cumhuriyeti'nin tanınması için sürdürülen kampanyanın doruk noktasını, bir işçi örgütleri delegasyonunun 27 Eylül 1870 tarihinde, İngiliz başbakanı Gladstone'u ziyaret etmesi oluşturdu. Bu delegasyonda, Uluslararası İşçiler Birliği Genel Konseyi'nden, *İşçi Temsil Birliği*'nden, ayakkabıcılar, duvarcılar, mobilyacılar, sigara fabrikaları işçileri ve metal işçileri sendikalarından temsilciler yer alıyordu. Kampanya, bu toplantının ardından, Gladstone'un, Fransa'daki genel seçimlerin ardından cumhuriyeti tanıyacağı biçimindeki açıklamasının etkisiyle, büyük ölçüde geriledi.

Almanya'daki Sosyal Demokrat İşçi Partisi'nin Merkez Yürütmesi de, yeni cumhuriyeti, ilanının ertesi günü yayımladığı bir bildirgeyle selamlarken, "*Alman halkının savaşının*

Fransız halkına değil krallığa karşı verilmiş bir savunma savaşı olduğu"nu anımsatıyordu: *"Fransız halkı, artık yeniden kendi kaderinin efendisi olabilir."* Bildirge, Alman sosyal demokrasinin Alsas-Loren'in ilhakına karşı olduğunu ilan etti; partinin bütün yerel örgütlerini ilhaka karşı ve Fransız cumhuriyetiyle onurlu bir barış için toplantılar düzenlemeye çağırdı. Bundan dört gün sonra, Parti'nin milletvekili dokunulmazlığına sahip olan Bebel ile Liebknecht dışındaki bütün Merkez Yürütme Kurulu üyeleri *"vatana ihanet"* suçlamasıyla tutuklandılar.

Çok sayıda yerel gruba yayılan tutuklamaların başladığı gün, Genel Konsey, Uluslararası İşçiler Birliği'nin bütün şubelerine, *"Alsas-Loren'in ilhakına karşı ve Fransız Cumhuriyeti'yle onurlu bir barış için"* gösteriler düzenleme çağrısı yayınladı. Marx'ın kaleme aldığı bu ikinci çağrıda, cumhuriyetin kurulması selamlanıyor; ancak, onun *"saltanatı yıkmadığı, yalnızca bir boşluğu doldurduğu"* anımsatılıyordu. Cumhuriyet, *"kendisini, resmi olarak, toplumsal bir zeminde değil, yalnızca savunma önlemi olarak ilan etmiş"*ti ve *"burjuva gericilerin egemenliğindeki bir geçici hükümetin elinde"*ydi. Öte yandan, *"düşmanın Paris kapılarına dayandığı koşullarda, bu hükümeti devirmeye yönelik herhangi bir girişim, çılgınlıktan başka bir anlama gelmez"*di.

Genel Konsey, Fransız işçilerine, yurttaş olarak görevlerini yerine getirmelerini önerdi: *"Fransız işçileri, kendi sınıf örgütlenmelerini tepeden tırnağa düzenlemek için sessizce ve kararlılıkla her aracı kullanmalıdır. Bu onlara Fransa'nın yeniden doğuşu ve proletaryanın kurtuluşu biçimindeki ortak görevimizi yerine getirmek için devasa bir güç verecektir. Cumhuriyetin geleceği, onların gücüne bağlıdır."*

Bu arada, Uluslararası İşçiler Birliği'nin Paris Şubesi, 11 Eylül 1870 günü yaptığı ve Almanya'da Volksstaat'da yayımlanan açıklamasında, Prusya kralının tahta çıkma töreninde yaptığı konuşmadaki *"savaşın Fransız halkına değil, kralına"*

karşı yapıldığı” yollu sözlerini anımsattı ve “şimdi Almanya’da krallık, Fransa’da ise cumhuriyet var” diye yazdı. “39 Milyon insanın ağzından, 1793’te işbirliği içindeki Avrupa’ya ilan ettiğimiz bir gerçeği yineliyoruz: Fransız halkı toprağını işgal altında tutan hiçbir düşmanıya anlaşma imzalamayacaktır.” denilen Bildirge’de, Alman halkına, “Rhein’in ötesine çekilin! Diktatörlerin bizi birbirimize karşı sürüklediği savaş suçunu unutalım! Biz, bütün halkların eşitliğini, özgürlüğünü ve kardeşliğini ilan ediyoruz!” diye sesleniliyordu.

Volksstaat, bu bildirgeye verdiği yanıtta, savaşın, “4 Eylül gününe kadar, Almanya adına bir savunma savaşı olduğunu ... Alman savunma savaşının bittiğini ... sürmesi durumunda, cumhuriyete karşı monarşinin, devrime karşı, karşı devrimin sürdüreceği bir istila savaşı olacağını” açıkladı. Dergi ayrıca, her iki işçi partisine üye milletvekillerinin, Kuzey Almanya Parlamentosu’nun Kasım ayındaki toplantısında hükümetin “savaşı sürdürmek için gerekli ek bütçe önerisine ve Fransız topraklarını ilhaka yönelik her türlü karara karşı çıkacağını” ilan etti.⁵

Kuzey Almanya Parlamentosu’nun kapanmasının ardından, Bebel ile Liebknecht de “vatana ihanet” suçlamasından tutuklandı ve iki yıl hapis cezasına mahkum edildi. Artık, Alman sosyal demokrasisinin bütün önderleri hapisteydi.

Uluslararası İşçiler Birliği’nin Fransa şubesi de savaş karşısındaki enternasyonalist tutumundan dolayı yönetimin saldırılarına uğramış; onun çok sayıda üyesi, Prusya ajanları olarak tutuklanmıştı. Serrailier, 28 Şubat 1871’de Genel Konsey’e verdiği bir raporda, [1870] Eylül ayında Paris’e ulaştığında, Fransa Şubesi’nin “bütün üyelerinin ya hapsedilmiş ya da çeşitli askeri birliklere dağıtılmış olduğunu” belirtecekti.⁶



PARİS'İN SAVUNUSU



Parisliler kenti savunmaya hazırlanıyor

1870'de, bu 20 semtin geçici merkez komitesi seçildi. Komite'nin yedi üyesinden beşi (Varlin, Haan, Hamet, Spoetler ve Chouteau) Uluslararası İşçiler Birliği üyesiydi.⁷

Alman orduları 18 Eylül'den itibaren artık Paris önlerindeydi. 1870 yılının son aylarında –Blanqui'nin darbe girişimleri de dahil- ciddi siyasi çalkantılarla baş etmeye çalışan hükümet, durumunun umutsuz olduğuna karar vererek 28 Ocak 1871 günü Prusya ile bir ateşkes anlaşması imzaladı. Savaşa ve barış koşullarına ilişkin karar ise, 8 Şubat 1871'de yapılacak olan seçimlerle oluşacak yeni meclis tarafından alınacaktı.

Bu arada, Engels, Genel Konsey'in 31 Ocak 1871 tarihli toplantısına üç karar taslağı sundu (artık Londra'ya yerleşmiş olan Engels, 4 Ekim 1870'te Genel Konsey'e seçilmişti). Bunlardan ikisi Uluslararası İşçiler Birliğinin bütün çabasının İngiliz hükümetini Fransız Cumhuriyeti'ni tanımaya zorlama üzerinde yoğunlaşması gerektiğini vurguluyordu. Ancak Genel Konsey, 14 Şubat tarihli oturumda Marx'ın da uzun

Yeni cumhuriyet ilan edilmişti ama Prusya ordusuna teslim olunmasından yana olan burjuvazi ile Paris'in yönetiminin kentin devrimci savunusunu örgütlemek için halkı silahlandıracak olan komüne (belediye) devredilmesini talep eden işçiler arasındaki gerginlik de giderek artıyordu. Uluslararası İşçiler Birliği'nin 500 kadar üyesi ile sendikalar birliği, 5 Eylül tarihinde yaptıkları bir toplantıda, Paris'in 20 semtinde “Cumhuriyetçi Uyanıklık Kurulları” oluşturma kararı aldılar. 9 Eylül

bir konuşmayla desteklediği bu önerileri reddetti.

8 Şubat 1871'de yapılan seçimler, Fransız solu için ağır bir yenilgiyle sonuçlandı. Seçilen 750 parlamenter arasında, çoğu sağ kanattan olmak üzere, 20 sosyalist bulunuyordu ve bunların yalnızca ikisi –Henri Tolain ile Benoit Malon- Uluslararası İşçiler Birliği'nin üyesiydiler. 450 dolayında parlamenter kendisini monarşist olarak tanımlarken -ki bunların yarıya yakını anayasalacı, diğerleri mutlak monarşistti- geri kalan kesim ise liberaller ve cumhuriyetçilerdi.

Ulusal Meclis, 12 Şubat 1871'de, burjuvazinin Parisli emekçiler karşısındaki korkusundan dolayı, başkent yerine Bordeaux'da toplandı. Bu toplantıda, monarşist ve gerici Adophe Thiers'in başkanlığında, Jules Favre'ın Dışişleri Bakanı olduğu karşı devrimci bir hükümet oluşturdu. Thiers hükümeti, iki hafta sonra, Alsas-Loren'in Almanya tarafından ilhakını, ağır bir savaş tazminatı ödemeyi ve Paris'in Prusya ordularınca işgalini içeren barış anlaşmasını imzaladı.

Paris, teslim olmayı reddetti. Dahası, kentin savunusu için, cumhuriyetin ilanından sonra, geçici hükümet döneminde "*Ulusal Muhafızlar*" adı altında örgütlenmiş olan işçiler hala silahlıydı. Thiers, Paris'i silahsızlandırmaya çabaladı. 18 Mart 1871 günü, hükümete ait düzenli birlikler, Ulusal Muhafızların Montmartre'deki cephaneliğine saldırdılar. Ancak Eugene Varlin'in önderliğindeki işçiler hükümet birliklerini geri püskürtmeyi başardı. Hükümet Versailles'a kaçtı. Bunun üzerine, Ulusal Muhafızlar Merkez Komitesi, hükümet binalarının işgali için bir plan hazırladı ve hemen uygulamaya geçti. Devlet aygıtını tümüyle Paris'ten taşımak isteyen Thiers, Bismarck'tan, Paris'e saldırıda kullanmak için gereksinim duyduğu esir Fransız askerlerini serbest bırakmasını rica etti. Onun bu ricası kısa süre sonra yerine getirilecekti.



KOMÜN'ÜN İLANI Devlet aygıtının Paris'ten taşınması, kentte bir iktidar boşluğuna yol açmış; Birinci Napolyon'dan sonra büyük ölçüde memurların ve subayların yerleştiği bir kent haline gelmiş olan Paris'te, tek merkezi otorite olarak *Ulusal Muhafızların Merkez Komitesi* kalmıştı. Düzenlediği seçimin ardından Paris'in yönetimini üstüne alan Komite, 1792'nin devrimci *Paris Belediye Meclisi*'nin adını (Paris Komünü) aldı.

Burjuvaların büyük kesiminin terk etmiş olduğu kentte genel, eşit ve doğrudan oyla seçilen bu yönetim, işçilerle küçük burjuvaların temsilcisiydi ve –o dönemde yayılmak istenen imajın tersine- kesinlikle komünist değildi (ünlü Komün tarihçisi Lissagaray, Komün'ün üçte ikisinin küçük burjuvalardan oluştuğunu yazar). Marx da “...Komün çoğunluğu hiçbir zaman sosyalist değildi ve olamazdı da” diyerek bunu vurgular. Meclisindeki 92 üyesinden 17'si Uluslararası İşçiler Birliği'nin Paris Federasyonu'ndan olan Komün, siyasi olarak Blanquistlerin ve Jakobenlerin egemenliğindeydi.

“*Düşünce özgürlüğünün asıl olduğunu*” ilan eden Komün, kilise ile devleti birbirinden ayırdı ve miras hakkını kaldırarak, ölenlerin mallarını kamu mülkiyetine geçirdi, öğretim kurumlarını parasız hale getirdi ve evlilik dışı doğan çocuklara diğerleriyle eşit haklar tanıdı.

Komün, 17 Nisan 1871 tarihinde “*Fransız halkına*” başlıklı kararnamesinde, toplumsal alandaki amacının “*proletaryaya köleliği, anavatana mutsuzluğu ve çürümeyi layık gören sömürüye, borsa oyunlarına, tekellere ve ayrıcalıklara ... son vermek*” olduğunu ilan etti. Ancak bu kararname, varolan mülkiyet düzeninde bir dönüşüme yol açmadı. Komün'ün, “*fırınlarda gece çalışmasının yasaklanması*”, “*ücretlerde ceza amaçlı kesintilerin yasaklanması*”, “*rehin verilmiş eşyaların satılmasının belirli bir süre için ertelenmesi ve kira affı*” vb. kararnameleri, onun sosyal-reformist çizgisinin ifadeleriydi. Paris Komünü'nün kararnamelerinden yalnızca ikisinde sos-

yalist unsurlar vardı. Bunlardan birincisi, gelir eşitliğinin sağlanması ilkesi çerçevesinde, *"en yüksek memur maaşının yıllık 6 bin Frank'ı aşamayacağı"*nı; ikincisi ise *"sahipleri tarafından terk edilmiş işyerlerinin mülkiyetinin –eski sahibine tazminat ödenerek- Üretim Kooperatifleri'ne devredilmesi"*ni düzenleyen kararnamelerdi.

Gerek kapitalizmin ve sınıflar mücadelesinin verili düzeyi, gerekse Paris Komün'ünün bileşimi, onun köklü bir toplumsal dönüşüm programı geliştirmesini ve bunu gerçekleştirmesini engelledi. Ancak Komün'ün tarihsel önemi, Marx'ın Uluslararası İşçiler Birliği Genel Konseyi'ne Rapor'unda belirttiği gibi, asıl olarak onun örgütsel biçiminde yatıyordu: Paris Komünü biçimsel, merkezi ve hiyerarşik burjuva demokratik devlet aygıtına karşı, doğrudan demokratik bir örgütlenmeydi. Komün, düzenli ordunun yerini silahlı işçi milisinin almasını; bürokratik devlet aygıtının ortadan kaldırılarak, bütün devlet memurlarının genel ve eşit oyla seçimini, her an görevden alınabilmesini ve ücretlerinin ortalama bir işçi ücreti kadar olmasını sağlayarak, bürokrasinin oluşumunu önlemişti. Ayrıca Komün, parlamenter bir meclis değil, yasama ile yürütmeyi birleştiren bir organdı. Komün, devlet iktidarının tabana yayılmasını ifade eden bu işleyişinden dolayı, Marksistler tarafından işçi demokrasisinin / devletin ilk gerçek örneği olarak kabul edilir.

Öte yandan Komün, işçi sınıfının ilk hükümeti olması ve uluslararası bir karakter taşıması bakımından da içinde geleceğin toplumunun tohumlarını barındırıyordu. *"Komün, Fransız toplumunun tüm sağlıklı öğelerinin gerçek temsilcisi, ve dolayısıyla gerçek ulusal hükümet olduğu kadar, aynı zamanda bir işçi hükümeti, ve böylece emeğin kurtuluşunun gözüpek bir savunucusu olarak sözcüğün gerçek anlamında uluslararası bir hükümetti de. Komün, iki Fransız eyaletini Al-*

manya'ya katan Prusya ordusunun gözleri önünde, tüm dünya emekçilerini Fransa'ya katıyordu.”⁸

BİRLİĞİN KOMÜNDEKİ DURUMU Uluslararası İşçiler Birliği'nin Paris Federasyonu, sanılanın aksine, ne 4 Eylül'deki cumhuriyetin kuruluşunda, ne 18 Mart ayaklanmasında ne de Komün'ün 28 Mart'taki ilanında rol oynadı. Proudhoncuların işçi sınıfı içinde sürmekte olan etkisi bir yana, daha savaş öncesinde Bonaparte'ın polisi tarafından neredeyse tümüyle dağıtılmış olan Federasyon, örgütsel olarak böyle bir rol oynayacak durumda değildi. Leo Frankel, bu durumu, Federasyonun 15 Şubat 1871 tarihli oturumunda, *“biz en azından Paris'te moral bir gücüz ama bir örgütümüz olmadığı için maddi bir güç değiliz”* diyerek ifade ediyordu. Yine, Serrailier, Genel Konsey'in 14 Mart'ta uluslararası konferans için Londra'ya temsilci gönderilmesi önerisini, *“Paris Federasyonu, örgütlü olmadığı için delege gönderecek durumda değil”* diyerek yanıtlamıştı.⁹

Genel Konsey, Fransız şubesine, bir işçi sınıfı örgütünün kurulması üzerinde yoğunlaşması; varolan gücünü bir ayaklanmada harcamaması gerektiği yönünde baskı yapıyordu. Çünkü güçlü bir işçi örgütü olmaksızın burjuva hükümeti devirmeye yönelik her türlü girişim kaçınılmaz biçimde yenilgiye uğrayacaktı. Serrailier, federasyonu bu şekilde yeniden düzenlemek için Genel Konsey tarafından Paris'e gönderilmişti.

Paris Federasyonu bu çizgiye uygun davrandı ve Blanquistlerin 31 Ekim ile 22 Ocak tarihlerinde Paris'te giriştikleri darbeleri desteklemedi. Uluslararası İşçiler Birliği'nin Paris'teki başlıca önderleri, Ulusal Muhafızlar'ın Merkez Komitesi'nde yer aldılar ama herhangi bir siyasi görev üstlenmediler. Komün'ün başlıca siyasi görevlerinde de Blanquistler ve Jakobenler yer alıyordu. Yinelerseniz, Komün'de, Uluslararası İşçiler Birliği'ne bağlı üyeler bulunsa da, bunların son derece

küçük bir azınlığı bilimsel sosyalizmin savunucusuydu ve onların da Komün'ün genel politikası üzerinde herhangi bir etkisi bulunmuyordu.

BÖLÜNME Komün içindeki akımlar arasında yaşanan mücadele 1871 Mayıs'ında iyice sertleşti. Versailles'a karşı siyasi yönetimi ve askeri mekanizmayı elinde tutan Blanquistlerle Yeni Jakobenler, iktidarın merkezileşmesi gerektiğini görüyor ve bunun için çaba harcıyorlardı. Oy çokluğunu elinde bulunduran bu iki kesim, 1 Mayıs 1871'de, beş kişiden oluşan, bütün temsilcilerin ve komisyonların üstünde ve yalnızca Komün'e karşı sorumlu olan bir *Kamu Esenliği Komitesi* kurdu. Azınlıktaki Proudhoncular ise bunu "*diktatörlük*" olarak protesto ettiler. Proudhoncuların, eski dönemin burjuva demokratik ve yasalci yanılsamalarının ifadesi olan bu tavrı, Parisli işçiler ile küçük burjuvazi arasında 18 Mart'ta kurulmuş olan bloğu parçaladı.

Bunun ardından, Komün'deki Proudhoncu "*azınlık*" ile "*çoğunluk*" arasındaki gerilim, onların toplantılarını ayrı ayrı yapmalarına yol açacak denli arttı. "*Azınlık*" üyeleri, 15 Mayıs 1871 günü, Belediye Meclisi'ne gelerek, "*Komün'den çekildiklerini ve kendi seçim bölgelerine döneceklerini*" belirten bir deklarasyon verdiler. "*Çoğunluk*" üyeleri salonda olmadığından o gün oturum yapılamadı ve bu deklarasyon basına dağıtıldı. Gazetelerde yayınlanan deklarasyonun altındaki 21 imzadan 15'i Uluslararası İşçiler Birliği'nin üyelerine aitti.

Uluslararası İşçiler Birliği'nin Vaillant, Avrial, Johannard, Poittier, Dereude vb. üyeleri ise çoğunluk ile birlikte davranıyordu. Bunun üzerine, Frankel ile Serrailles, Paris Federasyon Konseyi'nin bütün üyelerini, Komün'de yaşanan bölünmeyi görüşmek üzere olağanüstü toplantıya çağırdı. 20 Mayıs günü yapılan bu toplantıda, işçi sınıfının çıkarlarının korunması ve Komün'ün Versailles karşısında zafer

elde etmesi için birliğin herşeyin ötesinde önem taşıdığı konusunda hemfikir olundu. Konsey, ayrıca, Komün'ün toplantılarının yayınlanması ve *Kamu Esenliği Komitesi*'nin işleyişi üzerinde denetim kurulması taleplerini destekleyen bir karar aldı.

"Azınlık"ın deklarasyonu gazetelerde yayınlandığında işçilerin sert tepkisiyle karşılaştı. Paris'in "IV. Bölge" seçmenleri, düzenledikleri bir toplantıda, deklarasyonun imzacılarına derhal Komün'deki yerlerini almaları çağrısı yaptılar. İmzacıların çoğu bu çağrıya uyacak ve Komün'ün bir sonraki toplantısına katılacaktı. Ama onun önünde çok fazla zaman kalmamıştı. Komün, Versailles'daki burjuva hükümetin Bismarck'ın desteğiyle Paris'e saldırmadan önce, yalnızca üç kez -17, 19 ve 21 Mayıs 1871 günleri- toplanabilecekti.¹⁰

SON GÜNLER Fransız Ulusal Meclisi'nin, 18 Mayıs 1871 günü barış anlaşmasını imzalamasından üç gün sonra, Thiers önderliğindeki Versailles hükümetinin onbinlerce askeri Paris'e saldırdı. Bismarck, on binin üzerinde esir Fransız askerini serbest bırakmış ve Versailles hükümetinin emrine vermişti.

21 Mayıs günü başlayan çatışmalar sekiz gün sürdü. 130 bin kişilik burjuva ordusunun karşısında yaklaşık 40 bin kişilik Komün milisleri vardı ve bu milislerin de büyük çoğunluğu silah kullanmasını doğru düzgün bilmiyordu. Buna rağmen işçiler teslim olmayı değil, savaşmayı ve ölmeyi seçtiler. Parisli işçilerin sokak sokak, ev ev savunduğu kent, tam bir katliamla Thiers birliklerinin eline geçti. General MacMahon'a göre, 14 bin dolayında Komüncü öldürülmüş; 10 bin 137 kişi kurulan savaş mahkemesinde cezalandırılmış; bunların yarısına yakını New Caledonia'ya sürgüne gönderilirken, geri kalanı hapse atılmıştı. Tam sayı bilinmese de, yargısız kurşuna dizilenlerle birlikte, öldürülen Komüncü sayısının 20 ile 35 bin arasında olduğu kabul ediliyor.

Marx ve Engels, proletarya diktatörlüğünün siyasi biçiminin, tarihteki ilk örneği olan Paris Komünü'nün birçok eksikliğini ve yanlışını görmelerine karşın, ilan edildiği andan itibaren, onun en kararlı savunucuları oldular. Ama onların Komün karşısındaki tavırları, ona övgüler düzmekten ya da önderliğinin önünde yerlere kapanmaktan çok uzaktı.

Marx ve Engels'in Komün'e yönelik başlıca eleştiri noktaları, Merkez Komite'nin zaman yitirmesi, Fransız ordusu Bismarck'ın elinde esirken devrimi yaymak ve burjuva hükümeti ortadan kaldırmak için Versailles üzerine yürümesi ve Paris'te bulunan Fransız Merkez bankasına el koymamasıydı. Ancak Marx ve Engels bu konularda da hayal kurmuyorlardı. Bütün bu eksiklerin ve yanlışların altında, Komün'ün siyasi yönetiminde Jakobenlerle Blanquistlerin, ekonomi yönetiminde ise Proudhoncuların ağırlıkta olması yatıyordu.



Blanche'daki barikatta çarpışan kadın komüncüler

KOMÜN'LE DAYANIŞMA EYLEMLERİ Başta Versailles hükümeti ile Bismarck olmak üzere bütün burjuva yönetimlerin, Paris Komünü'nü diğer ülkelerdeki işçilerden yalıtmak için ellerinden geleni yaptıkları koşullar altında, Fransız işçi sınıfı ile diğerleri arasında en azından düzenli bilgi akışını sağlamak büyük önem taşıyordu. Uluslararası İşçiler Birliği'nin önceki altı yıl boyunca oluşturduğu örgütsel ağ, bu konuda son derece büyük bir iş başaracaktı. Marx, Paris'teki Louis-Eugene'e yazdığı 13 Mayıs 1871 tarihli mektupta, Uluslararası İşçiler Birliği'nin şubelerinin olduğu her yere yüzlerce mektup yazdığını ve işçi sınıfının başından beri Komün'ün yanında olduğunu belirtir.

Marx ile Engels, kişisel ilişkilerini de kullanarak, Komün'e ilişkin gerçeklerin yayılması için İngiliz basınından yararlanma yönünde büyük çaba harcadılar. Burjuva radikali ya da sosyalizm sempatizanı aydınların burjuva ve işçi gazeteleri için kaleme aldıkları yazılar, İngiliz işçilerinin Komün'ün anlamını kavramalarında önemli işlev gördü. Bunların dışında, Genel Konsey'in toplantılarına ilişkin haberler; Marx'ın, Engels'in ve Jung'un bu toplantılardaki konuşmaları ve Fransa'dan gelen mektuplar *Eastern Post* gazetesinde yayımlandı. Bu yazılara, Genel Konsey üyelerinin İngiliz işçi sınıfı içindeki sözlü propagandası eşlik etti.

Bu arada, Paris Komünü'nün ilanıyla birlikte, savaş sırasında yeni Fransız Cumhuriyeti'nin tanınması için başlatılmış olan kampanyanın bileşenleri arasında, hem bir ayrışma yaşanıyor, hem de onun savunusundan yana güçlü bir sol eğilim canlanıyordu. Bu durum, Genel Konsey'e, özellikle Londra'da, Komün'le dayanışma amaçlı kitlesel toplantılar düzenleme fırsatı sundu.

Genel Konsey'in işi, Komün'ün yenilgiye uğramasıyla birlikte daha da artacaktı. Uluslararası İşçiler Birliği'nin Belçika Şubesi üyelerinden Claser de Willebrord, o günlerde Jung'a

yazdığı bir mektupta, Genel Konsey'i şöyle uyarmıştı: *"Paris'ten gelecek komüncülerin Belçika'da barındırılıp beslenmesi mümkün olmadığından, onların Londra'da toplanmalarına hazırlıklı olun."*¹¹

Bu arada, Fransız hükümeti de bütün Avrupa devletlerine bir nota vermiş ve ülkelerine gelecek komüncülerin suçlular olarak Fransa'ya teslim edilmesi talebinde bulunmuştu. Bu durum, Genel Konsey'in önüne, Parisli devrimcilerin siyasi sığınmacı olarak İngiltere'ye yerleşmeleri için çaba harcama görevini yerleştirdi. Genel Konsey, 31 Mayıs 1871'de, gelecek göçmenlerin barınmasını sağlama sorununu işçi örgütlerinin ve demokratik kurumların katkısıyla nasıl çözeceğini görüştü ve başbakan Gladstone'a bir heyet gönderme kararı aldı. Kısa süre sonra, Gladstone'un Fransız hükümetinin talebine yanıtı açıklandı: Komüncülerin önceki eylemleri İngiliz mahkemeleri tarafından araştırılacaktı.

Bunun üzerine Marx, ilişkide bulunduğu demokrat çevreleri durumun ne tür tehlikeler içerdiği konusunda uyarmak için harekete geçti. O güne kadar herhangi bir İngiliz mahkemesi iç savaş sırasında ortaya çıkmış eylemleri hiçbir zaman suç olarak değerlendirmemişti ama bu, tersi yönde davranılma-yacağının güvencesi değildi.

Haziran ayı başında Londra'ya ulaşan ilk Komün sığınmacılarının çoğu parklarda yaşamak zorunda kaldı. Başa çıkamadığı bu sorunu çözmek için burjuva yardım kurumlarının da desteğini elde etmeye çabalayan Genel Konsey, kendisini –Marx'ın *"Enternasyonal'deki Sözde Bölünmeler"* başlıklı yazısındaki sözleriyle- bir *"yardım komitesi olarak ... kurmak"* zorundaydı.

Genel Konsey, Londra'ya gelen komüncülerin yaşamını kolaylaştırmak için başarılı bir yardım kampanyası örgütledi. O ayrıca, Paris'te gizlenmekte olan komüncüleri kurtarmak için gizli çalışmalar da yürüttü. Marx ile Engels'in de dahil

olduğu bu gizli çalışma sırasında İngiliz, Alman vb. pasaportları hazırlandı ve bunlar, Paris'teki komüncüleri Fransa dışına çıkarmada kullanıldı.

Ancak Genel Konsey'in Paris Komünü'ne ilişkin tavrı hiçbir tartışma yaşanmaksızın belirlenip uygulanmadı. Genel Konsey'in en etkili üyelerinden George Odger ile Benjamin Lucraft, Fransa'daki iç savaşa ilişkin açıklamaya katılmadıklarını açıkladılar. Genel Konsey, Komün'ün ilanından on gün sonra (28 Mart'ta), Marx'ı, Fransız halkına hitaben bir metin yazmakla görevlendirmişti. Bu metin, iki kişiden oluşan "*redaksiyon komitesi*" tarafından son haline getirilecek; Genel Konsey'de onaylandıktan sonra, bütün üyelerce imzalanıp dağıtımına sokulacaktı. Bu metin, Marx'ın hastalanmasından dolayı, ancak 30 Mayıs'ta Genel Konsey'e sunuldu ve onaylandı.

Komün savaşçılarını "şehitler" olarak yücelten ve altında Odger ile Lucraft'ın imzalarının da olduğu bu çağrı, burjuva basının yoğun tepkisini çekti. Kimi gazeteler, tanınmış sendika önderleri olan Odger ile Lucraft'ı "*Paris Komünü'nün serserileriyle ve kundakçılarıyla dayanışma içinde olmakla*" suçladılar. Onların, Genel Konsey'in 29 Haziran'daki toplantıda, bu açıklamanın sorumluluğunu üstlenmediklerini söylemelerinin ardında, burjuva çevrelerden gelen baskı yatıyordu.

Bu toplantı sırasında, Genel Konsey'in diğer İngiliz üyeleriyle sert tartışmalara giren Odger ve Lucraft organı istifa ettiklerini açıkladılar. Uluslararası İşçiler Birliği'nin üyesi olan İngiliz sendikalarına doğrudan tepki verecek durumda olmayan Genel Konsey, bu konuyu kapatıp gündeme geçti. Bu olaydan birkaç hafta sonra, başkanı Genel Konsey üyesi olan önemli bir İngiliz sendikası (Mühendisler ve Makine İmalatçıları Sendikası) Uluslararası İşçiler Birliği'ne katıldığını ilan edecekti.

Uluslararası İşçiler Birliği, başta Alman ve Fransız şubeleri olmak üzere, Fransız - Alman savaşı sırasında esen şovenist dalgaya kararlılıkla direnmiş; Paris Komünü karşısında da son derece tutarlı bir tavır takınmıştı. Genel Konsey'in, Paris Şubesi'ni ve Fransız işçilerini *"iktidarı zamansız almaya yönelik herhangi bir budalalık"* karşısında uyardığına değinmiştik. Buna karşın o, Komün ilan edildiğinde, onun yanında olduğunu açıklamakta tereddüt etmedi; yenilgiye uğradığında da -aynı kararlılıkla- devrimci mirasını üstlendi.

Paris Komünü, Uluslararası İşçiler Birliği'nin İspanya, İtalya, Belçika ve Almanya şubelerinde de yankısını buldu. Uluslararası İşçiler Birliği'nin Belçika Federasyonu, 5 Haziran 1871'de düzenlenen kongresinde, Paris Komünü'nü coşkuyla selamladı. Aynı günlerde Belçika Adalet Bakanı, parlamentoda Komün savaşçılarının ve Komün sığınmacıların Fransa'ya iadesi konusunda anlaşmıştı.

Öte yandan, Almanya'da, Bismarck, Alman Parlamentosu'nda (Reichtag) Paris Komünü'yle alay ederken, yeni parlamentodaki tek sosyal demokrat milletvekili olan Bebel, onu, *"Avrupa proletaryasının ve hala özgürlük ve bağımsızlık duygusunu yüreğinde taşıyan herkesin gözünün Paris'te olduğunu farketmemiş olabilirsiniz"* diyerek yanıtlıyordu. Alman Sosyal Demokrat Partisi, yayımladığı bir bildiride *"Komün'le dayanışma içinde olduğunu; onu her zaman ve herkese karşı temsil etmeye hazır"* olduğunu ilan etti. Alman Sosyal Demokrasisi, Komünü, yenilgisinden sonra da kararlılıkla savundu.

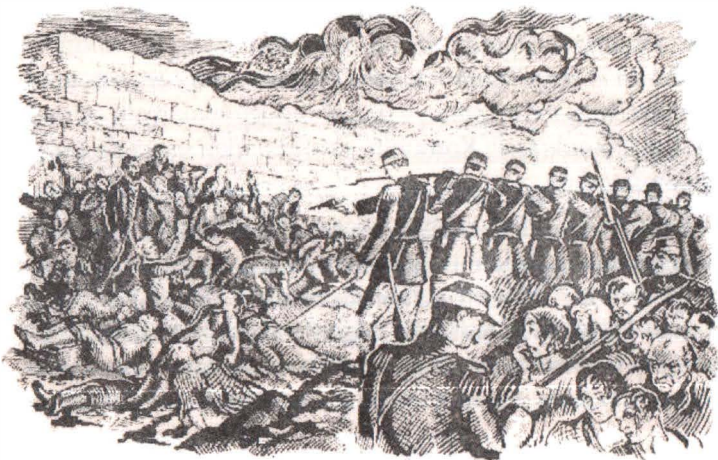
Ancak Komün'ün yenilgisi, Avrupa'daki başlıca devrimci odağın imhası anlamına geliyor ve karşı devrimin yükseleceği yeni bir dönemi açıyordu. Marx'ın, Eylül 1867'deki Lozan Kongresi sonrasında Engels'e yazdığı mektupta *"bir sonraki devrim belki de görüldüğünden daha yakın"* sözlerinde ifadesini bulan iyimserlik, öncelikle, Fransa ve İrland-

da'da yaşanan toplumsal huzursuzlukların ifadesiydi. Bu durum, Paris Komünü'nün yenilgisiyle birlikte değişmişti.



YENİLGİ SONRASI İŞÇİ SINIFI Fransız devrimci hareketi için büyük bir kan kaybı anlamına gelen Paris Komünü yenilgisiyle birlikte, Uluslararası İşçiler Birliği'nin Paris şubesi de en iyi savaşçıları yitirdi. Bir İsviçre gazetesi olan Revue'nün Paris muhabirinin yazdıkları, bu ağır yenilginin, Fransız işçi sınıfı tarafından nasıl karşılandığını yalın biçimde özetliyordu: *"İşçiler sessizlik içinde sendikalarını yeniden kuruyor, tüzüklerini yeni yasalara uyumlu hale getiriyorlar. Ancak yürekleri Uluslararası İşçiler Birliği'yle, Komün şehitleri mezarlığında yatanlarla ve sürgüne gönderilenlerle birlikte."*¹²

Paris Komünü, Uluslararası İşçiler Birliği'nin İtalya'da yayılmasını sağlayan önemli etmenlerden biri oldu. Uluslararası İşçiler Birliği'nin Bakunin'in çevresinde toplanmış bir grup genç devrimciden oluşan sınırlı gücüne karşılık, bu ülkedeki işçi hareketi Mazzini'nin etkisi altındaydı. Komün'ün ilanı



ve mücadelesi, işçiler tarafından coşkuyla karşılanırken, Mazzini, ona –ve ondan sorumlu tuttuğu Uluslararası İşçiler Birliği’ne- acımasızca saldırdı.

Ama bu saldırısı, ilk olarak Mazzini’nin işçi sınıfı içindeki etkisini kırdı; ardından da, Komün’e daha önce *“kılıcını sunan”*, yenilgisinin ardından da onu *“geleceğin güneşi”* olarak tanımlayan Garibaldi’nin ondan kopmasına yol açtı. Bu arada, Bakunin, Mazzini’ye yanıt olarak, *“Bir enternasyonalistin Mazzini’ye yanıtı”* ve *“Mazzini’nin siyaset kuramı ve Enternasyonal”* başlıklı, oldukça etkili iki makale yazdı. Sonuçta, Mazzini’nin Kuzey İtalya İşçi Örgütleri kendilerini feshedip Uluslararası İşçiler Birliği’nin İtalya Federasyonu’na katıldılar. Bakunin, bu hızlı gelişmeleri, *“İtalyan devriminin yakınlaşması”*na yorumladı. O, Nisan 1872’de İspanyol arkadaşı Francisco Mora’ya yazdığı mektupta şöyle diyordu: *“... diğer ülkelerde olmayıp İtalya’da varolan şey; herhangi bir mevki, bir kariyer, bir çıkış aramayan; burjuva geçmişine karşılık ahlaki ve düşünsel olarak tükenmemiş ateşli ve enerjik gençliktir... Bugün onlar, hesapsız kitapsız biçimde devrimci sosyalizme atılıyorlar.”*

İspanya’da, yönetimin Uluslararası İşçiler Birliği’ni hedefleyen kovuşturmaları etkisiz kalıyordu. Uluslararası İşçiler Birliği’nin İspanya Şubesi’nin 1872 Aralığı’nda Cordoba’da toplanan kongresine ilişkin raporunda, *“332 sendika birimi ve bunlara bağlı 66 şube ile bireysel üyelerin yer aldığı 10 seksiyondan oluşan 101 yerel federasyon”*dan söz edilir.¹³

Almanya’da, Uluslararası İşçiler Birliği yanlılarının Fransız-Alman savaşı sırasında geniş kitlelere hoş gelmeyen tutumu; Komün’ün hem ilanının hem de yenilgisinin ardından Almanya’nın çeşitli kentlerinde yapılan dayanışma mitingleri ve Paris’ten *“zafer”*le dönen İmparatorluk ordusunun Berlin’de *“Yaşasın Komün”* sloganıyla karşılanması vb.- üye sayısında bir azalmaya yol açmıştı.

Eisenach Partisi'nin Ağustos 1871'de Dresden'de toplanan 3. Kongre'sine sunulan raporlara göre, partinin 81 yerel birimde örgütlü 6.225 üyesi vardı. Oysa, Haziran 1870'de toplanan 2. Kongre raporlarına göre, partinin 113 yerel birimde örgütlü 13.147 üyesi bulunuyordu. Eisenahcı ve Lassalcı partiler, Bismarck'ın Fransa zaferinin hemen ardından düzenlenen 3 Mart 1871 seçimlerine birlikte katılıp yaklaşık 100 bin oy aldılar (bu oy, Ocak 1874 seçimlerinde 350 bini aşacaktı). Sosyal Demokrat Parti'nin, yoğun devlet baskısı altında silinmiş gibi görüldüğü Avusturya'da ise, 1872 yazında, 197 işçi eğitim derneği, mesleki dernek ve sendika bulunuyor; dört ilde işçi yayını çıkartılıyordu.¹⁴

Öte yandan İsviçre, Komün'ün yenilgisi sonrasında Avrupa'yı kaplayan gerici dalgadan neredeyse hiç etkilenmemiş gibiydi. İsviçre'deki işçi hareketi, Komün'ü baştan sona destekledi; onun yenilgisinden sonra da kapılarını Komün sığınmacılarına açtı. İsviçreli işçiler, Thiers'in "*Komün sığınmacılarının iadesi*" yönündeki talebini, "*sığınma hakkının dokunulmazlığı*"nı savunan kitlesel gösterilerle yanıtladılar.

Uluslararası İşçiler Birliği, 1860'ların sonlarından itibaren sürekli güçlendiği Hollanda'nın bütün önemli şehirlerinde örgütlenmişti ve üç yayın çıkarıyordu. Fransız karşı devriminin işçi sınıfı üzerinde estirdiği terör, Hollanda işçi hareketini radikalleştirdi ve Uluslararası İşçiler Birliği'ne güç kattı.

Paris Komünü'nün yenilgisi, Danimarka'daki işçi hareketinde de bir canlanmaya yol açtı. 1871 Temmuzunda, ülkedeki ilk sosyal demokrat gazete *Social-Demokraten* yayımlanmaya başlandı; bir ay sonra da Uluslararası İşçiler Birliği'nin şubesi olarak "*Uluslararası İşçi Derneği*" kuruldu.

Ancak, Komün'ün yenilgisinden sonra, etkili bir kitlesel işçi hareketinden söz edilebilecek yalnızca iki ülke vardı: İngiltere ve Belçika. Sürekli üye sayısı sınırlı da olsa, Belçika'da Uluslararası İşçiler Birliği'ne sempatiyle yaklaşan işçilerin

sayısı on binlerle ölçülüyordu. Bu küçük ülkede, ikisi Brüksel’de olmak üzere (*L’International* ve *Liberte*), altı tane sosyal demokrat gazete yayımlanıyordu.

Uluslararası İşçiler Birliği’nin İngiltere’deki yerel gruplarının ve bireysel üyelerinin sayısı sınırlıydı; onun bu ülkedeki gücü, daha önce de değindiğimiz gibi, ona kollektif üyelikle bağlı sendikalarından kaynaklanıyordu. Gerçekten de Genel Konsey’in her toplantı raporu, Uluslararası İşçiler Birliği’nin sendikalar içinde güçlendiğini gösteriyordu. Ancak, İngiliz işçi sınıfı, o dönemde, ne bir işçi partisine ne de örgütlü sosyalist bir harekete sahipti. Dahası, Uluslararası İşçiler Birliği’ne katılmış olan sendikalar –diğer ülkelerin tersine- herhangi bir ulusal federasyon altında da toplanmamıştı. Genel Konsey, hem bir bütün olarak Uluslararası İşçiler Birliği’nin yürütme organı işlevini yerine getiriyor hem de İngiltere’nin Federal Konseyi olarak çalışıyordu.

Öte yandan Genel Konsey, İngiliz sendikalarına, onların uluslararası organı gibi görünüyordu. Örneğin Newcastle’daki makina imalat işçileri, 1871 Mayıs’ında 9 saatlik işgünü talebiyle bir grev başlatmıştı. Bu hareket sonucunda oluşturulan “9 Saat Birliği”nin sekreteri olan John Hales, aynı zamanda Uluslararası İşçiler Birliği’nin Genel Konsey üyesiydi. Newcastle’daki fabrika sahipleri, önce, Dundee ve Londra’dan işçiler getirmeye kalkıştılar. İngiliz ve İskoçyalı işçilerin grev kırıcı olarak kullanılmayı reddetmeleri üzerine, patronlar, gözlerini Avrupa’ya çevirdiler. Grevden haberi olmayan yüzlerce Alman, Norveçli, Danimarkalı ve Belçikalı işçi Newcastle’daki fabrikalarda çalışmak üzere kayıt yaptırdı. “9 Saat Birliği”, beklendiği üzere, Genel Konsey’in kapısını çaldı ve ondan, uluslararası ilişkilerini kullanarak yabancı işçilerin önünü kesmesini talep etti. Bunun üzerine, Genel Konsey, iki üyesini (James Cohen ile George Eccarius) kıta Avrupası’ndaki şubelere gönderdi ve onların basınının da

yardımıyla yabancı işçilerin İngiltere'ye gelmesini başarıyla engelledi. Daha önce Newcastle'a gelmiş olan işçiler de ülkelerine geri döndüler.

Newcastle işçilerinin mücadelesi, ulusal bir olay haline gelmişti. İşçiler, yabancı "grev kırıcılar"ının getirilmesini protesto eden kitlesel gösteriler düzenlerken; patronların gazeteleri, yabancı işçi getirme hakkını savunuyordu. Beş ay kadar süren mücadele sonucunda 9 saatlik işgünü talebi kabul edilirken, Uluslararası İşçiler Birliği'nin aktif katkısıyla, ülkeye bir daha grev kırıcı olarak yabancı işçi getirilemedi.

Uluslararası İşçiler Birliği'nin İngiltere Federasyonu, Eylül 1871'deki Londra Konferansı'nda alınan karar doğrultusunda, aynı yılın Ekim ayında kurulacak; İngiltere'nin, Galler'in, İskoçya'nın ve İrlanda'nın bütün önemli kentlerinde Uluslararası İşçiler Birliği'nin şubeleri açılacaktı.¹⁵



UIB'YE SALDIRILAR Versailles hükümeti, daha 14 Mart 1871 tarihinde çıkardığı bir yasayla Uluslararası İşçiler Birliği'ni yasaklamış ve üyelerinin hapisle cezalandırılacağını açıklamıştı. Yukarıda değindiğimiz gibi, burjuva dünyası, daha Paris Komünü öncesinde, Uluslararası İşçiler Birliği'ni varolan düzeni tehdit eden bir güç olarak görmekteydi. Uluslararası İşçiler Birliği'nin Paris Şubesi'nin yöneticileri aleyhinde "*gizli örgüt kurmak*"tan dava açılmış; Fransız-Alman savaşından hemen önce, bütün üyeleri "*Louis Bonaparte'a suikast düzenleme*" suçlamasıyla tutuklanmıştı. Yine, Fransız, Belçika ve İsviçre'deki burjuva basın, 1868 grevlerinden Uluslararası İşçiler Birliği'ni sorumlu tutmuş; Avusturya'daki sosyal demokrat hareketin onlarca önde gelen üyesi, savaşın patlamasından iki hafta kadar önce, tutuklanıp "*vatana ihanet*" suçlamasıyla hapis cezalarına mahkum edilmişti.

Ancak Uluslararası İşçiler Birliği'ne yönelik gerici kampanyanın asıl merkezleri Fransa ile Almanya'ydı. Köln'de yayınlanan *Kölnische Zeitung* "Enternasyonal'in Genel Konseyi Cumhuriyetin ilanından sonra, savaşı sürdürme kararı aldı ve Fransa seksiyonuna –savaş propagandasında kullanmak üzere- 200 bin Frank para aktardı"; Paris'te yayımlanan *Figaro* ise "Enternasyonal Bonapartçılardan 200 bin Frank aldı" diye yazıyordu. *Courier Lyon*, *Courier de la Gironde*, *La Liberte* vb. gazeteler de "Genel Konsey delegelerinin Prusyalı elçilerin başkanlığında Cenevre ve Bern'de düzenledikleri gizli toplantılarda, Alman işgaline karşı direnişi zayıflatmak amacıyla, 29 Eylül'de [1870] Lyon'da bir ayaklanma örgütlediklerini" iddia ediyorlardı. Fransız basını, bu karalama kampanyasını, Marx'ın, Bismarck'ın özel sekreteri olduğunu iddia edecek denli abartmıştı.¹⁶

Thiers'in Dışişleri Bakanı Jules Favre, Komün katliamından bir kaç gün sonra, 6 Haziran günü Avrupa devletlerine iletmiş bir notayla, Uluslararası İşçiler Birliği'ni "sermayeyi ve sermaye sahiplerini ortadan kaldırmayı amaçlayan, tanrıtanımaz ve komünist bir savaş ve-öfke topluluğu" olarak tanımlamış ve Avrupalı devletlerden, Paris Komüncüleri'ni siyasi sığınmacı olarak kabul etmemelerini istemişti.

Fransa karşısında elde ettiği zaferin ardından, Uluslararası İşçiler Birliği'ne karşı mücadelede inisiyatifini eline alan Bismarck, 1 Temmuz 1871'de, "Enternasyonal'e karşı ortak önlemler almak ve mücadele etmek amacıyla" uluslararası bir konferans toplanmasını önerdi. Uluslararası İşçiler Birliği'nin Genel Konseyi'ne ev sahipliği yapan İngiltere, bu öneriyi kendisine yönelik bir tehdit olarak algıladığı Prusya'dan geldiği için reddetti.

Ancak Bismarck, Uluslararası İşçiler Birliği'ne karşı Avrupa çapında bir şeyler yapma düşüncesinden vazgeçmedi ve ona karşı ortak mücadele sürdürme konusunda Avusturya-

Macaristan yönetimiyle anlaştı. 1 Eylül 1871 günü Viyana'da bir konferans düzenleyen Avusturyalı bakanlar, Uluslararası İşçiler Birliği'ne karşı mücadele kararını İtalya, Rusya, İngiltere, Belçika ve İsviçre hükümetlerine iletiler. Böylece, Uluslararası İşçiler Birliği'ne karşı bir cadı avı başlatılıyordu.

Uluslararası İşçiler Birliği'nin İspanya'daki örgütlenmesi, İçişleri Bakanı Sagasta'nın yayınladığı kararnameyle yasaklandı. Örgüt, Rusya'da Çarlık hükümetinin 8 Mart 1872'de düzenlediği olağanüstü toplantıda "*ciddi bir tehlike*" olarak kabul edildi. Bu toplantıda ayrıca, Uluslararası İşçiler Birliği'nin ortadan kaldırılması için gerekli önlemleri tartışmak üzere uluslararası bir konferans çağırısı yapma kararı alındı.

Avusturya başbakanı Fürst Adolf, Bismarck'la birlikte, 1871 Aralık ayı boyunca, tam da böyle bir Avrupa konferansı toplamak için uğraşıyordu. Avusturyalı ve Macaristanlı bakanlar arasında, 22 Temmuz 1872 tarihinde Viyana'da toplanan bir konferansta, Avusturyalıların önerisi kabul edilmiş, ardından da, Uluslararası İşçiler Birliği, Avusturya'da, Macaristan'da ve Almanya'da resmen "yasadışı örgüt" ilan edilmişti.

Bu üç ülke yönetimleri arasında süren görüşmelerin ardından, 7 Kasım 1872 tarihinde Berlin'de toplanan bir diğer konferans, "*Enternasyonal'in burjuva topluma ve devlete tümüyle karşı olduğu için geriletilmesi*", "*Enternasyonal'in dernek kurma özgürlüğünün kötüye kullanımının en tehlikeli biçimi olduğu ve ona karşı mücadelenin de uluslararası düzeyde sürdürülmesi*" ve "*bu dayanışmanın gereğinin, anılan ilkelere bağlı diğer devletler tarafından da Enternasyonal'in kongrelerini ve Genel Konsey toplantılarını engelleyerek yerine getirilmesi*" olduğunu açıkladı.

Bu tanımlamaların Almanya ve Avusturya'daki doğrudan sonucu, Uluslararası İşçiler Birliği üyeliğinin "*vatana ihanet*"le eşdeğer tutulması oldu. Ancak bu uluslararası kam-

panyanın tek somut ürünü, Katolik İspanya ile Fransa arasında Komün sığınmacılarının iadesini öngören bir anlaşmanın imzalanması olacak, İngiliz hükümeti 8 Mart 1872'de yayınladığı notayla, *"ülkesindeki yabancıların orada bulundukları sürece İngiliz vatandaşlarıyla aynı haklara sahip"* olduğunu belirterek, sığınmacıların ve Uluslararası İşçiler Birliği üyelerinin iadesini reddedecekti.

İngiltere'nin, başını Bismarck'ın çektiği, Fransa, Avusturya-Macaristan, Vatikan ve İspanya'nın yer aldığı Uluslararası İşçiler Birliği karşıtı gerici ittifak'a dahil olmaması, örgütü gerek basında gerekse parlamentolarda gündemin ilk sırasına yerleştirdi.

BÖLÜM NOTLARI:

¹ J. Braunthal, age., s. 155

² Fransız-Alman savaşı sırasında, Alman sosyal demokrasisi içindeki kamplaşma için, bkz. Karl Kautsky, *Sozialisten und Krieg*, Prag 1937, syf. 188-214

³ Genel Konsey'in bu çağrısı için bkz. K. Marx, *Fransa'da İç Savaş*

⁴ Marx'ın Engels'e yazdığı 10 Eylül 1870 tarihli mektup

⁵ August Bebel, *Aus meinem Leben*, Stuttgart, 1907-1910, Band II, s.194

⁶ A.Bach, L. I. Golman, B. E. Kunina, *Die Erste Internationale*, Verlag Progress, Moskau 1981, Bd. 2, s. 42;
"Protokol der Generalratssitzung, 28 Şubat 1871"
- Akt. J. Braunthal, age. C.1, syf.160

⁷ A.Bach, L. I. Golman, B. E. Kunina, age., Bd. 2, s. 46 - 47

⁸ K.Marx, *Fransa'da İç Savaş*, Sol yay., s.70

⁹ J. Braunthal, age. C.1, syf.164

¹⁰ A.Bach, L. I. Golman, B. E. Kunina, age. Bd. 2, s.88 - 89

¹¹ A.Bach, L. I. Golman, B. E. Kunina, age., Bd. 2, s. 101

¹²⁶ Revue, 20 Temmuz 1872, akt. J. Braunthal, age. C.1, syf 178

¹³ J. Braunthal. *Age.*, syf.179

¹⁴ Br gel, *age.* Bd. II, syf. 142-143

¹⁵ Bu konuda ayrıntılı bilgi için, bkz. Henry Collings,
The English Branches of the First International
labour History, London 1960

¹⁶ Marx'ın, Engels'in ve Hales'in 28 Şubat, 21 Mart ve 2 Mayıs
1871 tarihlerinde genel Konsey'e verdikleri raporlar ile Genel
Konsey'in 1872 Lahey Kongresi'ne sunduğu rapordan
aktaran J. Braunthal, *age.* C. 1, syf.168



Paris Komünü sonrasında Uluslararası İşçiler Birliği

1871 LONDRA KONFERANSI Paris Komünü sonrasında Avrupa'da ortaya çıkan durum, Uluslararası İşçiler Birliği'nin normal bir kongre düzenlemesini olanaksızlaştırmıştı. Öte yandan, Paris Komünü'nden çıkartılan kuramsal, siyasi ve örgütsel derslerin tartışılıp netleştirilmesi gerekiyordu. İçinde bulunulan durumu değerlendiren Marx ve Engels, Genel Konsey'e, Eylül 1871'de Londra'da kapalı bir konferans düzenlenmesi önerisi getirdiler.

Genel Konsey, 25 Temmuz 1871 günkü toplantısında, bu konferansta, Bakunin'in Nisan 1870'deki Federasyon Kongresi'ndeki tavrından dolayı Latin İsviçresi'nde yaşanan bölünmenin de tartışılmasını karar altına aldı. Konferans'ta alınacak kararlara ilişkin taslakların büyük bölümünü Marx ile Engels hazırlayacaktı.

17 Eylül 1871 tarihinde Londra'daki *Esnaf Kulübü*'nde başlayan konferansta Genel Konsey'i Vaillant, Frankel, Jung, Serrallier, Bastelica ve Mottershead temsil etti. Konferans'a Belçika'dan altı, İsviçre'den iki, İspanya'dan bir ve İngiltere'den bir temsilci katıldı. Almanya, İtalya, ABD, İrlanda ve Fransa ise, sırasıyla Marx, Engels, Eccarius, MacDonnel ve Dupont tarafından temsil edildi. Konferansa ayrıca, Genel Konsey'in yalnızca görüş bildirme hakkına sahip olan 10 üyesi daha katıldı. Böylece Konferans'ta, Uluslararası İşçiler

Paris Komünü'ndeki Genel Konsey Üyeleri



G. Ranvier



E. Vaillant



J. Johannard



L. Frankel



Ch. Longuet



F. Cournet



W. Wroblewski

Birliği'ndeki bütün akımlar (Marksistler, sol Proudhoncular, Bakuninciler, Blanquistler, sendikacılar ve eski Çartistler) temsil edildiler.

Marx ile Engels'in son derece aktif biçimde yer aldığı ve bir grup komünçünün de katıldığı konferansın açılış konuşmasını Hermann Jung yaptı. Konferans, biri konferans gündemini hazırlayacak, diğeri ise İsviçre Federasyonu'ndaki bölünmeyi araştırarak olan iki komisyon seçti. Bunlardan ilkinde Lorenzo, Mottershead, De Paepe, Frankel, Steens ve Serrallier; ikincisinde ise Marx, Eccarius, MacDonnel, Vaillant ve Verryken yer alıyordu.

De Paepe, 18 Eylül günkü oturumda, Genel Konsey'in raporundan, birliğin örgütsel sorunlarından ve İsviçre'deki çatışmadan oluşan gündemi açıkladı. Bunların dışında, Uluslararası İşçiler Birliği'nin hükümetlere karşı tutumu görüşülecekti. Genel Konsey, Marx'ın talebi üzerine, raporunun konferansın kapanışına kadar ertelenmesini, ardından da gündemden tümüyle çıkartılmasını; ileride, Genel Konsey'in şubelerin faaliyetlerine ilişkin duyuruları halinde yayınlanmasını da karar altına aldı.¹

SIYASİ FAALİYET ÜZERİNE TARTIŞMA Vaillant, Konferans'ın hemen başında, Uluslararası İşçiler Birliği'nin bütün üyelerine, siyasi ve toplumsal sorunların sınıfların ortadan kaldırılması temel görevinin birbirinden ayrılmaz iki yanı olduğunu anımsatan özel bir karar alınması önerisinde bulundu. Doğrudan doğruya Bakunincileri hedefleyen bu öneriyle birlikte, Londra Konferansı'nın ana gündem maddesi de "*işçi sınıfının siyasi eylemi*" olarak belirlenmiş oldu. Vaillant'ın bu önerisine karşı, Robin ve Lorenzo gibi Bakuninciler ile Belçikalı Proudhoncu Verryken söz aldı. Marx, Engels, Utin, Serrallier, Frankel ve diğer delegeler ise öneriyi desteklediler.

Bakuninci Bastelica ile Proudhoncu Steens'e göre, işçileri

parlamentoya sokmak için enerji harcanmamalıydı. Le Paepen de seçimlere katılmaya karşı söz aldı ve bir avuç sosyalisti seçimler yoluyla parlamentoya sokmanın işçi sınıfının davasına hiçbir yarar sağlamayacağını savundu.

Marx ile Engels, işçi sınıfının siyasi faaliyeti üzerine yaptıkları konuşmalarda, işçi sınıfının yasal siyasi mücadeleye katılması gereğini yadsıyan küçük burjuva sekterliğine, Blanquistlerin siyasi mücadeleyi ekonomik alanda verilen mücadelelerden ayıran yöntemlerine ve siyasi mücadeleleri kapitalist toplumun varlığını sürdürmesinin aracı kılan reformist çarpıtmalara karşı çıktılar. Onlar, işçi sınıfının siyasi eylemine ve onun farklı biçimlerine, proletarya diktatörlüğüne ve işçi sınıfının bağımsız partisinin rolüne ilişkin bilimsel sosyalist ilkeleri anlattılar. İşçilerin parlamento kürsüsünde Bebel ve Liebknecht gibi konuşabilen temsilcilere sahip olmasının önemini vurgulayan Marx, delegelerin dikkatini ilk kez yasadışı ve yasal faaliyetlerin birlikte sürdürülmesi gereğine çekti. Ama işçiler, *"Tolainler'i değil, doğru insanları seçmeli"*ydi.

Engels, konuşmasını, Marksizmin proletarya diktatörlüğüne ve *"kendi hedefine ve siyasetine sahip bağımsız bir parti olarak örgütlenmesi gereken"* proleter partiye ilişkin ilkelerine ayırdı: Özellikle de Komün deneyiminden sonra işçi sınıfının siyasi mücadelesini yadsıyan kişi, işçi sınıfının siyasi egemenliği elde etmesi gereğini de yadsır.

Paris Komünü deneyiminden yararlanan Engels, proletaryanın siyasi egemenliğinin sınıfların ortadan kaldırılması hedefine ulaşmada tek araç olduğunu vurguladı. Yapılan oylamada, Bastelica, Lorenzo ve Verrzen'in sunduğu öneri büyük çoğunlukla (13'e karşı dört) reddedilirken, Vaillant'ın taslağının bir sonraki kongreye sunulmak üzere Genel Konsey tarafından redakte edilmesi karar altına alındı.

Marx ile Engels tarafından yazılan ve 16 Ekim 1871 günü

toplantısında Genel Konsey tarafından onaylanan “İşçi Sınıfının Siyasi Eylemi Üzerine Karar”, işçi sınıfının siyasi parti olarak örgütlenmesinin, toplumsal devrimin zaferi ve sınıfların ortadan kaldırılması nihai hedefi için vazgeçilmez olduğunu ilan ediyordu.

DIĞER KARARLAR Marx, konferansa Genel Konsey adına çok sayıda örgütsel ve taktik karar önerisi sundu. Aralarında Genel Konsey ile yerel federasyonlar arasındaki ilişkileri düzenleyen ve İngiltere’de bir federasyon oluşturulmasını içeren kararların da olduğu bu öneriler, hemen hiçbir muhalefetle karşılaşmaksızın kabul edildi.

Konferansın kabul ettiği öneriler arasında, ayrıca, Uluslararası İşçiler Birliği’nin şubelerinin kurulmasıyla birlikte her türlü gizli örgütlenmenin yasaklanacağı da vardı. Enternasyonal’in baskı altında tutulduğu ülkelerdeki yandaşlarının başka isimler altında yeniden örgütlenmesini öneren ve gizli örgütlenmelerin Uluslararası İşçiler Birliği’nin dışında kalmayı sürdüreceklerini vurgulayan bu öneri, Blanquistlerin iddia ettiğinin tersine, yasadışı çalışmayı reddetmiyor, şubelerin kitlelerden kopuk komplocu gruplara dönüş-mesinin önünü kesiyor; dolayısıyla, Bakunincilerle Blaquistlerin komplocu eğilimlerini hedefliyordu.

Marx, gizli örgütlenmelere ilişkin konuşmasında, Uluslararası İşçiler Birliği’nin baskı altında olduğu ülkelerde gizli örgütlenmesinin, işçi sınıfının gelişmesinin gereksinimleriyle çelişen gizli topluluklardan farklı olduğunu vurguladı. Konferans, Genel Konsey’i, genel tüzüğün ve işleyiş kurallarının önceki kongrelerde örgütsel konular üzerine alınmış kararları içeren yeni bir basımını yapıp üç dilde yayımlamakla görevlendirdi.

Konferans’ta tartışılan bir diğer konu, Fransız delegesi Delahaye’ın, “işçi hareketinin en üst yönetici organı” olarak uluslararası bir sendikal örgüt kurma önerisi oldu. Bu öneri

üzerine yapılan tartışmalarda, Belçikalı Steen ile İspanyol Lorenzo, sendikaların amacını *"gerçek komün"*ü yaratmak biçiminde özetleyen Delahaye'nin anarko sendikalist yaklaşımını geliştirdiler. Bu arada Lorenzo, İspanyol Şubesi adına sunduğu karar önerisinde, Uluslararası İşçiler Birliği'nin şubelerini ve federasyonlarını, işçileri meslekleri temelinde örgütleyecek şekilde yeniden düzenlemesini istedi.

Marx, Delahaye'nin önerisinden yararlanarak, işçi sınıfının partisi ile sendikalar arasındaki ilişkiler sorununu gündeme getirdi. Marx, yaptığı konuşmada, *"ekonomik gelişmeler sonucunda köylerden kentlere akan geniş işçi kitleleri ... sendikaların dışında"* kalırken *"aristokrat bir azınlık"* oluşturan ve *"hiç bir zaman en yoksulları kapsamayan"* İngiliz sendikalarını ve onların reformizmini sert biçimde eleştirdi.²

Marx, sendikaları siyasi partiden daha üstün bir örgütlenme biçimi olarak gören anlayışa karşı, delegelerin dikkatini sendikaların görevleri ile işçi sınıfının uluslararası birliğini güvence altına alan ve onun her türlü mücadelesine önderlik edebilecek olan Uluslararası İşçiler Birliği'nin görevleri arasındaki farklılığa çekti. O, geniş işçi kitlelerinin sendikalarda bir araya gelmesinin önemini vurguladı, ama bu, işçi sınıfının siyasi örgütlenmesinin yerini alamazdı. Engels ve Frankel de yaptıkları konuşmalarda Marx'ın düşüncelerini destekleyip geliştirdiler. Tartışmalar sonucunda Frankel, Utin, Serrailier, De Paepe, Lorenzo ve Bastelica tarafından geliştirilen ortak önerge kabul gördü. Buna göre, konferans, Genel Konsey'e sendikalar arasında uluslararası ilişkiler kurmasını öneriyordu.

Konferans ayrıca, Marx'ın İsviçre'deki Latin Şubesi'nde yaşanan bölünmeye ilişkin komisyonun raporunu okumasının ardından, Sosyalist Demokrasi İttifakı üzerine 18 Eylül tarihli oturumda alınmış olan kararı oybirliğiyle onay-

ladı. Buna göre, Uluslararası İşçiler Birliği'nin bütün örgütleri kendilerini tüzük ilkelerine uygun biçimde ve onun şubeleri olarak biçimlendirmekle yükümlüydü; onların, birliğin ortak amacından farklı herhangi bir özel amaca yönelik ayrı örgütlenmeler oluşturmaları yasaktı.

Londra Konferansı, çalışmalarını, farklı ülkelere ilişkin raporların görüşülmesinin ardından, 22 Eylül gece yarısı tamamladı. Genel Konsey üyeleri ve delegeler, 25 Eylül günü, göçmen komüncülerin de katılımıyla, Uluslararası İşçiler Birliği'nin yedinci kuruluş yıldönümü kutlaması için bir araya geldiler. Bu kutlama toplantısında Marx, *"işçilerin kendileri için kurmuş oldukları"* Uluslararası İşçiler Birliği'nin yedi yıllık faaliyetinin sonuçlarını özetleyen bir konuşma yaptı. Bu konuşmasında Marx, Uluslararası İşçiler Birliği'nin görevinin işçi sınıfının güçlerini proletarya diktatörlüğü yolunda mücadele için birleştirip örgütlemek olduğunu anımsattı.³

Londra Konferansı, Marx'ın ve Engels'in, her türlü sekterliğe karşı, işçi sınıfının bütün devrimci gücünü bir işçi sınıfı partisi için birleştirme mücadelesinde önemli bir aşamayı ifade ediyordu. Konferans'ın, işçi sınıfının bağımsız devrimci partisinin önemini vurgulayan kararları, Paris Komünü'nden çıkartılan başlıca dersi ifade ediyordu. Marx ve Engels, bu konferansta, işçi sınıfının –barışçıl ya da barışçıl olmayan, yasal ya da yasadışı- farklı biçimler altındaki siyasi mücadelesi, Uluslararası İşçiler Birliği'nin önderliği altında kitlesel sendikaların kurulmasının gerekliliği, işçi sınıfının köylülük karşısındaki tavrı, sekterliğe karşı mücadele, sendikacılığın aşılması vb. konulardaki açıklamalarıyla, geleceğin devrimci işçi partilerinin programatik çerçevesini çizdiler.

Londra Konferansı, öte yandan, Uluslararası İşçiler Birliği'nin tüzüğün girişinde ve çok sayıda dökümanda ifade edilmiş olan siyasi programını büyük ölçüde somutlaştırdı. Konferansın işçi sınıfının siyasi eylemi ve İsviçre Federasyonu üze-

rine kararları Bakunincileri gerilettili ve bu yolla, küçük burjuva sekterliğine darbe vurdu. Marx, kızı Jenny'ye yazdığı 23 Eylül 1871 tarihli mektubunda, bu konferansta, bütün önceki kongrelerin tamamında olduğundan daha fazla şeyin gerçekleştiğini belirtir.

KONFERANS SONRASI GELİŞMELER Genel Konsey, Ekim 1871'de, üyeleri arasında yeni bir görev paylaşımı yaptı. Hales genel sekreter seçilirken, Marx Almanya ve Rusya'dan, Engels İtalya ve İspanya'dan, Frankel Avusturya ve Macaristan'dan, Serallier Fransa'dan, Rochat Hollanda'dan, Eccarius ABD'deki Almanca ve İngilizce konuşulan şubelerden, Le Moussu Fransız şubesinden, Mottershead Danimarka'dan, Jung İsviçreden, Herman Belçika'dan, MacDonnel İrlanda'dan, 10 Ekim'de Genel Konsey'e alınan Wroblewski ise Polonya'dan sorumlu sekreterler oldular.

1871 Sonbaharında, Genel Konsey'in 50 dolayında olan üyelerinin dörtte üçü, farklı Avrupa ülkelerinden gelmiş olan ve farklı sosyalizm anlayışlarını temsil eden işçilerden oluşuyordu. Bunlardan -Marx ve Engels'in yanı sıra- Lessner, Lochner, Pfänder, Dupont, Jung ve Eccarius *Komünistler Birliği*'nin eski üyesi olan komünistlerdi. İrlandalı işçi MacDonnel, Paris Komüncüleri'nden Serrallier, Frankel ve Wroblewski aktif biçimde onları destekliyordu. Konsey'deki Fransızların çoğu (Arnaud, Cournet, Ranvier, Margueritte, Martin) Blanquist eğilimliydi ve başlarında Eduard Vaillant vardı. Genel Konsey'in İngiliz üyeleri (Hales, Mottershead, Mayo, Roach, Bradnick, Jarrow) asıl olarak sendikalarla bağlantılı siyasetçilerdi. Ama İngilizler arasında, reformist sendikacılara karşı denge oluşturan Boon, Harris, Milner, Murray gibi eski Çartist örgüt *Ulusal Reform Birliği*'nin üyeleri de vardı.⁴

Londra Konferansı sonrası dönemde, Marx'ın Uluslararası İşçiler Birliği içindeki otoritesi hiçbir dönem olmadığı kadar

yüksekti. Genel Konsey içindeki yönetici konumu sayesinde Marx, çok sayıda ülkeden devrimci işçi önderiyle ilişki kurabiliyordu –ki o, bu konumunun küçük burjuva ve burjuva ideolojilere karşı mücadelede ne denli önemli olduğunun bilincindeydi. Marx, Lafargue’a yazdığı 21 Mart 1872 tarihli mektubunda, Uluslararası İşçiler Birliği’ndeki faaliyetinin çok fazla zamanını aldığını; Genel Konsey’deki varlığının önemli olduğunu bilmeseydi, uzun süre önce oradan ayrılabilceğini yazar.

Konferans, Genel Konsey’e, alınan kararları düzenleme ve resmi olarak yayınlama görevini vermişti. Bu kararlar, asıl olarak Marx’ın ve Engels’in yoğun çalışması sayesinde kısa süre içinde son biçimlerini alıp Genel Konsey tarafından onaylandılar; ardından da üç dilde (İngilizce, Fransızca ve Almanca) yayımlandılar. Genel Konsey, tüzüğün yeniden düzenlenmesi işini de Marx ile Engels’e vermişti.

Yeni tüzük ve yönetmelik, Kasım 1871’de, önce İngilizce ve Fransızca’da; ardından da 1872 yılının başında da Almanca’da, –kısaltılmış olarak da- İtalyanca’da yayınlandı. Genel Konsey, Londra Konferansı’nın bütün kararlarını, onaylamaları için yerel örgütlere gönderdi. Bu kararlar, yerel örgütlerin büyük çoğunluğunun onayını aldıktan sonra, Uluslararası İşçiler Birliği için bağlayıcılık kazanacaktı.

Londra Konferansı’nın kararlarına, Bakunin çevresinden hiç bir tepki gelmedi. Ama “İttifak” –yeni adıyla “Adalet Federasyonu”- altı hafta sonra, 12 Kasım 1871’de Souvillier’de (İsviçre) bir konferans topladı ve Uluslararası İşçiler Birliği’nin Londra Konferansı’nda alınan kararların içerik olarak onun ilkeleriyle çeliştiğini savundu. Genel Konsey’in bağımsız şubeler arasındaki özgür ilişkileri bir hiyerarşiye, otoriter zor üzerine kurulu bir örgütlenmeye dönüştürme yönünde bir çaba içinde olduğundan söz eden Bakuninciler, onu, otorite ilkesinin Uluslararası İşçiler Birliği’nde etkili olmasını

isteyen üyelerinin kendi özel öğretilerinin egemenliğine izin vermekle suçladılar (burada kastedilen "üyeler", elbette, Marx ve Engels ile izleyicileriydi).

Adalet Federasyonu'nun konferansı, federasyonlara, bir sonrakı kongrede Genel Konsey'i basit bir yürütme bürosuna dönüştürme; "*merkezileşme ve baskı yoluyla sağlanmak istenen birliğin yerine bağımsız grupların özgür ilişkilerini geçirme*" çağrısı yaptı. Bu, Bakunincilerin Uluslararası İşçiler Birliği önderliğine karşı açıkça tavır almasıydı. Konferansın kararları, Uluslararası İşçiler Birliği'nin bütün şubelerine ve çevre ilişkilerine dağıtıldı. Bakunin bu yolla, "*kongre kararlarının seksiyonlar için bağlayıcı olmadığı*"nı kanıtlamaya çalışıyordu. Onun ve Guillaume'nin amacı, olağanüstü bir kongre düzenleyerek "*Genel Konsey'i devre dışı bırakmak*"tı.⁵ *Adalet Federasyonu*, bunun ardından, Şubat 1872'de, *Belçika Federal Konseyi*'ne Uluslararası İşçiler Birliği'nin varolan tüzüğüne alternatif olarak yeni bir tüzük taslağı üzerinde çalışmasını ve bunu birliğin bütün şubelerine göndermesini önerdi.⁶

Uluslararası İşçiler Birliği'nin Londra Konferansı sonrasındaki durumuna ilişkin düşüncelerini New York'taki Friedrich Bolte'ye yazdığı 23 Kasım 1871 tarihli mektupta özetleyen Marx, Aralık 1871'de, Engels ile birlikte bir Genel Konsey sirküleri üzerinde çalışmaya başladı. Bu sirkülerde Uluslararası İşçiler Birliği içindeki mücadelenin tarihi ve nedenleri ayrıntılı biçimde sergileniyordu. Genel Konsey, "*Enternasyonal'deki Sözde Bölünmeler*" başlıklı bu sirküleri 5 Mart 1872'de onaylayacak ve Fransızca'da yayınlayarak bütün üyelere gönderilmesini karar altına alacaktı.⁷

Belirtmek gerekir ki, sirkülerin başlığı ile hızla bir bölünmeye doğru giden gerçek durum arasında ciddi bir çelişki vardı. Bakuninci dünya görüşüne yönelik eleştiriler içeren ve Bakunincilerin örgütsel komplolarını teşhir eden bu sirkü-

lerin yayımlanması Mayıs ayının sonunu bulacaktı. Bu dönemde Marx ile Engels Uluslararası İşçiler Birliği'nin çeşitli ülkelerdeki temsilcilerine yazdıkları mektuplarda, Bakuninci dogmaları teşhir etmeyi sürdürdüler. Örneğin, Engels, Cuno'ya yazdığı 24 Ocak 1872 tarihli mektupta "*azınlığın çoğunluğa tabiyeti*" ilkesini vurguluyor; Marx da, Madrid'deki Lafargue'a yazdığı 21 Mart 1872 tarihli mektupta, Uluslararası İşçiler Birliği'ni "*proletaryanın mücadele örgütü*" olarak tanımlıyordu.

Uluslararası İşçiler Birliği, Avrupa gericiliğinin estirdiği teröre ve kovuşturmalara karşın, işçi sınıfı içinde kök salmaya devam etti. Bu durum, özellikle Almanya, Belçika, İsviçre ve İngiltere'de çarpıcıydı. Uluslararası İşçiler Birliği'nin İspanya, Danimarka, Portekiz ve Hollanda'daki federasyonlarının sayısı artıyor; İtalya ile İrlanda'nın çeşitli şehirlerinde yeni şubeler açılıyordu. Öte yandan Uluslararası İşçiler Birliği, Avusturya ve Macar işçilerinin yanı sıra Habsburg Hanedanı'nın egemenliği altındaki halklar (Çekler, Slovaklar, Hırvatlar vb.) arasında da örgütleniyordu. Onun doğuda en fazla etkili olduğu iki ülke ise Polonya ve Rusya idi. Bu dönemde, ABD'deki şubelerinin de sayısını arttıran Uluslararası İşçiler Birliği, Latin Amerika ülkelerinde göçmen duruma düşmüş Paris komüncülerinin etkisiyle, orada da örgütler kurdu. Uluslararası İşçiler Birliği, 1872 yılı yazında Hindistan'da ve Avustralya'da da şubelere sahip olacaktı.



PARİS KOMÜNÜ'NÜN YILDÖNÜMÜ Genel Konsey, 20 Şubat 1872 tarihli toplantısında, Jung'un önerisiyle, Paris Komünü'nün birinci yıldönümünü kutlamalarla anma kararı aldı. Proletarya diktatörlüğünün bu ilk örneğinin unutulmaması ve onun mirasının gelecek kuşaklara aktarılması Ulus-

lararası İşçiler Birliği'nin göreviydi.

18 Mart 1872 günü, Londra'da, toplantının yapılacağı salonun önünde 5.000'den fazla insan toplanmıştı. Ama salon sahibi kapıları açmadı; ardından resmi makamların yasaklama kararı geldi. Bunun üzerine delegeler, toplantıyı *Komüncüler Kulübü*'nde düzenleme kararı aldılar ve oraya gittiler. Toplantıda, Genel Konsey üyeleri Jung, Hales ve Barry ile komüncülerden Avrial ve Lissagaray'ın konuşmalarının ardından, Theisz, Camelinat ve Milner'in kimi karar önerileri kabul edildi. Bu kararlar, komisyonun isteği üzerine Marx tarafından düzenlenecekti. Bu kararlarda, Paris Komünü, "*insanlığı sınıfların varolduğu düzenden sonsuza değin kurtaracak olan büyük toplumsal devrim*"in şafağı olarak selamlanıyordu.



İRLANDA ÜZERİNE TARTIŞMA

Genel Konsey'in,

1871 Ağustosunda, İrlandalı işçi MacDonnel'i "İrlanda'dan sorumlu sekreter" olarak atadığına yukarıda değinmiştik.

Marx'a ve Engels'e göre bu sekreterlik, İrlanda'da kurulacak bir işçi partisinin çekirdeği olarak İrlanda Federal Konseyi'nin kurulmasına giden yolda bir ilk adımdı. İşçi sınıfının uluslararası kurtuluş programının savunucusu ve Uluslararası İşçiler Birliği'nin parçası olacak böyle bir partinin inşası da, hem İrlanda'da hem de İngiltere'de sanayide çalışan İrlandalı işçiler arasında şubeler oluşturmaktan geçiyordu. Genel Konsey üyelerinden Hales, Roach ve Mayo ayrı İrlanda şubelerinin kurulmasına karşı çıktı ve onların *Britanya Federal Konseyi* altında örgütlenmesini savundu. Onlar İrlanda halkının kurtuluş mücadelesinin özgün görevlerini yok sayıyor; işçi sınıfının mücadelesini ulusal baskıya karşı sürdürülen genel demokratik hareketten koparıyorlardı.

Hales, "İrlanda'nın kurtuluşunun ve İngiltere ile İrlanda'da belirli bir yönetim biçiminin kurulmasının Enternasyonal'i ilgilendirmedeğini" iddia etti. Genel Konsey'in –aralarında Britanyalılar'ın da olduğu- çoğunluğu Hales, Roach ve Mayo'nun bu büyük ulus şovenisti tutumuna karşı Marx'ı ve Engels'i destekleyecekti.⁸

Engels, Genel Konsey'in 14 Mayıs 1872 tarihli toplantısında yaptığı konuşmada, "Britanyalı Konsey"i'nin İrlanda'daki şubeler karşısındaki tutumunun, genel olarak İngiltere ile İrlanda arasındaki ilişkiler sorununun; yani Britanyalı ve İrlandalı emekçilerin kapitalizme ve sömürgeciliğe karşı ortak mücadeledeki ilişkileri sorununun bir yanını oluşturduğunu anlattı. İrlandalı ve İngiliz işçiler arasındaki çelişki, sermayenin İngiltere'deki sınıf egemenliğini korumasında her zaman güçlü bir araçtı. Ezenlerin egemenliğini haklı çıkartmaya ya da yok saymaya yönelik çabalara karşı, şovenizmin her türüne karşı mücadele etmek gerektiğini savunan Engels'i, Genel Konsey'in Milner, Boon, Murray ve Townshend gibi İngiliz üyeleri de destekledi. Oylamada, Hales'in önerisi reddedildi.

Bu arada, İtalyan burjuva demokrati Stefanoni, İngiltere'deki burjuva cumhuriyetçiler, Fransız şubesinden arta kalanlar ve Komünist İşçi Eğitim Derneği'nden çıkartılmış olan Lassalcılar, 1872 Nisanı'nda Londra'da düzenledikleri bir toplantıda, Federal Genel Konsey'in kuruluşunu ilan ettiler. Bu konsey, Genel Konsey'in "gaspçı" olduğunu, bu yüzden de kendisinin "Enternasyonal'in kongresi için çağrı yapma yetkisine sahip olduğunu" ilan etti. Bunun üzerine Genel Konsey, Marx'a bu gelişme üzerine bir sirküler yazma görevi verdi.⁹

Uluslararası İşçiler Birliği içindeki durum oldukça karmaşık bir hal almış; Bakuninciler, Marksizme karşı, birçok ülkede işçi hareketi içindeki sekter ve reformcu unsurların desteğini elde etmişti. Sendikacılığı, Lassalcılığı, Proudhonculuğu ve Bakuninciliği Marksizme karşı bir araya getiren şey, Marx ile

Engels'in proletarya diktatörlüğü ve parti konusunda geliştirip açıkladıkları ilkelerdi.

Marx'ın, Federal Genel Konsey'in amacını ve faaliyetlerinin neye hizmet ettiğini değerlendirdiği bu sirküleri Uluslararası İşçiler Birliği'nin şubelerinin yeniden toparlanmasına belirli bir katkıda bulundu. Ama Uluslararası İşçiler Birliği'nin ideolojik ve örgütsel bütünlüğü tehdit altında olmayı sürdürüyordu. Bu durumun farkında olan Marx, Genel Konsey'in 21 Mayıs 1872 tarihli oturumunda, Uluslararası İşçiler Birliği'nin "*olağanüstü kritik bir döneme girdi*"ğini söyleyecekti. Uluslararası İşçiler Birliği'nin ideolojik saflığını ve varlığını korumak için kimi önlemlerin alınması gerekiyordu –ki bu yalnızca, anarşistlerle müttefiklerinin örgütten dışlanmasıyla mümkündü.

BÖLÜM NOTLARI:

¹ A.Bach, L. I. Golman, B. E. Kunina, age. Bd. 2, s.142

² K. Marx'ın Sendikalar Üzerine Konuşmalarından Kesitler, Akt. A.Bach, L. I. Golman, B. E. Kunina, age. Bd. 2, s. 148

³ A.Bach, L. I. Golman, B. E. Kunina, age. Bd. 2, s. 150 - 151

⁴ A.Bach, L. I. Golman, B. E. Kunina, age. Bd. 2, s. 155

⁵ J. Guillaume'nin E. Hins'e yazdığı 4 Aralık 1871 tarihli mektuptan akt. A.Bach, L. I. Golman, B. E. Kunina, age., s. 160 - 161

⁶ Bulletin de la federation jurassienne, 15. 2. 1872 – akt. A.Bach, L. I. Golman, B. E. Kunina, age., s. 161

⁷ Karl Marx/Friedrich Engels - Werke, Band 18, 5. Auflage 1973, (Karl) Dietz Verlag, Berlin/DDR. s. 3-51

⁸ Der Generalrat, 14 Mai 1872, akt. A.Bach, L. I. Golman, B. E. Kunina, age. Bd 2, s. 176

⁹ A.Bach, L. I. Golman, B. E. Kunina, age. Bd 2, s.182



Bakunin'le son hesaplaşma ve Marksizmin zaferi (1872 Lahey Kongresi)



HAZIRLIKLAR Genel Konsey, 11 Temmuz 1872 tarihli oturumunda, Marx'ın, Uluslararası İşçiler Birliği'nin 5. Kongresi'nin 2 Eylül 1872'de Lahey'de toplanması önerisini kabul etmiş; Kongre'nin çağrısını ve gündem önerisini hazırlama işini ise Engels üstlenmişti. Genel Konsey ayrıca, Marx'ın daha verimli çalışmak için kalıcı bir komite oluşturulması önerisini de benimsedi. 1872 Haziranı'ndan sonra *"Yürütme Komitesi"* adını alacak olan bu organda Marx, Engels, Cournet, Wroblewski, Jung, Serrallier, MacDonnel, Frankel, Le Moussu ve Hales yer alıyordu.

Marx, Uluslararası İşçiler Birliği'nin bu kongresinde Proudhoncularla yaşanacak hesaplaşmanın, birliğin geleceği için yaşamsal önem taşıdığını düşünüyor ve Kugellmann'a yazdığı 29 Temmuz 1872 tarihli mektubunda şöyle diyordu: *"... söz konusu olan, Uluslararası İşçiler Birliği'nin varlığı... Ben ayrılmadan önce, onu en azından parçalayıcı unsurlardan korumak istiyorum."*

Bakunin'in Uluslararası İşçi Birliği içinde uzunca süredir gizli faaliyet sürdürdüğü hiç kimse için sır değildi. Genel Konsey'in devrimci kanadı, bu yüzden, Bakunin'in öğretisinden çok, komplocu ve yıkıcı yöntemlerinin tehlike oluşturduğu konusunda hemfikirdi. Öte yandan Marx ile Engels, Bakunin'in gizli *"İttifak"*ı hakkında sürekli bilgi ve belge topluyor, bunları derliyorlardı. Engels, daha Nisan ve Mayıs aylarında Lafargue'dan, Mesa'dan, Utin'den ve başkalarından gelen çok sayıda belgeye sahipti.¹ O, Bakuninciler'in İspanya'daki gizli paralel örgütlenmesine ilişkin belgeleri, 5 Haziran 1872'de Yürütme Komitesi'ne sunmuş; bu komite de Lahey Kongresi'ne, *"İttifak"*ın bu faaliyetlerinden dolayı Uluslararası İşçiler Birliği'nden çıkartılması yönünde bir öneri sunma kararı almıştı. Komite ayrıca, Marx'ı, Genel Konsey'i *"İttifak"*ın gizli faaliyetleri hakkında bilgilendirmekle görevlendirdi.

Yürütme Komitesi, Ağustos ayının başında, Engels'e, Genel Konsey adına *"İttifak"* üzerine bir mektup taslağı yazma görevi verdi. Bu mektup, Genel Konsey'in onayının ardından Uluslararası İşçiler Birliği'nin bütün üyelerine gönderilecekti. Engels bu mektupta *"İttifak"*ı Uluslararası İşçiler Birliği içinde bir *"parazit örgütlenme"* olarak tanımlıyor, Bakunin'in şubelerin ve federasyonların özerkliğine ilişkin sloganlarını teşhir ediyordu. Marx'ın ve Engels'in büyük önem verdiği bu mektup taslağı, 6 Ağustos 1872 günkü Genel Konsey toplantısına sunulduğunda tam bir fırtına yarattı. Genel Konsey, reformist kanadın şiddetli direnişi sonucunda mektubu onaylamadı ve *"daha fazla kanıtın toplanması için beklenmesi"* kararını aldı. Bu Marx ile Engels açısından bir yenilgiydi.

Marx ile Engels, 1872 yaz ayları boyunca, Jenny Marx'ın sözleriyle, *"Hollanda'da toplanacak ... kongredeki büyük kavgaya"* hazırlandılar.² Uluslararası İşçiler Birliği'nin hemen bütün şubeleriyle yoğun bir yazışma trafiğine giren Marx ile Engels'in asıl dikkati, Almanya'daki Sosyal Demokrat İşçi Partisi'ne çevrilmişti. Almanya'dan gelecek delegelerin önemli bir kesimi, kongrede Bakunincilere karşı Marx'ın yanında yer alacaktı.

Son olarak, Lahey Kongresi'nin hazırlıkları sürerken, Avrupa gericiliğinin, onun engellenmesi için elinden geleni yaptığını da belirtelim. Ama başta Avusturya-Macaristan olmak üzere Uluslararası İşçiler Birliği karşıtı gerici ittifakın Hollanda hükümeti üzerinde uyguladığı yoğun diplomatik baskı bir sonuç vermeyecekti. Sonuçta, Lahey, kongre öncesinde ve sırasında Alman, Fransız, Belçika, Avusturya-Macaristan, Rus vb. polis ajanlarının akınına uğrayacak; buna, gerici burjuva basının yalan haber ve karalama kampanyası eklenecekti.

Lahey Kongresi, bütün bu çabalara karşın, Hollandalı emekçilerin sevgi gösterileri eşliğinde, önceden belirlenmiş

yerde ve zamanda toplandı.

KONGRE Uluslararası İşçiler Birliği'nin 2 Eylül 1872'de toplanan bu kongresinde, 15 ülkeden 96 kişiyi temsilen 65 delege katıldı. Bu, Lahey'de, bütün önceki kongrelerden daha fazla ülkenin temsil edildiği anlamına geliyordu. Temsilcilerin dağılımı şöyleydi: Fransa 17; Almanya 15; İngiltere 5; ABD 7; İsviçre 11; Belçika 17; Hollanda 4; İspanya 5; İrlanda ve Danimarka ikişer; Avusturya-Macaristan, Polonya, Avustralya ve Portekiz birer delege. Kongre'de Genel Konsey, Marx, Dupont, Serrallier, Wroblewski, Cournet ve Sexton'dan oluşan altı kişilik bir heyetle temsil edildi. Engels ise kongreye, Breslau Şubesi ile ABD'deki "6 Nolu Şube" adına katıldı. Blanquistlerin ilk kez delege düzeyinde katıldığı bu kongre, İtalyanlar tarafından boykot edilmişti.³

Lahey'e yalnız gelen Marx, ilk kez bir Uluslararası İşçiler Birliği kongresinde hazır bulunurken; kongreye katılmayan Bakunin'i Guillaume temsil ediyordu. Lahey Kongresi'nde çoğunluğu Genel Konsey yanlısı delegeler oluşturunuyordu.

Bakunincilerle ilk tartışma, ilk günkü komisyon seçiminde yaşandı. Genel Konsey delegelerini komisyonun dışında bırakmak isteyen Bakuninciler, her federasyondan bir delegenin seçilmesini önerdiler. Yapılan oylamada, Engels'in, hangi federasyona üye olduğuna bakılmaksızın yedi delege seçilmesi yönündeki önerisi çoğunluk tarafından kabul edildi. Temsilciler Komisyonu'na Karl Marx, G. Ranvier, L. Frankel, J. Roach, J. MacDonnel, S. Dereure ve H. Gerdhardt seçildi. Delegelerin temsil yetkilerinin dağılımı üzerine tartışmalar ise 4 Eylül gününe kadar sürdü.

GENEL KONSEY'İN YETKİLERİ Kongre'nin başlıca gündem maddesi olan örgütsel sorunlar, Becker, Frankel, Lafargue ve Cuno'nun, Uluslararası İşçiler Birliği'nin genel örgütsel ilkelerini ve Genel Konsey'in yetkisini tartışma önerisiyle gündeme geldi. Bakuninciler, daha önce Belçika Federasyo-

nu'nun hazırlamış olduğu ve Genel Konsey'in işlevini fiilen ortadan kaldıran taslağı gündeme getirdiler.

5 ve 6 Eylül günleri yapılan tartışmalarda Genel Konsey'in tam yetkili bir organ olmasını savunan Lafargue, oldukça etkili bir konuşma yaptı. Belçikalı delegeler adına konuşan Desire Brimee, Belçika Şubesi'nin bir kesiminin Genel Konsey'in tümüyle lağvedilmesinden, diğerlerinin ise yetkilerinin sınırlandırılmasından yana olduğunu; hiç kimsenin, onun otoritesini arttırmak istemediğini belirtti. Tartışmalarda Bakuninciler'in son sözünü Guillaume söyledi: Uluslararası İşçiler Birliği'nin bir başa gereksinimi yok. Genel Konsey gereksizdir.⁴

6 Eylül günü Genel Konsey adına bir konuşma yapan Marx, bu durumda, *"Uluslararası İşçiler Birliği'nin dağıtılmasının, onun bir posta kutusu haline getirilmesinden çok daha iyi olacağı"*nı söyledi. Genel Konsey'in şube ve federasyonların faaliyetlerini askıya alma yetkisi, polisin ve ajan provokatörlerin Uluslararası İşçiler Birliği'nin kimi şubelerine egemen olması tehlikesinin gündemde olduğu koşullarda zorunluydu (bu, özellikle Avusturya'da, Fransa'da ve Almanya'da gerçekleşebilirdi). Marx, Genel Konsey'in elinde askerler ve silahlar olmadığını, onun Uluslararası İşçiler Birliği'nin üyelerinin güveni üzerine kurulu moral bir güç olduğunu, Genel Konsey'e sınırsız baskıcı bir güç verilse bile, sözkonusu güven olmadığı sürece, onun tümüyle iktidarsız olacağını anlattı.

Kongre, 6 karşı oya karşın 36 delegenin oyuyla Genel Konsey'in yetkilerinin arttırılmasını karar altına aldı. Almanlar, Fransızlar (6'ya 1) ve Genel Konsey delegelerinin çoğunluğu Genel Konsey'in önerisini desteklemiş; İngiliz, Belçikalı, Hollandalı ve İspanyol delegeler ise karşı oy kullanmıştı. İsviçreli delegelerin 2'ye 2 bölündüğü bu oylamada, 15 delege de çekimser kalmıştı.

BAKUNİN'İN İHRAÇ EDİLMESİ

Kongrenin aldığı bir diğer

karar da Bakunin'in ve Guillaume'nin Uluslararası İşçiler Birliği'nden ihracı oldu. Bu konu, Marx'ın, 5 Eylül günü "*İttifak*"ın birlik içindeki gizli örgütsel faaliyetini sergileyen ve onun Uluslararası İşçiler Birliği'nden ihracını talep eden önergesiyle başladı. Kongre, Marx'ın suçlamalarını incelemek üzere beş kişilik bir komite seçti (3 Fransız, 1 Alman ve 1 Belçikalı) ve Genel Konsey'in yetkileri üzerine tartışmalara geçti.

Kongre, "*İttifak*"la ilgili Araştırma Komisyonu'nun raporunu görüşmeye geçmeden önce, Vaillant, Londra Konferansı tarafından alınan "*işçi partilerinin ve siyasi etkinliklerin gerekliliği*"ne ilişkin kararın gerekçeleri üzerine bir konuşma yaptı. Bu sorun, Fransız devriminin akibetinden dolayı özel bir önem kazanmıştı.

Guillaume'ın sözcüsü olduğu anarşist delegeler, işçi sınıfının siyasi iktidarı alma mücadelesine karşı itirazlarını yükselttiler. Guillaume, "*biz siyasi iktidarda cisimleşen devletin tümüyle ortadan kaldırılmasından yanayız*" derken, Longuet, onu "*eğer Fransız işçi sınıfı 4 Eylül 1870'te siyasi olarak örgütlü olsaydı Thiers iktidarı alamazdı*" diyerek yanıtladı. Karar, 24 kabul oyuyla onaylandı (4 delege karşı oy kullanmış, 9 delege ise çekimser kalmıştı).

Bu tartışmaların ardından, 7 Eylül günü, Araştırma Komisyonu'nun İttifak'a ilişkin raporu dağıtıldı. Komisyon –Belçikalı üyesinin karşı oyuyla- kesin olarak kanıtlanmamış da olsa, bir gizli "*İttifak*"ın varlığına kanaat getirdiğini; Bakunin'in Uluslararası İşçiler Birliği içinde gizli bir topluluk örgütlemeye kalkıştığının ise kesin olarak kanıtlandığını açıklıyordu.

Kongre, delegeler arasındaki çok sayıda tanığın ifadesine de başvuran Komisyon'un önerisi üzerine, Bakunin ile Guillaume'nin Uluslararası İşçiler Birliği'nden ihraç edilmesine ve belgelerin yayınlanmasına karar verecekti.⁵

GENEL KONSEY'İN TAŞINMASI

Engels, Kongre'nin 6 Eylül

günkü oturumda, Genel Konsey adına bir önerge sundu. Bu karar önergesinde kongrede seçilecek yeni Genel Konsey'in 1872-73'de New York'a taşınması yer alıyordu.

Bu önerinin altında, Genel Konsey için gericiliğin giderek yükseldiği Avrupa'da çalışmanın zorlaştığı gerekçesinin yanı sıra, onun, Londra'da kalması durumunda, çoğunluğu Blanquist olan Fransız göçmenlerin ya da İngiliz reformistlerinin eline geçebileceği kaygısı yatıyordu.

J. Braunthal'in aktardığına göre, *Barry* adlı gazete, Engels önergeyi okuduğunda kongreyi kaplayan şaşkınlığı, haberinde şöyle betimlemişti: *"Bir anda ortalığı derin bir sessizlik kapladı. Bu bir 'darbe'ydi. Delegeler, sessizliği ilk kimin bozacağını anlamak için birbirine bakıyordu. Sonuçta, Valliant patladı. Valliant, Uluslararası İşçiler Birliği'nin o güne kadarki önderlik altında oldukça başarılı bir şekilde geliştiğini belirterek 'neden değişmesi gerekiyor?' sorusunu yöneltti. Dahası Genel Konsey, mücadele alanlarına; Almanya'ya ve Fransa'ya yakın olmalıydı. Her defasında Atlantik Okyanusu'nu aşmak onun etkisini zayıflatacaktı."* Kongre, 26 olumlu, 23 karşı ve 9 çekimser oyla, Genel Konsey'in yerinin değiştirilmesine karar verdi. Bunun ardından, Genel Konsey'in yerleşeceği yeni yerin neresi olacağı üzerine yapılan oylamada 31 delege New York, 14 delege Londra, birer delege de Brüksel ve Barcelona için oy verdi.⁶



"YOL"UN SONUNA DOĞRU Uluslararası İşçiler Birliği, gerçekte, 1869'dan beri bir parçalanma süreci içindeydi. Onun Latin İsviçresi ile İspanya ve İtalya'daki federasyonlarında Bakunin egemendi. Hollanda ve Belçika federasyonları anarşizme eğilim gösterirken, Fransız hareketi parçalanmıştı. Fransız Federasyonu'nu temsil eden Londra'

daki Paris Komünü sığınmacılarının büyük bölümü ise Blanquist idi.

Dolayısıyla, Genel Konsey'in Lahey Kongresi'nde elde ettiği başarı, gerçekte onun güçsüzlüğünü örtüyordu. Genel Konsey bu zaferi, kongreye katılan 16 üyesinin, Almanların ve Blanquist Fransızların oylarıyla elde etmiş; İngiliz delegeler ise ona karşı oy kullanmıştı. Marx ve yandaşlarının, İtalyanlar'ın kongreyi boykot etmemesi durumunda, büyük olasılıkla yenilgiye uğrayacağını söyleyebiliriz.

Kongre'de Marx'ı destekleyenler Almanlar, Almanca konuşan işviçreli ve Paris Komünü'nün Blanquist sığınmacılarıydı (Almanlar içinde de Eisenachlıları saymak gerek. Zira Uluslararası İşçiler Birliği'ne üye olmayan Lassalcılar, Marx karşıtlarına yakın duruyorlardı).

Bu kongrede Marx, o güne kadar Proudhonculara ve Anarşistlere karşı kendisine güçlü bir destek sunan İngiliz sendikacılarını tümüyle yitirmişti. 1871 sonbaharında, Londra Konferansı'nın ardından kurulan İngiliz Federasyonu, anarşistlere katılmamakla birlikte, Marx tarafından savunulan örgütlenmede merkezîyetçilik düşüncesine karşı çıkıyordu.

Uluslararası İşçiler Birliği'nin krizi, gerçekte, giderek genişleyen ve uluslararası düzeyde devrimci bir önderliğe gereksinim duyan bir işçi hareketinin varlığı ile onun saflarına akan küçük burjuvazi ve yükselmeye başlayan ulusal işçi aristokrasisi arasında giderek artan çelişkilerin ürünüydü. Tek tek ülkelerdeki reformist işçi önderlikleri, güçlendikleri ölçüde, Genel Konsey'in önderlik rolünü kendi "iç" işlerine müdahale olarak hissediyordu. Marx ise Uluslararası İşçiler Birliği'nde bütün ülkelerden işçilerin ortak partisini; Genel Konsey'de ise onun önderliğini görüyordu. Ancak onun her bir ulusal şubesi, kendisini, bağımsız bir parti olarak algılıyordu.

Proudhoncuları, Blanquistleri, Anarşistleri, sendikacıları ve Marksistleri bir araya getiren Uluslararası İşçiler Birliği, bizzat farklı sınıfların programlarını ifade eden bu çelişkili bileşiminden ötürü dağılmaya mahkumdu. Paris Komünü ve onun ardından ortaya çıkan yeni durum, yalnızca, çelişkileri arttırarak bu dağılmayı hızlandırmıştı.

Engels 1874 yılında Adolf Sorge'ye yazdığı mektubunda durumu şöyle betimler:

"1864'te hareketin teorik niteliği, ..henüz çok belirsiz bir nitelik taşıyordu. Alman komünizmi henüz, işçi partisi biçiminde ortaya çıkmamıştı, Proudhonculuk kendi özel saplantılarını sergileyemeyecek kadar güçsüzdü. Bakunin'in yeni saçmalığı, henüz kendi kafasında netleşmemişti; hatta İngiliz sendika başkanları bile, tüzük gerekçelerinde dile getirilen program temelinde harekete dahil olabileceklerini sanıyorlardı. İlk büyük başarı, tüm bölüntülerin bu doğal birliğini bozacaktı. ... Komün'den ötürü Enternasyonal, Avrupa'da manevi bir güç durumuna gelince, uyuşmazlık hemen başladı. Her eğilim, başarıyı kendi çıkarına sömürmek istiyordu. Sonunda kaçınılmaz olan dağılma geldi çattı."

Öte yandan, Marx'ın o dönemde Engels'e yazdığı mektupların çoğunda, Uluslararası İşçiler Birliği'ndeki çalışmanın ne denli yorucu olduğunu vurgulaması, onun Lahey Kongresi'nden önce Genel Konsey'den ayrılmayı düşündüğünün işareti olarak değerlendirilebilir. Gerçekten de Uluslararası İşçiler Birliği içindeki çalışma, onun, başyapıtı *Kapital*'i tamamlamasını engelliyor; enerjisinin büyük bölümünü alıyordu. Ancak Marx, Uluslararası İşçiler Birliği'ni bilimsel sosyalizm yoluna sokma umudu taşıdığı sürece, onun içindeki çalışmasına hiç ara vermedi.

Blanquistler ile Anarşistleri birbirinden ayıran şey ise onların Genel Konsey karşısındaki tutumları olmuştu: Blanquistler,

Anarşistlerin güçsüzleştirmeye çalıştığı Genel Konsey'i, gelecekteki -elbette Blanquist bir- devrimci enternasyonalin merkez organı olarak görüyor ve onun gücünü arttırmaya çalışıyorlardı.

Marx'a ve Engels'e göre, Genel Konsey'i Londra'dan uzaklaştırmak; bu yolla, onu Londra'ya sığınmacı olarak gelen "*Paris Komünü'nün Blanquist kahramanları*"nın -belki de ardından Anarşistlerin- ya da sendikacıların eline düşmekten kurtarmak gerekiyordu. New York, bu anlamda, uygun bir seçim olarak görünüyordu. Öte yandan Marx ve Engels, ABD'de yaşanan hızlı sanayileşmeye bağlı olarak, bu ülkedeki işçi hareketinde bir yükselişin gerçekleşeceğine inanıyordu. Böylesi bir yükseliş Uluslararası İşçiler Birliği'nin yeniden canlanmasını sağlayabilirdi.

Uluslararası İşçiler Birliği'ndeki çözülme sürdü. Blanquistler, Genel Konsey'in New York'a taşınması kararı alındıktan hemen sonra, gösterişli biçimde, Lahey Kongresi'ni terkettiler. Ardından da, Uluslararası İşçiler Birliği'nden ayrılmalarını şöyle formüle ettiler: Uluslararası İşçiler Birliği, kendisinden talep edilen görevi yerine getirmekten kaçındı; devrimden kaçtı ve Atlantik okyanusunun ötesine sıvıştı!⁷

Lahey Kongresi, aralarında Marx ve Engels'in de bulunduğu yedi kişilik bir komisyon seçmiş ve onu belgelerin yayınlanmasıyla görevlendirmişti. Lahey Kongresi'nin belgeleri Kasım 1872'de Londra'da, Fransızca olarak yayınlanacaktı.

Bu arada, yeni Genel Konsey 20 Ekim 1872 günü ilk açık toplantısını düzenlemiş ve "*Uluslararası İşçiler Birliği'nin bütün üyelerine*" başlıklı bir çağrı kaleme almıştı. Bu çağrıda, bütünsel eylemin işçi hareketinin başarısı için taşıdığı öneme ve Lahey Kongresi'nin kararlarının içerdiği anlama vurgu yapıyordu. Kongre sonrasında, Marx ve Engels ile yandaşları, Uluslararası İşçiler Birliği'nin çeşitli ülkelerdeki şubelerinin yayın organlarında, kongreye ilişkin çok

sayıda makale yayınladılar. 1872 sonu – 1873 başında, Uluslararası İşçiler Birliği şubelerinin çoğunluğu Lahey Kongresi kararlarını tümüyle onayladıklarını açıklamıştı.

Uluslararası İşçiler Birliği'nin Belçika Federasyonu, 25-26 Aralık 1872 günlerinde düzenlediği bir kongrede Bakuninci çoğunluğun oylarıyla, Lahey Kongresi kararlarını reddetti. İspanyol Federasyonu'nun bir kesimi de 25 Aralık günü Cordoba'da topladığı kongrede benzeri bir karar aldı. Onları, 26 Ocak 1873 günü Londra'da düzenledikleri kongrede, Lahey kararlarını reddeden *İngiltere Federasyonu* izledi.

Marx ve Engels, bu durumdan, ideolojik mücadeleyle yetinmemek ve sonuç alıcı örgütsel önlemlere başvurmak gerektiği sonucunu çıkartıyordu. Ama onlar, Genel Konsey'in, 5 Ocak 1873 günkü toplantısında *Adalet Federasyonu*'nu bir sonraki kongreye kadar Uluslararası İşçiler Birliği'nden uzaklaştırmasını eleştirdiler. Bu eleştiri, içeriğe değil ama biçime iliskindi. Marx'a göre Bakuninciler, Lahey Kongresi kararlarını onaylamayarak birlikten fiilen ayrılmıştı, Genel Konsey de, durumu böyle ele almalıydı. Genel Konsey, Marx ve Engels'in önerisiyle, 26 Ocak 1873'te yeni bir karar aldı. Buna göre, *"kongre kararlarını kabul etmeyi reddeden ya da tüzüksel ya da işleyiş kurallarında belirtilen yükümlülüklerini bile- rek yerine getirmeyen kişi ve topluluklar, kendilerini Uluslararası İşçiler Birliği'nin dışına çıkarmış, onun üyeliğinden feragat etmiş"* oluyorlardı.⁸

Genel Konsey, aynı yılın Mayıs ayında daha somut bir karar aldı ve Brüksel'deki İşçi Kongresi'ne, Cordoba'daki kongreye ve reformistlerin Londra'daki kongresine katılan ya da bu kongrelerin kararlarını kabul eden bütün ulusal ve yerel federasyonların, seksiyonların ve bireylerin *"kendilerini Uluslararası İşçiler Birliği'nin dışına çıkarmış ve onun üyeliğinden feragat etmiş"* sayılacağını ilan etti.

DİPNOTLAR:

¹ N. J. Kolpinsky, *Geschichte der Entlarvung der bakunistischen Geheimallianz durch K. Marx und F. Engels*, "Aus der Geschichte des Marxismus und der internationalen Arbeiterbewegung"un içinde, Moskau 1964, s. 208-232, Rusça'dan akt. A.Bach, L. I. Golman, B. E. Kunina, age. Bd. 2, s. 182

² Jenny Marx'ın Ludwig ve Gertrud Kugelman'a 27 Haziran 1872 tarihli mektubu

³ A.Bach, L. I. Golman, B. E. Kunina, age. Bd. 2, s. 198

⁴ A.Bach, L. I. Golman, B. E. Kunina, age. Bd. 2, s. 202 - 204

⁵ A.Bach, L. I. Golman, B. E. Kunina, age. Bd. 2, s.213

⁶ Lahey Kongresi kararları için bkz. Karl Marx/Friedrich Engels - Werke. (Karl) Dietz Verlag, Berlin/DDR, Band 18, 5. Auflage 1973, s. 149-158

⁷ A.Bach, L. I. Golman, B. E. Kunina, age., Bd. 2, s. 214

⁸ Engels'in, *Uluslararası İşçiler Birliği'nin Bütün Üyelerine*" başlıklı talimatı, akt. A.Bach, L. I. Golman, B. E. Kunina, age., Bd. 2, s. 225 - 226



Uluslararası İşçiler Birliği'nin Son Yılları

Genel Konsey, Lahey Kongresi sonrasında, hemen tümü işçilerden oluşan 12 kişilik yeni bir konsey seçti. Yeni Genel Konsey, başta sendikalar olmak üzere işçi hareketi içinde oldukça deneyimliydi. Onun üyelerinden, sigara fabrikasında işçi olan Friedrich Bolte, Ferdinand Bertrand ve Carl Ferdinand Laurel; konfeksiyon işçisi Conrad Carl ve ayakkabı işçisi Simon Dereure sendikal ve siyasi hareketin aktif katılımcılarıydılar.

Yeni Genel Konsey'de fiilen sekiz kişi çalışıyordu. Onun üyelerinden ikisi, bağlı oldukları New York Şubesi Lahey Kongresi kararları doğrultusunda birlikten çıkartıldığı için, neredeyse hiç görev yapamadılar; üç üyesi ise Konsey'in faaliyetlerine hemen hiç katılmadılar. Bu durumda bütün iş, geçimini müzik öğretmenliği yaparak sağlayan ve üç Avrupa dilini bilen Sorge'nin üzerine kaldı. Marx ile Engels'ten sürekli destek alan Sorge'nin okyanusun diğer yanındaki başlıca muhatapları arasında ise Liebknecht ile J. Ph. Becker vardı. Bu dört insan, Sorge'yi Avrupa'daki işçi hareketi hakkında düzenli olarak bilgilendiriyor ve doğru kararlar almasına yardımcı oluyordu.

Yeni Genel Konsey görevi üstlendiğinde Uluslararası İşçiler Birliği, Bakunincilerin yolaştığı bölünme nedeniyle oldukça güç kaybetmişti. Onun durumu, 1873 dünya ekonomik

kriziyle birlikte daha da ağırlaştı. İngiltere'nin pek etkilenmediği bu krizde işçiler arasında yoksulluk ve işsizlik hızla arttı. Bunun sonuçlarından biri, asıl olarak sendikal mücadeleler içinde kazanılmış üyelerin günlük geçim kaygılarının ön plana çıkması ve sağlam bir siyasi örgütlenmenin olmadığı koşullarda, işçi sınıfının siyasi görevlerinin arka plana itilmesi oldu.

Genel Konsey, Sorge'nin önerisiyle, 1873 yılında, daha önceki örgütsel yapısına dönerek farklı ülkeler için sekreterler belirleme yolunu seçti. Gerçekten de New York'taki Genel Konsey'in Avrupa'daki çok sayıda ülkeyle sistematik ilişki kuracak durumu yoktu. Bunu yapacak kişiler de Londra'da bulunan eski Genel Konsey üyeleriydi. Nitekim, Genel Konsey, İtalya için Engels'i, Fransa için Serrailier'i, Macaristan için Karoly Farkas'ı, Polonya için ise Wroblewski'yi temsilci olarak seçti. Yine Uluslararası İşçiler Birliği'nin üyelerinden Ferdinand Argaing Güney Fransa için, Walter Heddeghem Paris için yetkili kılındı. Marx, gayri resmi biçimde, Genel Konsey'in Rusya temsilcisi olurken, Engels fiilen İngiltere'deki temsilci olarak kaldı.¹ Genel Konsey ayrıca, Marx'a, önceki Genel Konsey'in her türlü varlığını bir araya getirme ve saklama konusunda tam yetki verdi. Böylece, önceki Genel Konsey'in 1868 yılı Aralık ayında Marx'ı Uluslararası İşçiler Birliği'nin arşivinden sorumlu kılan kararı onaylanmış oldu.

1870'lerin ortalarında, gerek ileri kapitalist ülkelerde gerekse henüz gelişmekte olanlarda sayısal olarak devasa gelişme gösteren işçi sınıfı içinde hızlı bir örgütlenme gözleniyor; Avrupa ve ABD'deki sendikalı işçi sayısı 2 milyonu aşıyordu. Yalnızca İngiltere'de 1.200.000 sendikalı işçi varken, bu sayı ABD'de ve İspanya'da ortalama 300.000'er, Almanya'da ise 50.000 idi.²

Bu dönemde sendikalı işçiler içinde gözlenen üç ana siyasi

eğilimi, reformizm, anarko sendikalizm ve sosyalizm olarak sıralayabiliriz. Bunlardan birincisi, sendikacılığın anavatanı İngiltere’de; ikincisi İspanya ve Belçika’da; üçüncüsü ise Almanya’da işçi hareketi içinde güçlüydü.

Bu dönemde Marx ve Engels, Paris Komünü’nden çıkardıkları derslerin de ışığında işçi sınıfı partisinin strateji ve taktik sorunları üzerinde yoğunlaşmıştı –ki bu alandaki başlıca alt başlığı, “parti ile sendikalar arasındaki ilişkiler” oluşturmuyordu. Onlar, sürekli olarak, geniş işçi kitlelerini Uluslararası İşçiler Birliği’ne kazanmak için, sendikalarla yakın ilişkiler kurmanın, sendikasız işçilerin sendikalaşmasının önemi vurguladılar. Marx ile Engels, sendikaları partinin yerine geçiren anarko sendikalist yaklaşımların içerdiği tehlikeler konusunda işçi sınıfını sürekli uyardı ve ihmal etmediler: Sendikalar ve sendikal örgütlenmeler, gerek ulusal gerekse uluslararası düzeyde proletarya partisinin önderliğinde inşa edilmeli ve faaliyet göstermeliydi.

Genel Konsey, Lahey Kongresi’nin sendikalara ilişkin önerilerini yaşama geçirmeye çalıştı. Bu amaçla, 26 Ocak 1873 günü aldığı kararla bütün sendikalara ve işçi derneklerine, güçlerini yalnızca ulusal değil uluslararası düzeyde de birleştirmeleri çağrısı yaptı. İşçi sınıfının sermayeye karşı mücadelesinde uluslararası dayanışmanın önemine vurgu yapılan bu çağrıya, “uluslararası sendikal birlik” için geliştirilmiş bir tüzük taslağı da eklenmişti. Bu taslak, birliğe katılmak isteyen sendikaların onayının ardından, Genel Konsey tarafından gerekli düzelteler yapıldıktan sonra Uluslararası İşçiler Birliği’nin bir sonraki kongresine sunulacaktı. ABD’den ve Fransa’dan kimi sendikaların olumlu yanıt verdiği çağrıya, İngiliz Sendikalar Kongresi’nden hiç bir tepki gelmedi.³

Onlar, “siyaset”in, yani Marksizmin sendikal mücadele alanına girmesine karşıydılar. Çünkü böylesi bir durumda

burjuva reformist politikalarını rahatlıkla uygulayamayacaklarını çok iyi biliyorlardı. Sonuçta, Uluslararası İşçiler Birliği'nin önderliğinde bir uluslararası sendikalar birliği kurulamadı. Uluslararası İşçiler Birliği'nin işçiler arasındaki dayanışma etkinlikleri yeni Genel Konsey tarafından da sürdürüldü. O, Cenevre'deki altın eritme işçilerinin, Lizbon'daki ve Chemnitz'deki işçilerin grevleriyle dayanışma kampanyaları düzenledi. Genel Konsey ayrıca, Lodi'de (İtalya) tutuklanan Uluslararası İşçi Birliği üyelerinin aileleri için bir maddi yardım kampanyası başlattı.



SON KONGRE (CENEVRE 1873) Genel Konsey, 1873 ilkbaharından başlayarak, Uluslararası İşçiler Birliği'nin Altıncı Kongresi'nin, Lahey kararlarına uygun olarak, Eylül 1873'te İsviçre'nin Cenevre kentinde toplanması için hazırlıklara başladı. Hazırlık sürecinde Marx ve Engels ile yakın ilişki içinde çalışan Genel Konsey, 1 Temmuz 1873 günü yaptığı toplantıda, Cenevre Kongresi'nin 8 Eylül 1873 günü toplanacağını açıkladı.

Kongrenin hazırlıklarına aktif olarak katılan Marx ve Engels'in amacı, bir yandan Uluslararası İşçiler Birliği içindeki devrimci kanadın birliğini sağlarken, aynı zamanda Anarşistler'le aralarındaki duvarı iyice yükseltmekti. Uluslararası İşçiler Birliği'nin Genel Konsey yanlısı bütün şubeleri, bu kongrede Anarşistler'e üstünlük sağlamak için seferber oldular. Marx ve Engels, 1873 Nisan - Temmuz ayları arasında, *"Uluslararası İşçiler Birliği'ne karşı bir komplo"* başlıklı dökümanı kaleme aldılar.⁴

Genel Konsey, tek bir üyesinin yol parasını bile karşılayacak durumda olmadığı için, kongreye ABD'den hiç kimse katılamayacaktı. Bu yüzden August Serrailier'e Genel Konsey'i temsil yetkisi verildi. Kongre'nin ön hazırlıklarını yapması

için, Uluslararası İşçiler Birliği'nin Cenevre'deki üyeleri J. Ph. Becker, Duval ve Perret görevlendirildi. Cenevre'deki örgütlenme grubuna, kongrede, Marx'ın Rusya'yı, Engels'in İtalya'yı, Farkas'ın ise Macaristan'ı temsil edeceği bildirildi. Kongreye, bunların dışında Alman sosyal demokrasisinin, Uluslararası İşçiler Birliği'nin Avusturya örgütünün ve İngiliz Federal Konseyi'nin katılacağı açıklandı. Cenevre Kongresi'ne, farklı ülkelerden Uluslararası İşçiler Birliği'ne üye örgütlerin sahip olduğu toplam 32 oyu 28 delege temsil ediyor; bunların da yalnızca ikisi Almanya ve Avusturya'dan geliyordu. Geri kalan 26 delege İsviçreli'ydi.

Genel Konsey, kongrenin gündemine şu konuları almıştı: Uluslararası İşçiler Birliği tüzüğü'nün gözden geçirilmesi, uluslararası bir sendikalar birliğinin örgütlenmesi, işçi sınıfının uluslararası birliğinin sağlanması, örgütlü işçilerin siyasi tavrı ve çalışma istatistikleri.

Tüzüğün gözden geçirilmesi konusunda, Lahey'de başlayan çalışmanın bitirilmesi ve Uluslararası İşçiler Birliği'nin tüzüğüne son halinin verilmesi gerekiyordu. Genel Konsey temsilcisi Serrailier, bu kongrede, tüzüğe, Uluslararası İşçiler Birliği'nin her şubesinin sahip olduğu üyelerin en az üçte ikisinin işçilerden oluşmasını içeren bir maddeyi sokmaya çalışacaktı.

Kongre'de Genel Konsey'in raporları okundu ve bunların tartışılmasına başlandı. Bakuninciler içinde özellikle Perret ve Dual, işçi sınıfının siyasi iktidarı alma mücadelesine ve bağımsız siyasi partilerin kurulmasına vurgu yapan tüzük maddesini (madde 7a) çıkarmaya çalıştılar. Perret ve Dual ayrıca, Genel Konsey'in Cenevre'ye taşınmasını önerdiler – ki bu, onun, bir anlamda, Bakunin'in ellerine teslim edilmesi anlamına gelecekti. Sert tartışmaların ardından, J. Ph. Becker önderliğindeki çoğunluk Lahey kararlarını yeniden onayladı ve Bakunincilerin bu girişimini boşa çıkardı.

Çoğunluk, tüzüğe ilişkin bütün temel pozisyonlarda Bakunincilere karşı elde edilen başarının ardından, bir noktada fire verdi. Bu, ilgili tüzük maddelerinin, "*Genel Konsey'in üç yılda bir kongre çağrısında bulunması*" biçiminde değiştirilmesi, Genel Konsey'in 1875 yılına kadar New York'ta kalması ve ABD Federal Konseyi'nin işlevini de üstlenmesi kararlarıydı. Bakunin yanlısı delegelerle sert tartışmaların yaşandığı kongrede, bir bütün olarak, Lahey'de belirlenmiş olan pozisyonlar korunurken, Uluslararası İşçiler Birliği'nin proletarya sosyalizmine olan bağlılığı bir kez daha ilan edildi.

Bir sonraki kongrenin 1875 yılı içinde Zürih'te toplanmasını karar altına alan bu kongre, gerçekte, Uluslararası İşçiler Birliği'nin tarih sahnesinden çekilmekte olduğunun da ilanıydı.



PHILADELPHIA KONFERANSI New York'taki Genel Konsey, artık, Avrupa ile düzenli haberleşme olanağını da yitirmiş ve –ABD Federal Konseyi olarak- bütün dikkatini bu ülkede birleşik bir sosyalist partinin inşası üzerinde yoğunlaştırmıştı. Bu arada, Amerikan işçi hareketi içindeki akımlar Genel Konsey'e de yansıyor. Onun üyelerinden bir kesimi Marksist pozisyonları savunurken, diğer bir kesimi Lassalcılığa kaymaya başlıyordu.

Bu eğilimler arasındaki sert tartışmalar, Uluslararası İşçiler Birliği'nin resmi organının "*İşçi Gazetesi*" ve "*1 Nolu New York Şubesi*" olarak bölünmesiyle sonuçlandı. F. Sorge, Engels'e yazdığı 9 Nisan 1873 tarihli mektupta, *İşçi Gazetesi*'nin Uluslararası İşçiler Birliği'nin etkinliklerini yayınlamaktan kaçındığını; örneğin, Paris Komünü'yle ilgili Genel Konsey dökümanlarını yayınlamayı reddettiğini belirtir. Genel Konsey içindeki tartışmalar, sonunda öylesi bir hal aldı ki, Sorge önce 1874 Ağustosunda başında genel sekreterlik

görevinden çekildi, ardından da –Eylül ayında- Genel Konsey’den ayrıldı. Engels, Sorge’nin ayrılmasıyla birlikte, “*Enternasyonal’in tümüyle sona erdiğini*” belirtir ve “*bunun iyi bir şey olduğunu*” söyler.⁴ Uluslararası İşçiler Birliği, artık gerçekten bitmişti.

Sorge’dan boşalan genel sekreterliğe 1874 Eylülü’nde Carl Speyer’i seçen Genel Konsey, bütün şubelere ve üyelere gönderdiği bir sirkülerle, Uluslararası İşçiler Birliği’nin Altıncı Kongre’de aldığı karar doğrultusunda 1875 yılında Zürih’te toplanması gereken kongreyi düzenleyecek durumda olmadığını; bunun yerine, 15 Temmuz 1876’da Philadelphia’ da bir konferans düzenleme kararı aldığını bildirdi.

Ancak, yalnızca ABD’li delegelerin katılımıyla gerçekleşen bu toplantıyı, gerçekte, Uluslararası İşçiler Birliği’nin konferansı olarak tanımlamak mümkün değil. Philadelphia Konferansı’na katılan delegeler arasında Friedrich Sorge ile Marx ve Engels’in yakın arkadaşı ve önde gelen proleter devrimcilerden Joseph Weydemeyer’in oğlu Otto Weydemeyer de vardı. Kısa süre önce ABD’ye göç etmiş olan Walster’in Alman sosyal demokratlarını temsil ettiği konferansa bir rapor sunan Speyer, Genel Konsey’in dağıtılması önerisinde bulundu. Bu öneri, Uluslararası İşçiler Birliği’nin işlevini tamamlamış olduğunun farkında olan delegeler tarafından, hemen hiç bir tartışma yaşanmadan kabul edildi.⁵

Bu, uzunca süredir fiilen bir “gölge”ye dönüşmüş olan Uluslararası İşçiler Birliği’nin resmi “ölüm ilanı”ydı.

BÖLÜM NOTLARI:

¹ A.Bach, L. I. Golman, B. E. Kunina, age. Bd. 2, s. 601

² A.Bach, L. I. Golman, B. E. Kunina, age. Bd. 2, s. 604

³ *International Herald*, 8. 3. 1873, akt. A.Bach, L. I. Golman, B. E. Kunina, age. Bd. 2, s. 605

⁴ Karl Marx/Friedrich Engels - Werke, (Karl) Dietz Verlag, Berlin/DDR, Band 18, 5. Auflage 1973, s. 327-471

⁵ Adolph Sorge'nin Engels'e yazdığı 14 Ağustos 1874 tarihli mektup ve F. Engels'in Sorge'ye yazdığı 12 (17) Eylül tarihli mektup.



Sonsöz yerine -abartılar ve gerçekler-



Uluslararası İşçiler Birliği, 1864'ten 1872 Lahey Kongresi' ne kadar topu topu sekiz yıllık ömrüne (sonraki dönemde bir "hayalet"ti), sınırlı üye sayısına ve maddi olanaksızlıklarına karşın, işçi hareketi üzerinde kalıcı bir iz bırakmış; farklı ülkelerden işçiler onu efsanevi bir güç olarak görmüş ve ona güvenmişti.

Egemen sınıflar da ona karşı tepkisiz kalmamış; bütün hükümetler onu ortadan kaldırma yönünde ciddi bir çaba harcamıştı. Fransa ve İspanya'da Uluslararası İşçiler Birliği karşıtı özel yasalar çıkartılmış; Avusturya-Macaristan imparatorluğunda ve Almanya'da "*devleti tehdit eden bir güç*" olarak yasadışı ilan edilmiş; Papa tarafından "*tanrının ve insanlığın düşmanı*" olarak lanetlenmişti. Bütün bunların nedeni, işçi hareketinin ve sosyalizmin, barındırdığı kaçınılmaz eksikliklere karşın, Uluslararası İşçiler Birliği ile birlikte, ilk kez gerçekten bütün ileri ülkelerde örgütlü bir dünya hareketi olarak tarih sahnesine çıkmış olmasıydı.

Bu yüzden, Uluslararası İşçiler Birliği'nin gücü, hem dönemin egemen sınıfları hem de onun üyeleri tarafından, her iki taraf için de "haklı" görülebilecek nedenlerle, oldukça abartılmaktaydı.

Dönemin egemen sınıflarından başlarsak, Uluslararası İşçiler Birliği'nin Fransa Şubesi'nin yöneticileri aleyhine 8 Haziran 1870 tarihinde açılan üçüncü davada, savcı, Uluslararası İşçiler Birliği'nin 811.513 üyesi olduğunu; bunların 433.785'inin Fransa'da, 45.000'inin İsviçre'de, 150.000'inin Almanya'da, 100.000'inin Avusturya-Macaristan'da, 80.000'inin İngiltere' de, 2.728'inin ise İspanya'da bulunduğunu iddia ediyordu. Uluslararası İşçiler Birliği'nin programının "*yalnızca devrim yoluyla ve demokratik - sosyal bir cumhuriyet çerçevesinde gerçekleştirilebileceğini*" belirten savcı, bu yolla, Uluslararası İşçiler Birliği'nin nasıl bir "*toplumsal tehlike*" haline geldiğini göstermeye çabalıyordu.¹

Bu davadan bir ay sonra, 4 Temmuz 1870 günü, Avusturya sosyal demokrasi hareketinin bir grup üyesi, vatana ihanet suçundan mahkemeye çıkarıldı. Savcı, "*Enternasyonal'in, kuruluşundan başlayarak, bütün uygar dünyada, varolan hükümetlerin yanında ikinci bir iktidar oluşturduğu*"ndan söz ediyor; Viyana polisi, birkaç hafta sonra İşçileri Bakanlığına gönderdiği bir yazıda, Uluslararası İşçiler Birliği'nin "*Avrupa ve Kuzey Amerika'da 1 milyondan fazla insanı devrim amacıyla örgütlemiş*" olduğunu anlatıyordu.

Fransız ve Avusturya-Macaristan egemenlerinin kampanyasına katılmakta gecikmeyen İngiliz burjuvazisi, *The Times* gazetesinin 5 Haziran 1871 tarihli sayısında, Uluslararası İşçiler Birliği'nin üye sayısını 2.500.000 (yazıyla, iki milyon beşyüz bin) olarak düzeltti! Bu kampanyaya, yazdığı *Mavi Kitap*'la Oscar Testut ile Alman general Friedrich von Bernhardt de katıldı. "*Uluslararası İşçiler Birliği'nin belgelerinden yararlandığını*" iddia eden Testut, kitabında, onun 5 milyon dolayında üyesi olduğunu yazıyor; Bernhardt ise Uluslararası İşçiler Birliği'nin Londra'da 5 milyon Pound'un (o dönemin 100 milyon altın Alman markı) üzerinde nakit parası olduğunu iddia ediyordu.

Bu tür abartılı bilgiler, Uluslararası İşçiler Birliği'nin üyeleri ve dostları tarafından da yayılıyordu. 1869 Eylülünde toplanan Basel Kongresi'nde, Genel Konseyin İngiliz üyesi Robert Applegarth, İngiltere'deki 230 şubede örgütlü 95 bin üyeye ve 1700 Pound'luk bir fona sahip olduklarını açıklamış; Alman İsviçresi'nden J.P. Becker, 30.000'in, Belçika'dan Cesar Paepe 64.000'in üzerinde üyenin varlığından söz etmişti. Yine, Uluslararası İşçiler Birliği'nin Belçika Şubesi'nin yayın organı *L'Internationale*, 27 Mart 1870 tarihli sayısında, "*Enternasyonal'in Avrupa ve Kuzey Amerika'da birkaç milyon işçiyi çatısı altında topladığını*" ilan ediyordu.²

Oysa Genel Konsey, ilk toplantılarından birinde, bireysel üyelerin yıllık ödentisini 1 Şilin, örgütleri dolayısıyla üye

olanların ödentisini ise 3 Pence olarak belirlemiş, ancak bu miktar, sendikalara çok yüksek geldiği için, 9 Eylül 1866 tarihli toplantıda yarım Penny'ye indirilmişti. Sendikalara bu da fazla gelince, Genel Konsey, şubelerden yıllık ödenti almayla yetinmek zorunda kalacaktı. Genel Konsey toplantı tutanakları da Uluslararası İşçiler Birliği'nin mali durumunu yansıtan örnekler içerir: "Genel sekreter, Almanya'da ve Londra'da grev yapan terzilerle dayanışma eylemleri düzenlenmesi amacıyla yazdığı çağrışı göndermek için pul alamıyor" (27 Mart 1866) ya da "Genel sekreter, bir kasa defteri alamıyor" (2 Şubat 1869).

Uluslararası İşçiler Birliği'nin üye sayısına gelince; bireysel üyeliklerin sayısı, 1870 yılı sonuna kadar, İngiltere'de 294'ü geçmemiş, Fransa ve İsviçre'de ise birkaç bini bulmuştu. Paris'teki Merkez Komite, 1870 yılında, Fransa'da 36 yerel komitenin bulunduğunu rapor ediyordu.³

Uluslararası İşçiler Birliği'nin Almanya'daki üyelerine ilişkin bir rakam vermek oldukça zor. Ancak, Marx'ın, Engels'e yazdığı 5 Ağustos 1865 tarihli mektupta, "*Uluslararası Birlik için 6 kişilik bir yerel grup bile kurmayı beceremedi*" diyerek Liebknecht'ten şikayet ettiğini biliyoruz. Bu arada, August Bebel'in, Uluslararası İşçiler Birliği'ne ancak 1867'de üye olduğunu da unutmamak gerek.

Uluslararası İşçiler Birliği'nin Almanya'daki örgütlenmesinde başlıca rolü, 1848 devrimi sırasında birlik kumandanı olarak çarpışmış bir devrimci olan J. Ph. Becker (1809-1886) oynamıştı. Cenevre'de, Almanya ve İsviçre'ye yönelik *Der Vorbote* (Öncü / Müjdecı) adlı aylık bir yayın çıkarmaya başlayan Becker, 1 Ocak 1866 tarihli ilk sayıda, okurlarına, en az üç kişiden oluşan yerel Uluslararası İşçiler Birliği grupları kurma çağrısı yapmış; Almanya'nın ve İsviçre'nin birçok kentinde kurulan bu yerel gruplar, onun yönetiminde birleşmişti. Uluslararası İşçiler Birliği'nin, 1871 sonuna kadar

bir araya gelmiş olan ve yarıya yakını Almanya'da bulunan 58 yerel gruptan ibaret Almanya şubesinin üye sayısı 385 idi. Franz Mehring, Uluslararası İşçiler Birliği'ne üye Alman işçilerinin sayısının her zaman sınırlı olduğunu; hiçbir zaman bini geçmediğini yazar.⁴

Basel Kongresi tutanaklarına göre, 1866 Mayıs'ında Uluslararası İşçiler Birliği'ne katılan Napoli'deki *İtalyan İşçi Birliği*'nin 1869 yılındaki üye sayısı yaklaşık 600 idi. Bu sayı, Paris Komünü'nün etkisiyle yükselmiş; 1871 yılında, bütün İtalya'da yüz dolayında enternasyonalist devrimci grupta örgütlü 2000 kişiye ulaşmıştı.

Uluslararası İşçiler Birliği, 1868 devriminden hemen sonra "İspanyol İşçilerine" başlıklı bir çağrı yapmış ve onları, *Cumhuriyetçi Parti* içinde çalışmaktan vazgeçerek bağımsız işçi örgütleri kurmaya davet etmişti. Asıl olarak anarşist önderlikler altındaki İspanyol işçileri, 1869 yılı Mart ayında, Barselona ve Madrid'de Uluslararası İşçiler Birliği'nin şubelerini kurdular. 1869 Basel Kongresi kayıtlarına göre, Uluslararası İşçiler Birliği'nin İspanya'da, 195 şubede örgütlü 20 bin dolayında üyesi bulunuyordu (üyelerin 7.081'i, Barselona'daki 38 şubede örgütlüydü).

ABD'ye gelince... Morris Hillquit'e göre, Uluslararası İşçiler Birliği'nin, 1871 yılında, bu ülkede bulunan toplam 30 şubesinde 5 bin dolayında üyesi vardı.⁵ Ancak Uluslararası İşçiler Birliği'nin ABD federasyonu, 1872 yılında, "*işçi ve aydın üyeleri*" arasında bir bölünme yaşadı. Bu yüzden, onun Temmuz 1872'deki kongresine, toplam 950 üyeyi temsil eden 22 şube katıldı –ki bu şubelerin 12'si Alman, 4'ü Fransız, 3'ü Amerikalı, birer tanesi de İrlandalı, İtalyan ve İskandinavlı idi.⁶

İNGİLTERE Ancak Uluslararası İşçiler Birliği'nin gücü, onun bireysel üyelerinin yanı sıra, hatta onlardan çok daha ağırlıklı olarak, ona sendikal ya da siyasi örgütleri dola-

yımıyla katılmış kollektif üyelerden oluşmaktaydı. Genel Konsey, bu yüzden İngiliz sendikalarının Uluslararası İşçiler Birliği'ne üyeliğine; en azından onların sempatilerini kazanmaya her zaman büyük önem vermişti. Bu anlamda, örneğin, İngiliz sendikalarının 1866 yılında Sheffield'da toplanan kongresinde, *"Enternasyonal'in bütün ülkelerden işçileri ortak kardeşlik bağıyla bir araya getirme çabasını benimseyen"* ve *"kongrede temsil edilen sendikaları Enternasyonal'e katılmaya çağıran"* bir kararı oybirliğiyle alması, son derece önemliydi. Robert Applegarth, Basel Kongresi'ne (1869) sunduğu raporda, Uluslararası İşçiler Birliği'nin İngiltere'deki üye sayısını 95 bin olarak verirken, Uluslararası İşçiler Birliği'ne üye sendikaların sayısı, 28 bin üyeli Makinistler Sendikası ile 28 bin üyeli toprak işçileri sendikası da dahil, 28'di.

İngiliz sendika önderlerine göre, Uluslararası İşçiler Birliği'nin başlıca görevi, onun kuruluş toplantısında da belirtildiği gibi, *"yabancı işçilerin grev kırıcı rolünü önleme ve grevci işçilerle dayanışma örgütü olma"* idi. Üyelerinin yarısı İngiliz sendika önderlerinden oluşan Genel Konsey'in, Paris Komünü'ne ve Marx ile yandaşları örgüte egemen olana kadar, bir anlamda İngiliz sendikal hareketinin uluslararası temsilciliği işlevi gördüğünü söylemek mümkün. Genel Konsey'in başkanlığını yapan George Odger, aynı zamanda *Londra Sendikalar Konseyi*'nin sekreteriydi; Genel Konsey'in sekreterleri ile mali sorumluları ise her zaman İngiliz sendikal hareketinin önde gelenleri arasından seçiliyordu. Bunun yanı sıra, onun her toplantısında, yabancı işçilerin ("grev kırıcılar") ülkeye girişini önleme ve grevdeki işçiler için uluslararası bağış kampanyaları düzenleme taleplerini içeren sendikal konular, ya Genel Konsey kararı olarak ya da Uluslararası İşçiler Birliği'ne davet edilmiş olan heyetler dolayısıyla gündeme getirilip görüşülüyordu.

Genel Konsey, bu yolla, yabancı işçiler dolayısıyla tehdit

altında olan çok sayıda greve müdahalede bulundu; Fransa'da, Almanya'da, Belçika'da ve Hollanda'daki şubeleri ve yayımladığı işçi bültenleri dolayısıyla, *"İngiliz işverenlerin hizmetindeki ajanlar"*a karşı İngiliz işçileriyle dayanışma çağrıları yaptı. Genel Konsey'in bu konuda diğer ülkelerdeki işçilerden talebi, kural olarak, *"İngiliz işverenlerinin iş teklifinin reddedilmesi"*ydi. Nitekim, Uluslararası İşçiler Birliği'nin Paris şube yönetimine karşı açılan davadaki başlıca suçlamalardan biri, İngiliz çinko ve demiryolu işçileriyle terzilerinin grevi sırasında, *"Fransız işçilerinin İngiltere'ye yolculuğunu engellemek"*ti. Daha önce değindiğimiz gibi, bu dayanışma eylemleri, binlerce işçi ailesi içinde Uluslararası İşçiler Birliği'ne belirli bir saygınlık kazandırmıştı. İngiltere'deki grevci işçilerin çoğu, grev toplantılarında ve gazetelerde, kendilerini Fransa'da, Hollanda'da ve Belçika'da eylemli olarak destekleyen bir kardeşlik örgütünün varlığını ilk kez bu süreçte görmüş; kendilerini onun üyesi olarak hissetmişti.

Bu sendikal dayanışma eylemleri, kuşkusuz, Uluslararası İşçiler Birliği'ne büyük yarar sağlamış ve Marx ile Engels'e düşüncelerini geniş kitlelere ulaştırma olanağı sunmuştu. Ama bütün bu eylemlerin en önemli katkısı, işçi sınıfının öncü kesimlerine, çalışma ve yaşam koşullarının iyileştirilmesine ilişkin taleplerle ve onların ifadesi olan sendikal örgütlenmelerle sınırlı bir mücadelede kalıcı kazanımlar elde edilemeyeceğini göstermesiydi. Ücretli emek sömürsüne son vermek için, işlevi onun devamlılığını sağlamak olan sendikal örgütlenmelerin aşılması ve bağımsız işçi partilerinin inşa edilmesi gerekiyordu.

ALMANYA Uluslararası İşçiler Birliği döneminde, yalnızca Almanya ve Avusturya'da Kıtıllık çaapında bir tek sosyalist parti vardı: Almanya'da, Ferdinand Lassalle'ın 1863 yılında kurduğu Genel Alman İşçi Derneği ile Wilhelm Liebknecht

ve August Bebel'in Alman İşçi Dernekleri Birliği'nin 1869 Ağustosunda Eisenach'ta toplanan kongrede birleşmesiyle kurulan *Almanya Sosyal Demokrat İşçi Partisi*. Partiyi kuran örgütler, Uluslararası İşçiler Birliği'ne üye olmamakla birlikte, onunla dayanışma içindeydiler. Bebel Eisenach kongresinde yaptığı konuşmada şöyle der: *"Almanya'da bir sosyal demokrat parti öncelikle kendini inşa etmek zorundadır. Uluslararası bir örgütün yanında ulusal bir örgüt; bunlardan biri olmadıkça, diğeri gölgeden ibarettir."*⁷

Sanayinin –ve onunla birlikte işçi sınıfının- hızlı gelişimi ile Almanya'nın birliğinin sağlanması, sosyal demokratlara, Bismarck'ın polis rejimine karşın, işçi sınıfının önemli bir kesimi içinde örgütlenme olanağı sağladı. Marx ve Engels'in uluslararası işçi hareketi hakkında düzenli olarak bilgilendirdiği Liebknecht, Bebel, Hepner gibi sosyal demokrat önderler, Marksizmin etkisinin artmasında önemli rol oynadılar. Alman sosyal demokratlarının uluslararası hareket içindeki saygınlığı, 1871 sonrasında sürekli olarak arttı. Onlar, Marx'ın ve Engels'in yoğun desteğiyle, kısa süre sonra dünyadaki en güçlü işçi partilerinden birini yaratacaklardı.

AVUSTURYA Avusturya sosyal demokrat hareketi de Almanya'dakine benzer bir yol izledi. 1867 Aralık ayında kurulan Viyana İşçi Eğitim Derneği, kısa süre içinde kitlesel bir etki kazandı. Dernek, Avusturya hükümeti Uluslararası İşçiler Birliği'ni "devlet düşmanı" bir örgüt olarak tanımladığı için, ortak hedefleri paylaşmasına karşın, onunla açık örgütsel ilişki kuramadı. Ama, örgütün 14 yönetici üyesi aleyhine 1870 Temmuzunda açılan davada, savcı, Eisenach kongresini "yüzbin Avusturyalı adına" selamlamasından, kongredeki konuşmalardan ve gazete yazılarından yola çıkarak, *Viyana İşçi Eğitim Derneği*'nin Eisenach –dolayısıyla da Uluslararası İşçiler Birliği- programını yaşama geçirmeye çalıştığını iddia etti. Sonuçta, bu 14 kişi, anayasaya aykırı

davranmaktan, altı yıl hapse mahkum edildi.

1872 Yazında, Avusturya-Macaristan monarşisiyle Alman devleti arasında Uluslararası İşçiler Birliği'ne karşı düzenlenen konferansa sunulan bir raporda, "*Viyana'da Enternasyonal –daha doğrusu sosyal demokrat parti- saflarında, eyleme hazır 20 bin, henüz örgüt disiplini altına girmemiş 150 bin dolayında işçi*" olduğundan söz ediliyordu.⁸

Uluslararası İşçiler Birliği'nin, bireysel üyelerinin sınırlı sayısı ile işçiler üzerindeki yaygın etkisi arasındaki uçurum, özellikle Fransa'da oldukça çarpıcıydı. Onun Fransa Şubesi, birkaç yüz kişilik gruplardan oluşuyordu. Ancak bu şubenin işçi örgütleri ve siyasi dernekler üzerindeki etkisi, Uluslararası İşçiler Birliği'ni, aynı Belçika ve İtalya'da olduğu gibi, bir kitle hareketi durumuna getirmişti.

AMERİKA BİRLEŞİK DEVLETLERİ Benzer bir durum ABD'de de söz konusuydu. Uluslararası İşçiler Birliği, bu ülkede, kısa süre içinde –aralarında kölelik karşıtı hareketin önderlerinden Wendel Philips'in de yer aldığı- birkaç bin üye edinmişti. Öte yandan, onun, 1866 yılında Baltimor'da düzenlenen bir kongrede kurulan ve 80'den fazla sendikayı temsil eden *Ulusal Emek Birliği* üzerindeki etkisi, bu sayıyla karşılaştırılamayacak denli fazlaydı.

Amerikan Ulusal İşçi Birliği'nin 1870 yılı Ağustos ayında toplanan kongresi, "*Enternasyonal'in ilkelerini benimsemişliğini*" ve "*kısa süre içinde ona katılacağını*" açıklamış ama bu üyelik, 1871-72 yıllarındaki kitlesel grevlerin yenilgiye uğraması sonucunda gerçekleşmemişti. Bu durum Amerikan işçi sınıfının Uluslararası İşçiler Birliği'ne olan ilgisini ortadan kaldırmadı. Dahası, Uluslararası İşçiler Birliği, 15 Aralık 1871 günü *ABD Temsilciler Meclisi*'nde, işçi sınıfının durumunu araştırma amacıyla bir komisyon kurulmasına ilişkin tartışmalarda da söz konusu edildi.

Tartışmalarda, ileride genel savcı olacak olan, Cumhuriyetçi

üyelerden R. Hoar, *"Uluslararası İşçiler Birliği'nin, bütün Avrupa'ya yayılmış, sesini her yerde duyuran ve etkisi bütün çevreleri kapsayan bir örgüt"* olduğunu vurguladıktan sonra, *"dünyadaki ulusları yakınlaştırdığı ve insanlar arasında çalışma üzerine kurulu bir yakınlığı/akrabalığı kabul ettiği için Avrupalı ve Amerikalı işçiler arasında etki uyandıran bir örgüt olarak Enternasyonal'in, ABD Kongresi'ni .. ona karşı önlemler almaya ... ittiğini"* belirtti. Hoar, konuşmasında, Uluslararası İşçiler Birliği'nin, *"sıcak savaş günlerinde, -Kuzey eyaletlerini müdahaleyle tehdit eden- İngiltere ve Fransa'daki egemen sınıfları Lancashire işçilerinin öfkesiyle önlediğini"* anımsatmayı ve Uluslararası İşçiler Birliği'nin 1871 Londra konferansı ile 1866 Cenevre Kongresi sonuç bildirgelerini okumayı da ihmal etmemiştir.⁹

Özetle, Uluslararası İşçiler Birliği'nin izleyicileri, Genel Konsey'in milyonlarca işçiye önderlik ettiğini iddia edip durdular. Oysa Uluslararası İşçiler Birliği, örgütlü kitlelere önderlik etmiyor; eyleme çıkmış olan işçiler arasında dayanışma örgütlemeye çalışıyordu. Hemen her işçi eylemini ve devrimci ulusal kurtuluş hareketini olabildiğince destekleyen Uluslararası İşçiler Birliği'nin kitlesellik adına sahip olduğu tek şey, bu dayanışma eylemleri sayesinde emekçiler ve ilerici aydınlar üzerinde oluşturduğu etkiydi.



Çalışmamızın girişinde, her örgütlenmenin belirli tarihsel – toplumsal koşullara denk düştüğüne ve o koşullar çerçevesinde belirlenmiş gereksinimlere yanıt vermek durumunda olduğuna değinmiştik.

Uluslararası İşçiler Birliği de, 19. Yüzyılın Avrupası'nda ortaya çıkan gelişmelerin ürünüydü. Söz konusu döneme damgasını vuran başlıca özellik, artık dünyanın fabrikası haline gelmiş olan İngiltere'nin rakipleri üzerindeki üstünlüğü

ile para ve meta sermayenin yanı sıra işgücünün de "ulusal" sınırların ötesinde dolaşıma girmesiydi. İşgücünün -Avrupa'dan ABD'ye yönelen göçmen akımını bir yana bırakırsak- özellikle İngiltere, Fransa, Hollanda, Belçika ve Almanya gibi ülkeler arasındaki dolaşımı, çok büyük kitleleri temsil etmese de, bu ülkelerden herhangi birindeki ücretlerin düşürülmesinde ve işçi direnişlerinin kırılmasında önemli rol oynuyordu. Bu durum, İngiltere'de, Çartist hareketin yenilgiye uğramasının ardından hızla yükselen sendikaları, sermaye karşısında kazanımlar elde etmek ve bunları korumak için başka ülkelerdeki işçi örgütleriyle ilişkiler kurmaya zorladı. Benzeri durum, farklı biçimlerde ve yoğunluklarda olmakla birlikte, diğer kapitalist ülkelerdeki işçi örgütleri için de geçerliydi.

Marx ve Engels, Proudhon'la ve Bakunin'le mücadele içinde geçen ilk yıllar boyunca, İngiliz sendikacılarının desteğini arkasına almıştı. Sendikacıların küçük burjuvaziye karşı verdiği bu destek, işçi sınıfının devrimci siyasi eyleminin söz konusu olduğu her noktada kesintiye uğrayacak; siyasi iktidarın devrim yoluyla ele geçirilmesini ve burjuva devlet aygıtının ortadan kaldırılmasını gündeme getiren Paris Komünü sonrasında ise düşmanlığa dönüşecekti.

Ancak Uluslararası İşçiler Birliği'nin dağılmasını Marksizm ile Anarşizm arasındaki çatışmayla açıklamak, onun arka planında yatan asıl nedenleri gözardı edeceği için, doğru olmayacaktır. Uluslararası İşçiler Birliği içinde yaşanan bütün hesaplaşmalar, işçi sınıfının öncüsü içindeki derin kafa karışıklığının ifadeleriydi -ki hemen bütün tartışmaların ideolojik özellik sergilemesi bunu gösteriyor. Bu "kafa karışıklığı"nın ardında da bizzat işçi sınıfının içinde bulunduğu maddi koşullar yatıyordu. Kent ve kır küçük burjuvazisi kitleler halinde proleterleşiyordu, ama maddi yaşam koşullarındaki köklü değişimin düşünsel ve örgütsel düzeye yansımaları için daha fazla deneyime, dolayısıyla zamana

gereksinim vardı. Bakunin, Uluslararası İşçiler Birliği içinde, mülksüzleşen orta sınıfların "sol" kanadını temsil ediyordu ve işçi sınıfını temsil eden akımlarla çatışması kaçınılmazdı.

Öte yandan, modern işçi sınıfının Uluslararası İşçiler Birliği içindeki öncüleri olan sendikacılar ile Marx ve Engels (ve izleyicileri) arasındaki çatışma da salt düşünsel ya da kişisel değildi. Sendikacılık ile Marksizm arasındaki mücadelenin ardında, bu iki akımın, işçi sınıfının farklı kesimlerinin çıkarlarını temsil ediyor olması yatıyordu. İşçi sınıfının -henüz palazlanmakta olan- ayrıcalıklı (aristokrat) azınlığının ideolojisi ve siyaseti olarak biçimlenen sendikacılık, kapitalizmin ortadan kaldırılmasını değil, bu sistemin emekçiler için daha uygun çalışma ve yaşam koşulları sağlayacak biçimde devamını savunuyordu. Dolayısıyla, sınıf çatışmasından değil uyum ve işbirliğinden (yani işçilerin sermayeye tabiyetinden); toplumsal bir devrimden değil, işçilerin günlük gereksinimlerini karşılayacak reformlardan yanaydı. Marksizm ise, işçi sınıfının ve insanlığın tarihsel çıkarlarını esas alan; ücretli emek sömürsünün ve özel mülkiyetin ortadan kaldırılmasını savunan uluslararası devrimci bir programa sahipti.

Kapitalizmin doğası gereği "ulus devlet"e olan bağımlılığının kaçınılmaz sonucu olarak, sendikacılık da, her durumda "ulusalcı" olmak zorunda iken, Marksizm, üretim araçları üzerindeki özel mülkiyete ve onun -ulus devlet de dahil- bütün hukuksal ifadelerine karşı olduğu için doğası gereği enternasyonalistti. Dolayısıyla, aynı sınıf (modern işçi sınıfı) üzerinde yükselseler de, böylesi karşıt programların aynı çatı altında uzun süre birlikte yaşaması olası değildi.

Dönemin radikal burjuvalarını ve yıkıma uğrayan orta sınıfların "sol" temsilcilerini modern sanayi proletaryasıyla bir araya getirmiş olan bir uluslararası birliğin, bu kesimlerden birinin kaçınılmaz biçimde dahil olacağı -savaş, devrim

vb.- ilk büyük tolumsal altüst oluştta parçalanmasından daha doğal bir şey olamazdı.

Uluslararası İşçiler Birliği'ni çöküşe sürükleyen de Prusya-Fransa savaşı ve Paris Komünü oldu. (İşçi aristokrasisiyle bürokrasilerinin güçlendiği ve proletarya ile yanyana varolduğu "ikinci" ve "üçüncü" enternasyonaller de benzer biçimde, savaşlar, devrimler ve karşı devrimler sırasında çökecekti)

Marx ve Engels, bu iki tarihsel gelişmeden gerekli sonuçları çıkartıp bilimsel sosyalist dünya görüşünü geliştirip zenginleştirirken, Uluslararası İşçiler Birliği içindeki siyasi rakiplerinin tutuculuğu da o denli netleşti. Sonuçta, Birlik'in en sağlıklı unsurlarını -ki bunların sayısı son derece sınırlıydı- kazanan Marx ve Engels, ona Marksist bir program kazandırmayı başardı. Ama hem Marksizm siyasi bir akım olarak daha yolun başındaydı hem de Uluslararası İşçiler Birliği'nin -göründüğünün tersine son derece cılız olan- bünyesi onun "beynine" yapılan bu Marksist "doku nakli"ne uyum sağlayacak durumda değildi.

Marksizmin -parti, devrim ve işçi devleti gibi- birçok alanda bugün sahip olduğu programatik bütünselliğini sağlaması için, Marksistlerin, savaşlar, devrimler ve karşı devrimlerle damgalanacak olan iki büyük uluslararası örgütlenme deneyiminden daha geçmesi gerekecekti.

Anarşizme, sendikacılığa, Stalinizme, Pabloculuğa vb. karşı uzun bir mücadele içinde, Kautsky, Plehanov, Mehring, Liebknecht, Lenin, Luxemburg, Troçki, Gramsci, Cannon gibi yüzlerce Marksistin katkısıyla kendisini sürekli yenileyen ve geliştiren Marksizmin sınırsız, sınıfsız ve sömürsüz bir dünyanın kurulmasını hedefleyen siyasi programı, bugün Sosyalist Devrimin Dünya Partisi'nde (IV. Enternasyonal) temsil ediliyor.



DİPNOTLAR:

¹ *Oscar Testut, Association Internationale des Travailleurs
Lyon, 1870, s. 310*

*ve Edmond Villetard, Histoire de l'Internationale
Paris, 1872, s. 648 ve 650,*

Akt. Julius Braunthal, age., Band 1, s. 121

² *Akt. Julius Braunthal, age. Bd.1, s. 122*

³ *Y.M. Stekloff, History of the First International, London, 1928*

⁴ *Franz Mehring, Geschichte der deutschen Sozialdemokratie,
Bd. III, Stuttgart, J.H.W.Dietz 1919, s. 179*

⁵ *Hillquit, Geschichte des Sozialismus in den Vereinigten Staaten,
Stuttgart, 1906, s. 185*

⁶ *Hermann Schöler, Die Internationale in Amerika,
Chicago, 1918, s. 185*

⁷ *Franz Mehring, age., s. 368*

⁸ *Ludwig Brögel, Geschichte der österreichischen
Sozialdemokratie, Wien, 1922, Bd.II s.145*

⁹ *Hermann Schlüter, Die Internationale in Amerika, Chicago,
1918, s. 144-145*



Belge I

Marx'ın açılış söylevi **(“Uluslararası İşçiler Birliği'nin** **Kuruluş Çağrısı”)**

Bu söylev, 21-27 Ekim 1864 tarihleri arasında Marx tarafından yazıldı; 1864 Yılı Kasım ayında, “Inaugural Address and Provisional Rules of the International Working Men's Association” (Uluslararası İşçiler Birliği'nin Açılış Söylevi ve Geçici Tüzüğü) adı altında Londra'da broşür halinde yayımlandı.

Karl Marx/Friedrich Engels - Werke, (Karl) Dietz Verlag, Berlin. Band 16, 6. Auflage 1975, unveränderter Nachdruck der 1. Auflage 1962, Berlin/DDR. S. 5-13

Söylevin bir başka Türkçe çevirisi için bkz.: Marx-Engels: Seçme Yapıtlar, Cilt: II, s: 11-20, Birinci Baskı, Sol Yayınları, Temmuz 1977

İŞÇİLER!

İşçi kitlelerinin sefaletinin 1848'den 1864'e kadar olan dönem boyunca azalmadığı büyük bir gerçektir; ama bu dönem, sanayinin gelişmesi ve ticaretin büyümesi bakımından tektir. 1850'de İngiliz orta sınıfının en ılımlı ve en iyi gazetelerinden biri, İngiltere'nin dış alım ve satımının %50 artması durumunda, ülkedeki yoksulluğun sifıra düşeceği öngörüsünde bulunmuştu. Yazık! 7 Nisan 1864'te, Maliye Bakanı, İngiltere'nin toplam dış alım ve satımının 1863'te "443.955.000 Sterlin'e; oldukça yeni sayılabilecek 1843 dönemindeki ticaretin yaklaşık üç katı olan gibi şaşırtıcı bir tutara!" ulaştığını söyleyerek parlamentodaki dinleyicilerini sevindirmişti.

Bütün bunlarla birlikte, "yoksulluk" konusunda söyledikleri dokunaklıydı. "Sefalet içinde yaşayan"ları, "artırılmayan ... ücretleri"; "her on durumdan dokuzu varolma mücadelesinden başka bir şey olmayan ... insan yaşamını düşünün!" diye bağıırıyordu. O, ülkenin kuzeyinde makineler, güneyinde ise koyun çiftlikleri tarafından yavaş yavaş yerlerinden edilen İrlanda halkından söz etmedi; gerçi bu mutsuz ülkede koyunların sayısı da azalıyor ama bu insanların sayısındaki kadar hızlı değil. O, en tepedeki on bin insanın temsilcilerinin ani bir dehşet dalgası içinde o zaman henüz ihanet etmiş oldukları şeyi yinelemedi. Garrot [boğarak öldürme – HÇ] paniği belirli bir düzeye ulaştığında, Lordlar Kamarası sürgün ve ağır hapis cezaları konusunda bir soruşturma yapılmasına ve bu konuda bir rapor yayınlanmasına karar verdi. Bunun sonucu olarak 1863'ün o kalın Mavi Kitap'ındaki cinayet ortaya çıktı; böylece, mahkum olmuş suçlulardan, İngiltere'nin ve İskoçya'nın kürek mahkumlarının en kötülerinin bile, bu iki ülkenin tarım emekçilerinden çok daha az ezildikleri ve çok daha iyi durumda bulundukları, resmi olgularla ve rakamlarla kanıtlandı. Ama hepsi bu değildi.

Aynı Lordlar Kamarası, Lancashire ve Cheshire'daki fabrika işçileri Amerikan İç Savaşı'nın yolaştığı nedenlerle sokağa atıldıklarında, sanayi bölgelerine, *"açlıktan kaynaklanan hastalıkları önleme"*ye ancak yetecek, en ucuz ve en basit biçimde verilebilecek en düşük karbon ve nitrojen miktarının ne olabileceğini araştırmakla görevli bir doktor gönderdi. Tıp temsilcisi Dr. Smith, ortalama bir yetişkini açlıktan kaynaklanan hastalıkların sınırında tutacak haftalık miktarların 28.000 birim karbon ve 1.330 birim nitrojen olduğunu tespit etti; ayrıca bu miktarların, pamuklu dokuma işçilerinin fiilen içine düşürülmüş olduğu yetersiz beslenmeye hemen hemen denk olduğunu ortaya koydu.*

Ama dikkat! Bu çok bilmiş doktor, daha sonra, Privy Konseyi'nin sağlık yetkilisi tarafından, yeniden, çalışan sınıfların yoksul kesimlerinin beslenme durumunu araştırmakla görevlendirildi. Onun araştırmalarının sonuçları, parlamentonun emriyle, bu yıl içinde yayınlanmış olan *"Kamu Sağlığı Konusunda Altıncı Rapor"*da yer almaktadır. Peki, doktor ne bulmuştu? Ortalama olarak, pamuklu dokuma işçilerinin zar zor elde ettikleri düşük geliri bile alamayan ipek dokumacılarının, örücü kadınların, eldivencilerin, çorap dokumacılarının ve diğerlerinin, *"açlıktan kaynaklanan hastalıkları önlemeye ancak yeterli"* karbon ve nitrojen miktarını bile almadıklarını.

"Dahası", –rapordan aktarıyoruz- *"incelenen ailelerden tarım kesimine dahil olanlar söz konusu olduğunda, bunlar-*

* Okura anımsatmamıza hiç gerek yok ki, insan besininin hammadde-leri, su ve belirli inorganik maddeler dışında, karbon ve nitrojen-den oluşurlar. Ancak insan bedenini beslemek için, bu basit kimyasal öğelerin bitkisel ya da hayvansal gıda biçiminde sağlanması gerekir. Örneğin patates esas olarak karbon içerir, buğday ekmeğinde ise yeterli miktarlarda karbon ve nitrojen maddeleri vardır. [K.Marx'ın notu]

dan beşte birinin, yeterli olduğu öngörülen karbonlu gıdadan daha azını; üçte birinin, yeterli olduğu öngörülen nitrojenli gıdadan daha azını aldıkları; ve üç kontlukta (Berkshire, Oxfordshire ve Somersetshire) ortalama beslenme içindeki nitrojenli gıdaların yetersiz kaldıkları görüldü."

"Şurası unutulmamalı ki", diye ekliyor resmi rapor, "gıda yoksunluğu hiç istenilmeyen bir durumdur ve kural olarak, büyük beslenme yetersizliği ancak öteki yoksunlukların ardından gelen bir şeydir. ... Bu durumda, temizliğin bile pahalı ya da zahmetli olduğu görülecektir -ki temizliği koruma yönünde özsaygıdan kaynaklanan çabalar sürüyorsa, bu yöndeki her çaba yeni açlık sancılarını betimleyecektir."

"Bunlar, özellikle bu kimselerin içinde bulundukları yoksulluğun aylaklıktan ileri gelen haklı yoksulluk olmadığı anımsanacak olursa acı verici yansımalarıdır. Bu, her durumda, çalışan halkın yoksulluğudur. Gerçekten de, acınacak miktarlarda gıda elde etmek için yapılan çalışma, çoğunlukla, aşırı ölçüde uzundur."

Bu rapor, garip ve oldukça beklenmedik bir olguyu ortaya koymaktadır: *"Birleşik Krallığın sınırları içinde"* -İngiltere, Galler, İskoçya ve İrlanda-, *"İngiltere'nin tarımsal nüfusu"*, bu en zengin bölge, *"hemen hemen en kötü beslenenidir"*. Ancak Berkshire'ın, Oxfordshire'ın ve Somersetshire'ın tarım emekçileri bile, Doğu Londra'da kapalı yerlerde çalışan çok sayıda kalifiye el işçisinden daha iyi durumdadır.

Bunlar, serbest ticaret binyılında, Maliye Bakanı'nın Avam Kamarası'na, *"İngiliz işçisinin ortalama durumu, herhangi bir ülkenin ya da çağın tarihinde benzeri görülmedik ve olağanüstü ölçüde iyileşmiştir"* dediği sırada, parlamentonun emriyle 1864'te yayınlanmış olan resmi verilerdir.

Resmi Kamu Sağlığı Raporu'nun şu kuru sözleri, bu resmi kutlamalardan sonra kulak tırmalıyor: *"Bir ülkenin kamu sağlığı demek, o ülkedeki yığınların sağlığı demektir; yığınlar*

da, en alt tabakalarına değin asgari bir refah düzeyinde olmadıkça hemen hiç sağlıklı olmayacaklar."

"Ulusal Kalkınma" istatistiklerinin gözleri önünde dans etmesinden başı dönen Maliye Bakanı, vahşi bir aşırı sevinç içinde haykırıyor:

"1842'den 1852'ye kadar ülkenin vergilendirilebilir geliri % 6 arttı; bu artış, 1853'ten 1861'e kadarki sekiz yıl içinde, 1853 yılı esas alındığında %20'dir! Bu olgu neredeyse inanılmayacak kadar şaşırtıcıdır! ... Bu sarhoş edici servet ve güç birikimi" diye ekliyor Bay Gladstone, "tümüyle mülk sahibi sınıflarla sınırlıdır!"

"Tümüyle mülk sahibi sınıflarla sınırlı olan bu sarhoş edici servet ve güç birikiminin" emekçi sınıflar tarafından ne tür kötü sağlık, moral çöküş ve zihinsel bozukluk koşulları altında üretilmiş olduğunu ve üretilmeye devam edildiğini bilmek isterseniz, matbaacıların, terzilerin, elbise yapımcılarının işyerlerine ilişkin "Kamu Sağlığı Raporu"nda çizilen tabloya bakınız! Bunu da, 1863 tarihli "Çocuk İstihdamı Komisyonu Raporu" ile kıyaslayınız. Burada, örneğin şöyle deniliyor:

"Kadın-erkekli çömllekçiler, bir sınıf olarak, hem fiziksel ve hem de zihinsel bakımdan, nüfusun fazlasıyla bozulmuş bir kesimini oluşturuyorlar"; "sağlıksız çocuk, geleceğin sağlıksız yetişkinidir"; "ırkın giderek bozulması kaçınılmazdır" ve "komşu ülkeden sürekli olarak yeni gelenlerle ve daha sağlıklı ırklarla evlenmeler olmasaydı, Staffordshire nüfustaki bozulma (degenerescence) daha da büyük olurdu."

Bay Tremenheere'ın *"Fırıncı Kalfalarının Yakındıkları Sorunlar"* üzerine *Mavi Kitap'*ına bir gözetin! Fabrika müfettişleri tarafından ifade edilmiş paradokslar ve Genel Kayıt Memuru tarafından hazırlanan tablolarda gösterilen, Lancashire fabrika işçilerinin sağlık durumlarının, beslenme durumlarının açlık düzeyinin hiç de üstünde değilken, pamuk kıtlığı

yüzünden pamuklu dokuma fabrikalarından geçici olarak çıkarıldıkları için aslında düzelmekte olduğu; anneleri şimdi, nihayet onlara Godrey'in likörü yerine kendi memelerini verebildikleri için çocuk ölümlerinin azalmakta olduğu yolundaki akıl almaz sözler karşısında kim ürpermemişti ki?

Bir kez daha madalyonun diğer yüzünü çevirelim! 20 Temmuz 1864'te Avam Kamarasına sunulan Gelir ve Mülkiyet Vergisi hasılatı bize, yıllık gelirleri vergi memurları tarafından 50.000 Sterlin ve daha fazla olarak bildirilen kişilerin arasına, 5 Nisan 1862'den 5 Nisan 1863'e kadar on üç kişinin daha katıldığını ve bunların sayısının o bir yıl içerisinde, 67'den 80'e çıktığını öğretiyor. Aynı gelir listesi, İngiltere'nin ve Galler'in toplam tarım emekçileri kitlesinin payına bir yılda düşenden daha fazla olan 25.000.000 Sterlin'lik yıllık gelirin, 3.000 kişi arasında bölüşülmekte olduğu gerçeğini gözler önüne seriyor. 1861 sayımını açınız. Orada, İngiltere'nin ve Galler'in 1851'de 16.934 olan erkek toprak sahipleri sayısının 1861'de 15.066'ya düştüğünü, böylelikle toprağın belirli ellerde yoğunlaşmasının 10 yılda %11 artmış olduğunu göreceksiniz. Ülke topraklarının az sayıda elde toplanması bu hızda sürecektir olursa, toprak sorunu, Neron'un Afrika eyaletinin yarısının altı beyin elinde olduğunu öğrendiğinde keyifle sırtıttığı Roma İmparatorluğu'nda olduğu gibi, fevkalade basitleşecektir.

"Neredeyse inanılmayacak kadar şaşırtıcı" olan bu olgular üzerinde uzun uzun durduk, çünkü ticaret ve sanayi Avrupası'nın başını İngiltere çekiyor. Bundan birkaç ay önce Louis-Philippe'in sığınmacı oğullarından birinin, Kanal'ın* öte yanındaki daha az sağlıklı yoldaşlarından daha iyi durumda olduğu için İngiliz tarım işçisini açıkça kutladığı anımsanacaktır. Gerçekten de, yerel renkler değiştirilse ve ölçek olarak da biraz daraltılsa, İngiltere'ye özgü olgular, Kı-

* Manş Denizi – H.Ç.

ta'nın bütün sanayileşmiş ileri ülkelerinde aynen görülürler. Bu ülkelerin hepsinde, 1848'den beri, sanayide duyulmamış bir gelişme, dışalım ve satımda da akıl almaz bir genişleme olmuştur. *"Tamamıyla mülk sahibi sınıflarla sınırlı kalan servet ve güç birikimi"*, bunların hepsinde gerçekten de *"sarhoş edici"* idi. Bu ülkelerin hepsinde, çalışan sınıfların küçük bir azınlığının gerçek ücretleri, İngiltere'de olduğu gibi, bir miktar artmıştı; oysa çoğu durumda, örneğin büyük kentlerdeki yoksullar evinde ya da kimsesizler yurdunda yaşayan bir kimsenin 1852'de 7 Sterlin 7 Şilin 4 Penny* tutan en zorunlu harcamalarının 1861'de 9 Sterlin 15 Şilin 8 Penny'ye çıkmış olması ona ne kadar yarar sağladıysa, ücretlerdeki parasal yükselişin tüketim düzeyinde sağladığı gerçek artış kesinlikle bundan daha fazla değildi.

Geniş işçi kitleleri, her yerde, en azından onların üzerinde olanların toplumsal düzeylerindeki artış hızına eşit oranda daha da aşağıya batıyorlardı. Makinelerdeki hiçbir iyileştirmenin, hiçbir bilimsel üretim uygulamasının, iletişim araçlarındaki hiçbir buluşun, hiçbir yeni sömürgecinin, hiçbir göçün, açılacak hiç bir pazarın, hiç bir serbest ticaretin ya da bunların tamamının çalışan yığınların sefaletini ortadan kaldırmayacağı; tersine, şimdiki yanlış temel üzerinde, emeğin üretici güçlerinde yaşanan her yeni gelişmenin toplumsal çelişkileri derinleştirme ve toplumsal karşıtlıkları keskinleştirme eğilimi göstermesinin kaçınılmaz olduğu, artık Avrupa'nın bütün ülkelerinde önyargısız herkes için, yalnızca kendi çıkarları başkalarının hayalleri üzerine kurulu bir mutluluk içinde kuşatılmasında olanlarca yadsınan- bir gerçek haline gelmiştir.

Ekonomik gelişmenin bu baş döndürücü evresinde, açlıktan kaynaklanan ölümler, Britanya İmparatorluğu'nun büyük kentlerinde neredeyse kurumlaşmıştır. Bu evre, dünya tari-

* Eski İngiliz para sisteminde, 12 Penny 1 şilin, 20 Şilin de 1 Sterlin

hinde, ticari ve sanayi krizler denilen toplumsal belanın daha da sıklaşmasıyla, yaygınlaşmasıyla ve daha amansız etkileriyle damgalanmaktadır.

1848 Devrimi'nin yenilgisinden sonra, işçi sınıfının bütün parti örgütleri ve yayınları, kıtada, zorun demir eliyle paramparça edilmiş, emeğin en ileri çocukları umutsuzluk içerisinde denizötesi cumhuriyete kaçmış ve kısa süren kurtuluş düşleri, bir sinai canlılık, ahlaki çürüme ve siyasal gericilik dönemi karşısında gözden kaybolmuştu. Kıtadaki işçi sınıflarının, kısmen İngiliz hükümetinin bugünkü gibi, o sırada da St. Petersburg Hükümeti ile kardeşçe dayanışma içinde davranan diplomasisi sayesinde gerçekleşen yenilgisi, bulaşıcı etkilerini kısa süre sonra Manş'ın öteki yakasına da yaydı. Kıtadaki kardeşlerinin yenilgisi, İngiliz işçi sınıfını yalnız bırakır ve onun kendi davasına olan inancını kırarken, toprak beylerinin ve para beylerinin bir miktar sarsılmış olan güvenlerini geri getirdi. Onlar, daha önce vermiş oldukları ödünleri küstahça geri aldılar. Yeni altın arazilerinin keşfi, İngiliz proletaryasının saflarında yeri doldurulmaz bir boşluk bırakan büyük bir göçe yolaçtı. Onun bir zamanlar aktif olan diğer üyeleri ise, daha çok iş ve ücret biçimindeki geçici rüşvete yakalandılar ve "siyasi karartılar"a dönüştüler. Çartist hareketi ayakta tutma ya da yeniden biçimlendirme yönündeki bütün çabalar belirgin bir biçimde başarısızlığa uğradı; işçi sınıfının yayın organları, kitlelerin ilgisizliği yüzünden ardı ardına kapandılar. Gerçekte, İngiliz işçi sınıfının siyasal hiçliğe böylesine razı olması daha önce hiç görülmemiştir. İngiliz işçi sınıfıyla kıtadaki işçi sınıfı arasında hiçbir eylem birliği yoksa da, her durumda, bir yenilgi birliği vardı.

1848 devrimlerinden bu yana geçen dönem, her şeye karşın, telafi edici özelliklerden de yoksun değildir. Burada yalnızca iki büyük olguya değineceğiz.

İngiliz işçi sınıfı, takdire değer bir azimle sürdürülen otuz yıllık bir mücadeleden sonra, toprak beyleri ile paranın

efendileri arasındaki anlık bir bölünmeyi derinleştirerek, On Saat Yasası'nın çıkartılmasında başarılı oldu. Fabrika işçilerinin bu yolla elde ettikleri ve her altı ayda bir fabrika müfettişlerinin raporlarına kaydedilen devasa maddi, manevi ve zihinsel kazanımlar, şimdi bütün taraflara kabul ettirilmiş durumda. Kıta hükümetlerinin çoğu, İngiliz Çalışma Yasası'nı az çok değişik biçimlerde kabul etmek zorunda kaldılar; bizzat İngiliz parlamentosu, onun etki alanını her yıl genişletmek zorunda kalıyor.

Ama bu pratik öneminin yanında, işçiler yararına olan bu düzenlemelerin harika başarısını güçlendiren bir başka şey daha vardı. Orta sınıf, Dr. Ure, Profesör Senior ve aynı türden diğer bilgiler gibi en ünlü bilimsel sözcüleri aracılığıyla, çalışma saatlerine getirilecek herhangi bir yasal sınırlamanın, vampir gibi kan -çocuk kanı da dahil- emmeden yaşayamayan İngiliz sanayisi için ölüm çanlarının çalınması anlamına geleceğini öngörmüş ve bunu kendince kanıtlamıştı. Eski zamanlarda çocukların öldürülmesi Moloch dinine ait gizemli bir ayindi, ama bu yalnızca çok önemli kimi durumlarda, belki de yılda bir kez yapılır ve bundan sonra da Moloch'un yoksulların çocuklarına karşı özel bir eğilimi olmazdı. Çalışma saatlerinin yasal olarak sınırlandırılmasına ilişkin bu mücadele, servet tutkusunu korkutmanın dışında, aslında, orta sınıfın ekonomi politliğini oluşturan ve gerçeği gizleyen arz ve talep yasalarının egemenliği ile işçi sınıfının ekonomi politliğini oluşturan ve toplumsal sağduyu tarafından denetlenen toplumsal üretim arasındaki büyük çatışma üzerinde de etkisini gösterdiği için, daha da sertleşti. Böylece, On Saat Yasası, yalnızca büyük bir pratik başarı değil; bir ilkenin zaferiydi. Orta sınıfın ekonomi politliği, işçi sınıfının ekonomi politliğine ilk kez böylesine apaçık biçimde boyun eğiyordu. Ama sırada, emeğin ekonomi politliğinin mülkiyetin ekonomi politliği karşısında daha da büyük bir zaferi vardı. Kooperatif hareketinden; özellikle, bir avuç cesur "el" in yardım görmek-

sizin harcadığı çabalarla kurulmuş kooperatif fabrikalardan sözediyoruz. Bu büyük toplumsal deneyimlerin değeri abartılamaz. Onlar, büyük ölçekli üretimin, modern bilimin gerekleriyle uyum içinde, bir kol sınıfını çalıştıran bir efendiler sınıfı varolmaksızın da yürütülebileceğini; ürün vermesi için, iş araçlarının bizzat çalışan insan üzerinde bir egemenlik ve zorbalık aracı olarak tekelleştirilmesinin gerekmediğini; köle işçiliği ve serf işçiliği gibi, ücretli işçiliğin de, çalışmanın zahmetine istekli elle, hazır bir kafayla ve neşeli bir yürekle katlanan ortak çalışma karşısında ortadan kalkmaya mahkum, geçici ve daha aşağı derecede bir biçim olduğunu söz yerine eylemde göstermişlerdir. İngiltere'de, kooperatif sisteminin tohumları, Robert Owen tarafından ekilmişti; kıtada kalkışılmış işçi deneyimleri, gerçekte, 1848'de türetilmiş değil, yüksek sesle ilan edilmiş teorilerin pratik sonucuydu.

Aynı zamanda, 1848'den 1864'e kadar olan dönemin deneyimi, ilke olarak ne denli kusursuz ve pratikte ne denli yararlı olursa olsun, kooperatif çalışmanın, tek tek işçilerin rastlantısal çabalarının dar çerçevesi içinde tutulduğunda, tekelin geometrik katlar halinde ilerleyişini hiçbir zaman yakalayamayacağını, kitleleri kurtaramayacağını, hatta onların sefaletlerini hissedilir bir ölçüde hafifletemeyeceğini her türlü kuşkunun ötesinde tanıtlamıştır. Belki de bu nedenden dolayı, aklıbaşında soylular, hayırsever orta sınıf ezberciler, hatta zeki ekonomi politikçiler, hayalperestin ütopyası diye alaya alarak ya da sosyalistin kutsal şeylere karşı saygısızlığı diye damgalayarak, boş yere, daha başlangıçta engellemeye çalıştıkları kooperatif çalışma sistemine birdenbire tiksindirici bir biçimde övgüler yağdırmaya başladılar. Çalışan kitleleri kurtarmak için, kooperatif çalışma ulusal boyutlara ulaştırılmalı; buna uygun olarak, ulusal araçlarla teşvik edilmelidir. Ancak, toprağın ve sermayenin efendileri, kendi ekonomik tekellerini savunmak ve

sürekliliğini sağlamak için, kendi siyasal ayrıcalıklarını her zaman kullanacaklardır. Onlar, emeğin kurtuluşunu teşvik etmek bir yana, onun yoluna mümkün olan her engeli koymaya devam edecekler. Lord Palmerston'ın geçen oturumda, İrlandalı Yarıcıların Hakları Yasası'nı savunanlarla nasıl alay ettiğini anımsayın. O, "*Avam Kamarası, toprak sahiplerinin meclisidir!*" diye haykırmıştı. Siyasal iktidarın ele geçirilmesi, bu yüzden, işçi sınıfının büyük görevi haline gelmiştir. İngiltere'de, Almanya'da, İtalya'da ve Fransa'da eşzamanlı yeni kıpırdanışlar olduğuna ve işçi partisini siyasal olarak yeniden örgütlemeye yönelik eşzamanlı çabalara girişildiğine göre, bunu kavramış görünüyorlar.

Onların sahip olduğu tek başarı, sayılardır. Ama sayı, yalnızca güçbirliği ile birleşmişse ve bilgiyle yönetiliyorsa tartıda bir ağırlık oluşturur. Geçmişin deneyimi, değişik ülkelerin işçileri arasında varolması gereken ve kurtuluş için verdikleri bütün mücadelelerde onları sınımsız birarada durmaya teşvik eden bu kardeşlik bağını önemsememenin, onların bağıntısız çabalarının ortak bozgunu ile nasıl cezalandırılacağını göstermiştir. Bu düşünce, farklı ülkelerin işçilerini bu Uluslararası Birliği kurmak üzere 28 Eylül 1864'te St. Martin Hall'deki açık toplantıda biraraya getirdi.

O toplantıya bir başka inanç daha egemendi.

İşçi sınıfının kurtuluşu, işçilerin kardeşçe birliğini gerektiriyorsa, onlar ulusal önyargılar üzerine oynayan ve halkların kanlarını ve varlıklarını korsanca savaşlarda saçıp savuran, canice amaçlar güden bir dış politikaya rağmen, bu büyük görevi nasıl yerine getirecekler? Batı Avrupa'yı, Atlantığın öte yakasındaki köleliği sürdürmek ve yaygınlaştırmak üzere rezil bir haçlı seferine pervasızca atılmaktan kurtaran şey, egemen sınıfların bilgeliği değil, İngiltere'nin çalışan sınıflarının bu canice çılgınlığa karşı kahramanca direnişleriydi. Avrupa'nın üst sınıflarının, Kafkaslar'daki dağ kalelerinin Rusya'ya yenik düşmesi ve kahraman

Polonya'nın Rusya tarafından katledilmesi karşısındaki utanmazca onayı, yapmacık sempatisi ya da aptalca kayıtsızlığı, başı St. Petersburg'da elleri ise Avrupa'nın her kabinesinde olan bu barbar gücün kapsamlı ve karşı konulmayan saldırıları, işçi sınıflarına, uluslararası politikanın sırlarına hakim olma, kendi hükümetlerinin diplomatik manevralarını gözetleme, bunlara gerektiğinde bütün güçleriyle karşı koyma; önleyemediklerinde ise eşzamanlı kınama eylemlerinde birleşme ve uluslararası ilişkilere egemen olan kurallar kadar, tek tek kişiler arasındaki ilişkilere de egemen olması gereken basit ahlak ve adalet yasalarını savunma görevini öğretmiştir.

Böylesi bir dış politika için kavga vermek, çalışan sınıfların kurtuluşu uğruna verilen genel mücadelenin bir parçasını oluşturur.

Bütün ülkelerin proleterleri, birleşin!



ADDRESS

Belge II

PROVINCIAL RULES

Uluslararası İşçiler Birliği'nin Genel Tüzüğü (Ekim 1864)

WORKING MEN'S INTERNATIONAL ASSOCIATION

September 18, 1864.

AT
HENDON, N.E. ST. MARTIN'S
LONDON

21 – 27 Ekim 1864 tarihleri arasında yazıldı;
ilk olarak Bee-Hive adlı gazetenin 12 Kasım 1864 tarihli sayısında
ve aynı ayın içinde broşür olarak Londra yayımlandı.

Karl Marx/Friedrich Engels - Werke, (Karl) Dietz Verlag, Berlin.
Band 16, 6. Auflage 1975, unveränderter Nachdruck
der 1. Auflage 1962, Berlin/DDR. S. 14-16

PRINTED BY THE BEE-HIVE NEWSPAPER OFFICE,

Bir başka Türkçe çevirisi için, bkz.:
Marx - Engels: Seçme Yapılar, Cilt: II, s: 21-24,
Birinci Baskı, Sol Yayınları, Temmuz 1977

ULUSLARARASI İŞÇİLER BİRLİĞİ,

İşçi sınıfının kurtuluşunun bizzat onun tarafından elde edilmesi gerektiğini; işçi sınıfının kurtuluş mücadelesinin sınıfsal ayrıcalıklar ve tekeller uğruna değil, eşit haklar ve görevler ile her türlü sınıf egemenliğinin kaldırılması uğruna mücadele anlamına geldiğini;

Bütün biçimleriyle köleliğin, her türlü toplumsal sefaletin, zihinsel çöküşün ve siyasal bağımlılığın temelinde, çalışanların iş araçlarını -yani yaşamın kaynağını- tekeline bulunduranların ekonomik boyunduruğu altına girmelerinin yattığını;

İşçi sınıfının ekonomik kurtuluşunun, bu yüzden, her siyasi hareketin bir araç olarak tabi olması gereken amaç olduğunu;

Bu büyük amaca ulaşma yönündeki bütün çabaların, emeğin her ülkedeki farklı kesimleri arasındaki dayanışma eksikliğinden ve farklı ülkelerin işçi sınıfları arasında kardeşçe bir birlik bağının yokluğundan dolayı bugüne kadar başarısız kaldığını;

Emeğin kurtuluşunun ne yerel ne de ulusal bir sorun olmayıp, modern toplumun varolduğu bütün ülkeleri kucaklayan ve çözümünü en ileri ülkelerin pratik ve teorik işbirliğine bağlı olan toplumsal bir sorun olduğunu;

İşçi sınıfı hareketinin Avrupa'nın en sanayileşmiş ülkelerinde bugünkü yeniden canlanışının, yeni bir umut yaratmakla birlikte, eski hatalara yeniden düşülmesine karşı ciddi bir uyarıda bulunduğunu ve hala birbirlerinden kopuk olan hareketlerin derhal birleştirilmesini gerektirdiğini gözönünde bulundurarak kurulmuştur.

Bu nedenlerle o,

Bütün derneklerin ve bunlara üye olan bireylerin, ten rengine, inançlarına ya da milliyetlerine bakmaksızın,

gerçeği, adaleti ve ahlakı birbirlerine karşı davranışlarının temeli olarak kabul edeceklerini;

Görevlerin olmadığı yerde hakkın, hakkın olmadığı yerde de görevlerin olamayacağını kabul ettiğini duyurur.

Aşağıdaki tüzük bu anlayışla hazırlanmıştır.

1. Bu Birlik, değişik ülkelerde bulunan ve aynı amaca, yani işçi sınıfının korunması, ilerlemesi ve tam kurtuluşuna ulaşmayı hedefleyen işçi dernekleri arasında merkezi bir iletişim ve işbirliği aracı sağlamak üzere kurulmuştur.

2. Derneğin adı, "Uluslararası İşçiler Birliği"dir.

3. Her yıl, Birliğin şubelerinin delegelerinden oluşan bir Genel İşçiler Kongresi toplanır. Bu Kongre, işçi sınıfının ortak özlemlerini dile getirecek, Uluslararası Birliğin başarılı bir biçimde çalışması için gerekli önlemleri alacak ve Birliğin Genel Konseyi'ni atayacaktır.

4. Her Kongre, bir sonraki kongrenin toplanma zamanını ve yerini saptar. Delegeler, herhangi özel bir çağrı olmaksızın, belirtilen zamanda ve yerde toplanırlar. Genel Konsey, gerektiğinde, toplantının yerini değiştirebilir ama yıllık Genel Kongre'yi erteleme yetkisi yoktur. Kongre, her yıl için, Genel Konsey'in bulunacağı yeri saptar ve üyelerini seçer. Bu biçimde seçilen Genel Konsey, üye sayısına yeni eklemeler yapma yetkisine sahiptir.

Genel Kongre, yıllık toplantılarında, Genel Konsey'in yıllık faaliyetleri konusunda resmi bir rapor alır. Genel Konsey, acil durumlarda, Genel Kongre'yi olağan yıllık süresinden önce toplantıya çağırabilir.

5. Genel Konsey, değişik ülkelerin Uluslararası Birlik içinde temsil olunan işçilerinden oluşur. İşleri yürütmek üzere, kendi üyeleri arasından bir sayman, bir genel sekreter, farklı ülkelere sorumlu sekreterler, vb. görevlileri seçer.

6. Genel Konsey, bir ülkedeki işçilerin kendi sınıflarının diğer bütün ülkelerdeki hareketleri hakkında sürekli bilgilendirilmeleri; Avrupa'nın değişik ülkelerindeki toplumsal duruma ilişkin araştırmaların aynı anda ve ortak bir yönetim altında yapılması; bir dernekte tartışılan ve herkesi ilgilendiren sorunların diğerleri tarafından da ele alınması; acil pratik adımların atılması gerektiğinde -örneğin uluslararası anlaşmazlıklar durumunda- derneklerin ortak eylemlerinin eşzamanlı ve tektip olması için, Birliğin farklı ulusal ve yerel grupları arasında bir uluslararası ajans kurar. Genel Konsey, uygun görülen her durumda, farklı ulusal ve yerel derneklere önerilerde bulunur. Genel Konsey, haberleşmeyi kolaylaştırmak için, düzenli aralıklarla raporlar yayınlar.

7. Her bir ülkedeki işçi sınıfı hareketinin başarısı, birlik ve dayanışmanın gücü dışında başka bir şeyle sağlanamayacağından, öte yandan, Uluslararası Genel Konsey'in yararlılığı, büyük çapta, ister işçi derneklerinin birkaç ulusal merkezindeki koşullara, ister çok sayıdaki küçük ve birbirlerinden kopuk yerel derneklerdeki koşullara bağlı bulunmak zorunda olduğundan, Uluslararası Birliğin üyeleri, kendi ülkelerindeki birbirlerinden kopuk işçi derneklerini merkezi ulusal organlar tarafından temsil edilen ulusal örgütler halinde birleştirmek için bütün güçlerini harcarlar. Yine de, açıktır ki, bu kuralın uygulanması, her ülkenin özgül yasalarına bağlıdır ve yasal engeller dışında, hiçbir bağımsız yerel dernek Genel Konsey ile doğrudan haberleşmeden men edilemez.

8. Her şube, Genel Konsey ile doğrudan haberleşmek üzere, kendi sekreterini atama hakkına sahiptir.

9. Uluslararası İşçiler Birliği'ne, onun ilkelerini kabul eden ve savunan herkes üye olabilir. Her şube, kabul ettiği üyelerin sağlamlığından sorumludur.

10. Uluslararası Birliğin her üyesi, yerleşim yerini bir ülke-

den diğerine taşıdığında, Uluslararası Birliğin kardeşçe desteğini görür.

11. Uluslararası Birliğe katılan işçi dernekleri, birbirlerine ebedi kardeşçe işbirliği bağlarıyla bağlanmış olsalar da, varolan örgütlerini olduğu gibi korurlar.

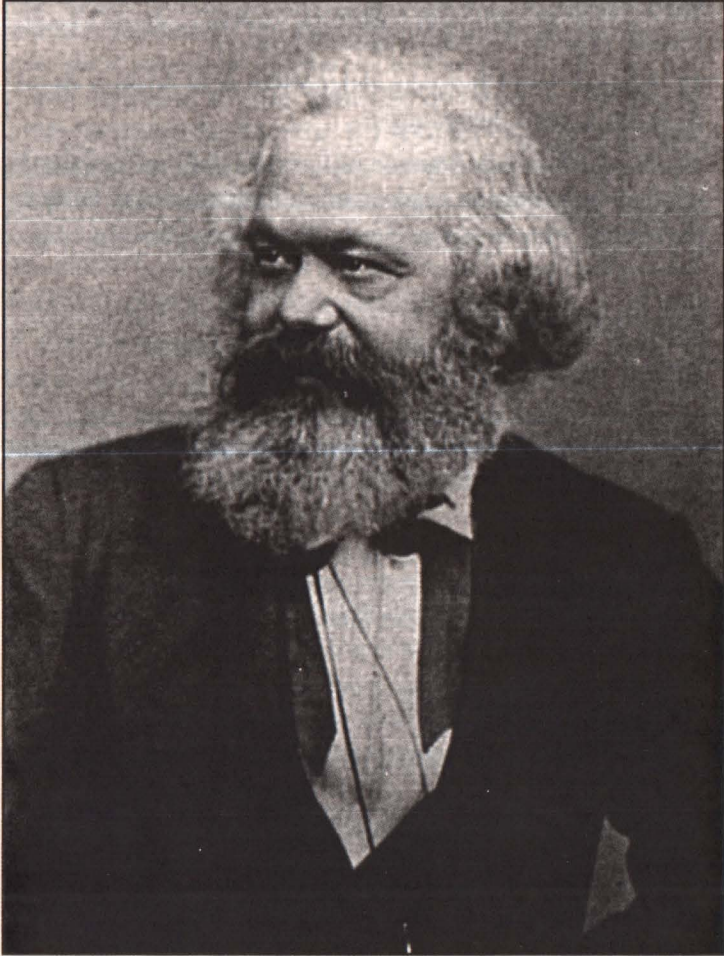
12. Kongre, hazır bulunan delegelerin üçte ikisinin desteğiyle, bu tüzüğü değiştirebilir.

13. Bu tüzükte belirtilmeyen bütün noktalar, her kongrenin gözden geçirmesine açık özel yönetmeliklerle tamamlanacaktır.

256, High Holborn, W. C.,

Londra, 24 Ekim 1871





Belge III

Geçici Genel Konsey Delegelerine Yönerge [Çeşitli Sorunlar] (Ağustos 1866)

*Marx tarafından Ağustos 1866 sonunda yazıldı.
Der Verbote'nin Ekim ve Kasım 1866 tarihli 10. ve 11.
sayılarında; The International Courier'in 20 Şubat tarihli 6-7.
ve 13 Mart 1867 tarihli 8-10. sayılarında yayımlandı.*

*Karl Marx/Friedrich Engels - Werke, (Karl) Dietz Verlag, Berlin.
Band 16, 6. Auflage 1975, unveränderter Nachdruck
der 1. Auflage 1962, Berlin/DDR, s. 190*

*Türkçe'ye bir başka çevirisi için, bkz.: Marx - Engels,
Seçme Yapıtlar, Cilt: II, s: 92-102,
Birinci Baskı, Sol Yayınları, Temmuz 1977*

I. Uluslararası Birliğin Örgütlenmesi

Geçici Merkez Konsey, bir bütün olarak, Geçici Tüzük'te belirtildiği gibi örgütlenme planı önerir. Bu planın sağlamlığı ve farklı ülkelere eylem birliği konusunda herhangi bir önyargı olmaksızın uyarlanabilmesinin kolaylığı, iki yıllık deneyimle kanıtlanmıştır. Kıta'daki durum değişikliğe uygun görülmediği için, Merkez Konsey'in gelecek yılki yerleşim merkezi olarak Londra'yı öneriyoruz.

Merkez Konsey'in, sayılarını artırma yetkisine sahip üyeleri, elbette, kongre tarafından seçilecektir (Geçici Tüzük, 5).

Genel Sekreter, bir yıl için kongre tarafından seçilecek ve Birliğin tek ücretli görevlisi olacaktır. Onun haftalık ücretinin 2 Sterlin olmasını öneriyoruz.*

Tek tek her Birlik üyesinin yıllık ödentisi bir buçuk Penny (belki bir Penny) olacak. Üyelik kartlarının bedeli ayrıca alınacak.

Birlik üyelerinden yardımlaşma dernekleri kurmalarını ve bunları uluslararası bir bağ ile birleştirilmesi isterken, bu işin başlatılmasını, geçtiğimiz Eylül ayındaki konferansta onu ilk kez önermiş olan İsviçreliler'e bırakıyoruz.

II. Emek ile sermaye arasındaki mücadelede gösterilen çabaların Birlik aracılığıyla uluslararası düzeyde birleştirilmesi

(a) Genel olarak bakıldığında, bu sorun, Uluslararası Birliğin değişik ülkelerdeki işçi sınıflarının kurtuluş uğruna bugüne değin harcamış oldukları birbirinden kopuk çabaları birleştirmeyi ve genelleştirmeyi amaçlayan bütün eylemini kapsamaktadır.

* Almanca metinde şu cümle eklenmiş: Gerçekte kongre tarafından seçilmiş Merkez Konsey'in yürütmesi olan Sürekli Komite'nin her bir üyesinin işlevi Merkez Konsey tarafından belirlenir."

(b) Grev ve lokavt durumlarında, yerli işçiye karşı bir araç olarak yabancı işçiye kullanmaya her zaman hazır olan kapitalistlerin entrikalarına karşı koymak, derneğimizin şimdiye dek başarıyla yerine getirdiği belirli işlevlerden biridir. Onun başta gelen amaçlarından biri, farklı ülkelerin işçilerinin kendilerini, kurtuluş ordusu içindeki kardeşler ve yoldaşlar olarak hissetmekle kalmayıp, o şekilde davranmalarını sağlamaktır.

(c) İleri sürmüş olduğumuz, çabaların uluslararası düzeyde mükemmel bir bileşimi, işçi sınıflarının kendileri tarafından yürütülecek olan bütün ülkelerin işçi sınıflarının durumuna ilişkin istatistiksel araştırmadır. Başarılı olmak için, üzerinde çalışılacak malzemenin bilinmesi gerekir. Böylesine büyük bir işi başlatmakla, işçiler, yazgılarını kendi ellerine alabileceklerini kanıtlayacaklardır. Dolayısıyla, birliğimizin şubelerinin bulunduğu her yörede bu işe hemen başlanmasını ve ekteki araştırma planında belirtilmiş olan farklı noktalara ilişkin verilerin toplanmasını öneriyoruz.

Kongre, Avrupa'nın ve Amerika Birleşik Devletleri'nin bütün işçilerini, işçi sınıfına ilişkin istatistiklerin toplanmasında işbirliği yapmaya; raporları ve verileri Merkez Konsey'e göndermeye çağırır. Merkez Konsey bunları bir genel rapor haline getirir ve verileri de ek olarak ilişitir.

Bu rapor, ekiyle birlikte, bir sonraki yıllık kongreye sunulur ve orada onaylandıktan sonra, masrafı Birlik tarafından karşılanmak üzere basılır.

Her yörenin üzerinde değişiklik yapabileceği genel araştırma planı:

1. İşkolu, adı.
2. Çalışanın yaşı ve cinsiyeti,
3. Çalışanların sayısı.
4. Maaş ve ücretler: (a) çıraklar; (b) günlük ve parça başı

ücret; aracının ödediği ücret. Haftalık, yıllık ortalama.

5. (a) Fabrikalardaki çalışma saatleri. (b) Eğer iş küçük işverenlerle ve evde yapılıyorsa, buralardaki çalışma saatleri. (c) Gece işi ve gündüz işi.

6. Yemek zamanları ve muamele.

7. İşyerinin ve işin türü: aşırı kalabalık, eksik havalandırma, yetersiz gün ışığı, gaz lambası kullanma, temizlik, vb..

8. Mesleğin niteliği.

9. İşin fiziksel durum üzerindeki etkisi.

10. Moral durumu. Eğitim.

11. İşin durumu: mevsimlik mi, yoksa az çok düzenli bir biçimde yıl içine dağılmış mı? Büyük dalgalanmalar gösteriyor mu? Yabancı rekabete maruz mu? Asıl olarak iç pazara mı, yoksa dış rekabete mi yönelik, vb. ?

III. İşgününün sınırlandırılması

İşgününün sınırlandırılması, ilerleme ve kurtuluş doğrultusundaki bütün diğer girişimlerin eksik kalacağı önkoşuldur.

Bu, işçi sınıfının, yani her ulusun büyük kesiminin sağlığını ve fiziksel enerjisini yenilemek ve aynı zamanda onlara entellektüel gelişme, toplumsal ilişkiler, toplumsal ve siyasal eylem olanağını sağlamak için gereklidir.

İşgününün yasal sınırı olarak 8 saatlik çalışma öneriyoruz. Bu sınırlandırma genel olarak Amerika Birleşik Devletleri'nin işçileri tarafından talep edilmektedir.* Kongre'nin onayı, bu talebi, dünyanın her yerinde işçi sınıfının ortak gündemi haline getirecektir.

* Sekiz saatlik işgününün yasal güvence altına alınması konusu, 20-25 Ağustos 1866'da Baltimore'da toplanan Amerikan Emek Kongresi'nde ele alındı.

Çalışma yasasına ilişkin deneyimleri görece yeni olan Kıta'daki üyelerimizi bilgilendirmek için, günün 8 saat çalışma olarak alınması gereken süresinin sabitleştirilmemesi durumunda, bütün yasal sınırlamalar başarısız olacak ve sermaye tarafından ihlal edilecektir. Bu sürenin uzunluğu, 8 saatlik çalışma ve bunun dışındaki yemek araları ile birlikte belirlenmelidir. Örneğin, yemek için verilen çeşitli aralar bir saati buluyorsa, yasal işgününün süresi 9 saati kapsamalı; sabah 7'den akşam 4'e, ya da sabah 8'den akşam 5'e kadar, vb. olmalı. Ancak gece çalışmasına, yasa ile belirlenmiş sanayilerde ya da iş kollarında istisnai olarak izin verilmelidir. Yönelim, her türlü gece çalışmasının kaldırılması doğrultusunda olmalıdır.

Bu paragraf, yalnızca erkek ve kadın yetişkinlerle ilgilidir, ama kadınlar, her türlü gece çalışmasının ve bu cinsin kaldıramayacağı ya da onların bedenlerini zehirli ve sağlığa zararlı öteki etmenlere maruz bırakan her türlü çalışmanın kesinlikle dışında bırakılmalıdırlar. Yetişkin kişiden, 18 yaşına gelmiş ya da daha büyük olanları anlıyoruz.

IV. Her iki cinsiyetten gençlerin ve çocukların çalıştırılması

Modern sanayinin her iki cinsiyetten çocukları ve gençleri büyük toplumsal üretim işinde birlikte çalıştırma eğilimini, her ne kadar sermayenin egemenliği altında iğrenç bir şeye çarpıtılmış da olsa, ilerici, doğru ve meşru bir eğilim olarak görüyoruz. Akılcı bir toplumda, nasıl ki sağlıklı hiç bir yetişkin yiyebilmek için yalnızca kafa ile değil, elleriyle de çalışma biçimindeki genel doğa yasasından muaf tutulmamalıysa, aynı biçimde, her çocuk, 9 yaşından itibaren üretken bir işçi haline gelmeli.

Yine de, şimdilik, yalnızca farklı biçimde muamele gören her iki cinsiyetten çocuk ve gençleri üç sınıfa ayırarak ele almak durumundayız:* Birinci grup 9 – 12 yaşlar arasını, ikinci grup 13-15 yaşlar arasını, üçüncüsü ise 16-17 yaşlar

arasını kapsar. Birinci grubun herhangi bir atölyede ya da evde çalıştırılmasının yasal olarak iki, ikinci grubunkinin dört, üçüncü grubunkinin de altı saatle sınırlandırılmasını öneriyoruz. Üçüncü grup için, yemek ve dinlenme için en az bir saatlik bir ara olmalıdır.

İlkokul eğitiminin 9 yaşından önce başlaması istenilen bir şeydir; ama biz burada, yalnızca, bir toplum düzeninin işçiye sermaye birikiminin basit bir aracı konumuna indirgeyen ve ana-babaları zorunlulukları nedeniyle köle-sahipleri, kendi çocuklarının satıcıları haline getiren eğilimlerine karşı en vazgeçilmez çarelerle ilgileniyoruz. Çocukların ve gençlerin hakları korunmalıdır. Bunlar kendi başlarının çaresine bakabilecek durumda değildirler. Bu yüzden, onlar adına davranmak toplumun görevidir.

Orta ve üst sınıflar kendi çocuklarına karşı görevlerini savsaklıyorsa, bu onların kendi ayıbıdır. Bu sınıfların ayrıcalıklarını paylaşan çocuk, onların önyargılarından zarar görmeye mahkumdur.

İşçi sınıfı söz konusu olduğunda, durum çok farklıdır. İşçi, özgür aktör değildir. Birçok durumda çocuğunun gerçek çıkarlarını ya da insan gelişmesinin normal koşullarını anlayamayacak kadar cahildir. Ama işçi sınıfının daha aydın olan kesimi, kendi sınıfının, dolayısıyla da insanlığın geleceğinin, tümüyle yetişmekte olan çalışan kuşağın biçimlenmesine bağlı olduğunu tümüyle anlamaktadır. Onlar, her şeyden önce çocuk ve genç işçilerin varolan sistemin

* *International Publishers'ın notu: Fransızca ve Almanca metinlerde, önceki paragrafı bitiren bu cümlelerin yerinde, "Yine de, şimdilik yalnızca işçi sınıfına dahil çocukları ve gençleri ele almak durumundayız" cümlesi yer almakta ve yeni bir paragrafın başlangıcı olarak şu cümle gelmektedir: Biz her iki cinsiyetten çocukları ve gençleri, fizyolojiyi esas alarak sınıflandırmak gerektiğini düşünüyoruz."*

yıkıcı etkilerinden kurtarılmaları gerektiğini biliyorlar. Bu, yalnızca, toplumsal akli toplumsal güce dönüştürme yoluyla gerçekleştirilebilir. Verili koşullar altında bunu yapmak için, devlet gücüyle dayatılan genel yasalardan başka bir yöntem bulunmuyor. İşçi sınıfı, bu tür yasaları dayatırken, devlet iktidarını güçlendirmiş olmaz. Tersine, şu anda kendisine karşı kullanılan bu gücü kendi aracı haline dönüştürmüş olur. Onlar, birbirinden yalıtılmış bireysel çabalar yığınıyla boş yere gerçekleştirmeye çabalayacakları şeyi, bir genel yasayla gerçekleştirmiş olurlar. Bu noktadan hareketle, hiç bir ana-babanın ve işverenin, eğitimle birleştirilmiş olması hariç, genç emek kullanmasına izin verilmemesi gerektiğini söylüyoruz.

Biz eğitimden üç şeyi anlıyoruz.

Birincisi: Zihinsel eğitim.

İkincisi: Bedensel eğitim, beden eğitimi okullarında ve askeri talimlerle verilenler gibi.

Üçüncüsü: Üretimin bütün süreçlerinin genel ilkelerini sunan ve eşzamanlı olarak çocuğa ve gence bütün çalışma dallarındaki temel aletlerin pratik kullanımını öğreten teknolojik eğitim.*

Zihinsel, bedensel ve politeknik öğrenimin adım adım ilerlemesi, genç işçilerin sınıflandırılmasına uygun olmalıdır. Politeknik okulların giderlerinin bir kısmı onların kendi ürünlerinin satışından karşılanmalı.

Ücretli üretken emeğin, zihinsel ve bedensel eğitimin ve politeknik öğrenimin birleştirilmesi, işçi sınıfını, üst ve orta sınıfların sahip olduğu düzeyin çok ötesine yükseltecektir.

Açıktır ki, 9-17 (dahil) yaşlar arasındaki herkesin, gece işlerinde ve sağlığa zararlı işlerde çalıştırılmalarının yasa tarafından kesinlikle yasaklanması gerekir.

* Almanca dökümanda "politeknik eğitim" olarak geçiyor. - H.Ç.

V. Kooperatif çalışma

Uluslararası İşçiler Birliği'nin işi, herhangi bir doktriner sistemi zorla kabul ettirmek ya da dayatmak değil; işçi sınıfının kendiliğinden hareketlerini birleştirmek ve genelleştirmektir. Bu yüzden, Kongre, özel bir kooperatif sistemi ilan etmemeli; az sayıda genel ilkeyi öne sürmekle yetinmelidir.

(a) Kooperatif hareketini, uzlaşmaz sınıf karşıtlıkları üzerine kurulu bugünkü toplumun dönüştürücü güçlerinden biri olarak kabul ediyoruz. Bunun en büyük yararı, emeği sermayeye tabi kılan bugünkü yoksullaştırıcı ve despotik sistemin yerini cumhuriyetçi ve iyilikçi özgür ve eşit üreticilerin birliği sisteminin alabileceğini pratik olarak göstermesidir.

(b) Yine de, birey olarak ücretli kölelerin kendi özel çabalarıyla kurabilecekleri bodur biçimlerle sınırlı kooperatif sistemi, kapitalist toplumu hiç bir zaman değiştirmeyecektir. Toplumsal üretimi büyük ve uyumlu bir özgür ve işbirlikçi çalışma sistemine dönüştürmek için, genel toplumsal değişikliklere gerek vardır. Toplumun genel koşullarındaki değişiklikler de, toplumun örgütlü gücünün, yani devlet gücünün kapitalistlerden ve toprak beylerinden üreticilere geçmesi dışında asla gerçekleşmez.

(c) İşçilere, kooperatif mağazalardan çok, kooperatif üretime girişmelerini tavsiye ediyoruz. Bunlardan ilki mevcut ekonomik sistemin yalnızca yüzeyine, ikincisi ise temellerine dokunur.

(d) Bütün kooperatif topluluklarına, ortak gelirlerinin bir kısmını, ilkelerinin hem sözlü hem de örnek göstererek propagandası için; bir başka deyişle, bu kurumu öğretme ve anlatma yoluyla yükseltmek için bir fona aktarmalarını salık veririz.

(e) Kooperatif toplulukların sıradan orta sınıf anonim şirketler haline dönüşerek yozlaşmalarını önlemek için, çalışan bütün işçiler, hissedar olsunlar ya da olmasınlar, eşit haklara sahip olmalıdırlar. Yalnızca geçici bir önlem olarak, hissedarlara daha düşük bir faiz oranı tanınmasını kabul ediyoruz.

VI. Sendikalar; geçmişleri, bugünleri ve gelecekleri

a) Geçmişleri

İşçi, satmak için yalnızca kendi işgücüne sahip iken, sermaye, yoğunlaşmış toplumsal güçtür. Sermaye ile emek arasındaki sözleşme, bu yüzden, hiçbir zaman, maddi geçim araçlarının sahipliğini ve emeği bir yana, yaşamsal üretici güçleri de öte yana koyan bir toplum anlamında bile, eşit koşullar altında yapılamaz. İşçilerin tek toplumsal gücü sayılarıdır. Ama bu sayısal güç, bölünmüşlük eliyle parçalanmıştır. İşçilerin bölünmüşlüğü, onların kendi aralarındaki kaçınılmaz rekabet tarafından yaratılır ve devam ettirilir.

Sendikalar, başlangıçta, işçilerin, kendilerini hiç değilse salt köle olma durumunun üstüne çıkarabilecek sözleşme koşulları elde etmek için, bu rekabeti ortadan kaldırma ya da en azından denetim altına alma biçimindeki kendiliğinden girişimlerinden türediler. Bu yüzden, sendikaların doğrudan amacı, günlük gereksinimlerle, sermayenin ardı arkası gelmez saldırılarının engellenmesi için çareler bulmakla; tek kelimeyle ifade edersek, ücretlere ve çalışma süresine ilişkin sorunlarla sınırlıydı. Sendikaların bu faaliyeti yalnızca meşru değil, gereklidir de. Bugünkü üretim sistemi varoldukça onlardan vazgeçilemez. Tersine, o, bütün ülkelerde sendikaların kurulması ve bunların birleştirilmesi yoluyla genelleştirilmelidir. Öte yandan, sendikalar, bilinçsiz olarak, ortaçağ belediyelerinin ve komünlerinin orta sınıf için yap-

tığı gibi, işçi sınıfının örgütlenme merkezlerini oluşturuyorlardı. Sendikalar sermaye ile emek arasındaki gerilla savaşları için nasıl gerekiyorsa, ücretli emek ve sermayenin egemenliği sisteminin yerini alacak örgütlü kuruluşlar olarak bir kat daha önemlidirler.

(b) Bugünleri

Sermaye ile yerel ve anlık mücadele peşinde koşan sendikalar, bizzat ücretli kölelik sistemine karşı harekete geçmekte sahip oldukları gücü henüz tam olarak kavramış değiller. Onlar bu yüzden, genel toplumsal ve siyasal hareketlerden oldukça uzak kalmışlardır. Yine de onlar, son zamanlarda, örneğin İngiltere'deki son siyasal hareketlere katılmalarından, Birleşik Devletler'de işlevlerine ilişkin genişlemiş yaklaşımlarından ve Sheffield'daki son büyük sendika delegeleri konferansında alınmış olan şu karardan da görüldüğü gibi, büyük tarihsel misyonlarının bir ölçüde farkına vardıkları anlaşılıyor.

"Uluslararası Birliğin, bütün ülkelerin işçilerini tek bir kardeşlik bağıyla birleştirme yolundaki çabalarının değerini tümüyle anlayan ve takdir eden bu konferans, burada temsil edilen çeşitli derneklere, tüm çalışanlar topluluğunun ilerlemesi ve başarısı için gerekli olduğu inancıyla, bu örgüte katılmalarının yararlılığını içtenlikle salık verir."

(c) Gelecekleri

Onlar, başlangıçtaki amaçlarından ayrı olarak, işçi sınıfının tam kurtuluşu için, onun örgütlenme merkezleri olduklarının bilinciyle davranmayı artık öğrenmelidirler. Bu yöndeki her toplumsal ve siyasal harekete yardımcı olmalılar. Sendikalar, kendilerini bütün bir işçi sınıfının savunucuları ve temsilcileri olarak gördüklerinde ve öyle davrandıklarında, üye olmayanları kendi saflarına almazlık edemezler. İstisnai koşullar yüzünden güçsüz du-

rumda olan ve çok düşük ücret ödenen işkollarının, örneğin tarım işçilerinin çıkarlarını özenle korumalıdır. Onlar, bütün dünyayı,* çabalarının dar ve bencil olmanın çok ötesinde, ezilen milyonların kurtuluşunu hedeflediğine inandırmalıdır.

7. Doğrudan ve dolaysız vergiler

(a) Vergilendirme biçiminde yapılacak hiçbir değişiklik, emek ile sermaye arasındaki ilişkilerde önemli bir değişikliğe yol açmaz.

(b) Bununla birlikte, iki vergilendirme sisteminden birisini seçmek gerekirse, dolaylı vergilerin tümüyle kaldırılmasını ve onun yerine genel dolaysız vergilerin konulmasını salık verimiz.**

Çünkü dolaylı vergiler, tüccarlar malların fiyatlarına yalnızca bu vergi tutarını değil ama kendi harcamalarındaki sermaye üzerindeki faizi ve karı da eklediklerinden dolayı, metaların fiyatlarını artırır;

Çünkü, dolaylı vergiler, devlete ne ödediğini kişiden gizler; oysa dolaysız bir vergi açıktır ve yalındır; en yetersiz kavrama yeteneğine sahip kişi tarafından bile yanlış anlaşılamaz. Bu yüzden, doğrudan vergilendirme her bireyi yönetici güçleri denetlemeye kışkırtır; oysa dolaylı vergilendirme her türlü özyönetim eğilimini yokeder.

VIII. Uluslararası kredi

İnisiyatif Fransızlara bırakılacak.

* Almanca metinde, "geniş işçi kitlelerini inandırmak" sözcükleri kullanılmış. - H.Ç.

** Almanca metinde, "çünkü doğrudan vergileri toplamak daha ucuzdur ve üretime müdahale etmez" - H.Ç.

IX. Polonya sorunu

(a) Avrupalı işçiler bu sorunla neden ilgileniyorlar? Çünkü, ilk olarak, orta sınıf yazarları ve ajitatörleri, kıta üzerindeki her türden milliyeti, İrlanda'yı bile himaye ederlerken, bu sorunu hafısraltı etmek için anlaşmış durumdalar. Bu suskunluk nereden kaynaklanıyor? Çünkü, hem aristokratlar hem de burjuvalar, arka plandaki karanlık Asyalı güce, işçi sınıfının etkisindeki artma eğilimi karşısında başvurulacak son kaynak gözüyle bakıyorlar. O güç, ancak, Polonya'nın demokratik bir temel üzerinde yeniden kurulmasıyla etkin bir biçimde altedilebilir.

(b) Merkezi Avrupa'da, özellikle Almanya'da değişmiş olan bugünkü durumda, demokratik bir Polonya her zamankinden daha gereklidir. Demokratik bir Polonya'nın yokluğunda, Almanya, Kutsal İttifakın siperi; onun varlığı durumunda ise, cumhuriyetçi Fransa'nın müttefik haline gelecektir. Avrupa'nın bu büyük sorunu çözülene kadar, işçi sınıfı hareketi sürekli olarak kesintiye uğrayacak, duraksayacak ve gerileyecektir.

(c) Bu konuda inisiyatifi ele almak özellikle Alman işçi sınıfının görevidir, çünkü Almanya, Polonya'yı paylaşanlardan birisidir.

X. Ordular*

(a) Büyük düzenli orduların üretim üzerindeki kötü etkisi, her türden orta sınıf kongrelerinde -barış kongrelerinde, ekonomi kongrelerinde, istatistik kongrelerinde, hayırseverlerin kongrelerinde, toplumbilim kongrelerinde- yeterince sergilendi. Bu yüzden, bu konu üzerinde uzun uzadıya durmayı çok gereksiz buluyoruz.

* *Almanca altbaşlık, "Kalıcı ordular; onların üretimle ilişkileri" – H.Ç.*

(b) Halkın yaygın bir biçimde silahlandırılmasını ve silahların kullanılması konusunda genel bir eğitimden geçirilmesini öneriyoruz.

(c) Geçici bir gereklilik olarak, milis subayları için bir okul oluşturmak üzere küçük düzenli orduları; her erkek yurttaşın çok kısa bir süre için bu ordularda görev almasını kabul ediyoruz.

XI. Din sorunu*

Fransızların inisiyatifine bırakılacak.



* Almanca metindeki altbaşlık: “Dinci düşünceler; toplumsal, siyasi ve entellektüel hareket üzerindeki etkileri” – H.Ç.



Bakunin

Belge IV

Enternasyonal İçindeki Sözde Bölünmeler (Uluslararası İşçiler Birliği Genel Konseyi'nin Sirküleri - 1872)

1872 yılı Ocak ayı ortası ile 5 Mart arasında Marx ve Engels tarafından yazıldıktan sonra, Genel Konsey tarafından özel sirküler olarak kabul edildi ve 1872'de, Cenevre'de, broşür olarak Fransızca -"Les Preten du esscissions dans l'Internationale" adı altında- yayımlandı.

*Karl Marx/Friedrich Engels - Werke. (Karl) Dietz Verlag, Berlin.
Band 18, 5. Auflage 1973,
unveränderter Nachdruck der 1. Auflage 1962,
Berlin/DDR. S. 3-51*

*Bir başka Türkçe'ye çevirisi için, bakınız:
Marx - Engels: Seçme Yapıtlar, Cilt: II, s: 296-340,
Birinci Baskı, Sol Yayınları, Temmuz 1977*

GENEL KONSEY, şimdiye kadar Enternasyonal'in iç çekişmelerine herhangi bir biçimde müdahale etmekten tamamen kaçınmış ve Birliğin bazı üyeleri tarafından iki yıldan fazla süredir kendisine karşı girişilen açık saldırılara hiçbir zaman alenen yanıt vermemiştir.

Kimi işgüzarların Enternasyonal'le, kurulduğundan beri ona düşmanca davranmış olan bir dernek* arasındaki kargaşayı kasıtlı olarak sürdürme yollu ısrarlı çabaları karşısında Genel Konsey bu suskunluğunu korumuştur. Ancak, Enternasyonal'in kuruluşundan bu yana en ciddi sınavdan geçtiği bir sırada, Avrupa gericiliğinin bu derneğin yarattığı skandallardan sağladığı destek, Genel Konsey'i, bütün bu entrikaların tarihsel bir değerlendirmesini sunmakla yükümlü kılmaktadır.

I

Genel Konsey'in Paris Komünü'nün düşmesinden sonraki ilk işi, şu anda burjuvazinin, basın ve Avrupa hükümetlerinin yenik düşmüş Parisliler'e en iğrenç iftiraları yağdırmalarına bahane yaratan bütün eylemlerine arka çıktığı *"Fransa'daki İç Savaş Üzerine Çağrı"*sını yayınlamak oldu. Bizzat işçi sınıfı içinde bile kimileri davalarının yitirilmiş olduğunu hala anlamıyorlardı. Konsey, bu gerçeği, başka şeylerin yanında, iki üyesinin, çağrıda yeralan desteği tümüyle reddeden Odger ve Lucraft yurttaşların istifalarıyla anladı. İşçi sınıfı içinde Paris olaylarına ilişkin görüş birliğinin bu çağrının bütün uygar ülkelerde yayınlanmasından sağlandığı söylenebilir.

Öte yandan, Enternasyonal, burjuva basınında; özellikle, Çağrı'nın, Genel Konsey'in yanıtlarıyla sürdürülen bir polemige dahil olmaya zorladığı önde gelen İngiliz gazetelerinde çok güçlü bir propaganda olanağı buldu.

* Uluslararası Sosyalist Demokrasi İttifakı - HÇ.

Çok sayıda Komün sığınmacısının Londra'ya ulaşması, Genel Konsey'in, kendisini bir Yardım Komitesi gibi oluşturmalarını ve sekiz aydan fazla bir süre, olağan görevlerinin yanı sıra, bu işlevi de yerine getirmesini gerektirdi. Belirtmeye gerek yok ki, Komünün yenik düşmüş ve sürülmüş kişilerinin burjuvaziden hiçbir beklentileri yoktu. İşçi sınıfına gelince, yardım çağrıları zor bir ana rastladı. İsviçre ve Belçika, desteklemek ya da Londra'ya göndermek durumunda kaldıkları sığınmacılardan kendilerine düşen payı şimdiden almış bulunuyorlardı. Almanya'da, Avusturya'da ve İspanya'da toplanan paralar İsviçre'ye gönderildi. İngiltere'de belirleyici kavgası Newcastle'da verilmiş olan büyük dokuz saatlik işgünü mücadelesi hem işçilerin bireysel katkılarını ve hem de sendikaların oluşturdukları ve tüzük gereğince, arada bir ortaya çıkan iş uyuşmazlıkları için kullanılabilecek olan fonları tüketmişti. Bu arada Konsey, her hafta dağıttığı parayı, özenle çalışıp yazışmalar yaparak azar azar toplamayı başardı. Amerikalı işçiler onun çağrısına beklenenden daha cömert biçimde karşılık verdiler. Konsey, dehşete kapılmış burjuvazinin, Enternasyonalin kasalarında biriktirmiş olduğuna inandığı milyonlarından, ne yazık ki yararlanamadı!

Mayıs 1871'den sonra, Komün sığınmacılarından bazılarının, savaş yüzünden Fransızlar'ın artık temsil edilmediği Konsey'e katılmaları istendi. Bu yeni üyeler arasında, bazı eski Enternasyonalciler ve devrimci enerjileriyle tanınan ve seçilmeleri Paris Komününe saygı ifadesi olan kişilerden oluşan bir azınlık vardı.

Konsey, bütün bu uğraşlarla birlikte, kısa süre önce toplanmaya çağırılmış olduğu Delegeler Konferansı'na* hazırlanmak zorundaydı.

Bonapartçı hükümet tarafından Enternasyonal'e karşı alınmış

* 1871 Eylülü'nde toplanacak olan Londra Konferansı - HÇ.

olan sert önlemler, Basel Kongresi'nin kararı uyarınca Paris'te toplanması gereken bu kongrenin yapılmasını engellemiştir. Genel Konsey, Tüzüğü'nün 4. maddesinin kendisine verdiği yetkiyi kullanarak, 12 Temmuz 1870 tarihli genelgeyle kongreyi Mainz'de topladı. O, aynı zamanda, çeşitli federasyonlara gönderdiği mektuplarda, Genel Konsey'in yerinin İngiltere'den bir başka ülkeye aktarılmasını önerdi ve delegelere bu konuda tam yetki verilmesini istedi. Federasyonlar, oybirliğiyle, Genel Konsey'in Londra'da kalmasında ısrar ettiler. Bundan birkaç gün sonra başlayan Fransa-Prusya savaşı, bu kongreyi toplamaya ilişkin bütün planlardan vazgeçilmesini gerektirdi. Danıştığımız federasyonların, bize, bir sonraki kongrenin tarihini siyasi duruma göre saptama yetkisini vermeleri bundan sonradır.

Genel Konsey, siyasi durum uygun olur olmaz, 1865 Konferansı ve her kongrenin yönetsel kapalı oturumları örneğinden hareketle kapalı bir konferans çağrısı yaptı. Jules Favre'ın bütün hükümetlerden, İngilizlerden bile, sığınmacıların adli suçlular olarak iadelerini istediği; Dufaure'un* Meclis'e Enternasyonal'i yasaklayan bir yasa teklifinde bulunduğu -ki sonradan bunun iki yüzölçümü bir kopyası Maloun tarafından Belçikalılara sunuldu; İsviçre'de, bir Komün sığınmacısının, federal hükümetin geri gönderilme kararını bek-

* Jules Armand Stanislas Dufaure (4 Aralık 1798 – 28 Haziran 1881) bir Fransız devlet adamıydı. Avukat olan Dufaure, 1834 yılında siyasete atıldı ve parlamentoya seçildi. 1839'da, Nicolas Jean-de-Dieu Soult'un hükümetinde Bayındırlık Bakanlığı yaptı. 1840'da bu görevden alınan Dufaure muhalefetin önderi oldu ve 1848 Devrimi'nin patlaması üzerine ılımlı cumhuriyetçi oldu. Aynı yılın Aralık ayında Louis-Eugène Cavaignac'ın hükümetinde içişleri bakanlığı yaptı. 1871'de Meclis üyesi oldu ve Adolphe Thiers'i devlet başkanlığına önerdi. "Merkez sol" partinin önderi olarak, Thiers'in hükümetinde adalet bakanlığı yapan Dufaure 1876'da yaşam boyu senatör seçildi. - HÇ.

lerken gözaltına alındığı; Enternasyonal üyelerinin peşine düşmenin Beust ile Bismarck arasında oluşturulan ve Victor-Emmanuel'in Enternasyonal karşıtı kararını tümüyle benimsediği bir ittifakın görünebilir temeli olduğu; kendisini tamamıyla Versailles kasaplarının emrine veren İspanyol hükümetinin Madrid Federal Konsey'i'ni Portekiz'e sığınmaya zorladığı; son olarak da, Enternasyonal'in başlıca görevinin kendi örgütünü güçlendirmek ve hükümetlerin meydan okumasını kabul etmek olduğu bir sırada, açık bir kongre yapmak olanaksızdı. Bu olsa olsa kıtadaki delegelerinin ihbar edilmeleri sonucunu verirdi.

Açık bir toplantı olmasa bile ciddi zorluklarla karşı karşıya olan bu konferansa, Genel Konsey ile düzenli ilişki içinde olan bütün şubeler uygun bir zamanda çağrıldılar. Fransa, içinde bulunduğu durum yüzünden, elbette, delegelerini seçemedi. İtalya'da o sırada örgütlü tek şube Napoli'dekiydi ama o da tam bir delege seçeceği sırada ordu tarafından dağıtıldı. Avusturya ve Macaristan'da en faal üyeler hapsedilmişti. Almanya'da en çok tanınan üyelerden bazıları vatana ihanet suçundan mahkum edilmiş, diğerleri ise hapse atılmışlardı; partinin paraları onların ailelerine yardım için harcanmıştı. Amerikalılar, Konferansa Enternasyonal'in oradaki durumuna ilişkin ayrıntılı bir bildiri göndermiş de olsalar, delegasyona ayrılmış olan parayı sığınmacılar için kullanmışlardı. Bütün federasyonlar, aslında, açık bir kongrenin yerine kapalı bir konferansın yapılması gerekliliğini kabul etmişlerdi.

Londra'da 17-23 Eylül 1871 tarihleri arasında yapılan toplantıdan sonra, Konferans, Genel Konsey'e, aldığı kararları yayınlama, yönetmelikleri birleştirme ve bunları gözden geçirilmiş ve düzeltilmiş Genel Tüzük ile birlikte üç dilde yayınlama, üyelik kartlarının yerini mühürlü belgelerin alması yolundaki kararı uygulama, İngiltere'deki Enternasyonalî yeniden örgütlenme ve son olarak, bütün bu işler için

gerekli parayı sağlama yetkisini verdi.

Konferans tutanaklarının yayınlanmasının ardından Paris, Moskova, Londra ve New York'taki gerici basın, işçi sınıfı politikası üzerine kararın Enternasyonal'in derhal yasadışı bırakılmasını gerektirecek kadar tehlikeli boyutlar içerdiğini ilan etti -ki Times bu kararı *"soğukkanlılıkla hesaplanmış bir küstahlık"* diye suçladı. Öte yandan, sahtekar sektör şubelere darbe indiren karar,* uluslararası polise, sözde Genel Konsey'in ve Konferans'ın alçakça despotluğuna karşı koruduğu işçilerin sınırsız özerkliği konusunda gürültülü bir kampanya başlatmak için uzun süredir beklediği fırsatı verdi. İşçi sınıfı kendisini, gerçekten, o denli *"ağır bir baskı altında"* hissetti ki, Genel Konsey'e, Avrupa'dan, Amerika'dan, Avustralya'dan hatta Hindistan'dan ve Güneydoğu Asya'dan yeni üyelerin kabulüne ve yeni şubelerin oluşumuna ilişkin raporlar geldi.

II

Çeşitli uluslardan polisin feryatlarına benzer ihbarların burjuva basınında yeralması bizim Birliğin içinde bile etki uyandırdı. Onun içinde, görünüşte Genel Konsey'e, ama aslında Birliğe yöneltilmiş bazı kumpaslar kuruldu. Bu entrikaların altında Rus Michael Bakunin'in babalık ettiği malum Uluslararası Sosyalist Demokrasi İttifakı vardı. Bakunin, Sibirya'dan dönüşünde, Herzen'in Kolokol'unda** yazmaya ve kendi uzun deneyimlerinden çıkmış Pan-Slavecılığı ve ırk savaşı düşüncesini yaymaya başladı. Daha sonra, İsviçre'de bulunduğu sırada, Enternasyonal'e karşı ku-

*1871 Londra Konferansı'nın çeşitli sektör grupların Enternasyonal'e girmelerini engelleyen II no'lu Kararı kastediliyor

** Kolokol. - Aleksandır Herzen ve Nikolay Ogaryos'un 1857-67'de Rusça olarak; 1868-69 arasında da Rusça ekle birlikte Fransızca çıkardıkları devrimci-demokrat bir Rus gazetesi; 1865'e kadar Londra'da, sonra da Cenevre'de basıldı.

rumuş olan *Barış ve Özgürlük Birliği*'nin Yürütme Komitesi'ne seçildi. Bu burjuva derneğin işleri giderek kötüleşmeye başlayınca, onun, Bakunin'in tavsiyesine göre davranan başkanı Bay G. Vogt, Enternasyonal'in 1868 Eylülünde Brüksel'de toplanan kongresine Birlik ile ittifak kurmasını önerdi. Kongre, oybirliğiyle iki seçenek önerdi: Birlik ya Enternasyonal ile aynı amaca sahip olmalı -ki bu durumda varlığını sürdürmesi için bir gerekçesi olmayacaktı; ya da onun amacı farklıdır -ki bu durumda bir ittifak mümkün olmayacaktı.

Bakunin, Birliğin birkaç gün sonra Bern'de toplanan kongresinde, yüzseksen derece dönüş yaptı ve bilimsel değeri şu tek tümcecikten anlaşılabilecek olan eğreti bir program önerdi: *Sınıfların ekonomik ve toplumsal eşitliği*. Önemsiz bir azınlığın desteklediği Bakunin, Enternasyonal'in Genel Tüzüğü'nün yerine Birlik tarafından reddedilmiş olan bu eğreti programı; Genel Konsey'in yerine de kendi kişisel diktatörlüğünü geçirmeye kararlı olarak, Enternasyonal'e katılmak üzere Birlik'ten ayrıldı. O, bu hedefe ulaşmak için Enternasyonal içinde Enternasyonal olmayı amaçlayan özel bir araç olan Uluslararası Sosyalist Demokrasi İttifakı'nı oluşturdu.

Bakunin bu topluluğun oluşması için gerekli unsurları, İtalya'da bulunduğu sıra kurmuş olduğu ilişkilerde, kendisine özel görevliler olarak hizmet eden ve Enternasyonal'in İsviçre, Fransa ve İspanya'daki üyeleri arasından adam toplayan küçük bir Rus mülteci grubunda buldu. Ama Belçika ve Paris Federal Konseylerinin İttifak'ı tanımayı birbiri ardına reddetmelerinden sonradır ki, Bakunin, yeni topluluğunun "*yanlış anlaşılmış*" Bern programının aslına uygun bir kopyasından başka bir şey olmayan tüzüğünü Genel Konsey'in onayına sunmaya karar verdi. Konsey bunu 22 Aralık 1868 tarihli şu sirkülerle yanıtladı:

Uluslararası İşçiler Birliği ve Bakunin'in Uluslararası Sosyalist Demokrasî İttifakı

Uluslararası İşçiler Birliği

Genel Konseyi tarafından onaylandı

22 Aralık 1868

Bir ay kadar önce, bazı yurttaşlar , "siyasal ve felsefi sorunları yüce eşitlik, vb. ilkeler temeli üzerinde incelemenin kendi özel görevleri" olduğunu belirterek, Cenevre'de, Uluslararası Sosyalist Demokrasi İttifakı adını taşıyan yeni bir uluslararası topluluğun Merkezi Girişim Komitesini kurdular. Bu Girişim Komitesi tarafından yayınlanan program ve tüzük, Uluslararası İşçiler Birliği'nin Genel Konseyi'ne ancak onun 15 Aralık 1868'deki toplantısında iletilmiştir. Bu belgelere göre, adı geçen Uluslararası İttifak, Uluslararası İşçiler Birliği'nin hem tamamen dışında hem de bütünüyle içinde kurulmuştur.

Girişim Komitesi'nin hazırladığı tüzük uyarınca, sırasıyla Cenevre, Lozan ve Brüksel'deki işçi kongrelerinde seçilmiş olan Uluslararası Birliğin Genel Konseyi'nin yanında bir de Cenevre'de, kendi kendisini atamış bir başka Genel Konsey söz konusudur. Uluslararası İttifak'ın Uluslararası Birlik'in yerel gruplarının yanında, onun ulusal bürolarının dışında "*kendi ... ulusal büroları aracılığıyla*" faaliyet gösteren yerel grupları, "*İttifak'ın Merkez Bürosu'ndan kendilerini Uluslararası İşçiler Birliği'ne katmasını isteyecektir*"; İttifak Merkez Komitesi, böylece, Enternasyonal'e üye kabul etme hakkını üstlenmektedir. Son olarak, söz konusu tüzükte belirtildiği gibi, "*Uluslararası Sosyalist*

Demokrasi İttifakı delegasyonu, yıllık İşçiler Kongresi'nde, Uluslararası İşçi Birliğinin bir şubesi olarak, ayrı bir binada açık toplantılar yapacağı" için, Uluslararası İşçiler Birliği'nin Genel Kongresi' ne paralel bir Uluslararası İttifak'ın Genel Kongresi söz konusu olacaktır.

Uluslararası İşçiler Birliği'nin hem içinde hem de dışında faaliyet gösteren ikinci bir uluslararası organın varlığının onun çözülmesinin en kesin yolu olacağını;

herhangi bir yerdeki, herhangi bir başka bireyler grubunun, Cenevre girişimci grubunu örnek alma ve şu ya da bu ölçüde akla yatkın gerekçelerle, Uluslararası İşçiler Birliği'ne "özel misyonlar"a sahip başka uluslararası birlikleri getirme hakkına sahip olacağını;

böylece, Uluslararası İşçiler Birliğinin, kısa süre içinde her türden ve uyrukluktan entrikacıların bir oyuncağı haline geleceğini;

Uluslararası İşçiler Birliği'nin Tüzüğü'nün, Birliğe yalnızca yerel ve ulusal şubeleri üye kabul ettiğini (bkz: Tüzüğün 1. ve 6. maddeleri);

Uluslararası İşçiler Birliği'nin şubelerinin Uluslararası Birliğin tüzüğüne ve yönetmeliğine aykırı tüzüklere ve yönetmeliklere sahip olmasının yasak olduğunu (bkz: Yönetmelik 12. maddesi);

Uluslararası İşçiler Birliği'nin Tüzüğü'nün ve yönetmeliğin ancak Genel Kongre tarafından, hazır bulunan delegelerin üçte ikisinin değişiklik lehinde oy kullanması durumunda değiştirilebileceğini (bkz: Yönetmelik Kurallar 13. maddesi) gözönünde bulunduran Uluslararası İşçiler Birliği Genel Konseyi,

22 Aralık 1868 tarihli toplantısında,

1) Uluslararası Sosyalist Demokrasi İttifakı'nın Tüzüğü'nün, Uluslararası İşçiler Birliği ile olan ilişkileri tanımlayan bütün maddelerinin geçersiz sayıldığına;

2) Uluslararası Sosyalist Demokrasi İttifakı'nın, Uluslararası İşçiler Birliği'nin bir şubesi olarak üyeliğe kabul edilemeyeceğine;

3) Bu kararların Uluslararası İşçiler Birliği'nin varolduğu bütün ülkelerde yayınlanmasına, oy birliğiyle karar vermiştir

Londra, 22 Aralık 1868

Uluslararası İşçiler Birliği Genel Konseyi adına

G. Odger Toplantı başkanı

R. Shaw Genel Sekreter

Bundan birkaç ay sonra, İttifak, Genel Konsey'e tekrar başvurarak, ilkelerinin kabul edilip edilmediğini sordu. Eğer yanıt olumlu ise, İttifak kendisini Enternasyonal'in şubeleri içinde eritmeye hazırdı. Ona 9 Mart 1869 tarihli şu sirkülerde yanıt verildi:

Genel Konsey'den Uluslararası Sosyalist Demokrasi İttifakı'nın Merkez Komitesi'ne

9 Mart 1869

[Fransızca ve İngilizce yazılıp bütün şubelere gönderildi]

Yurttaşlar,

Uluslararası İşçiler Birliği, tüzüğünün 1. maddesine göre, "aynı amacı, yani işçi sınıfının korunmasını, ilerlemesini ve

tam olarak kurtuluşunu hedefleyen bütün işçi çevrelerini üyeliğe kabul eder”.

İşçilerin aynı ülkedeki çeşitli kesimleri ve farklı ülkelerdeki işçi sınıfları, farklı koşullar altında ve farklı gelişmişlik düzeylerine sahip olduklarından, gerçek hareketi yansıtan kuramsal görüşlerin farklılaşması da neredeyse gerekli gibi görünmektedir.

Ancak Uluslararası İşçiler Birliği tarafından yaşama geçirilen eylem birliği, düşüncelerin değişik ulusal şubelerin yayın organları eliyle kolaylaştırılan değişimi ve son olarak, Genel Kongreler’deki dolaysız tartışmalar, kuşkusuz, yavaş yavaş ortak bir teorik program oluşturmaktadır.

Dolayısıyla, İttifak’ın programını eleştirel bir incelemeden geçirmek Genel Konsey’in işi değildir. Onun işçi sınıfı hareketinin doğru bilimsel bir ifadesi olup olmadığını araştırmak zorunda değiliz. Saptamak zorunda olduğumuz tek şey, onun, Uluslararası İşçiler Birliği’nin genel eğilimine, yani işçi sınıfının tam kurtuluşuna karşı işleyip işlemediğidir.

Sizin programınızdaki bir ifade bu itiraza açıktır. 2. maddede şöyle deniyor:

“(İttifak) her şeyden önce sınıfların siyasal, ekonomik ve toplumsal eşitliğini amaçlar.”

Sınıfların eşitliği, tam olarak, burjuva sosyalistleri tarafından ısrarla öğütlenen *“sermayenin ve emeğin uyumu”*na varır. Uluslararası İşçi Birliğinin büyük amacını oluşturan şey, mantıksal olarak olanaksız *“sınıfların eşitliği”* değil onun yerine *“sınıfların ortadan kaldırılması”*nı yerleştiren tarihsel zorunluluk; proleter hareketin bu gerçek sırrıdır.

Ama, *“sınıfların eşitliği”* ifadesi, içinde yer aldığı bağlam göz önünde bulundurulduğunda, yalnızca bir kalem

sürçmesi gibi görünmektedir. Genel Konsey, sizin, böylesi tehlikeli bir yanlış anlamaya yolaçabilecek bir ifadeyi programınızdan çıkarmak isteyeceğinizden emindir.

Onun genel çizgisine aykırı olmadıkça, her şubenin kendi teorik programını özgürce oluşturmasına izin vermek Uluslararası İşçiler Birliği'nin ilkelerine uygundur. Bu yüzden, İttifak'ın şubelerinin Uluslararası İşçiler Birliği'nin şubelerine dönüşmesinin önünde hiçbir engel bulunmuyor.

İttifak'ın dağıtılması ve onun şubelerinin Uluslararası İşçiler Birliği'ne katılması bir kez sağlandığında, bizim yönetmeliğimize uygun olarak, Genel Konsey'i her yeni şubenin bulunduğu yer ve sayısal gücü konusunda bilgilendirmek gerekecektir.

Bu koşulları kabul eden İttifak, Bakunin'in programının altında yer alan bazı imzalardan dolayı yanılan ve İttifak'ın Cenevre'deki Latin Federal Komitesi tarafından tanındığını sanan –ki tam tersine, bu komite, onunla ilişki kurmayı hep reddetmişti- Genel Konsey tarafından Enternasyonal'e kabul edildi. Böylece o, Basel Kongresi'nde temsil edilmek biçimindeki ilk hedefine ulaşmış oldu. Yandaşlarının yalnızca bu vesileyle bir Uluslararası Kongre'de başvurdıkları dürüst olmayan yollara karşın, Bakunin, Kongre'nin Genel Konseyi Cenevre'ye aktaracağı ve sosyalizme gidişin pratik hareket noktası yapmış olduğu miras haklarının derhal kaldırılması biçimindeki eski Saint-Simon zırvalarını resmen onaylayacağı beklentisinde yanılmıştı. Bu, İttifakın yalnızca Genel Konsey'e değil, aynı zamanda Enternasyonal'in, bu sekte kliğ'in programını ve özellikle siyasetten tümüyle uzak durma öğretisini benimsemeyi reddeden bütün şubelerine karşı açık ve kesintisiz savaş işaretiydi.

Daha Basel Kongresi'nden önce, Neçayev Cenevre'ye geldiğinde, Bakunin, onunla biraraya gelip Rusya'da öğren-

ciler arasında gizli bir topluluk kurdu. O, çeşitli "gizli devrimci komite" adları ardında gerçek kimliğini sürekli olarak gizleyerek, Cagliostro zamanından kalma hileler ve aldatmacalar üzerine kurulu otokratik güç peşinde koştu. Bu topluluk tarafından kullanılan başlıca propaganda yöntemi, masum insanlara Cenevre'den, üzerinde Rusça olarak "gizli devrimci komite" damgası taşıyan sarı zarflar içinde mektuplar göndererek onları Rus polisi karşısında zor durumda bırakmaktan ibaretti. Neçayev duruşmasının yayınlanmış tutanakları, Enternasyonal'in adının rezilce istismar edilmiş olduğunun kanıtıdır.*

Bu sırada İttifak, önce Locle'de çıkan Progrès'te** ardından da İttifak'ın çok sayıda üyesinin Bakunin'i izlediği Latin Federasyonu'nun Cenevre'de yayınlanan resmi gazetesi Egalité'de Genel Konsey'e karşı açık bir polemik başlattı.

* Gizli devrimci eylemlerde bulunmakla suçlanan öğrenciler aleyhine açılmış olan Neçayev duruşması, 1871 Temmuz - Ağustos aylarında St. Petersburg'da yapıldı. Neçayev, kimi Rus kentlerinde Narodnaya Rasprava adlı gizli bir dernek kurma faaliyetine girmişti. Bu dernek "mutlak yıkım" biçimindeki anarşist düşünceleri yayıyordu. Çarlık rejimini sert biçimde eleştiren ve ona karşı keskin bir mücadele verilmesini savunan örgüt, devrimci düşünceye eğilimli öğrenciler ve orta sınıf aydınları içinde önemli etki yarattı. Neçayev, ayrıca, Bakunin'den 'Avrupa Devrimci Birliği' adlı bir örgütün "temsilcilik belgesi"ni almıştı ve bu sayede, kendisini Uluslararası İşçiler Birliği'nin temsilcisi olarak gösterebiliyordu.

Londra Konferansı, Utin'e, bu yargılama konusunda kısa bir rapor hazırlama görevini vermişti. Ancak Utin, Ağustos 1872'nin sonlarında, Marx'a, Lahey Kongresi'ne sunulmak üzere, Bakunin ile Neçayev'in Uluslararası İşçiler Birliği karşıtı faaliyetlerine ilişkin özel bir rapor gönderdi. - H.Ç.

** Aralık 1868'den Nisan 1870'e kadar, Locle'de, Guillaume'un yönetimi altında Fransızca olarak yayınlanmış Bakuninci gazete.- H.Ç.

Bakunin'in kişisel yayın organı Progrès'te yayınlanan saldırılara kulak asmamış olan Genel Konsey, Latin Federal Komitesi'nce onaylanmış olduğuna inandığı Egalité'den yayınlananları görmezden gelemezdi. Bu yüzden o, 1 Ocak 1870 tarihli sirküleri* yayınladı.

"11 Aralık 1869 tarihli Egalité'de şunları okuyoruz:

"Genel Konseyin son derece önemli sorunları ihmal ettiği kesindir. Kendisine yönetmeliğin 1. maddesindeki yükümlülüklerini anımsatıyoruz: Genel Konsey, Kongre'nin kararlarını hayata geçirmekle vb. görevlidir. Genel Konsey'e yanıtlanması çok uzun bir raporu gerektirecek kadar çok soru yöneltebilirdik. Bunlar daha sonra sorulacaktır. ... Bu arada, vb..."

Genel Konsey ne tüzükte ne de yönetmelikte, kendisini Egalité ile yazışmaya ya da tartışmaya, ya da gazetelerden gelen 'sorulara yanıt verme' yükümlülüğü altına sokan herhangi bir maddenin varlığından habersizdir. Latin İsviçresi'nin şubelerini Genel Konsey karşısında yalnızca Cenevre'deki Federal Komite temsil etmektedir. Latin Federal Komitesi bizden bu tek meşru kanal dolayımıyla, yani kendi sekreteri aracılığıyla taleplerde bulunduğu ya da bizi kınadığında, Genel Konsey bunu yanıtlamaya her zaman hazırdır. Ama Latin Federal Komitesi'nin ne Egalité ve Progrès lehine kendi işlevlerini bırakmaya ne de bu gazetelerin ona ait işlevleri gasp etmesine izin vermeye hakkı vardır. Genel olarak söylemek gerekirse, Genel Konsey'in ulusal ve yerel komitelerle olan yönetsel yazışmalarının Birliğin genel çıkarlarını büyük ölçüde zedelemeksizin yayınlanması mümkün değildir. Sonuçta, Enternasyonal'in diğer organları da Progrès ve Egalité örneklerini izleyecek olsalar, Genel Konsey, ya sessiz

* Genel Konsey adına Karl Marx'ın kaleme aldığı, "Genel Konsey'den Latin İsviçresi Federal Konseyine" başlıklı sirküler. - H.Ç.

kalarak kendisini kamuoyu önünde küçük düşürmek ya da bunlara açıkça yanıt vererek yükümlülüklerini çiğnemek seçenekleriyle karşı karşıya kalırdı. Paris'teki yayın organı *Travail*'i* Genel Konsey'i kınamaya çağırma konusunda, *Egalité de Progrès*'e katılmıştır. Bu neredeyse *Kamu Refahı Birliği*'nin** bir benzeridir."

Latin Federal Komitesi, bu arada, bu sirküleri okumazdan önce, İttifak yandaşlarını *Egalité*'nin yazı kurulundan zaten atmış bulunuyordu.

1 Ocak 1870 tarihli sirküler, aynı 22 Aralık 1868 ve 9 Mart 1869 tarihli olanlar gibi, bütün Enternasyonal çevreleri tarafından onaylandı.

Belirtmeye gerek yok ki, İttifak tarafından kabul edilen koşullardan hiç birisi, hiç bir zaman yerine getirilmedi. Onun sahte şubeleri, Genel Konsey için bir sır olarak kaldı. Bakunin, İspanya'da, İtalya'da dağılmış az sayıda grubu ve Enternasyonal ile olan ilişkisini kesmiş olduğu Napoli Şubesi'ni kendi kişisel yönetimi altında tutmayı sürdürdü. O, İtalya'nın diğer kentlerinde işçilerden değil, avukatlardan, gazetecilerden ve başka burjuva doktrincilerden oluşan küçük kliklerle yazıştı. Barselona'da, dostlarından bazıları onun etkisini sürdürdüler. İttifak, ilerde tekrar değineceğimiz Lyon'daki Albert Richard ve Gaspard Blanc'ın yönetimi altında, Fransa'nın güneyindeki bazı kentlerde ayrılıkçı şubeler kurma yönünde bir girişimde bulundu. Kısacası, Enternasyonal içindeki bu Enternasyonal faaliyetini sürdürdü.

Büyük darbe -Fransız İsviçresi'nin önderliğini ele geçirme girişimi-, İttifak tarafından 4 Nisan 1870'te toplanan Chaux

* *Uluslararası İşçiler Birliği'nin Paris Şubesi'nin haftalık yayını; 3 Ekim-12 Aralık 1869 tarihleri arasında yayınlandı. - H.Ç.*

** *Feodal soylulara ait bir örgüt. 1464'ün sonlarında Fransa'da kuruldu ve XI. Louis'nin Fransa'yı merkezi devlet altında birleştirme politikasına karşı çıkıyordu. - H.Ç.*

-de-Fonds Kongresi'nde indirilecekti.

Kavga, İttifak delegelerinin Kongreye katılma hakkı konusunda –ki Cenevre Federasyonu ve Chaux-de-Fonds şubeleri delegeleri buna karşı çıktılar- patlak verdi.

İttifak yandaşları -kendi hesaplarına göre- Federasyon üyelerinin beşte birinden fazlasını temsil etmiyor olmalarına karşın, Basel manevralarının yinelenmesi sayesinde, bir ya da iki oyluk uyduruk bir çoğunluk elde etmeyi başardılar. Bu öyle bir çoğunluk ki, kendi organlarına göre (bkz: 7 Mayıs 1870 tarihli Solidarité) 15 şubeden fazlasını temsil etmiyordu. Oysa yalnızca Cenevre'de otuz şube vardı! Bu oylama üzerine, Fransız-İsviçre Kongresi, toplantılarını bağımsız olarak sürdüren iki gruba bölündü. Kendilerinin Federasyon'un tamamının yasal temsilcileri olduğunu kabul eden İttifak yandaşları, Federal Komite'nin yerini Chaux-de-Fonds'a taşıdılar ve Neuchatel'de Yurttaş Guillaume'un yönetiminde, kendi resmi organları olan *Solidarité*'yi kurdular. Bu genç yazarın, Cenevre'deki "fabrika işçileri"ni, o iğrenç "burjuvaları", Federasyon'un gazetesi *Egalité*'ye karşı savaş açmakla kınama ve siyasetten tümüyle uzak durmayı vaaz etme gibi özel bir görevi vardı. Bu konu üzerine en önemli makalelerin yazarları, Marsilya'daki Bastelica ve İttifak'ın iki temel direği olan Lyon'daki Albert Richard ve Gaspard Blanc'tı.

Cenevre delegeleri, kongreden döndükten sonra, kendi şubelerinde genel bir toplantı yaptılar ve Bakunin'in ile arkadaşlarının muhalefetine karşın, Chaux-de-Fonds Kongresi'ndeki davranışlarını onayladılar. Bundan kısa bir süre sonra, Bakunin ve aktif suç ortakları, eski Latin Federasyonu'ndan atıldılar.

Yeni Chaux-de-Fonds Komitesi, iki ay sonra Komite'nin yayın organı Solidarité'nin 9 Temmuz tarihli sayısında hırsız olmakla suçlanacak olan sekreter F. Robert ile başkan Henri

Chavalley'in imzalarını taşıyan bir mektupla, Genel Konsey'in müdahalede bulunmasını istediğinde, Kongre neredeyse bitmek üzereydi. Genel Konsey her iki tarafın da savlarını inceledikten sonra, 28 Temmuz 1870'te, Cenevre Federal Komitesi'nin önceki işlevlerini koruması, yeni Chaux-de-Fonds Federal Komitesi'nin de yerel bir ad almaya davet edilmesi yönünde karar verdi. Chaux-de-Fonds Komitesi, planlarını açığa çıkartan bu karar karşısında, Genel Konseyin müdahalesini ilk isteyenin kendisi olduğunu unuttarak, onu otoriterlikle suçladı. Chaux-de-Fonds Komitesi'nin Latin Federal Komitesi adını ele geçirmek için giriştiği ısrarlı çabaların İsviçre Federasyonu'nda yarattığı kargaşa, Genel Konseyi bu Komite ile olan bütün resmi ilişkilerini askıya almak zorunda bıraktı.

Louis Bonaparte, ordusunu Sedan'da daha henüz teslim etmişti. Dört bir yanda, Enternasyonal üyelerinin savaşın sürdürülmesine karşı protestoları yükseldi. Genel Konsey, 9 Eylül tarihli çağrısında Prusya'nın fetih planlarını açığa çıkararak, onun zaferinin proletaryanın davası için yarattığı tehlikeye işaret etti ve Alman işçilerini ilk kurbanın kendileri olacakları konusunda uyardı. Genel Konsey, İngiltere'de, Saray'ın Prusya yanlısı eğilimlerini mahkum eden toplantılar örgütledi. Almanya'da, Enternasyonal'e bağlı işçiler, cumhuriyetin tanınmasını ve "*Fransa için onurlu bir barış...*" talep eden gösteriler örgütlediler.

Bu sırada, kavgacı yapısı, öfkeli -Neuchatelli- Guillaume'nin, Komite'nin resmi yayın organı Solidarité gazetesinin himayesinde ve onun bir eki olarak, Prusyalılara karşı savaşmak üzere bir İsviçreli gönüllü birliği oluşturma çağrısı yapan imzasız bir bildirge* yayınlama yollu parlak

* James Guillaume ile Gaspard Blanc'ın Uluslararası İşçiler Birliği şubelerine hitaben yazdıkları ve Solidarité gazetesinin eki olarak Neuchatel'de yayınlanan 5 Eylül 1870 tarihli bildirge kastediliyor. H.Ç.

düşünceye kapılmasına yolaçtı -- ki onun bunu daha önce yapmasını sürekli olarak engelleyen şey, kesinlikle, sahip olduğu çekimserci yargılarıydı.

Derken, Lyon ayaklanması* patlak verdi. Bakunin derhal oraya koştu; Albert Richard'ın, Gaspard Blanc'ın ve Bastelica'nın desteğiyle 28 Eylülde belediye sarayına yerleşti ama siyasal bir hareket olarak yorumlanmasın diye, kapıya bir muhafız dikmekten kaçındı. Bakunin, tam da devletin lağvedilmesine ilişkin kararnamesi yayınlanacağı sırada, bir kaç ulusal muhafız tarafından utanç verici biçimde oradan kovuldu.

Genel Konsey, 1870 Ekimi'nde, Fransız üyelerinin yokluğunda, Brestli bir sığınmacı olan Yurttaş Paul Robin'i üyeliğe aldı. Robin, İttifak'ın en ünlü yandaşlarından biri; dahası, içinde o andan başlayarak Chaux-de-Fonds Komitesi'nin resmi muhabiri gibi davrandığı Genel Konsey'e karşı Egalité'de yer almış olan çeşitli saldırıların kışkırtıcısıydı. O, 14 Mart 1871'de, İsviçre sorununu gözden geçirmek üzere Enternasyonal'in kapalı bir konferansı için çağrı yapılmasını önerdi. Konsey, Paris'te önemli olayların oluşmakta olduğunu görerek bunu kesin bir şekilde reddetti. Robin çeşitli vesilelerle bu konuya tekrar tekrar döndü; hatta Konsey'in İsviçre'deki anlaşmazlık konusunda nihai bir karar almasını bile önerdi. 25 Temmuz'da, Genel Konsey, bunun 1871 Eylülü'nde toplanması öngörülen konferansın konularından biri olmasına karar verdi.

Kendi faaliyetlerinin bir konferans tarafından soruşturulmasını hiç arzulamayan İttifak, 10 Ağustos tarihinde, ken-

* Lyon ayaklanması, Sedan yenilgisinin haber alınmasının ardından, 4 Eylül 1870'te başladı. Bakunin, 15 Eylül'de kente gelerek hareketin önderliğini almaya ve kendi anarşist programını uygulamaya kalkıştı. Bakunin yandaşları 28 Eylül günü bir hükümet darbesi girişiminde bulundular ama işçiler onları desteklemediğinden başarısızlığa uğradılar. - H.Ç.

disini 6 Ağustos gününden itibaren dağıtmış olduğunu ilan etti. Ama 15 Eylül'de yeniden ortaya çıktı ve *Tanrıtanımaz Sosyalist Şube* adı altında Konsey'e kabul edilmesini istedi. Konsey, Basel Kongresi'nin 5 Numaralı Yönetmelik Kararı'na göre, sekte şubelere karşı verdiği iki yıllık mücadelenin ardından tükenmiş olan Cenevre Federal Komitesi'ne danışmadan onu üyeliğe kabul edemezdi. Dahası, Konsey, kısa süre önce, Genç Hristiyanlar Birliği'ne, Enternasyonal'in dinsel nitelikte kesimleri tanımadığını bildirmişti.

İttifak'ın dağıtılma tarihi olan 6 Ağustos'ta, Chaux-de-Fonds Federal Komitesi Konsey ile resmi ilişki kurma isteğini yineledi; 28 Haziran tarihli çekilme kararı tanımamaya ve Cenevre'ye ilişkin olarak kendisini Latin Federal Komitesi olarak görmeye devam edeceğini ve "bu konuda karar vermenin Genel Kongre'ye düştüğünü" söyledi. Aynı Komite, 4 Eylül günü, toplanmasını öncelikle kendisi istediği halde, Konferansın yetkesine karşı çıktı. Konferans buna, Chaux-de-Fonds Komitesi'nin Paris kuşatması öncesinde İsviçre'deki anlaşmazlık üzerine görüşme talep ettiği, Paris Federal Komitesi'nin yetkisini sorgulayarak karşılık verebilirdi. Ama o, 28 Haziran 1870 tarihli Genel Konsey kararıyla yetindi (bkz: Cenevre'de çıkan Egalité'nin 21 Ekim 1871 tarihli sayısında açıklanan nedenler).

III

İsviçre'ye sığınmış olan kimi Fransız sürgünlerinin varlığı, İttifak'a bir miktar taze kan kazandırdı.

Enternasyonal'in Cenevre'deki üyeleri, sığınmacılar için ellerinden geleni yaptılar. En baştan itibaren onların yardımına koştular; geniş bir kampanya başlattılar ve İsviçre yetkililerinin, sığınmacıların Versailles hükümetinin talep ettiği gibi geri iade edilmesi doğrultusunda karar almalarını engellediler. Bazıları, 'sığınmacıların sınıra ulaşmalarına yardımcı olmak üzere Fransa'ya giderek kendilerini büyük

bir tehlikeye attılar. Cenevreli işçilerin, B. Malon¹ gibi elebaşlarından birkaçının İttifak'ın adamlarıyla hemen bir anlaşmaya varıp onun eski sekreteri N. Jukovski'nin yardımıyla, Cenevre'de, Latin Federasyonu'nun dışında yeni "*Sosyalist Devrimci Propaganda ve Eylem Şubesi*"ni kurmaya kalkıştıklarını gördüklerinde uğradıkları şaşkınlığı düşünün. Bu şube, tüzüğünün birinci maddesinde, "*Uluslararası İşçiler Birliği'nin Genel Tüzüğü'ne bağlı kalmakla birlikte, Tüzüğün ve Birliğin kongreleri tarafından tanınmış olan özerklik ve federasyon ilkesinin mantıksal bir sonucu olarak, eksiksiz eylem ve girişim özgürlüğünü saklı tuttuğunu*" açıklıyordu.

Bir başka deyişle, o, İttifak için çalışmayı sürdürme tam özgürlüğünü saklı tutmaktadır.

Bu yeni şube, Malon'dan gelen 20 Ekim 1871 tarihli bir mektupta, Genel Konsey'den üçüncü kez Enternasyonal'e alınma başvurusunda bulundu. Konsey, Basel Kongresi'nin 5. kararına uyarak, kendisinin bu yeni "*entrika ve ihtilaf yuvası*" nı tanımasına şiddetle karşı çıkan Cenevre Federal Komitesi'ne danıştı. Konsey, gerçekte, bütün Federasyonu Bay Malon'un ve İttifak'ın eski sekreteri N. Jukovski'nin iradesine bağlamamakla oldukça "otoriter" biçimde davrandı.

Solidarité faaliyetine son verince, yeni İttifak yandaşları, kısa süre önce, Lozan Barış Kongresi'nde, Raoul Rigault ve Ferre'in o ana (tutsakların idam edilmelerine) kadar, boşuna da olsa, Komün'ün kanlı önlemler alması yönünde çağrı yapmayı bırakmamış iki.kötü niyetli figürü olduklarını söyleyen Madam Andre Leo'nun yüksek yönetimi altında *Revolution Sociale*'i kurdular.*

Bu gazete, daha ilk sayısından itibaren, kendisini, alelacele,

* *La Revolution Sociale* - Ekim 1871'den Ocak 1872'ye kadar Cenevre'de yayınlanan haftalık Fransız gazetesi; Kasım 1871'den itibaren anarşist Jura Federasyonu'nun resmi yayını. - H.Ç.

Genel Konsey'e çamur atıp duran *Figaro*, *Gaulois*, *Paris-Journal* ve öteki rezil gazetelerle aynı düzeye yerleştirdi.* O, ulusal düşmanlıkları Enternasyonal'in içinde bile körüklemenin tam zamanı olduğunu düşündü. Genel Konsey'i, Bismarkçı bir beynin [burada Marx kastediliyor – HÇ] yönetimindeki bir Alman Komitesi olarak adlandırdı.²

Revolution Sociale, bazı Genel Konsey üyelerinin "her şeyden önce Fransız" olmakla övünemeyeceklerini kesin olarak saptadıktan sonra, Avrupa polisi tarafından dolaşıma sokulmuş olan ikinci sloganı benimsemekten ve Konsey'in "otoriteciliğini" mahkum etmekten daha iyi bir şey bulamazdı.

İyi de, bu çocukça saçmalıkların dayanağı olan olgular nelerdi? Genel Konsey İttifak'ı doğal ölümüne terketmiş ve Cenevre Federal Komitesi'yle anlaşma içinde, onun yeniden dirilmesini önlemişti. O ayrıca, Chaux-de-Fonds Komitesi'ne, Fransız İsviçresi'ndeki Enternasyonal üyelerinin çoğunluğu ile barış içersinde yaşamasını sağlayacak bir isim almasını önermişti.

Bu "otoriter" davranışların dışında, Genel Konsey, Basel Kongresi'nin kendisine vermiş olduğu oldukça geniş yetkileri Ekim 1869'dan 1871 Ekimi'ne kadar nasıl kullandı?

1) 8 Şubat 1870'te, Paris'teki "*Pozitivist Proleterler Derneği*", üyeliğe kabul edilmesi için Genel Konsey'e başvurdu. Konsey buna, pozitivistlerin ilkelerinin ve özel tüzüklerinin sermayeye ilişkin bölümünün, Genel Tüzük'ün giriş bölümüyle açıkça çeliştiğini; dolayısıyla, derneğin bu ilkeleri terk edip, Enternasyonal'e "*pozitivistler*" olarak değil, "*proleterler*"

** *Le Figaro* - 1854'ten itibaren Paris'te yayınlanan ikinci İmparatorluk hükümetine bağlı gerici bir Fransız gazetesi. *Le Gaulois* - Tutucu-monarşist bir günlük gazete, büyük burjuvazinin ve aristokrasinin organı; 1867'den 1929'a kadar Paris'te yayınlandı. *Paris-Journal* - Polisle bağlantılı gerici bir günlük gazete. H.Ç.

olarak girmesini, bu arada kendi teorik görüşlerini Birlik'in genel ilkeleriyle uyumlu hale getirmekte serbest olduğunu bildirerek karşılık verdi. Şube, bu kararın haklılığını kabul ederek Enternasyonal'e katıldı.

2) Lyon'da, 1865 Şubesi'yle* içinde dürüst işçilerin yanı sıra Albert Richard ve Gaspard Blanc tarafından temsil edilen İttifak'ın da yer aldığı yeni kurulmuş şube arasında bir bölünme yaşandı. Benzer durumlarda daha önce olduğu gibi İsviçre'de kurulan hakem mahkemesinin kararı reddedildi. Yeni kurulmuş olan şube, 15 Şubat 1870'te, Genel Konsey'den Basel Kongresi'nin VII sayılı kararına uygun olarak anlaşmazlığı gidermesini istemenin yanı sıra, ona 1865 Şubesi'nin üyelerini dışlayan ve lekeleyen bir karar gönderdi. Bu, imzalanarak alınacak ve hemen yanıtlanarak geri gönderilecekti. Konsey, bu daha önce görülmemiş uygulamayı mahkum etti ve gerekli belgelerin üretilmesini istedi. 1865 Şubesi bu isteğe verdiği yanıtta, hakem mahkemesine sunulmuş olan Albert Richard aleyhindeki belgelerin Bakunin'in elinde olduğunu ve kendisinin bunları vermeyi reddettiğini belirtti. Dolayısıyla, Genel Konsey'in isteklerini tam olarak yerine getiremedi. Konsey'in bu konuya ilişkin 8 Mart tarihli kararına iki taraftan da itiraz gelmedi.

3) Güvenilir olmayan kişileri üyeliğe kabul etmiş olan Londra'daki Fransız şubesi, yavaş yavaş, fiilen Bay Felix Pyat'ın denetlediği bir kuruluş haline gelmişti. Pyat, bu şubeyi, Louis Bonaparte'a suikast düzenlenmesini vb. talep eden sakıncalı gösteriler örgütlemek ve kendi saçma bildirilerini Fransa'da Enternasyonal kisvesi altında yaymak için kullanıyordu. Genel Konsey, Birliğin organlarında, Bay Pyat'ın Enternasyonal'in üyesi olmadığını ve onun hareketlerinden kendisinin sorumlu tutulamayacağını açıklamakla yetindi. Bunun üzerine, Fransız şubesi, artık hem Genel Konsey'i

* İsim şubenin kuruluş tarihine gönderme yapıyor. - H.Ç.

hem de kongreyi tanımadığını ilan etti; Londra duvarlarına - kendisi dışında- Enternasyonal'in devrim karşıtı bir topluluk olduğunu ilan eden duyurular yapıştırdı. Enternasyonal'in Fransız üyelerinin referandumun öngününde -gerçekte polis tarafından tezgahlanan ve Pyat'ın duyurularının inandırıcılık kazandırdığı- bir komplo düzenledikleri bahanesiyle tutuklanmaları, Genel Konsey'i, Fransız şubesinin iki yılı aşkın bir süredir Enternasyonal'le ilişkisi bulunmadığını ve onun kışkırtıcılığının polis ajanlarının işi olduğunu ilan eden 10 Mayıs 1870 tarihli kararını La Marseillaise'de ve Reveil'de yayınlamak zorunda bıraktı. Bu çıkışın gerekliliği, Paris Federal Komitesi'nin aynı gazetelerde yayınlanan açıklamasında ve Enternasyonal'in Paris üyelerinin yargılanmaları sırasında verdikleri ifadede kanıtlandı; her iki açıklamada da Konsey'in kararına gönderme yapılıyordu. Fransız Şubesi savaşın patlak vermesiyle ortadan kayboldu ama aynı İsviçre'deki İttifak gibi, yeni bağlantılar içinde ve değişik adlar altında Londra'da tekrar ortaya çıktı.

Konferans'ın son günlerinde, Londra'da, Komün sığınmacıları arasında, 35 üyeli "*1871 Fransız Şubesi*" kuruldu. Genel Konseyin ilk "*otoriter*" tavrı, bu şubenin sekreteri Gustave Durand'ın Fransız polis ajanı olduğunu açıklayarak maskesini indirmek oldu. Elimizdeki belgeler, polisin, Durand'a önce konferansa katılma, ardından Genel Konsey'de bir üyelik elde etme konusunda yardımcı olma amacında olduğunu kanıtlamaktadır. Yeni şubenin tüzüğü, üyelerine Genel Konsey'de kendi şubeleri dışından herhangi birinin görevlendirilmesini kabul etmemelerini emrettiği için, yurttaş Theisz ve Bastelica Konsey'den çekildiler.

Bu şube, 17 Ekim'de, kesin yetki belgelerine sahip iki üyesini Konsey'e delege gösterdi; bunlardan biri topçu komitesi eski üyesi Bay Chautard'dan başkası değildi. Konsey, 1871 Şubesi'nin tüzüğünü incelemeyi reddetti.³ Burada, sözkonusu tüzüğün yolaçmış olduğu başlıca tartış-

ma noktasını anımsamakla yetinelim. 2. Maddede şöyle deniliyor:

"Şubeye üye olabilmesi için, kişinin, geçim kaynakları konusunda bilgi vermesi, ahlaklılığına ilişkin güvenceler göstermesi vb. gerekir."

Konsey, 17 Ekim 1871 tarihli kararında, "geçim kaynakları konusunda bilgi vermesi" sözlerinin çıkartılmasını önerdi. "Şüpheli durumlarda" diyordu Konsey, "bir şube, geçim kaynakları konusundaki bilgiyi 'ahlaklılık güvencesi' olarak alabilir, ama geçim kaynaklarının yokluğu sığınmacılar, grevdeki işçiler, vb. gibi başka durumlarda pekala bir ahlaklılık güvencesi olabilir. Adayların geçim kaynakları konusunda bilgi vermelerini Enternasyonal'e kabul edilmenin genel bir koşulu yapmak, Genel Tüzüğün özüne ve sözüne ters düşen bir burjuva yenilik olacaktır."

Şube şu yanıtı verdi:

"Genel Tüzük, şubeleri, üyelerinin ahlaklılığından sorumlu tutmakta; dolayısıyla, onlara gerekli gördüklerinde bu gibi güvenceler isteme hakkını tanımaktadır."

Genel Konsey buna 7 Kasım tarihli şu karşılığı verdi:

"Bu açıdan bakıldığında, yeşilaycılar tarafından kurulan bir Enternasyonal şubesi, kendi tüzüğüne şu türden bir madde koyabilir: Şubeye üye olabilmek için, kişinin her türlü alkollü içkiden uzak duracağına yemin etmesi gerekir. Bir başka deyişle, şubeler, böylelikle, her zaman, üyelerinin ahlaklılığından emin olmak istedikleri bahanesiyle, Enternasyonal'e üye kabul etmek için en saçma ve yersiz koşulları tüzüklerine koyabilirler."

"Grevcilerin geçim olanakları" diye ekliyor 1871 Fransız Şubesi, "grev fonlarından oluşur." Buna, ilk olarak, bu "fon"-un çoğu kez hayali olduğunu söyleyerek yanıt verilebilir.

Dahası, resmi İngiliz anketleri, İngiliz işçilerinin çoğunluğunun -grevler ya da işsizlik, yetersiz ücret ya da ödeme koşulları ve daha birçok nedenle- sürekli olarak tefecilere başvurmaya ya da borç para bulmaya zorlandıklarını kanıtlamaktadır. Bunlar, kişinin özel yaşamına uygunsuz bir biçimde müdahale etmeksizin bilgi isteyemeyeceği geçim olanaklarıdır. Buradan hareketle, iki seçenek söz konusudur:

a) Şube, ahlaklılık güvencelerini yalnızca geçim kaynaklarında arayacaktır, ki bu durumda Genel Konseyin önerisi bu amaca hizmet etmektedir.

b) Ya da şube, tüzüğünün 2. maddesinde, üyeliğe kabul edilme koşulu olarak üyelerinin geçim olanakları konusunda, bile bile, ahlaklılık güvencelerinin ötesinde bilgi vermeleri gerektiğini söylüyordur -ki bu durumda da Konsey, bunu Genel Tüzüğün özüne ve sözüne ters düşen bir burjuva icadı olduğunu öne sürmektedir.

Onların tüzüklerinin 11. maddesinde şöyle deniliyor: "*Genel Konsey'e bir ya da daha çok delege gönderilir.*"

Konsey bu maddenin çıkartılmasını istedi, "çünkü Enternasyonal'in Genel Tüzüğü, şubelere, Genel Konsey'e delege gönderme gibi bir hak tanımamaktadır."

"*Genel Tüzük*" diye ekliyordu Konsey, "*Genel Konsey üyeliğinin, ya kongre tarafından seçilmek ya da Genel Konsey tarafından üyeliğe alınmak biçiminde yalnızca iki yolu olduğunu kabul eder...*"

Londra'da bulunan değişik şubelerin, Genel Konsey'e delegeler göndermeye davet edildiği doğrudur. Ama Genel Konsey, Genel Tüzüğü çiğnemek için, hep şöyle davranmıştır: O önce, kendilerine yüklenen genel işlevleri yerine getirmeye uygun olup olmadıklarına göre kabul ya da reddetme hakkını saklı tutarak, her şubenin göndereceği delege sayısını belirlemiştir. Bu delegelerin, Genel Konsey'e üye ol-

maları, tüzüğün Konsey'e yeni üyeler alma hakkını vermesinden dolayı değildir. Son konferansın almış olduğu karara göre hem Uluslararası Birlik'in Genel Konsey'i hem de *İngiltere Merkez Konseyi* olarak faaliyet gösteren Londra Konseyi, doğrudan aldığı üyelerin yanısıra, öncelikle kendi şubeleri tarafından aday gösterilmiş olanları da üyeliğe uygun bulmuştur. Genel Konsey'in seçim yöntemi ile –örneğin- Brüksel ya da Madrid Federal Konseyleri gibi bir ulusal Kongre tarafından görevlendirilmiş bir ulusal konsey bile olmayan Paris Federal Konseyi'nin seçim yöntemini bir tutmak büyük bir yanlışlık olur. Paris Federal Konseyi yalnızca Paris şubelerinin bir temsilciler kuruluydu. Genel Konsey'in seçim yöntemi Genel Tüzük'te belirlenmiştir ... ve onun üyeleri tüzükte ve yönetmeliklerde belirtilenlerin dışında herhangi bir başka buyurgan yetki kabul etmeyeceklerdi. ... Bir önceki maddeyi gözönünde bulundurursak, 11. madde, Genel Tüzüğün 3. maddesine aykırı olarak, Genel Konsey'in bileşimini tümüyle değiştirmesinden; Konsey'i, bir bütün olarak Uluslararası İşçiler Birliği'nin etkisinin yerini yerel grupların etkisine bırakacağı bir Londra şubeleri temsilciler kurulu haline getirmekten başka bir anlam taşımamaktadır. Son olarak, öncelikli görevi Kongre kararlarını uygulamak olan (bkz: Cenevre Kongresi'nde kabul edilen Yönetmeliğin 1. maddesi) Genel Konsey, "1871 Fransız Şubesi'nin, Genel Tüzüğün Genel Konsey'in oluşumuna ilişkin maddelerinde köklü bir değişiklik yapılması yolundaki düşüncesinin bu sorunla bir ilişkisinin bulunmadığı görüşünde olduğunu" belirtmiştir.

Ayrıca, Konsey, bu şubeden, diğer Londra şubeleriyle aynı koşullarda olmak kaydıyla iki delege alacağını açıkladı.

Bu yanıttan tatmin olmayan 1871 Şubesi, 14 Aralık'ta, kısa bir süre sonra hain diye sığınmacı topluluğundan atılan yeni sekreteri de dahil bütün üyelerinin imzasını taşıyan bir "duyuru" yayınladı. Bu duyuruya göre, Genel Konsey,

yasama işlevlerine elkoymayı reddettiği için, "toplumsal düşünceyi kabaca çarpıtmak"tan suçluydu.

İşte, bu belgenin hazırlanmasında gösterilen iyi niyetten bazı örnekler:

Londra Konferansı, Alman işçilerinin savaş sırasındaki tutumlarını onaylamıştı. İsviçreli bir delege tarafından önerilen, Belçikalı bir delege tarafından da desteklenen ve oybirliği ile alınan bu kararda, yalnızca, Enternasyonal'in, savaş sırasındaki şovenizm karşıtı tutumlarının bedelini hapse atılmakla ödemiş ve hala da ödemekte olan Alman üyelerine gönderme yapıldı. Ayrıca, herhangi bir yanlış anlamaya yolaçmamak için, Genel Konsey'in Fransa'dan sorumlu sekreteri, *Qui Vive!*, *Constitution*, *Radical*, *Emancipation*, *Europe*, gibi gazetelerde yayınlanan bir mektubunda, bu kararın gerçek anlamını henüz açıklamıştı. Bununla birlikte, sekiz gün sonra, 20 Kasım 1871'de, 1871 Fransız Şubesi'nin 15 üyesi, *Qui Vive!*'de, Alman işçilere yönelik hakaretlerle dolu ve Konferans kararını Genel Konsey'in "*pan-Germen zihniyeti*"nin çürütülemez kanıtı olarak açıkça suçlayan bir "*protesto*" yayınladılar. Öte yandan, Almanya'nın tüm feodal, liberal ve polis basını, Alman işçilere uluslararası düşlerinin nasıl boş çıktığını göstermek için, büyük bir istekle bu gelişmeye sarıldı. Sonuçta, 20 Kasım protestosu, 1871 Şubesi'nin 14 Aralık duyurusuyla, onun tamamı tarafından onaylandı.

Bu duyuru, "Genel Konsey'in, üzerinde kaymakta olduğu tehlikeli otoritercilik eğik düzlemini" göstermek için "*Genel Tüzüğün Genel Konsey tarafından gözden geçirilmiş bir resmi basımının yine onun tarafından yayınlanması*"ndan söz ediyordu.

Her yeni maddenin, ek olarak, onun aslına uygunluğunu kanıtlayan asıl kaynaklara gönderme yaptığını görmek için, Tüzüğün yeni basımına şöyle bir gözatmak yeterlidir!

"Resmi basım" sözcüklerine gelince, Enternasyonal'in Birinci Kongresi, *"Tüzüğü ve yönetmeliklerin resmi ve bağlayıcı metninin Genel Konsey tarafından yayınlanması"*na karar vermişti (bkz: "Uluslararası İşçiler Birliği'nin 3 – 8 Eylül 1866 tarihleri arasında Cenevre'de toplanan Çalışma Kongresi, s. 27, not - Congrès ouvrier de l'Association Internationale des Travailleurs, tenu à Genève du 3 au 8 septembre 1866", s. 27, not).

Açıktır ki, 1871 Şubesi, Cenevre ve Neuchatel muhalifleri ile sürekli ilişki içerisindeydi. Onun Komün'ü savunmakta harcadığından daha büyük bir enerjiyi Genel Konsey'e saldırmada harcamış olan üyelerinden biri olan Chalain'in itibarı, daha önce bir Konsey üyesine yazdığı mektupta ona karşı çok ağır suçlamalar yöneltilmiş olan B. Malon tarafından, beklenmedik bir biçimde iade edildi. Ama 1871 Fransız Şubesi, saflarında bir iç savaş patladığında, duyurusunu henüz yayınlamıştı. Önce Theisz, Avrial ve Camelient ayrıldı. Şube bunun ardından birkaç küçük gruba bölündü; bunlardan birinin başında Varlin ile diğerlerine yönelik ittifaklarından dolayı Genel Konsey'den çıkartılmış, bunun ardından da 1866 Brüksel Kongresi'nin atadığı Belçika Komisyonu tarafından Enternasyonal'den atılmış olan Bay Pierre Vesinier bulunuyordu. Bu gruplardan bir diğeri, polis şefi Pietri'nin 4 Eylül'de birdenbire ortadan kaybolması sayesinde "titizlikle yerine getirdiği *"siyasetle ve Fransa'daki Enternasyonal'le artık ilgilenmeme"* yükümlülüğünden kurtulmuş olan B. Landeck tarafından kuruldu. (bkz: "Paris'teki Uluslararası İşçiler Birliği Üçüncü Duruşması, 1870, s. 4 - Troisième procès de l'Association Internationale des Travailleurs à Paris", 1870, s. 4)

Öte yandan, Londra'daki Fransız sığınmacı kitlesi, Genel Konsey ile tam uyum içinde olan bir şube kurmuştu.

IV

Neuchatel Federal Komitesi'nin arkasına gizlenmiş ve Enternasyonal'i dağıtmak üzere daha geniş çapta bir girişimde daha bulunmaya kararlı olan İttifakçılar, 12 Kasım 1871'de, Sonvillier'de kendi şubelerinin bir kongresini topladılar. Daha Temmuz ayında, şef garson Guillaume, dostu Robin'e yazdığı iki mektupta, Genel Konsey'i, onların "Cenevreli haydutlar karşısında" haklı olduğunu kabul etmemesi durumunda, benzer bir kampanya düzenlemekle tehdit etmişti.

Sonvillier Kongresi, Cenevre'deki yeni "Sosyalist Devrimci Propaganda ve Eylem Şubesi" de dahil, dokuz şubeyi temsil etme iddiasındaki 16 delegeden oluşuyordu.

Bu onaltılar ilk çıkışlarını Latin Federasyonu'nun dağıtıldığını ilan eden anarşist kararı yayınlayarak yaptılar; Latin Federasyonu da, İttifak üyelerini bütün şubelerden atıp onlara "özerkliklerini" geri vererek misillemde bulundu. Yine de Konsey'in, bunların, bir anlık bir sağduyu göstererek, Londra Konferansının kendilerine vermiş olduğu aynı Adalet Federasyonu adını kabul ettiklerini fark etmeliydi.

Onaltılar Kongresi, bunun ardından çıkardığı "*Uluslararası İşçiler Birliği'nin Bütün Federasyonlarına Sirküler*"de konferans'a ve Genel Konsey'e saldırarak Enternasyonal'i "*yeni-den örgütlenme*" yolunu tuttu.

Bu sirkülerden sorumlu olanlar, Genel Konsey'i, asıl olarak, 1871'de kongrenin yerine bir konferans toplamış olmakla suçluyorlardı. Önceki açıklamalar, bu saldırıların, İttifak'ın da, yurttaş Robin ve Bastelica tarafından uygun biçimde temsil edildiği bir konferansın toplanmasına oybirliği ile karar vermiş olan Enternasyonal'in tamamına yöneltilmiş olduğunu göstermektedir.

Genel Konsey her kongrede kendi delegelerine sahipti; örneğin, onun, Basel Kongresi'nde altı delegesi vardı. On-

altılar ise, " *konferans çoğunluğuna, oy hakkına sahip altı Genel Konsey delegesinin katılacağı yolunda önceden hileli biçimde güvence verildiğini*" iddia ediyorlar.

Gerçekte, bir sonraki kongre öncesinde sunulacak olan tutanakların kanıtladığı gibi, oturumlarda, Genel Konsey'in İngiliz ve İsviçreli üyeleri yalnızca ender durumlarda katılabilmişken, onun delegeleri arasında bulunan Fransız sığınmacılar, Paris Komünü'nün temsilcilerinden başkası değillerdi. Bir Konsey delegesi, temsil yetkisini bir ulusal federasyondan almıştı. Konferansa gönderilen bir mektuba göre, bir başkasının temsil yetkisi de, gazetelerde öldüğü yolunda bir haber çıktığı için alıkonuldu. Geriye bir delege kaldı. Böylece tek başına Belçikalılar, Konsey karşısında altya bir gibi bir çoğunluğa sahiptiler.

Gustave Durand'ın şahsında uzak tutulan uluslararası polis, "gizli" bir konferans toplanması yoluyla Genel Tüzüğün çiğnenmiş olduğundan acı acı yakınıyordu. Bunlar genel yönetmeliğimiz hakkında, onun, kongrenin yönetsel oturumlarının kapalı olması gerektiğini belirttiğini bilecek kadar bilgi sahibi değillerdi.

Bununla birlikte, bunların yakınmaları, Sonvillierli Onaltılar arasında yankı buldu. Onlar şöyle haykırdılar:

"Üstüne üstlük, bu konferansın bir kararı, gelecek Kongre'nin ya da onun yerini tutacak konferansın zamanını ve yerini bizzat Genel Konsey tarafından saptanacağını ilan etmektedir; böylece bizler, genel kongrelerin, Enternasyonal'in bu büyük açık toplantılarının önlenmesiyle tehdit ediliyoruz."

Onaltılar, bu kararın, yalnızca çeşitli hükümetler karşısında, onların bütün baskıcı önlemlerine karşın, Enternasyonal'in genel toplantılarını şu ya da bu biçimde yapmaya kesinlikle kararlı olduğunu göstermek için alınmış olduğunu görmeye yanaşmadılar.

Lefrançais, 2 Aralık 1871'de toplanan ve kendisini ve yurttaş Malon'u kötü bir biçimde karşılayan Cenevre şubelerinin genel toplantısında, Sonvillierli Onaltıların çıkarttıkları kararları onaylayan, Genel Konsey'e sansür uygulayan ve konferansı tanımayan bir önerge verdi. Konferans, *"yayınlanmayacak olan Konferans kararlarının, Genel Konsey'deki ilgili sekreterleri tarafından çeşitli ülkelerin federal konseylerine bunların iletilmesi"* kararını almıştı.

Genel tüzüğe ve yönetmeliklere tümüyle uyumlu olan bu karar, B. Malon ve arkadaşları tarafından, *"Bazı konferans kararları, yalnızca, federal konseylere ve bunların sekreterlerine iletilecektir"* biçiminde çarpıtıldı.

Onlar, bunun dışında, Genel Konsey'i, tek amacı Enternasyonal'i yasaklanmış olduğu ülkelerde yeniden örgütlemek olan bu kararları "açıklık" yoluyla polise vermeyi reddettiği için "samimiyet ilkesini çiğnemek"le suçladılar.

Yurttaş Malon ve Lefrançais, ayrıca şundan yakınıyorlar: *"Konferans, ... Genel Konsey'e, Birlik'in üzerine dayandığı ilkeleri ya da şubelerin ve federasyonların çıkarlarını ya da – en sonu- bir bütün olarak Birliğin genel çıkarlarını tartışma konusu yapan şubelere ve federasyonlara ait herhangi bir yayın organını kınama ve tekzip etme hakkını vermekle ... düşünce ve düşüncüyü açıklama özgürlüğüne bir darbe vurmayı amaçlamıştır"* (bkz: 21 Ekim tarihli Egalité).

Peki, 21 Ekim tarihli Egalité neyi yayınlanmıştı? Genel Konsey'in, bundan böyle, kendilerini Enternasyonal'in organları olarak adlandırıp, Progrès ve Solidarité örneklerini izleyerek, sütunlarında tümüyle yerel ya da federal komiteleri ve Genel Konsey'i ya da federal veya genel kongrelerin kapalı ve yönetsel oturumlarını ilgilendiren sorunları orta sınıf kamuoyu önünde tartışan bütün gazeteleri açıkça kınamak ve bunları tekzip etmek zorunda olacağı yolunda uyarıda bulunan konferans kararını.

B. Malon'un kinci feryatlarını hakkıyla değerlendirmek için, bu kararın, Enternasyonal'in başlıca komitelerinin yerini almayı ve orada gazetecilerin bohemliğinin burjuva dünyasında oynadığı rolü oynamayı arzulayan kimi gazetecilerin bu yöndeki girişimlerine kesin biçimde son verdiğini akılda tutmalıyız. Böylesi bir girişim sonucunda, Cenevre Federal Komitesi, İttifak'ın Latin Federasyonu'nun resmi organı *Egalité*'yi yayına hazırlayan üyelerinden bazılarını bu federasyona tümüyle düşmanca bir biçimde uğurlamıştı.

Kaldı ki, Basel Kongresi, *"Birliğe saldırıda bulunan bütün gazetelerin şubeler tarafından derhal Genel Konsey'e gönderilmesi gerektiği"*ne karar vermiş olduğu için (Karar II), Genel Konsey'in, basının kötüye kullanılmasını *"açıkça kınaması ve bunları tekzip etmesi"* için Londra Konferansı'na ihtiyacı yoktu.

"Açıktır ki" diyor Latin Federal Komitesi, 20 Aralık 1871 tarihli açıklamasında (Egalité, 24 Aralık), *"bu madde, Genel Konsey, Birlik'e saldıran gazeteleri dosyalarında tutabilsin diye değil, bunları yanıtlayabilsin ve gerektiğinde iftira ve art niyetli karalamaların yıkıcı etkisini boşa çıkarabilsin diye kabul edilmişti. Bu maddenin genel olarak bütün gazetelere atıfta bulunduğu ve -eğer burjuva gazetelerinin saldırılarını karşılıksız bırakmayı istemiyorsak- bize yönelik saldırılarını Birlik'imizin adının ardına gizlenerek yapan gazeteleri başlıca temsili organımız -yani Genel Konsey- aracılığıyla tekzip etmenin daha fazla zorunlu olduğu da ortadadır."*

Geçerken şunu da belirtelim ki, kapitalist basının Leviathan'ı olan *Times*, liberal burjuvazinin gazetesi *Progrès* (Lyon'da) ve aşırı gerici bir gazete olan *Journal de Genève*, konferansa karşı aynı suçlamalarda bulunmuş ve fiilen yurttaş Malon ve Lefrançais ile aynı ifadeleri kullanmışlardır.

Onaltıların sirküleri, bu konferansın toplanmasını, ardından da bileşimini ve sözümona gizli niteliğini suçladıktan sonra,

onun kararlarını suçladı.

O, Basel Kongresi'nin *"Genel Konsey'e Enternasyonal'e yeni şube kabul etme ya da reddetme ve onların üyeliklerini askıya alma yetkisini vermekle"* kendi haklarını Konsey'e devrettiğini belirttikten sonra, konferansı şu günahı işlemekle suçlamaktadır: *"Bu konferans, ... özerk şubelerin özgür bir federasyonu olan Enternasyonal'i, şubeleri dilediğince kabul edebilen ya da onların faaliyetlerini askıya alabilen bir Genel Konsey'in denetimi altında disipline sokulmuş şubelerden oluşan hiyerarşik ve otoriter bir örgüte dönüştürme eğilimi gösteren ... kararlar almıştır"!*

Sirküler, daha ileride bir kez daha, sözümona, *"Genel Konsey'in işlevlerinin niteliğini çarpıtmış"* olan Basel Kongresi sorununu ele almaktadır.

Onaltıların sirkülerinde yeralan çelişkiler şu şekilde özetlenebilir: 1869 Basel Kongresi kararlarından 1871 Konferansı sorumludur; Genel Konsey de, kendisini kongre kararlarını uygulamakla yükümlü kılan tüzüğe uymaktan suçludur.

Oysa, konferansa karşı yöneltilen bütün bu saldırıların gerçek nedeni daha derinlerdedir. İlk olarak, konferans, aldığı kararlarla, İsviçre'deki İttifakçılar'ın entrikalarına engel olmuştur. İkincisi, İttifak'ın elebaşları İtalya'da, İspanya'da, İsviçre'de ve Belçika'nın bir kesiminde, Uluslararası İşçiler Birliği'nin programı ile Bakunin'in eğreti programı arasında önceden hesaplanmış bir kafa karışıklığı yaratmışlar ve bunu şaşırtıcı bir inatla sürdürmüşlerdir.

Konferans, proleter politikaya ve sekter şubelere ilişkin iki kararında, dikkatleri bu kasıtlı yanlış anlamaya çekti. Bakunin'in programıyla vaaz edilen siyasal tarafsızlığı bir çırpıda halleden birinci kararın dürtüsü, Genel Tüzük'e, Lozan Kongresi kararına ve diğer örnekler üzerine kurulu anlatı-

mında eksiksiz biçimde sergilenmektedir.⁴

Şimdi de sekter şubelere geçiyoruz:

Proletaryanın burjuvaziye karşı mücadelesinin ilk evresi mezhepçi bir hareketle damgalanır. Bu, proletaryanın henüz bir sınıf olarak davranacak kadar gelişmediği bir zamanda akla uygundur. Bazı düşünürler toplumsal karşıtlıkları eleştirir ve işçi kitlesine, onları kabul etmekten, başkalarına öğütlemekten ve uygulamaya koymaktan başka bir şey bırakmayan fantastik çözümler önerirler. Bu girişimciler tarafından kurulan cemaatlar, doğaları gereği, tarafsızlık yanlısıdır; yani, bütün gerçek eylemlere, siyasete, grevlere, güç birliklerine ya da -tek sözcükle- her türlü birleşik harekete yabancılardır. Proleter kitlesi bunların propagandalarına karşı her zaman kayıtsız, hatta düşmanca bir tutum takınır. Paris ve Lyon işçileri Saint Simoncuları, Fouriercileri ve İcariacıları*, Çartistlerin ve İngiliz sendikacılarının Owencıları istediklerinden daha fazla istemediler. Bu cemaatlar başlangıçta, hareket için birer kaldıraç işlevi görürler ama hareket bunları aşar aşmaz da bir engel haline gelirler, bunun ardından da gerici olurlar. Proletaryanın örgütlenmesini birkaç yıl engelledikten sonra, polisin basit birer aleti haline gelen Fransa'daki ve İngiltere'deki tekkelere ve son zamanlarda Almanya'daki Lassalcılara bakın. Özetlersek, burada sözkonusu olan şey, aynı astroloji ve simyanın bilimin başlangıç aşaması olması gibi, proleter hareketin başlangıç evresidir. Enternasyonal'in kurulabilmesi için proletaryanın bu evreden geçmesi zorunluydu.

* İcariacılar: Etienne Cabet tarafından kurulan bir Fransız ütöpik hareketi. Cabet 1831'de Fransız Temsilciler Meclisi'ne seçildi. 1840'da "Lord William Carisdall'ın İcaria'ya Yolculuğu ve Oradaki Maceraları" adlı kitabını yayınladı. İcaria'da seçilmiş bir yönetim bütün ekonomik faaliyetleri denetliyor ve toplumsal yaşamı düzenliyordu. Döneminin çoğu ütöpik toplumları gibi İcariyalılar da sınıfların ve mülkiyetin ortadan kaldırıldığı, tümüyle eşit insanların

Enternasyonal, aşırılıklara ve çekişmelere sahip bu sektör örgütlerin tersine, bütün ülkelerin kapitalistlere ve toprak beylerine, bunların devlet içinde örgütlenmiş sınıf iktidarına karşı ortak mücadelede biraraya gelmiş proleter sınıfının gerçek ve militan örgütüdür. Bu yüzden Enternasyonal'in tüzüğü, yalnızca, hepsi aynı amaca ulaşmayı hedefleyen ve proleter hareketin genel hatlarını gösteren aynı programı benimseyen; onun kuramsal geliştirilmesinin pratik mücadelelerin gereksinimleri eliyle ve organlarında ve kongrelerinde sosyalist düşüncenin bütün nüanslarına herhangi bir sınırlama olmaksızın yer veren şubelerdeki düşünce alışverişi dolayısıyla yönlendirilmesini kabul eden basit "işçi dernekleri"nden söz eder.

Nasıl ki her yeni tarihsel evrede, eski hatalar hemen ortadan kalkmak üzere geçici olarak yeniden ortaya çıkarlarsa, Enternasyonal içinde de sektör şubeler, daha az belirgin bir biçimde de olsa tekrar canlandılar.

Tekkelerin tekrar boy göstermelerini ileriye doğru atılmış büyük bir adım olarak gören İttifak, özünde, bu tekkelerin zamanının artık geçmiş olduğunun kesin kanıtıdır. Çünkü bunlar başlangıçta içlerinde ilerleme öğeleri taşımış olsalar bile, "Kuran'ı olmayan bir Muhammed" in [Bakunin] peşinden giden İttifak'ın programı, çoktan ölmüş ve ancak gerizekalı burjuvaları korkutabilen ya da Enternasyonal'in üyelerine karşı Bonapartçıların ve diğer savcılarının elinde kanıt olmaya yarayan şatafatlı sözcükler yığını ardına gizlenmiş düşüncelerden başka bir şey değildir.⁵

İşbirliği ve barış içinde yaşadığı komünist bir topluma sahipti. Zanaatçıları (orta sınıfları) kazanmayı hedefleyen ve Lyon'lu küçük üreticiler içinde etkili olan Cabet, ha-yalindeki toplumun propagandasını yapmak üzere Le Populaire adlı bir bülten yayınladı. Bu toplumu gerçekleştirmek için, izleyicileriyle birlikte ABD'ye gitti ve 1855'te St. Louis'de öldü. - H.Ç.

Sosyalizmin bütün nüanslarının temsil edildiği konferans, Enternasyonal'in gerçek niteliğini bir kez daha vurgulayan bu kararın onun gelişmesinde yeni bir aşamayı belirteceğine tam olarak inanmış biçimde, sekter şubelere karşı kararını oybirliği ile ilan etti. Bu kararın öldürücü bir darbe indirmiş olduğu İttifak yandaşları, bunu, yalnızca Genel Konsey'in Enternasyonal üzerindeki zaferi; bu yolla da sirkülerlerinin belirttiği gibi, bazı üyelerinin "*özel programlarının egemenliği*"ni, "*onların kişisel öğretileri*"ni, "*ortodoks öğreti*"yi, "*Birlik içerisinde izin verilen tek resmi kuram*"ı güvence altına alması olarak yorumladılar. Tabii ki bu, birkaç üyenin suçu değil; bunların Genel Konsey'in bir parçası olmaları olgusunun zorunlu sonucu, "*bozucu etki*"siydi. Çünkü "*eşitleri üzerinde iktidar sahibi olan (!) birinin, ahlaklı bir kişi olarak kalması kesinlikle olanaksızdır. Genel Konsey bir entrika yuvası halini almaktadır*".

Onaltıların bu düşüncesine göre, Enternasyonal'in genel tüzüğü, Genel Konsey'e yeni üyeler kabul etme yetkisini verme gibi ağır yanırlardan ötürü sansürden geçirilmeliydi. Onlar, bu şekilde yetkilendirilmiş olan "*Genel Konsey, uygun gördüğü anda, içindeki çoğunluğunun ve eğilimlerin niteliğini tümüyle değiştirmeye yeterli sayıda bir grubu üye kabul edebilir*" iddiasında bulunuyorlar.

Öyle görünüyor ki onlar, Genel Konsey'de yer almanın, bir kişinin yalnızca ahlakını değil, sağduyusunu da yoketmeye yeterli olduğunu düşünüyorlar. Başka türlü, bir çoğunluğun, kendi isteğiyle üye alarak kendisini bir azınlık haline getirmesini düşünmemiz mümkün mü?

Yine de, bizzat Onaltılar bundan pek emin görünmüyorlar; çünkü daha ileride, Genel Konsey'in "*beş yıl boyunca sürekli olarak yeniden seçilen aynı kişilerden oluşmuş*" olmasından yakınıyorlar. Bunun hemen ardından da şunu yineliyorlar: "*Onların çoğu, bir Kongre tarafından seçilmemiş*

olduklarından, kurallara uygun vekiller değildirler."

Gerçek şu ki, Genel Konsey'in bileşimi kimi kurucu üyeleri kalmakla birlikte, Belçika'daki, Fransız İsviçresi'ndeki, vb. federal konseylerde olduğu gibi, sürekli olarak değişmektedir.

Genel Konsey, eğer kendisine verilen görevin gereğini yapacaksa, üç temel koşulu yerine getirmelidir. Bunlardan ilki, çeşitlilik gösteren işlevlerini sürdürmek için yeterli sayıda üyeye sahip olmalıdır; ikincisi, *"Uluslararası Birlik içinde değişik uluslardan işçiler temsil ediliyor"* olmalıdır; son olarak da, onun içinde ağır basan unsurlar işçiler olmalıdır. İşçilerin zorunlu çalışması Genel Konsey üyeliğinde sürekli değişikliğe yolaştığına göre, Genel Konsey'in üye alma hakkı olmaksızın bütün bu vazgeçilmez koşulları yerine getirmesi nasıl mümkün olacak? Bununla birlikte Konsey, son konferansta da ortaya koyduğu gibi, bu hakkın daha kesin bir tanımını gerekli görmektedir.

Genel Konsey'in ilk üyelerinin, İngiltere'nin ardı ardına, açıkça eksik temsil edildiği kongrelerde tekrar seçilmeleri, Genel Konsey'in, üzerine düşen görevi elindeki olanaklar çevresinde yapmış olduğunun kanıtı sayılmalıdır. Ama Onaltılar, tersine, bunu, yalnızca, *"kongrelerin"* Basel'de *"Genel Konsey lehine bir tür gönüllü feragat"* noktasına varan *"gözü kapalı güveni"* nin kanıtı olarak görmektedirler.

Onlara göre, Konsey'in "normal rolü", "basit bir haberleşme ve istatistik bürosununki" gibi olmalıdır. Onlar bu tanıımı, Tüzük'ün yanlış bir çevirisinden alıntı yaptıkları kimi maddeleri kanıt göstererek haklı çıkarıyorlar.

Bütün burjuva derneklerin tüzüklerinin tersine, Enternasyonal'in Genel Tüzüğü, onun yönetsel örgütlenmesine pek az değinmektedir. Tüzük, bunun geliştirilmesini uygulamaya, düzenlenileştirilmesini ise gelecekteki kongrelere bırakır. Bununla birlikte Tüzük, ona gerçek uluslararası nitelik

kazandırabilecek tek şey çeşitli ülkelerdeki şubelerin birliği ve ortak eylemi olduğu için, örgütün diğer organlarından daha fazla Konsey üzerinde durmaktadır.

Özgün Tüzüğün 6. maddesi, *"Genel Konsey, ... farklı ulusal ve yerel gruplar arasında bir uluslararası organ oluşturur"* der ve ardından bunun nasıl işleyeceğine ilişkin bazı örnekler verir. Bu örnekler arasında, Konsey'in, *"acil pratik adımların atılması gerektiğinde -örneğin uluslararası anlaşmazlıklar durumunda- ilgili derneklerin eylemlerinin eşzamanlı ve düzenli olması"* gerektiğini görmesi talebi de vardır.

Madde şöyle devam ediyor:

"Genel Konsey, uygun görülen her durumda, farklı ulusal ve yerel derneklere önerilerde bulunur."

Buna ek olarak Tüzük, Konsey'in kongrelerin toplanmasında ve düzenlenmesindeki rolünü tanımlar ve onu oralara sunulacak belirli raporları hazırlamakla görevlendirir. Özgün tüzükte, çeşitli grupların bağımsız eylemi ile, bir bütün olarak birliğin eylem birliği arasında, 6. maddede belirtildiği üzere, oldukça az ayırım yapılmaktadır:

"Her ülkedeki işçilerin hareketinin başarısı birlik ve dayanışmanın gücünden başka bir şeyle sağlanamayacağından; öte yandan, Genel Konsey'in etkinliği daha etkili olacağından ... Uluslararası Birliğin üyeleri, bulundukları ülkelerindeki birbirlerinden kopuk işçi derneklerini merkezi ulusal organlar tarafından temsil edilen ulusal örgütler halinde birleştirmek için ellerinden geleni yaparlar."

Cenevre Kongresi'nin ilk yönetsel kararı (Madde I) şöyle der: *"Genel Konsey, kongrenin kararlarını hayata geçirmekle görevlidir."*

Bu karar Genel Konsey'in en baştan beri sahip olduğu, Birliğin yürütme organı olma konumunu yasallaştırdı. *"Özgürce tanınmış"* herhangi bir başka *"yetki"*nin yok-

luğunda manevi "yetki"ye sahip olmaksızın, verilen görevleri yerine getirmek güç olurdu. Cenevre Kongresi, aynı zamanda, Genel Konsey'i, *"Tüzüğün resmi ve bağlayıcı metni"*ni yayınlamakla yükümlü kıldı.

Aynı Kongre şunu karar altına aldı (Cenevre Yönetmelik Kararı, Madde 14):

"Her şube, yerel koşullara ve kendi ülkesinin yasalarına uyarlanmış tüzüğünü ve yönetmeliğini hazırlama hakkına sahiptir, ama bunlar 'genel tüzüğe ve yönetmeliğe ters düşen hiçbir şey içermemelidir."

Öncelikle şunu belirtelim ki, bunlar şu ya da bu şubenin kendisini Enternasyonal'in bütün grupları tarafından güdülen ortak amacın dışında tutacağı herhangi bir özel ilkeler deklarasyonuna ya da özel görevlere en ufak bir atıfta bulunmazlar. Sorun, şubelerin genel tüzüğü ve yönetmeliği *"yerel koşullara ve kendi ülkelerinin yasalarına"* uyarlamalarından ibarettir.

İkincisi, belirli bir tüzüğün genel tüzüğe uygun olup olmadığını kim saptayacaktır? Açıktır ki, bu işlevle görevlendirilmiş herhangi bir "otorite" yoksa, bu karar geçersiz olacaktır. Bu durumda, yalnızca polis ya da düşman şubeler kurulabilmekle kalmayacak, sınıf dışı sektörlerin ve burjuva yardımseverlerin Birlik'e sızmaları da onun karakterini çarpıtabilecek ve bunların kongrelerdeki sayısal gücü işçileri ezebilecektir.

Ulusal ve yerel federasyonlar, kurulduklarından bu yana, kendi ülkelerinde, tüzüklerinin genel tüzüğe uygun olup olmadığına bakarak, yeni şubeleri kabul ya da reddetme hakkını kullanmışlardır. Aynı işlevin Genel Konsey tarafından yerine getirilmesi, genel tüzüğün yerel bağımsız derneklere; yani sözkonusu ülkedeki federal yapının dışında kurulmuş olan derneklere, Genel Konsey ile doğrudan

bağlantı kurma hakkı veren 6. maddesinde yer almaktadır. İttifak, bu hakkı, delegelerin Basel Kongresi'ne katılması için konulmuş olan koşulları yerine getirmek için kullanmakta hiç tereddüt etmemiştir.

Tüzüğün 6. maddesi, ayrıca, ulusal federasyonların kurulumalarının önünde yasal engellerin olduğu ve bu yüzden Genel Konsey'den bir federal konsey işlevi görmesinin istendiği belirli ülkeleri de ele alır (bkz: Procesverbaux du Congres, etc., de Lausanne, 1867 , s. 13 / Lozan Kongresi Tutanakları, vb. s.13).*

Bu yasal engeller, Komün'ün düşüşünden beri, çeşitli ülkelerde katlanarak artmış ve Genel Konsey'in oralardaki kuşkulu unsurları Birlik'in dışında tutmaya yönelik eylemlerini her zamankinden daha gerekli hale getirmiştir. Bu yüzden, Fransız komiteleri, kısa süre önce, muhbirlerden kurtulmak için Genel Konsey'in müdahalesini talep etmiş; Enternasyonal'in bir başka büyük ülkedeki üyeleri ondan, kendisinin verdiği doğrudan yetkiyle ya da kendileri tarafından kurulmamış hiçbir şubeyi tanımamasını istemişti. Onların bu istekleri, kendilerini, yakıcı hevesleri hızla eş görülmemiş radikallikte şubeler kurmakla ortaya koyan ajan provokatörlerden kurtarma zorunluluğundan kaynaklanıyordu. Öte yandan, sözde otorite karşıtı şubeler, kendi içlerinde bir anlaşmazlık çıkar çıkmaz Konsey'e başvurmakta, hatta Lyon'daki anlaşmazlıkta olduğu gibi, ondan rakiplerine karşı amansızca davranmasını istemekte tereddüt etmiyorlar. Daha yakın bir geçmişte, konferansın ardından, Torino "İşçi Federasyonu", kendisini, Enternasyonal'in şubesi ilan etmeye karar verdi. Bunun ardından yaşanan bölünmenin sonucunda, azınlık, *Proletaryanın Kurtuluşu Derneği*'ni kurdu; Enternasyonal'e katıldı ve işe *Juracılar* lehine bir karar almakla

* Burada bir yanlışlık var: Genel Tüzüğün 6. maddesi Enternasyonal'in 1866'daki Cenevre Kongresinde onaylanmıştı.

başladı. Onun gazetesi *Il Proletario* her türlü otoriterciliğe ateş püsküren yazılarla doludur. Derneğin sekreteri [Carlo Terzaghi] ödentileri gönderirken, Genel Konsey'i, eski federasyonun da kendi ödentilerini gönderebileceği konusunda uyarılmıştı. O, mektubunu, "*Proletario'da okumuş olacağınız gibi, Proletaryanın Kurtuluşu Derneği, ... işçi maskesi altında İşçiler Federasyonu'nu örgütleyen burjuvazi ile her türlü dayanışmayı reddettiğini ... açıklamıştır*" diye sürdürüyor ve Konsey'den "*bu kararı bütün şubelere iletmesini ve gönderilmesi halinde [eski federasyonun - HÇ] 10 centlik ödentisini geri çevirmesini*" rica ediyordu.⁶

Enternasyonal'in bütün grupları gibi, Genel Konsey de propaganda yapmakla yükümlüdür. Genel Konsey bunu bildirgeleri ve Enternasyonal'in Kuzey Amerika'da, Almanya'da ve birçok Fransız kentinde ilk örgütlenmelerin temellerini atmış olan görevlileri aracılığıyla gerçekleştirmektedir.

Genel Konsey'in bir diğer işlevi grevlere yardım etmek ve bunların Enternasyonal'in tamamı tarafından desteklenmesini sağlamaktır (bkz: Genel Konseyin çeşitli Kongre raporları). Diğer şeyler arasında, şu olgu da Genel Konsey'in grev hareketine müdahalesinin önemini göstermektedir. İngiliz Dökümcüleri Direniş Derneği, diğer ülkelerdeki, özellikle de Birleşik Devletler'deki şubeleriyle, kendi başına uluslararası bir sendikadır. Bununla birlikte, Amerikalı dökümcüler, başlattıkları bir grev sırasında, İngiliz dökümcülerin Amerika'ya getirilmelerinin önlenmesi için Genel Konsey'in aracılığını gerekli gördüler.

Enternasyonal'in büyümesi, Genel Konsey'i ve bütün federal konseyleri hakem rolü oynamak zorunda bırakmıştır.

Brüksel Kongresi şu kararı almıştır: "Federal konseyler her üç ayda bir kendi idari ve mali durumları konusunda Genel Konsey'e rapor göndermekle yükümlüdürler" (Yönetmelik Karar, No. 3)

Son olarak, Onaltılar'ı kederli bir öfkeyle boğan Basel Kongresi, yalnızca, birliğin sürekli gelişmesinin yolaçtığı yönetsel ilişkileri düzenleme işiyle uğraşmıştır. Eğer bu kongre, Genel Konsey'in yetkilerini aşırı ölçüde genişlettiyse, bu, tam da aynı şeyi gerçekleştirmeye böylesine hevesli olan Bakunin'in, Schwitzgubel'in, F. Robert'in, Guillaume'ın ve İttifak'ın diğer delegelerinin suçu değil de kimin suçudur? Yoksa onlar da kendilerini, Londra Genel Konseyine "gözü kapalı güvenmekle" mi suçlayacaklar?

İşte Basel Kongresinin iki kararı:

"No: IV. Kurulmuş olan ve Enternasyonal'in bir parçası olmayı arzulayan her yeni şube ya da çevre, Genel Konsey'e bağlılığını derhal ilan etmelidir";

"No: V. Bir sonraki kongreye başvurma hakkı saklı kalmak üzere, Genel Konsey, her yeni derneği ya da grubu üyeliğe kabul etme ya da reddetme hakkına sahiptir."

Federal yapının dışında kurulan yerel bağımsız derneklere gelince... Bu maddeler, Enternasyonal'in kurulduğu günden beri uyduğu ve korunması Birlik için bir ölüm kalım sorunu olan uygulamayı desteklemektedirler. Ama bu uygulamayı genişletmek ve bunu ayırım gözetmeksizin oluşum sürecinde olan her şubeye ya da derneğe uygulamak fazlasıyla ileri gitmek olur. Bu maddelerin, Genel Konsey'e, federasyonların işçilerine müdahale etme yetkisi verdiği doğrudur; ama bunlar, Genel Konsey tarafından hiçbir zaman bu anlamda uygulanmamışlardır. Genel Konsey, Onaltıları, mevcut gruplara ya da federasyonlara bağlanmak isteyen yeni şubelerin işlerine müdahale ettiği tek bir olay göstermeye çağırır.

Yukarıda alıntı yapılan kararlar, oluşum sürecindeki şubelere ilişkindir. Aşağıda aktarılan kararlar ise onaylanmış şubelere değinirler:

"VI. Genel Konsey, aynı şekilde, Enternasyonal'in herhangi

bir şubesinin üyeliğini bir sonraki kongreye kadar askıya alma hakkına sahiptir."

"VII. Genel Konsey, ulusal bir grubun dernekleri ya da şubeleri arasında ya da farklı uluslardan gruplar arasında anlaşmazlıklar çıkması durumunda kesin kararı verecek olan bir sonraki kongreye başvuru hakkı saklı kalmak üzere, anlaşmazlık konusunda karar verme hakkına sahiptir."

Genel Konsey bu güne kadar hiç başvurmamış olsa da, bu iki madde, olağanüstü durumlar için zorunludur. Yukardaki değerlendirme, Konsey'in hiçbir zaman herhangi bir şubenin üyeliğini askıya almadığını ve anlaşmazlık durumunda, iki tarafın isteği üzerine, yalnızca hakem olarak davrandığını gösterir.

Nihayet, mücadelenin gerekleri eliyle Genel Konsey'e yüklenmiş bir işleve geliyoruz. İttifak yandaşları için ne denli şaşırtıcı olsa da, Genel Konsey'i Uluslararası İşçiler Birliği'nin savunucularının öncüsü yapan şey, proleter hareketin bütün düşmanları tarafından ona karşı yöneltilen saldırıların sürekliliğidir.

V

Onaltılar, Enternasyonal'in durumuna olduğu gibi değindikten sonra, bize onun nasıl olması gerektiğini anlatmaya kalkıyorlar.

Birincisi, Genel Konsey, göstermelik biçimde, basit bir haberleşme ve istatistik bürosu olmalı. Yönetsel işlevlerinden bir kez arındırıldığında, onun haberleşmesi, Birlik'in gazetelerinde daha önce yayınlanmış bilgileri yinelemekten ibaret olacaktır. Böylece, haberleşme bürosu gereksiz hale gelecektir. İstatistiğe gelince, bu işlev ancak eğer güçlü bir örgüt ve özellikle de, özgün tüzüğün açıkça belirttiği gibi, ortak bir kumanda varsa mümkündür. Ama bütün bunlar fazlasıyla "otoritercilik" tadı verdiğinden, belki bir büro olabilir

ama istatistik asla. Tek bir sözcükle, Genel Konsey ortadan kalkacaktır. Federal konseyler, yerel komiteler ve diğer "otoriter" merkezler için de aynı şey geçerlidir. Yalnızca özerk şubeler kalacaktır.

Özgürce federe olmuş ve her türlü üst organdan; *"işçilerin seçtikleri ve oluşturdukları üst organlardan bile"* kurtulma mutluluğuna ermiş bu "özerk şubeler"nin amacının ne olacağı sorulabilir.

Burada, sirküleri, *Jura Federal Komitesi'nin Onaltılar Kongresi'*ne sunduğu raporla tamamlamak gerekiyor.

"Onun örgütleri, işçi sınıfını insanlığın yeni çıkarlarının gerçek temsilcisi yapmak için", "muzaffer olacak düşünce tarafından yönlendirilmelidir. Bu düşünceyi, toplumsal yaşam olgusunun sürekli incelenmesi yoluyla, çağımızın gereklerinden, insanlığın yaşamsal özelemlerinden çıkarmak, sonra da işçi örgütlerimize taşımak! Amacımız bu olmalıdır" vb.. Son olarak, *"çalışan insanlarımızın içinde gerçek bir devrimci sosyalist okul"* kurulmalıdır.

Böylece, özerk işçi şubeleri, bir çırpıda, İttifak'ın sayın baylarının öğretmenlik yapacakları okullara dönüştürülmektedir. Onlar, düşünceyi, ardında hiçbir iz bırakmayan "sürekli" incelemelerle "geliştirmek"te; ardından da "bu düşünceyi işçi örgütlerimize taşımaktadırlar". Onlara göre işçi sınıfı öylesine bir hammadde, bir kaostur ki, bir biçime kavuşmadan önce, onların kutsal ruhlarını solumaları gerekir.

Bütün bunlar eski İttifak'ın şu sözlerle başlayan programının bir kopyasından başka bir şey değildir:

"Barış ve Özgürlük Birliği'nin sosyalist azınlığı, Birlik'ten ayrılarak", "siyasal ve felsefi sorunları inceleme özel görevine sahip ... yeni bir Sosyalist Demokrasi İttifakı'nın" kurulmasını öngörür.

Bu da oradan "geliştirilmiş" olan "düşünce":

"Böyle bir girişim ... Avrupa'nın ve Amerika'nın dürüst sosyalist demokratlarına anlaşılmaları ve düşüncelerini doğrulamaları için gereksinim duydukları araçları sağlayacaktır."7

Bir burjuva derneği içindeki azınlığın, kendilerinin de itiraf ettiği gibi, işçi kitlelerinin karşısına, dört sözcükle açıklanabilen ve doruk noktası *"sınıfların ekonomik ve toplumsal eşitliği"* olan bir gizli bilimin baş papazları olarak çıkmak için Enternasyonal'i bir araç olarak kullanma amacıyla, Basel Kongresi'nden kısa bir süre önce, onun içine sızması işte böyle olmuştur.

Enternasyonal için önerilen yeni örgütlenmenin, bu *"teorik görev"* dışında, bir de pratik yönü var.

"Geleceğin derneği" diyor Onaltılar'ın sirküleri, *"Enternasyonal'in kendisi için kuracağı örgütlenmenin evrenselleştirilmesinden başka bir şey olmamalıdır. Dolayısıyla, bu örgütü kendi düşüncemize olabildiğince yakınlaştırmaya özen göstermeliyiz."* *"Eşitlikçi ve özgür bir derneğin, otoriter bir örgütün içinden doğması nasıl beklenebilir? Bu olanaksızdır. Geleceğin insan toplumunun tohumu olan Enternasyonal, şu andan itibaren, bizim özgürlük ve federasyon ilkelerimizin sadık bir imgesi olmalıdır."*

Bir başka deyişle, Ortaçağ manastırları nasıl ki cennetteki yaşamın bir imgesini sunuyor idiyse, Enternasyonal de, İttifak'ın tohumunu rahminde taşıdığı Yeni Kudüs'ün bir imgesi olmalıdır. Paris Komüncüleri, Komün'ün, *"geleceğin insan toplumunun tohumu"* olduğunu anlamış olsalar ve her türlü disiplini ve silahları -yani artık savaş diye bir şey kalmayınca ortadan kalkması gereken şeyleri- bir yana atmış olsalardı yenik düşmezlerdi.

Ama Bakunin, Onaltılar'ın, *"sürekli inceleme"*lerine rağmen, Enternasyonal'in varolmak için savaştığı bir sırada onun

içinde dağılma ve silahsızlanma biçimindeki bu alımlı projeyi bir anda ortaya çıkarmadıklarını daha iyi kanıtlamak için, onun özgün metnini tam da o sırada, Enternasyonal'in örgütlenmesi konulu raporunda yayınlamıştı (bkz Almanach du Peuple pour 1872, Genève).

VI

Şimdi de Onaltılar Kongresi'ne Jura Komitesi tarafından sunulan rapora dönelim.

"Bu rapor dikkatle okunduğunda" diyor onların resmi yayın organı Revolution Sociale (16 Kasım), *"Jura Federasyonu üyelerinden bekleyebileceğimiz bağlılığın ve pratik zekanın kesin ölçüsünü verecektir."* Rapor, *"bu dehşet verici olaylar"*a -Fransız-Prusya savaşına ve Fransa'daki iç savaşa- *"Enternasyonal'in şubeleri üzerinde ... moral bozucu bir etki"* atfederek başlar.

Gerçekte Fransız-Prusya savaşı, her ne kadar, çok sayıda işçiyi iki ordu içinde toplayarak, şubelerin dağılmalarından başka bir sonuç veremediyse de, imparatorluğun düşmesinin ve Bismarck'ın açıkça bir istila savaşı ilan etmesinin, Almanya ve İngiltere'de Prusyalılar'dan yana olan burjuvazi ile enternasyonalist duygularını her zamankinden çok daha fazla göstermiş olan proletarya arasında amansız bir mücadeleye yol açtığı da en az onun kadar doğrudur. Bir başına bu bile, Enternasyonal'in her iki ülkede de bir zemin bulmasına yetti. Amerika'da, aynı olgu, geniş Alman proleter göçmen grubunda bir bölünme yarattı; enternasyonalist kesim kendisini şövenist taraftan kesin olarak ayırdı.

Öte yandan, Paris Komünü'nün gelip çatması, Enternasyonal'in genişlemesine ve Jura şubeleri dışındaki bütün şubelerin onun ilkelerine enerjik bir biçimde destek olmalarına görülmedik bir katkıda bulunmuştu. Jura Şubelerinin raporu şöyle devam ediyor: *"Bu devasa savaşın başlaması ...*

bazılarının, kendi güçsüzlüklerini gizlemek için çekip gitmeyi ... düşünmelerine yolaçtı ... Birçokları için (kendi safları içindeki) bu durum, 'bir dermansızlık işareti'dir; ama 'tersine ... bu durum, Enternasyonal'i kendi tarzlarına uygun olarak, tepeden tırnağa dönüştürme kapasitesine sahiptir."

Bu mütevazı isteğin ne anlama geldiği, böylesi elverişli bir durumun daha derin bir biçimde incelenmesinin ardından anlaşılacaktır.

Dağılmış ve yerini o zamandan beri Malon Şubesi'ne bırakmış olan İttifak'ı bir yana bırakırsak, Komite'nin, 20 şubenin durumu hakkında rapor vermesi gerekiyordu. Bunlardan yedisi İttifak'a açıkça sırt çevirmişlerdi. Rapor, bu konuda şöyle diyor:

"Bienne'li kutucu imalatçıları ile oymacıların ve modelcilerin şubeleri, onlara gönderdiğimiz mesajları hiçbir zaman yanıtlamadılar. Neuchâtel zanaatçılarının, yani marangozların, kutu imalatçılarının, oymacıların ve modelcilerin şubeleri, Federal Komite'nin mektuplarına hiçbir yanıt vermediler. Val-de-Ruz şubesi konusunda hiçbir haber alamadık. Locle'li oymacıların ve modelcilerin şubeleri, Federal Komite'den gelen mektuplara hiçbir yanıt vermediler."

Özerk şubelerle onların Federal Komitesi arasındaki özgür ilişki diye adlandırılan şey işte budur.

Bir başka şube, "Courtelary bölgesi oymacılarının ve modelcilerinin şubesi, üç yıllık inatçı bir direnmeden sonra ... şu sırada" -Onaltılar Kongresine iki delege göndermelerine hiçbir biçimde engel olmayan Enternasyonal'den bağımsız olarak, " ... bir direniş birliği kuruyor."

Bunun ardından tümüyle ölmüş dört şube geliyor:

"Bienne'nin merkez şubesi şu anda dağılmış durumda. Ancak onun bu şubeye bağlı üyelerinden biri, bize, kısa bir süre önce, Enternasyonal'in Bienne'de yeniden doğuşunu

görme umudunun bütünüyle yokolmadığını yazdı. Saint-Blaise şubesi dağılmıştır. Catébat şubesi, parlak bir yaşamdan sonra, bu cesur (?) şubeyi dağıtmak üzere o bölgenin efendileri (!) tarafından çevrilen entrikalara boyun eğmek zorunda kaldı. Son olarak, Corgémont şubesi de işverenlerin çevirdikleri entrikaların kurbanı olmuştur."

Bunu, "faaliyetlerini durdurma gibi akıllı bir önlem almış olan" ama Onaltılar Kongresi'ne iki delege göndermekten de geri durmayan Courtelary bölgesinin merkez şubesi izliyor. Şimdi de varlıkları fazlasıyla sorunlu olan dört şubeye geliyoruz.

"Grange şubesi, sosyalist işçilerden oluşan küçük bir çekirdek durumuna indirgenmiştir. Onların yerel faaliyetleri, üyelerinin sayısal azlıkları nedeniyle felç olmuş durumda. Neuchâtel Merkez Şubesi, gelişmelerden oldukça zarar görmüş durumda ve eğer bazı üyelerinin bağlılıkları ve eylemleri olmasaydı, kaçınılmaz biçimde dağılırdı. Locle Merkez Şubesi, birkaç ay ölümle kalım arasında gidip geldikten sonra, sonunda dağıldı. Ancak," - açık ki, yalnızca Onaltılar Kongresi'ne iki delege gönderebilmek için- "çok kısa bir süre önce tekrar kuruldu. ... Chaux-de-Fonds Sosyalist propaganda şubesi, kritik bir durumda. ... Durumu, düzelme bir yana, daha da kötüye gidiyor."

Bunun ardından, yalnızca öylesine değinilen ve durumların konusunda tek söz söylenmeyen iki şube; Saint-İmer ve Sonviller araştırma çevreleri geliyor.

Geriye, "Merkez Şube" adını taşıdığına bakılırsa diğer ölü şubelerin kalıntısından başka bir şey olmayan örnek şube kalıyor.

"Moutrer Merkez Şubesi, kesinlikle, en az zarar gören şubelerden biridir. ... Komitesi, Federal Komite'yle sürekli bağlantı halinde olmuştur ... henüz hiçbir şube kurulmamıştır..."

Bu da basitçe açıklanıyor:

"Moutier şubesinin faaliyetleri, geleneklerine bağlı ... bir emekçi nüfusun mükemmel tutumu eliyle özellikle desteklenmiştir; bu bölge işçi sınıfının, siyasi unsurlardan daha da bağımsızlaşmasını görmeyi isterdik."

Gerçekten de, bu raporun, *"Adalet Federasyonu üyelerinden bekleyebileceğimiz bağlılığın ve pratik zekanın kesin ölçüsünü verdiği"*ni görebiliyoruz.

Bunu, komitelerin ilk yerleşim yeri olan Chaux-de-Fonds işçilerinin kendileriyle ilişki kurmayı hep reddetmiş olduklarını ekleyerek tamamlayabilirlerdi. Onlar, Onaltılar'ın sirkülerini, kısa süre önce, 18 Ocak 1872'deki genel toplantıda, Londra Konferansı kararlarını ve ayrıca Mayıs 1871 tarihli Fransız İsviçresi Kongre kararını oybirliği ile destekleyerek yanıtladılar:

"Bakunin'i, Guillaume'ı ve bunların yandaşlarını Enternasyonal'den ilelebet dışlamak."

Kendi sözcükleriyle, *"Enternasyonal içinde savaş, açık savaş çıkarmış"* olan bu düzmece *Sonvillier Kongresi*'nin cesareti konusunda daha fazla şey söylemeye gerek var mı?

Kendi çaplarından çok daha fazla ses çıkartan bu adamlar, elbette ki, inkar edilemez bir başarı kazanmışlardı. Liberalerin ve polisin basınının tamamı açıkça bunların yanında yer aldı; onlar, Genel Konsey'e karşı giriştikleri kişisel iftiralarda ve Enternasyonal'i hedefleyen sıkıcı saldırılarında, birçok ülkedeki sözde reformcular tarafından desteklendiler. Bunlar, İngiltere'de, çevirdikleri entrikalar Genel Konsey tarafından açığa çıkartılan burjuva cumhuriyetçileri; İtalya'da, Stefanoni'nin bayrağı altında, sürekli merkezleri Roma'da bulunan ve tüzüğü, on bin Frank bağışta bulunan her burjuvanın mermer bir büstünün Kongre binasına yerleştirilmesine olanak tanıyan tanrıtanımaz rahiplerle rahi-

belerin manastırı olan "Evrensel Akılcılar Derneği"ni, bu "otoriter" ve "hiyerarşik" örgütü henüz kurmuş bulunan dogmatik özgür düşünceliler; son olarak da, Almanya'da, polis gazetesi *Neuer Social-Demokrat*'tan ayrı olarak, Prusya-Alman İmparatorluğu için "beyaz gömlekliler" rolünü oynayan Bismarck sosyalistleri vardır.*

Sonvillier özel toplantısı, yaptığı dokunaklı bir çağrıyla, Enternasyonal'in bütün şubelerinden, yurttaş Malon ve Lefrançais'ye göre "*Londra Konseyi'nin ardı arkası gelmez yetki tecavüzlerine bir son vermek için*", ama gerçekte Enternasyonal'in yerine İttifakı geçirmek için acil bir kongrenin toplanması konusunda direktmelerini istiyor. Bu çağrı öylesine yüreklendirici bir tepki gördü ki, onlar; hiç zaman yitirmeden, son Belçika Kongresi'nde onaylanmış olan bir kararı tahrif etme işine giriştiler. Onların resmi yayın organları (*Revolution Sociale*, 4 Ocak 1872) şöyle yazıyor:

"Son olarak, daha da önemlisi, Belçika şubeleri, 24 ve 25 Aralık'ta Brüksel Kongresi'nde biraraya geldiler ve bir Genel Kongrenin toplanmasının ivediliği konusunda Sonvillier Kongresi'nde alınmış olanla özdeş bir kararı oybirliği ile kabul ettiler."

Belçika Kongresi'nin bunun tam tersini kabul ettiğini belirtmek önemlidir. Bu karar, bir sonraki Haziran'a kadar toplanmayacak olan Belçika Kongresi'ne, Enternasyonal'in gelecek

* *Neuer Social-Demokrat*: 1871'den 1876'ya kadar Berlin'de çıkan bir Alman gazetesi, Lassalcı Genel Alman İşçileri Birliği'nin organı; Bakuninci ve öteki anti-proleter eğilimleri destekleyerek, Enternasyonal'in Marksist önderlerine ve Alman Sosyal-Demokrat İşçi Partisine karşı bir kampanyaya girişti. Beyaz Gömlekliler: İkinci İmparatorluğun polisi tarafından örgütlendirilmiş çeteler. İşçi olduklarını iddia eden sınıf dışı öğelerin oluşturdukları bu çeteler, devletin gerçek işçi örgütlerini ezmelerine bahaneler sağlamak amacıyla provokatif gösteriler örgütlediler.

kongresine sunulmak üzere yeni bir genel tüzük hazırlama görevini veriyordu.

Genel Konsey, yıllık Kongreyi, Enternasyonal üyelerinin büyük bir çoğunluğunun isteğine uygun olarak, ancak Eylül 1872'de toplayacaktır.

VII

Konferanstan birkaç hafta sonra, İttifak'ın en etkili ve en ateşli üyeleri olan Albert Richard ile Gaspard Blanc Londra'ya geldiler. Amaçları Fransız sığınmacılar arasından, kendilerince Thiers'ten kurtulmanın ve ortada kalmayı önlemenin tek yolu olan, imparatorluğun yeniden kurulması için çalışmak isteyen yardımcılar bulmaktı. Genel Konsey, Brüksel Federal Konseyi de dahil, bütün ilgilileri onların Bonapartçı ayak oyunları konusunda uyardı.

Onlar, Ocak 1872'de, Albert Richard ve Gaspard Blanc imzasıyla, *"L'Empire et la France nouvelle, Appel du peuple et de la jeunesse à la conscience Française / Halkın ve Gençliğin Fransız Bilincine Çağrı, Brüksel 1872"* başlıklı bir kitapçık yayınlamak maskelerini çıkarttılar.

İttifak'ın şarlatanlarına özgü bir alçakgönüllülükle, şu palavrayı yüksek sesle dile getirdiler:

"Fransız proletaryasının o büyük ordusunu kurmuş olan, ... Enternasyonal'in Fransa'daki en etkili önderleri olan bizler, ne mutlu ki, vurulmadık ve altında savaşmakta olduğumuz bayrağı onların (yani: muhteris parlamenterlerin, kendini beğenmiş cumhuriyetçilerin, her türden sahte demokratların) yüzlerine vurmak ve bizi bekleyen iftiralara, tehditlere ve her türlü saldırılara rağmen, vicdanımızın ta derinliklerinden gelen ve çok geçmeden bütün Fransızların yüreklerinde yankısını bulacak olan haykırışı, şaşkın Avrupa'nın suratına haykırmak için buradayız: 'Yaşasın İmparator!' Gözden düşmüş ve küçümsemiş olan Napoleon III'ün itibarı, parlak

bir biçimde iade edilmelidir"; III. İşgal'in gizli fonlarından para alan Albert Richard ve Gaspard Blanc, özellikle bu itibar iadesiyle görevlendirilmişlerdir. "a

Laf arasında, şunu da itiraf ediyorlar: *"Bizleri imparator yan-lısı yapan şey, düşüncelerimizin geçirdiği normal evrimdir."*

İşte İttifak'ın dindaşlarını sevindirmesi gereken bir itiraf daha. A. Richard ve G. Blanc, *Solidarité*'nin parlak günlerinde olduğu gibi, bir kez daha, kendi *"doğal evrim"* ilkelerine göre; aynı güneş altında yürümekten sakınan mahkum gibi, yalnızca işçilerin her türlü siyasete karışmaktan uzak dur-dukları en mutlak despotizm altında gerçekleşebilecek olan *"siyasetten kaçınma"* hakkındaki eski klişeleri geveliyorlar.

Onlar *"devrimcilerin zamanı geçmiştir"* diyor ve ekliyorlar: *"... komünizm Almanya ve İngiltere, özellikle de Al-manya'yla sınırlandırılmıştır. Dahası, sonradan baştan sona tüm Enternasyonal'e yayılmak üzere, onun uzun süre gerçek-ten geliştirildiği yer de burasıdır. Alman etkisinin Birlik için-deki bu kaygı verici yayılması, Birliğin gelişmesinin yavaşlamasına ya da daha doğrusu, şimdiye kadar hiçbir Al-man'ın slogan sağlamadığı orta ve güney Fransa'daki şubelerinde ona yeni bir yön verilmesine hiç de az olmayan bir katkıda bulunmuştur."*

Belki de bu, İttifak'ın kuruluşundan beri, bir Rus olarak, Latin ırklarını temsil etme özel görevini üstlenmiş olan büyük kahinin sesidir. Yoksa, burada *"Alman ya da Bismarkçı an-layışı Enternasyonal'e yutturmaya çabalayanların geriye doğru yürüyüşünü"* suçlayan *Revolution Sociale*'in (2 Kasım 1871) *"gerçek misyonerleri"*yle mi karşı karşıyayız?

Yine de, iyi ki, gerçek gelenek ayakta kalmış ve Albert Richard ve Gaspard Blanc baylar yurulmamışlar! Bu sayede, onların "katkıları", fiilen "özerk" Bonapartçı şubeler kurma yönünde bir çabayla orta ve güney Fransa'da Enternasyonal

için "yeni bir yön belirleme"den oluşuyor.

Londra Konferansı tarafından önerildiği gibi, proletaryanın siyasi bir parti olarak yapılanmasına gelince, "bizler" diyor Richard ve Blanc, "İmparatorluğun yeniden kurulmasından sonra, yalnızca sosyalist teorilerle ilgilenmeyecek; onları kitlelerin devrimci örgütlenmesi yoluyla uygulamaya koyma yolundaki her türlü çabaya da hızla girişeceğiz." Kısacası, bu baylar "Enternasyonalin ... özellikle Latin ülkelerdeki gerçek gücünü oluşturan" o yüce "şubelerin özerkliği ilkesi"nden yararlanarak, bütün umutlarını Enternasyonal içersindeki anarşiye bağlamaktadırlar.

Anarşi, bu durumda, sosyalist sistemlerden bir dizi slogan dışında hiç bir şey almamış olan ustaları Bakunin'in büyük savaş atıdır. Bütün sosyalistler, anarşiyi aşağıdaki programdaki gibi görürler:

Proleter hareketin hedefi, yani sınıfların kaldırılması, bir kez gerçekleştiğinde, büyük üretici çoğunluğu çok küçük bir sömürücü azınlığın boyunduruğu altında tutmaya yarayan devlet gücü ortadan kalkar ve hükümet işlevleri basit yönetsel işlevler haline gelir.

İttifak ise tümüyle farklı bir tablo çiziyor.

O, proleter saflarda, büyük toplumsal ve siyasal gücün sömürücülerin ellerinde toplanmasını kırmanın en güvenilir aracının anarşi olduğunu iddia ediyor. Bu bahaneyle, Enternasyonal'den, eski dünyanın onu ezmenin bir yolunu bulmaya çalıştığı bir sırada, örgütünü dağıtıp onun yerine anarşiyi geçirmesini istiyor.

Uluslararası polis de, Thiers cumhuriyetini kraliyet pelerinine sararak kalıcılaştırmak için bundan fazlasını istemiyor.

Londra, 5 Mart 1871

33, Rathbone place, W.

Notlar:

¹ Son üç aydan beri, Enternasyonal'in kurucusu olarak fazlasıyla klişeleşmiş bir biçimde B. Malon'un reklamını yapmış ve onun yazdığı kitabı Komün konusundaki tek bağımsız yapıt diye adlandırmış olan dostları, bu Batignolles Belediye Başkan yardımcısının Şubat seçimleri arifesinde takınmış olduğu tavrı biliyorlar mı? Komün'ün gelmekte olduğunu henüz görmemiş olan ve gözü Meclis'e seçilmeyi başarmaktan başka hiç bir şey görmeyen B. Malon, o sırada, Enternasyonal'in bir üyesi olarak dört komitenin listesinde yer almak için dolaplar çevirmişti. O, bu amaca ulaşmak için, Paris Federal Konseyi'nin varlığını küstahça yadsıdı ve komitelere, kendisinin Batignolles'te kurmuş olduğu bir şubenin listesini tüm Birliğin listesiymiş gibi sundu. Daha sonra, 19 Mart'ta, kamuya açık bir belgede, büyük devrimi başarmalarının öngününde, onun önderlerine hakaret etti. Bu tepeden tırnağa anarşist insan, bugün, bir yıl önce dört komiteye söylediği şeyi ilan etmiş durumda: Enternasyonal benim! B. Malon, hem XIV. Louis'yi hem de çikolata imalâtçısı Perron'u aynı anda gülünç bir biçimde taklit etmenin yolunu bulmuştur. Perron da kendi çikolatasının yenebilecek tek çikolata olduğunu ilan etmişti!

² Konseyin ulusal bileşimi şöyleydi: 20 İngiliz, 15 Fransız, 7 Alman (ki bunlardan beşi Enternasyonal'in kurucu üyeleridir), 2 İsviçreli, 2 Macar, 1 Polonyalı. 1 Belçikalı, 1 İrlandalı, 1 Danimarkalı ve 1 İtalyan.

³ Onların Genel Konsey'e sokmak istedikleri bu Chautard, kısa bir süre sonra, Thiers'nin polisi olduğu gerekçesiyle şubeden atıldı. O, kendilerini Genel Konsey'de temsil etmekte olan diğerlerinden daha değerli bulmuş olan aynı insanlar tarafından suçlanmıştı.

⁴ Konferansın İşçi Sınıfının Siyasal Eylemi üzerine kararı şöyledir:

"Tüzüğün önsözündeki aşağıdaki pasaja göre:

'İşçi sınıfının iktisadi kurtuluşunun her siyasal hareketin, bir araç olarak, tabi olması gereken büyük amaç olduğunu;

"Uluslararası İşçi Birliğinin Kuruluş Çağrısının (1864)

'Toprak beyleri ve sermaye beyleri kendi iktisadi tekellerini savun-

mak ve varlıklarını sürdürmek için, sahip oldukları siyasal ayrıcalıklarını her zaman kullanacaklardır. Emeğin kurtuluşunu teşvik etmek bir yana, onun yoluna mümkün olan her türlü engeli koymayı sürdüreceklerdir. ... Bu yüzden, siyasal iktidarın ele geçirilmesi, çalışan sınıfların en büyük görevi haline gelmiştir' tespitini; "Lozan Kongresinin (1867) almış olduğu 'İşçilerin toplumsal kurtuluşu onların siyasal kurtuluşundan ayrılamaz' kararını;

"Genel Konsey'in, Fransız Enternasyonal şubelerinin halk oylamasının öngünündeki (1870) sözde komplosuna ilişkin açıklamasındaki 'Elbette tüzüğümüzün doğası uyarınca, İngiltere'de, Kıta üzerinde ve Amerika'da bulunan bütün şubelerimiz, yalnızca işçi sınıfının militan örgütlenme merkezleri olmaya değil; bunun yanı sıra, nihai amacımızın -işçi sınıfının iktisadi kurtuluşunun- kendi ülkelerinde gerçekleşmesine yönelik her siyasal hareketi destekleme özel görevine de sahiptirler' sözlerini;

"Özgün tüzüğün hatalı çevirilerinin Uluslararası İşçiler Birliği'nin gelişmesine ve eylemine zarar veren çeşitli yorumlara yolaçmış olduğunu;

"Onun, işçilerin kurtuluşuna yönelik her çabayı amansızca ezen, sınıf ayrımını ve mülk sahibi sınıfların bundan kaynaklanan siyasal egemenliğini kaba kuvvet yoluyla sürdürmeye çalışan azgın bir gericilik karşısında olduğunu;

"İşçi sınıfının, mülk sahibi sınıfların bu kollektif gücü karşısında, onlar tarafından kurulmuş bütün eski partilerden ayrı ve onlara karşı bir siyasal parti haline gelmedikçe bir sınıf olarak davranamayacağını;

"İşçi sınıfının böyle bir parti haline gelişinin Toplumsal Devrim'in ve onun nihai amacının -sınıfların kaldırılmasının- zaferinin güvence altına alınması bakımından vazgeçilmez olduğunu;

"İşçi sınıfının şimdiye kadar ekonomik mücadeleleriyle yaratmış olduğu birleşik gücün, aynı zamanda, toprak beylerinin ve kapitalistlerin siyasal gücüne karşı mücadeleler için de bir araç olarak kullanılması gerektiğini;

"Gözönünde bulunduran Konferans, bütün Enternasyonal üyelerine şunu anımsatır:

"İşçi sınıfının ekonomik hareketi ile siyasal eylemi, onun bu militan konumunda birbirlerine ayrılmaz biçimde birleşmiştir."

⁵ Jules Favre'nin yabancı güçlere göndermiş olduğu genelge ve "Tarım" Meclisi üyesi Sacase'nin Dufaure projesi üzerine olan raporu da dahil, son zamanlardaki polis yayınları, İttifak'ın tantanalı bildirgelerinden yapılmış alıntılarla dolu. Radikallikleri tümüyle sözde kalan bu sekterlerin lafazanlıkları, gericilerin emellerine çok iyi hizmet etmektedir.

⁶ Bu sırada, Bakunin'in bir dostu olan sekreterleri tarafından temsil edilen Proletaryanın Kurtuluşu Derneği'nin görünürdeki düşünceleri böyleydi. Ancak bu şubenin eğilimleri gerçekte çok farklıydı. Dernek, ikili oynayan bu haini zimmetine para geçirmekten ve Torino polis şefiyle dostluk ilişkisi kurmaktan dolayı ihraç ettikten sonra, kendisiyle Genel Konsey arasındaki bütün yanlış anlamaları ortadan kaldıran açıklamalarda bulundu.

⁷ Genel Konsey'i, bir Kongre toplamanın ihanetin ya da aptallığın doruk noktası olacağı bir sırada kapalı bir konferans toplamış olmakla suçlamayı sürdüren İttifak'ın saygıdeğer üyeleri; mutlak yaygara ve açıklık yanlısı olan bu kişiler, Enternasyonal'in içinde, tüzüğümüzü çiğneyerek, onun şubelerini, onların haberi olmaksızın Bakunin'in papazca yönetimi altına sokmak için örgütlendiler.

Genel Konsey, önümüzdeki kongrede, bu gizli örgüt ve onun, örneğin İspanya gibi bazı ülkelerdeki elebaşları hakkında bir soruşturma açılmasını isteme niyetindedir.

⁸ "Teşhir Kazığına!" başlığı altında, 15 Şubat 1872 tarihli L'Egalité'de (Cenevre) şu yazılmıştı:

"Komün hareketinin Güney Fransa'daki yenilgisinin öyküsünü anlatmanın günü daha gelmedi. Ama, çoğu 30 Nisan Lyon ayaklanmasının içler acısı yenilgisine tanık olan bizlerin, bugün için açıklayabileceğimiz şey, bu ayaklanmanın başarısızlığa uğramasının nedenlerinden birinin, perde arkasında duran A. Richard'ın emirlerini yerine getirerek her yere girip çıkan G. Blanc'ın korkaklığı, ihaneti ve hırsızlığı olduğudur.

"Bu alçaklar, özenle hazırlanmış manevralarıyla, ayaklanma komitelerinin hazırlık çalışmalarına katılmış olanların çoğunu bile rek tehlikeye attılar.

"Dahası, bu hainler, Enternasyonal'i Lyon'da gözden düşürmede o denli başarılı oldular ki, Paris Devrimi sırasında, Lyonlu işçiler

Enternasyonal'e büyük bir güvensizlikle yaklaştı. Örgütlenmenin hiç bir şekilde olmamasının nedeni budur; ayaklanmanın, kaçınılmaz olarak, kendi yalıtılmış güçlerine bel bağlamaya terk edilmiş olan Komün'ün düşmesi sonucunu doğuran başarısızlığının nedeni budur! Bizim programımızın Lyonlu işçileri Enternasyonal'in bayrağı etrafında toplayabilmesi, ancak bu kanlı dersten sonra mümkün oldu.

"Albert Richard, Peygamber Bakunin'in ve avanesinin gözdesiydi."



***Marx'ın ve Engels'in
özel yazışmaları***

Marx'ın Engels'e Yazdığı 4 Kasım 1864 Tarihli Mektuptan

Londra, 4 Kasım 1864

(...)

2. Uluslararası İşçiler Birliği

Bir süre önce, Londralı işçiler Polonya konusunda Paris'teki işçilere bir mektup yazmış ve ortak davranma çağrısında bulunmuştu.

Bunun üzerine Parisliler, Paris'teki son seçimlerde gerçek işçi adayı ve hoş bir arkadaş olan Tolain adlı işçinin önderliğinde bir temsilciler heyeti gönderdiler (onun arkadaşları da oldukça hoş gençlerdi). 28 Eylül 1864'te St. Martin's Hall'de, Odger (*Bütün Londra Sendikalar Konseyi'nin* ve aynı zamanda, Bright ile bağlantılı olan *Sendikalar Genel Oy Derneği'nin* başkanı ve ayakkabıcı) ile bir duvarcı ve *Duvarcılar Sendikası'nın* sekreteri olan Cremer tarafından bir açık toplantı çağrısı yapıldı (Bu iki kişi, Bright'ın başkanlığında St. James's Hall'de Kuzey Amerika üzerine düzenlenen büyük toplantıyı ve Garibaldi'ye ilişkin gösterileri de örgütlemişti). Benim Alman işçileri adına katılıp katılamayacağımı, toplantıda Alman işçileri adına konuşacak birini ayarlayıp ayarlamayacağımı vb. öğrenmek için, Le Lupez adında biri gönderildi. Onlara, mükemmel bir performans sergileyen Eccarius'u ayarladım ve kendim de konuşma hakkına sahip olmadan kürsüde yer aldım. Bu birlikte, hem Londra'dan hem de Paris'ten 'itibarlı kişiler'in bulunduğunu biliyordum. Bu yüzden, bu tür davetleri reddetme biçimindeki genel tutumumdan vazgeçmeye karar verdim.

(Le Lubez, otuzlu yaşlarında, Jersey ve Londra'da büyümüş genç bir Fransız; Fransız ve İngiliz işçileri arasında son

derece iyi bir arabulucu; müzik öğretmeni ve Fransızca dersleri veriyor).

Şu sıralar işçi sınıfının belirgin biçimde yeniden canlanması söz konusu olduğu için salonun tıklım tıklım dolu olduğu toplantıda, binbaşı Wolff (... Garibaldi'nin yardımcısı) Londra'daki *İtalyan İşçileri Derneği*'ni temsil etti. Genel Konsey'i Londra'da bulunacak ve Almanya, İtalya, Fransa ve İngiltere'deki işçi dernekleri arasında 'arabuluculuk' yapacak olan 'Uluslararası İşçiler Birliği'nin kurulması; buna ek olarak da 1865 yılı içinde Belçika'da bir *Genel İşçi Kongresi*'nin toplanması kararları alındı. Toplantıda, İngiltere'yi Odger, Cremer ve bir kısmı eski Çartistlerden, Owencılar'dan vb. oluşan bir çok başka kişinin; İtalya'yı Binbaşı Wolff'un, Fontana'nın başkalarının; Fransa'yı Le Lubez ile diğerlerinin; Almanya'yı ise Eccarus'la benim temsil ettiğim bir Geçici Komite oluşturuldu. Komiteye, dilediği kadar kişiyi bünyesine katma yetkisi verildi.

Buraya kadar herşey yolundaydı. Komite'nin ilk toplantısına katıldım. Bir *İlkeler Bildirgesi* ile *Geçici Tüzük*'ü kaleme almak üzere, içinde benim de yer aldığım bir alt komite oluşturuldu. Rahatsızlığım, Alt Komite'nin ve Geçici Komite'nin sonraki toplantılarına katılmamı önledi.

Alt komite ile Geçici Komite'nin benim katılmadığım bu iki toplantısında şunlar yaşanmış:

Binbaşı Wolff, yeni birlik tarafından kullanılmak üzere, merkezi örgütlenmeye sahip olmasına karşın, sonradan ortaya çıktığı üzere asıl olarak birleşmiş *Yardım Dernekleri* olan *İtalyan İşçi Birlikleri*'nin kurallarını (tüzüğünü) sunmuş. Onları sonradan gördüm. O açıkça Mazzini'nin tezgahıydı ve asıl sorun olan emek sorununa nasıl bir ruh haliyle ve sözcük oyunları ile yaklaşıldığı konusunda önceden fikir veriyor. Aynı durum ulusal sorunun ona isteksizce dahil edilmesinde de söz konusuydu.

Dahası, eski Owenci Weston –ki şimdi bir imalatçı ve son derece cana yakın, değerli bir insan- aşırı kafa karışıklığıyla dolu ve anlatılması mümkün olmayan genişlikte bir program hazırlamış.

Bunun ardından Geçici Komite toplantısı, Alt Komite'yi, Weston'ın programını ve Wolff'un tüzüğünü yeniden biçimlendirmekle görevlendirdi. Wolff, Napoli'deki İtalyan İşçiler Birliği'nin kongresine katılmak ve onları Londra'daki merkez örgüte katılmaya ikna etmek üzere ayrıldı.

Alt Komite'nin bir sonraki toplantısına, çok geç haberdar edildiğim için yine katılmadım. Bu toplantıda, bir 'ilkeler bildirgesi' ve Wolff'un tüzüğünün değiştirilmiş hali, Le Lubez tarafından sunulmuş. Alt Komite, bunları Geçici Komite'ye sunulmak üzere onaylamış. Geçici Komite'nin tam katılımlı toplantısı 18 Ekim'de yapıldı. Eccarius bana, herhangi bir gecikmenin tehlikeli olduğunu yazdığı için bu toplantıya katılmayı kabul ettim. Saygıdeğer Le Lubez'in, herşeyi Fransız sosyalizminin en dayanıksız paçavralarının yüzüzlüğüyle sunan Mazzini'yle birlikte, korkunç basmakalıp, kötü yazılmış ve üzerinde çalışılmamış olan sözde "İlkeler Bildirgesi"nin girişini dinlediğimde gerçekten şok oldum. Dahası, o, İtalyanların bütün diğer hataları bir yana, Avrupa işçi sınıfının bir tür merkezi yönetimini hedefliyordu -ki arkasında Mazzini'nin durduğu bu hedefin gerçekleşmesi mümkün değil... Yumuşak biçimde ve uzun tartışmalardan sonra itiraz ettim. Eccarius, Alt Komite'nin 'redaksiyon'a devam etmesi gerektiğini önerdi. Ancak Lubez'in bildirisinde ifade edilen düşünceler kabul edildi.

İki gün sonra, 20 Ekim'de, İngiltere'yi temsil eden Cremer, Fontana (İtalya'dan) ve Le Lubez beni evimde buluştular (Weston katılma fırsatı bulunamadı). Wolff ile Le Lubez'in belgeleri elime önceden geçmediği için hiç bir şey hazırlayamadım. Ama mümkünse, bu saçmalıkların tek bir

satırının bile kalmaması konusunda kesinlikle kararlıyım. Zaman kazanmak için, "Giriş" in redaksiyonundan önce kuralları 'tartışma' mızı önerdim. Bu kabul edildi. 40 kuraldan ilkinin kabul edilmesi günün ilk saatlerini (saat biri) buldu. Sonunda Cremer, 25 Ekim günü toplanacak olan Komite'ye sunacak bir şeyimiz olmadığını söyledi –ki benim bütün amacım da buydu. Biz bir sonraki toplantımızı 1 Kasım gününe aldık. Ama Alt Komite 27 Ekim'de toplanabilir ve nihai sonuca varmaya çalışabilirdi. Bu konuda anlaşma sağlandı ve 'belgeler' incelemem için bana bırakıldı.

Bu malzemeden herhangi bir şey çıkarmanın olanaksızlığını fark edebiliyordum. İçinde daha önce 'yayımlamış' olduğum düşünceleri düzenlemeyi düşündüğüm son derece özgün yöntemi haklı çıkarmak için, bütün gerekli olguların bu 'söylev' de yer alması gerektiği ve aynı şeyleri üç kez yinelememizin daha iyi olacağı gerekçesiyle, İşçi Sınıfına Söylev'i yazdım (işçi sınıfının 1845'ten beri yaşadığı deneyimleri bir şekilde gözden geçirmeyi içeren bu tarz, asıl planda yoktu). "Giriş" bölümünü tümüyle değiştirdim, "İlkeler Bildirgesi"ni çıkarttım; 40 kuralı da 10'a indirdim. 'Söylev' de uluslararası siyasetten söz edildiğinde, uluslara değil ülkelere gönderme yaptım, küçük ulusları değil Rusya'yı kınadım. Alt Komite bütün önerilerimi benimsedi. Yine de "Giriş" e, 'görev' ve 'hak' ın yanı sıra 'Doğruluk, Ahlaklılık ve Adalet' üzerine iki cümle eklemek zorunda kaldım. Ancak bunları, hiç bir zararı dokunmayacak şekilde yerleştirdim.

Genel Komite'nin toplantısında benim 'Söylev' vb. büyük bir coşkuyla ve oybirliğiyle kabul edildi. Yayınların biçimi vb. üzerine tartışma önümüzdeki Salı günü yapılacak. Le Lubez Fransızca'ya, Fontana ise İtalyanca'ya çevirmek için Söylev'in birer kopyasını aldılar (elimizde başlangıç için, bir tür denetleyici, Sendikacı Potter tarafından yayına hazırlanan Bee-Hive adlı bir haftalık dergi var). Yazıların Almanca'ya çevirisi bana düşüyor.

Konuyu, işçi hareketinin şimdiki bakış açısıyla kabul edebileceği bir biçime uyarlamak son derece zor. Birkaç hafta içinde, aynı insanlar oy kullanma hakkı konusunda Bright ve Cobden ile görüşecekler. Hareketin yeniden canlanmasının önceki atılgan dilin kullanılmasına izin vermesi zaman alacak. İlkelerde sağlam, tarzda yumuşak olmak zorundayız. Belgeleri, basılır basılmaz elde edeceksin.

3. Bakunin selamlarını iletiyor. Bugün, yaşadığı yere (Florenca) döndü. Onu 16 yıl sonra ilk kez dün gördüm. (...)

O, bir bütün olarak, 16 yıl sonra geriye gitmeyip ilerlemiş bulduğum az sayıda insandan biri. (...)

*Collected Works of Marx and Engels,
Correspondence 1864-1868, Volume 42, p. 11,
International Publishers, New York 1987;
Der Briefwechsel zwischen F. Engels und K. Marx,
Bd. 3, Stuttgart, 1913*



Marx'ın Manchester'daki Engels'e yazdığı 14 Kasım 1864 tarihli mektuptan

14 Kasım 1864, Londra

(...)

2. 'Geçici Tüzük', 'Söylev' vb. bir kaç gün içinde, eline geçecek. Bu iş senin düşündüğün kadar kolay değil; çünkü sürekli olarak 'işçiler'le ilgileniyoruz. Birlik'te okuyup yazmayla uğraşan tek kişi, aynı zamanda *Ulusal Reformist*'ten gelen bir yazar ve ajitatör olan Peter Fox adlı bir İngiliz (tanrıtanımaz ama *Holyoakeci** değil). Sana, onun, 'Söylev'le ilgili olarak bana iletmiş olduğu son derece kibar notu da gönderiyorum. Mazzini, onun izleyicilerinin imzacılar arasında olmasından nefret ediyor (ona katlanmak gerek). (...)

*Collected Works of Marx and Engels,
Correspondence 1864-1868, Volume 42, p. 22,
International Publishers, New York 1987;
Der Briefwechsel zwischen F. Engels und K. Marx,
Bd. 3, Stuttgart, 1913*



* George Jacob Holyoake: 13 Nisan 1817-22 Ocak 1906. 1841'de, bir seminerde "kutsal varlıklara (dine, tanrıya vb.) küfrettiği gerekçesiyle mahkum edilen son İngiliz aydını olarak tanınıyor. Altı ay hapis cezasından sonra, düşüncelerini tanımlamak üzere "laiklik" sözcüğünü türetti. - H.Ç.

Marx'ın Zalt-Bommel'daki Lion Philips'e yazdığı 29 Kasım 1864 tarihli mektuptan

29 Kasım 1864, Londra

1 Modena Villas, Maitland Park, Haverstock Hill

(...)

Ekteki basılı Söylev bizzat benim tarafımdan yazıldı. Olay şöyle: Eylül ayında Parisli işçiler, Polonya'ya olan desteklerini göstermek için Londralı işçilere bir heyet gönderdiler. Bu vesileyle, uluslararası bir İşçi Komitesi oluşturuldu.

Bu konu önemsiz değil; çünkü, 1) Londra'daki aynı insanlar, Garibaldi'ye devasa karşılama düzenleyenlerin başındakilerdi -ki onların St. James'te, Bright'ında katılımıyla düzenledikleri büyük toplantı ABD ile savaşı önlemişti. Tek sözcükle, bunlar, Londra'daki, bir ya da iki istisnayla kendileri de işçi olan gerçek işçi önderleri. 2) Parisliler'in başında, Bay Tolain (o da bizzat işçi) ve arkadaşları; yani Garnier-Pages, Carnot vb. tarafından Paris'teki son seçimlerde işçilerin temsilcisi olarak yasama organına girmeleri bir entrikayla engellenen kişiler vardı. 3) İtalyanlar'dan, bir kaç hafta önce Napoli'de genel kongrelerini toplamış olan 400-500 İtalyan işçi kulübünün temsilcileri katıldı. Bu, *The Times*'ın bile bir kaç düzine satırla haber yapacak kadar önemli bulduğu bir olaydı.

Her zaman süslü bir dile ihtiyaç duyan Fransızlar'a ve İtalyanlar'a olan saygımdan dolayı 'Söylev'de olmasa da, tüzüğün girişinde aşırı dolaylı ifadelerle başvurmak zorunda kaldım. (...)

Marx'ın Manchester'daki Engels'e yazdığı 10 Aralık 1864 Tarihli mektuptan

10 Aralık 1864, Londra

(...)

İngiltere ve Galler'deki maden işçilerinin gözeticisi *The Miner and Workman's Advocate*'in bugünkü sayısı benim 'Söylev'in tamamını basıyor. Londralı tuğla sericileri (3.000'in üzerinde insan) Uluslararası Birlik'e katılacaklarını ilan ettiler -ki onlar, daha önce hiç bir harekete katılmamış arkadaşlar.

Geçtiğimiz Salı günü Alt Komite'nin, Bay Peter Fox'un (gerçek adı P. Fox Andre) Polonya üzerine çağrısını sunduğu bir toplantısı vardı. (Bu tür şeyler, Genel Komite'ye gitmeden önce her zaman Alt Komitede görüşülüyor.) Metin fena yazılmamıştı ve Fox, normalde kendisine ne denli yabancı da olsa, 'sınıf' düşüncesini; en azından onun bir görüntüsünü işlemeye giriş-miş. Onun en iyi yaptığı iş dış politika ve o tanrıtanımazlığın bir propagandacısı olarak işçi sınıfıyla yalnızca bu şekilde ilgileniyor.

Ancak İngiliz işçilerinin akılcı bir kavrayışı kabullenmesini sağlamak kolay olsa bile, önemli bilim adamlarının giderek daha fazla dikkatli olması gerekiyor; burjuva üyeler ya da yarı-okuryazar insanlar harekete katılmış durumda. Fox, arkadaşı Beesly (Londra Üniversitesi'nde Politik Ekonomi profesörü; St. Martins Hall'deki kuruluş toplantısında söz aldı) ve diğer 'demokrat'lar gibi, dış politika söz konusu olduğunda fanatik bir Fransa 'aşk'ına sahipler. (...) Bay Fox, bu arada komitenin tamamı tarafından onaylanan ve bütün Birlik adına değil de İngiliz Şubesi'nin Polonya sorununa ilişkin çağrısı olarak yayınlanan; Polonyalılar'a, Fransızlar'ın kendilerine geleneksel olarak İngilizlerden daha yakın olduğunu -ki bu doğru- anlatan çağrısını, asıl olarak,

Polonyalılar'ı İngiliz işçi sınıfının Fransız demokratları için tasarladığı tutkulu dostlukla avutarak bitiriyor. Ben buna karşı çıktım ve Fransa'nın XV. Louis'den III. Bonapart'a kadar Polonya'ya ilişkin sürekli ihanetine ilişkin karşı çıkılamayacak bir tablo sundum. Aynı zamanda, İngiliz-Fransız ittifakının, demokratik bir biçimde de olsa, Uluslararası Birlik'in 'çekirdeği' olarak anlaşılması gerektiği düşüncesinin nasıl baştan sona uygunsuz olduğunu belirttim. Kısacası Bay Fox'un çağrısı, Alt Komite tarafından, son kısmının benim önerilerime uygun biçimde değiştirmesi koşuluyla kabul edildi. İsviçre (Fransız İsviçresi) Sekreteri Jung, Genel Konsey azınlığı olarak, bu çağırışı bütün olarak 'burjuva' olarak reddedeceğini açıkladı. (...)

*Collected Works of Marx and Engels,
Correspondence 1864-1868, Volume 42, p. 53,
International Publisher 1987;
Der Briefwechsel zwischen F. Engels und K. Marx,
Bd. 3, Stuttgart, 1913qwertyuio*



Marx'ın Hannover'deki Ludwig Kugelmann'a yazdığı 23 Şubat 1865 Tarihli Mektuptan

23 Şubat 1865, Londra

1 Modena Villas, Maitland Park, Haverstock Hill

(...)

Aynı zamanda, benim neden Prusya'da yapacak bir şeyim olmadığını da anlayacaksın. Oradaki hükümet benim Prusya vatandaşlığımı kesin olarak reddetti. Orada yalnızca Bay von Bismarck için kabul edilebilir biçimde ajitasyon yapmama izin verilecektir.

Ben ajitasyonumu burada, 'Uluslararası Birlik' dolayısıyla yapmayı yüz kat fazla tercih ederim. İngiliz proletaryası üzerindeki etki açık ve büyük öneme sahip. Biz, şimdi, burada Prusya'da olduğundan kuşkusuz tümüyle farklı bir önem taşıyan genel oy hakkı sorununu canlandırıyoruz.

Bu 'Birlik'in bir bütün olarak burada, Paris'te, Belçika'da, İsviçre'de ve İtalya'da sergilediği ilerleme tüm beklentileri aştı. Yalnızca, Almanya'da Lassalle'ın 1) kendi önemlerini yitireceklerinden aptalca korkan ve 2) benim, Almanların '*reel politik*' dedikleri şeye açık itirazımın farkında olan izleyicileri bana karşı çıktılar. (Almanya'yı bütün uygar ülkelerin uzak arayla gerisine yerleştiren şey, bu tür bir 'gerçekçilik'tir.)

Bir Şilin ödeyerek kart alan herkes Birlik üyesi olabiliyor; yasalar Fransızları (Belçikalıları da) bir 'birliğe' katılmaktan mahrum bıraktığı için, onlar, bu tür bireysel üyeliği tercih ediyorlar. Almanya'da da benzeri bir durum söz konusu. Bu yüzden, hem buradaki hem de Almanya'daki arkadaşlarımdan, yerel birimlerinde kaç üye olduğuna aldırmaksızın, her üyesinin bir İngiliz üyelik kartı edineceği küçük topluluklar oluşturmalarını istemeye karar verdim. İngiliz toplumu açık

olduğu için, bu yöntemin önünde, Fransa'da bile herhangi bir engel bulunmuyor. Senin de, kendi çevrende Londra'yla bu türde bir ilişki kurarsan bundan memnun olurum.

Reçete için çok teşekkürler. İşin garibi, bu berbat hastalık reçetenin ulaşmasından üç gün önce aniden başlamıştı. Anlayacağın, tam zamanında geldi.

Birkaç gün içinde, sana 24 'Söylev' daha göndereceğim. .
(...)

*Collected Works of Marx and Engels,
Correspondence 1864-1868, Volume 42, p. 101,
International Publishers, New York 1987*



Marx'ın Manchester'daki Engels'e yazdığı 11 Nisan 1865 tarihli mektuptan

11 Nisan 1965, Londra

(...)

Üç haftadır ilk kez bu akşam 'Enternasyonal'in bir toplantısına katılacağım. Bu arada devrim oldu: Le Lubez ve Denoual gitti, Dupont Fransa Sekreterliği'ne atandı. Le Lubez'in, özellikle de Mazzini'nin çevirdiği entrikaların bir sonucu olarak İtalyan delegeler Lama ile Fontana gittiler. Bahane şu: (Bu arada *L'Association* dergisinde ayrıldığını açıklamış olan) Lefort Paris basınında genel savunucu olarak görevini sürdürmeli. *İtalyan İşçiler Kulübü*, Birlik'ten ayrılmadı ama artık Konsey'de herhangi bir temsilcisi bulunmuyor. Bu arada, Floransa'da Bay Mazzini'ye karşı mayınlar döşemek için Bakunin'i ayarlayacağım.

Benim yokluğum sırasında, 5.000 kişilik İngiliz Ayakkabıcılar Sendikası Birlik'e katılmış durumda. (...)

*Collected Works of Marx and Engels,
Correspondence 1864-1868, Volume 42, p. 139,
International Publishers, New York 1987;
Der Briefwechsel zwischen F. Engels und K. Marx,
Bd. 3, Stuttgart, 1913*



Engels'in Londra'daki Marx'a yazdığı 12 Nisan 1865 tarihli Mektuptan

12 Nisan 1865, Manchester

(...)

Uluslararası Birlik'teki safça kardeşliğin fazla sürmeyeceği konusunda hep bir beklentim vardı. Eğer burada işçiler arasında aktif bir siyasi hareket olursa, tam da aynı bölünmeler ortaya çıkacaktır. O, bu tür aşamalardan daha çok geçecek ve senin zamanının büyük bölümünü alacak. Ancak durum Lassalle'ın derneğinde tümüyle farklı olmayı sürdürüyor.

Wilhelmciğin [Wilhelm Liebknecht], Lassallcılarının böylesi kapsamlı ihraçlardan dolayı birbirini kutladığı *Social-Demokrat*'ta kısa süre önce son derece ciddi bir rapor yayınlandığı için, birliğin resmi Berlin grubunun 5 kişiden ibaret olduğunu yazan mektubunu okuduğumda kahkahalarımı tutamadım. (...)

Collected Works of Marx and Engels
Correspondence 1864-1868, Volume 42, p. 140,
International Publishers, New York 1987;
Der Briefwechsel zwischen F. Engels und K. Marx,
Bd. 3, Stuttgart, 1913



Marx'ın Manchester'daki Engels'e yazdığı 24 Haziran 1865 Tarihli Mektuptan

24 Haziran 1865, Londra

(...)

'Uluslararası Birlik'e ilişkin olarak yalnızca şunları belirteceğim: İtalyan baylar geri geldiler ve geçtiğimiz Salı günü bize Binbaşı Wollf'u bir kez daha temsilcileri olarak atadıklarını belirttiler. Bay Mazzini, biz kendisine beş kuruş değer vermezken, kendisini bize ihtiyaç duyabileceğine inandırmış.

Leon Lewis adlı bir Amerikalı (şu anda Paris'te) Amerika Sekreteri oldu. Bana göre, bol miktarda parası ve bir o kadar hevesi olmasına karşın beş para etmez. Bu adam *The Commoner* adlı bir gazete yayınlarak 24 saat ya da en azından 6 ay içinde İngiltere'yi devrimcileştireceğini hayal ediyor. Bu gazeteyi yayın organımız olarak bize önerdi ama bizim hiçbir şekilde coşkulu davranmayıp son derece ciddi koşullar koyduğumuzu anladı ve kendisi de büyük politikacı olan eşiyle birlikte 'geçici olarak' Fransa'ya gitti. Onun 'kaldıraç'ını orada uygulayıp uygulayamayacağını görebileceğimden kuşkuluyum. (...)

Schily, J. Ph. Becker ve Paris Komitesi'nden kimilerinin baskısı karşısında, bu yıl içinde toplanacağı açıklanmış olan kongreyi ertelemeye de bir sürü zorlukla karşılaştım. Yine de, Konsey'i, seçim ajitasyonu vb. nedeniyle yalnızca Londra'da, diğer ülkelerdeki merkez komitelerin (üye derneklerin değil, onların yönetici komitelerinin) birer delege göndereceği bir ön (kapalı) konferans düzenleme konusunda ikna etmede –kesinlikle– başarılı oldum. Brüksel Kongresi'nin suya düşeceğinden eminim. Onun için uygun zaman daha gelmedi. (...)

Collected Works of Marx and Engels, Correspondence 1864-1868, Volume 42, p. 161, International Publishers, New York 1987

Marx'ın Manchester'daki Engels'e yazdığı 31 Temmuz 1865 tarihli mektuptan

31 Temmuz 1865, Londra

(...)

İlk önce sana gelip konuyu yüz yüze konuşmak istedim. Ama çalışmamı bölmek doğru olmayacağı için şu anda zaman kaybetmemek gerekiyor. Geçtiğimiz Cumartesi günü 'Enternasyonal'in Alt Komitesi'ne, çalışmamı ilerletmek için hiç bir şekilde rahatsız edilmeden en azından iki hafta geçirmek üzere çekip gideceğimi söyledim.

(...)

'Enternasyonal' e gelince, durum şu:

Cremer'e *The Bee-Hive*'den hisse alması için 5 Şilin devrettim. Ama Cremer, Odger ve diğerleri o sırada Manchester'a gidiyor oldukları için oradan bir şey çıkmadı; onun üstesinden Potter gelir. Onlar konuyu hissedarların bir sonraki toplantısına (gerçekte yıllık toplantı) kadar erteleme kararı almışlar. Ben oradan bir şey çıkacağını düşünmüyorum. Çünkü, ilk olarak, Potter ile Odger arasındaki ağız dalaşı açık bir skandal haline geldi. İkinci olarak, *The Miner and Workman's Advocate* onun sütunlarına 230 ABD Doları teklif etti. (Yeri gelmişken. *Miner* ile taptığımız son toplantıda, onun karşılıksız katkı sahibi olmasını karar altına almıştık. Bu yüzden, eğer dış politika -Rusya vb.- konusunda kısa bir makale yazacak zamanın varsa, bu gazeteye iletmem için bana gönderebilirsin.)

Tüzüğümüze göre, açık kongrenin bu yıl Brüksel'de toplanması gerekiyor. Parisliler, İsviçreliler ve buradaki kimileri de bu konuda kapışıyor. Verili koşullarda, –özellikle Genel Konsey için gerekli dökümanları yazacak zamana pek fazla sahip olmadığım için de- önceden görebildiğim şey bir rezalet. Diğer taraftan gelen dikkate değer karşı çıkışa rağmen,

Brüksel'deki açık kongreyi -25 Eylül'de- Londra'da toplanacak olan; yalnızca yönetici komitelerden delegelerin katılacağı ve gelecek kongrenin hazırlıklarının yapılacağı kapalı bir önkonferansa dönüştürmede başarılı oldum. Kongrenin ertelenmesinin resmi gerekçeleri şunlardı:

1. Yönetici komiteler arasında ön hazırlık anlamında bir anlaşma gereği,
2. Birliğin propagandasının önündeki, Fransa'daki grevlerden, seçimlerden, İngiltere'deki Reform Hareketi'nden ve İşçi Sergileri'nden kaynaklanan engeller,
3. Belçika'da kısa süre önce çıkan ve *Uluslararası İşçiler Kongresi* için belirlenen tarihi hükümsüz kılan Yabancılar Yasası,

İşçiler Derneği yayımını durdurduğu için, artık *Social Demokrat* yok. *Nordstern* de artık bana ulaşmıyor ama onu arada bir dernekte görüyorum. O, Rhineland Şubesi'nin Bernhard'ı temel sorunda yüzüstü bıraktığını yazıyordu.

(...)

*Collected Works of Marx and Engels,
Correspondence 1864-1868, Volume 42, p. 172,
International Publishers, New York 1987;
Der Briefwechsel zwischen F. Engels und K. Marx
Bd. 3, Stuttgart, 1913*



Marx'ın Manchester'daki Engels'e yazdığı 26 Aralık 1865 tarihli mektuptan

26 Aralık 1865, Londra

(...)

Uluslararası Birliğe ve onun gerektirdiği şeylere gelince, sonuçta o, bir karabasan gibi benim üzerime çöküyor ve ondan kurtulabilirsem memnun olurum. Ama bu, en azından şimdilik mümkün değil. Bir yandan, başlarında Bay Hughes ile M.P.'nin olduğu kimi burjuvalar, *The Workman's Advocate*'in uygun şekilde finanse edilmiş bir gazete dönüşmesi; benim de yöneticilerden biri olarak, yanlış oynanmasını önlemek için çalışmalarını gözlemlem gerektiği düşüncesini ortaya attılar. Öte yandan, kurduğumuz örgütlerden biri olan *Reform Birliği*, benim Londra'da yaşadığım sürece gerçekleşmiş en büyük ve en saf işçi sınıfı toplantısı olan St. Martin's Hall'deki toplantıda mükemmel bir zafer kazandı. Komitemizden insanlar onun başındaydı ve bizim düşüncelerimizi ortaya koydular. Eğer yarın istifa etsem, kulislerde bize ("yabancı hainler"e) hoşnutsuzlukla bakan burjuva unsurlar büyük avantaj sağlayacaklardır.

İşçi hareketinin Almanya'daki tam başarısızlığıyla birlikte, İsviçre'deki işçi unsurlar giderek Uluslararası Birliğin oradaki şubeleri etrafında toplanıyorlar. Bu ayın ortasında Cenevre'de "*Journal de l'Association Internationale des Travailleurs - Section de la Suisse Romande*"ın ilk sayısı yayınlandı. *Nordstern*'in batması ve *Social-Demokrat*'ın saygınlığını yitirmesi nedeniyle şansı olan bir Alman gazetesi de, Becker'in başyazarlığı altında kısa süre içinde çıkacak. (İhtiyar Becker, belirlenmiş bir yazara sahip olmadığı için, makaleler konusunda umutsuz ve benden bu konuda sana acil olarak yazmamı istedi.)

Son olarak, Birlik, Fransa'da, herhangi bir başka hareket

merkezinin yokluğunda büyük gelişme sergiliyor. Bu yüzden, bu koşullar altında istifa etseydim, davaya son derece ciddi zarar veriyor olurdum. Ama öte yandan, şu anda çok az zamana sahip olduğum için, bu benim için hafife alınacak bir şey değil: West End'de ve City'de, önce Uluslararası Konsey'in, ardından Sürekli Komite'nin, onun ardından da *The Workman's Advocate*'in hissedarlarının ya da yöneticilerinin toplantıları olmak üzere, her hafta aşağı yukarı üç toplantı! Bunlara ek olarak da, yapılacak her türlü yazı işi. (...)

*Collected Works of Marx and Engels,
Correspondence 1864-1868, Volume 42, p. 206,
International Publishers, New York 1987;
Der Briefwechsel zwischen F. Engels und K. Marx
Bd. 3, Stuttgart, 1913*



Marx'ın Manchester'daki Engels'e yazdığı 5 Ocak 1866 tarihli mektuptan

5 Ocak 1866, Londra

(...)

Uluslararası Birliğe karşı bir komplo düzenlendi ve bu konuda senin işbirliğine ihtiyacım var. Ayrıntıları daha sonra iletacağım. Şimdilik şunları söylemek yeter: Bay Le Lubez ve Vesinier (bu sonuncusu, geçmişine ilişkin bir araştırma yapıldığının farkında ve şimdi bir kez daha Brüksel'de) burada bir şubeye (aslında bir karşıt şubeye) sahip. *Rive gauche*'un başyazarı Longuet de, Brüksel'deki Proudhoncuların bütün o ambalajlarına bağlı olan bu şubeye üye. Vesinier, elbette kimliğini belirtmeksizin, *Echo de Verviers*'de bize karşı uzun bir yazı yazdı. Bunun ardından, Londra Şubesi, bizim birliğe karşı (başka şeylerin dışında, Tolain ve Fribourg'a yanlış biçimde Bonapartist de diyen) iftiralar atan aynı gazetede, onların (Faithful'un) kongreye sunacağı bir program ile gelecekteki tüzüğe ilişkin bir taslak yayınladı.

Anlaşmazlığın odak noktası Polonya sorunu. Bu arkadaşların hepsi Proudhon'un ve Herzen'in izlediği Moskovacı çizgiye bağlanmış durumda. Bu yüzden, sana *Tribune du Peuple*'da Polonya'ya karşı daha önce yayınlanmış kehanette bulunan makaleleri gönderiyorum. Ya bizim Cenevre'deki ('Almanca' olan) gazetelerimizde ya da *The Workman's Advocate*'de yayınlanmak üzere bir tekzip yazman gerekiyor. Bu Rus bey, 'Jeune France'ın Proudhonculuşmuş şubesinde çok yeni bazı müttefikler bulmuş. (...)

*Collected Works of Marx and Engels,
Correspondence 1864-1868, Volume 42, p. 212,
International Publishers, New York 1987*



Marx'ın Manchester'daki Engels'e yazdığı 15 Ocak 1866 tarihli mektuptan

15 Ocak 1866, Londra

(...)

Bu arada, Belçika'da Vesinier'in, Londra'da Le Lubez'in düzenlediği sefil komployu bozguna uğrattık. *Rive gauche*'un başyazarı ve Rogeard'ın arkadaşı olan Longuet ile Bay Crespelle (Le Lubez tarafından kurulmuş olan şubenin en akıllı iki üyesi) bizim Merkez Komite'ye katıldılar. Onun şubesi, le Lubez'e karşı bizim yanımızda olduğunu açıkladı. Merkez Komite, Vesinier'e "iddialarını temellendirmek ya da ihraç edilmek" durumunda olduğunu bildirdi. Arkadaş, Echo de Verviers'de, bizi başka şeylerin yanı sıra, şunlardan dolayı kınıyor:

"Onlar, (Komite) insansoyunun en büyük davalarından biriyle ilgililer ama onu uçarı bir şekilde Bonapartizmin peşindeki milliyetlerin bir komitesi biçiminde yozlaştırmak için bu yüce amaçlarından vazgeçiyorlar."

Ve bu yozlaşma, bizim içimizde, gerçekte, Rusya'ya karşı Polonya yanlısı açıklamamızda sergilenmiş. (...)

*Collected Works of Marx and Engels,
Correspondence 1864-1868, Volume 42, p. 216,
International Publishers, New York 1987;
Der Briefwechsel zwischen F. Engels und K. Marx,
Bd. 3, Stuttgart, 1913*



Marx'ın Manchester'daki Engels'e yazdığı 6 Nisan 1866 tarihli mektuptan

6 Nisan 1866, Margate,
5 Lansell's Place
(...)

Sana samimiyetle söylemeliyim ki 'Enternasyonal', özellikle Fransızların sabırsızlığı kongre tarihinin Mayıs ayı sonu olarak saptanmasına yol açtığından beri acınacak durumda. Kendilerine bir platform sunmuş olduğumuz Londra'daki İngiliz önderler ((ki buna İngilizlerin iki işi aynı anda yapma konusundaki beceriksizliğini de eklemeliyiz) şimdi hareketimizin öncüsü içinde son derece kayıtsızlar. Yaklaşık üç aylık yokluğum tahmin edilemeyecek kadar çok zarara yol açtı. Yapılacak ne var? Birlik, Fransa'da, Belçika'da, İsviçre'de (ve Almanya'nın çeşitli yerlerinde ve hatta tek tük olarak Amerika'da) büyük ve kalıcı ilerleme göstermişti. İngiltere'de bizim yarattığımız reform hareketi bizi neredeyse öldürdü.

Eğer Cenevre Kongresi'nin Mayıs ayının sonunda toplanacağı ilan edilmemiş olsaydı ve Parisliler –ki bu hareket onlar için tek olanak- yayınları *Le Congrès* dolayısıyla kongreyi tatil etmeyi neredeyse olanaksız hale getirmeseydi bunun bir önemi olmazdı. İngiliz, *Reform Hareketi*'nin kokuşmuşluğunu kısa süre içinde görecektik. Benim dönüşümden sonra Potter kliğiyle ve diğerleriyle flört tehditi herşeyi kısa süre içinde yeniden doğru yoluna sokardı. Ama zaman yok. İngiliz için kongrenin olmamasının bile bir önemi yok. Peki ya bizim için? Avrupa ufkunun çökmesi!!

Gerçekten hemen hiç bir çıkış görmüyorum. İngiliz, kongreye herhangi bir sağlam biçim kazandırabilecek hiç bir şeye

aldırmıyor. *Que faire!* Sence, kongrenin yapılmasının ne denli olanaksız olduğunu insanlara anlatmak için Paris'e gitmem gerekir mi? Kısa süre içinde yanıt ver. Görebildiğim tek çıkış yolu Parisliler'le anlaşmaya varmak. Öte yandan, kongrenin toplanmaması durumunda onların durumunun tehlikede olacağını biliyorum. *Que faire!* Bay Vesinier bizim Parisliler'e meydan okuyor. Onlar Belçika'ya onunla birlikte bu meseleyi çözmek için karşılıklı vuruşmak için gidecekler. *L'imbécile*. Orsini'yle ilgili olarak hiçbir şey yapamayacağını biliyorum. Ama onu sana tanıştırmayı reddedemedim.

(...)

*Collected Works of Marx and Engels,
Correspondence 1864-1868, Volume 42, p. 258,
International Publishers, New York 1987;
Der Briefwechsel zwischen F. Engels und K. Marx,
Bd. 3, Stuttgart, 1913*



Marx'ın Manchester'daki Engels'e yazdığı 23 Nisan 1866 tarihli mektuptan

23 Nisan 1866, Londra

(...)

'Enternasyonal'deki durum şöyle: Benim dönüşümden bu yana disiplin büyük ölçüde yeniden kuruldu. 'Enternasyonal'in terzilerin grevine –Fransa, Belçika vb. ülkelerden sorumlu sekreterlerden gelen mektuplar aracılığıyla- başarılı müdahalesi, buradaki sendikalar içinde bir sansasyon yarattı. Cenevre Kongresi'ne ilişkin olarak, ona kişisel olarak katılmamaya ama başarısına katkıda bulunmak için burada yapabileceğim herşeyi yapmaya karar verdim. Bu yüzden, onun yönlendirilmesi için, bütün kişisel sorumluluklarımı bir yana bırakıyorum. (...)

*Collected Works of Marx and Engels,
Correspondence 1864-1868, Volume 42, p. 268,
International Publishers, New York 1987*



Marx'ın Genevre'deki Johann Philipp Becker'e yazdığı 31 Ağustos 1866 tarihli mektuptan

31 Ağustos 1866, Londra

(...)

Jung'un kongre başkanlığına getirilmesi kesinlikle şart.

1. Çünkü o üç dili (İngilizce, Fransızca ve Almanca) konuşuyor.
2. Jung, Merkez Konsey'i tam olarak temsil eder. Öte yandan, yalnızca anadilini bilen Odger Merkez Konsey tarafından seçilmedi. Biz, başlarında Jung olmak üzere dört delege seçtik; Odger yalnızca -elbette bizim tarafımızdan garanti edilen- yol parasını kendisi karşılayabilirse gidecekti. O, Birlik için hiç bir şey yapmamıştır.
3. Cremer ve Odger, Jung ile Eccarius'un yola çıkacağı son günde komplo anlamına gelecek bir işe kalkıştılar.
4. Odger, İngilizleri etkilemenin ve kendisini Konsey'in büyük çoğunluğunun isteğine aykırı olarak gelecek yıl Genel Konsey'in başkanlığına dayatmanın yolu olarak, Kongre'nin başkanlığına seçilmek istiyor.
5. Cremer ve Odger, bizim irademize karşı, burjuvaziyle uzlaştıkları *Reform Birliği*'nde bize ihanet etti.
6. Bay Cremer ahlaki olarak itibarını tümüyle yitirdi. Şimdi, onun bütün çabası kendisi için 'ücretli' bir görevi garanti altına alma ve çalışmak durumunda kalmama yönünde. Bu yüzden o, hiç bir koşulda, kongre tarafından -tek ücretli görev olan- genel sekreterliğe seçilmemeli. Delegelerin, genel sekreterin birden fazla dili bilmesi gerekçesiyle -ki bu doğru- Fox'u seçmeleri gerekir.
9. Genel Konsey başkanı kongre tarafından değil; yalnızca yerel öneme sahip bir kişi olarak, burada, Londra'da seçilmeli.

10. Kongre başkanının seçiminde, öncelikle, uluslararası bir kongreye, zamandan kazanmak vb. nedenlerle, yalnızca farklı dilleri konuşabilen birinin başkanlık yapabileceğini anlatmalısın.

11. Bunu Dupleix'e aktar.

12. Eccarius'un, benim Merkez Komite adına Londralı delegeler için yazmış olduğum tavsiyeleri önceden Almanca'ya çevirmesini sağlarsan memnun olurum.

Saygılarımla elini sıkıyorum

(...)

*Collected Works of Marx and Engels
Correspondence 1864-1868, Volume 42, p. 314,
International Publishers, New York 1987*



Marx'ın Hannover'deki Ludwig Kugelmann'a yazdığı 9 Ekim 1866 tarihli mektuptan

9 Ekim 1866, Londra

1 Modena Villas, Maitland Park, Haverstock Hill

(...)

Şimdi de daha genel konulara geçelim.

Cenevre'deki ilk kongre hakkında ciddi biçimde kaygılıydim. Ancak o genel olarak düşündüğümünden daha iyi geçti. Onun Fransa, İngiltere ve Amerika'da yaratacağı etkiyi hiçbir şekilde önceden görmemiştik. Kongreye katılamadım zaten istemiyordum da. Ama Londralı delegeler için bir program yazdım. Onu, bilinçli bir şekilde, işçilerin giriştiği çabalarla doğrudan anlaşmasına ve birleşmesine yol açacak; sınıf mücadelesinin gerekliliklerine ve işçilerin bir sınıf olarak örgütlenmesine doğrudan destek ve güç verecek noktalarla sınırladım. Parisli bayların kafaları en anlamsız Proudhoncu klişelerle dolu. Sürekli olarak bilim hakkında gevezelik yapıyor ama hiç bir şey bilmiyorlar. Bizzat sınıf mücadelesinden yükselen bütün devrimci eylemi, her yoğunlaşmış toplumsal hareketi ve bu yüzden de siyasi yollarla ulaşılabilecek herşeyi (örneğin, işgününün yasayla sınırlandırılmasını) ellerinin tersiyle itiyorlar. 16 yıldır en sefil despotluğa hiç ses çıkarmadan katlanmış ve hala da katlanmakta olan bu baylar, özgürlük ve hükümet karşıtlığı ya da otorite karşıtı bireysellik örtüsü altında, Proudhoncu idealizm maskesi altında, gerçekten bayağı burjuva ekonomisini öğütüyorlar! Proudhon son derece büyük zararlar vermiştir. Onun Ütopikler'e yönelik sahte eleştirisi ve onlarla arasındaki sahte çatışma, önce 'parlak gençler'i, öğrencileri, ardından işçileri –özellikle de işçiler olarak farkında olmaksızın konfor içinde çalışan ve kendilerini derin biçimde geçmişin süprütülerine sokmuş olan Paris'tekileri- etkisi altına aldı ve çürüttü

(Proudhon, cahil bir ütöpikten başka bir şey değildir; oysa Fourier ve Owen gibilerinin ütopyaları yeni bir dünyanın önsezisini ve düşsel dışavurumunu içermektedir). Cahilce gurur, kendini beğenmiş, aşırı lafazan, konuşma tarzı abartılı bu insanlar, kongreye kendi üye sayılarının üzerinde bir oranda akın ettikleri için, herşeyi bozmak üzereydiler. Raporumda, onlara ihtiyatlı biçimde hadlerini bildireceğim. Aynı günlerde Baltimore'da toplanmış olan Amerikan işçilerinin kongresinden son derece memnun oldum. Oradaki şiar, sermayeye karşı mücadele için örgütlenme idi. Benim Cenevre için ortaya atmış olduğum taleplerin çoğunun işçilerin doğru içgüdüleriyle orada da yükseltilmesi yeterince çarpıcı. (...)

Yeri gelmişken... *The Workman*, cahil bir gazete ve bizimle hiçbir ilişkisi yok. *The Commonwealth* bizimkilere ait ama şimdilik –kısmen ekonomik kısmen de siyasi nedenlerle– tümüyle *Reform*'un bir sözcüsüne dönüşmüş durumda. (...)

*Collected Works of Marx and Engels,
Correspondence 1864-1868, Volume 42, p. 325,
International Publishers, New York 1987*



Marx'ın Manchester'daki Engels'e yazdığı 2 Nisan 1867 tarihli mektuptan

2 Nisan 1867, Londra

(...)

Bizim 'Enternasyonal' kısa süre önce büyük bir zaferi kutladı. Londralı sendikalardan grevdeki Paris'teki bronz işçileri için parasal destek alıyoruz. Efendiler, bu grevden haberdar olur olmaz boyun eğdiler. Mesele Fransız basınında gürültü kopartı ve şimdi Fransa'da yerleşik bir güce sahibiz.

Bana, Bismarck ile Bonaparte arasında Lüksemburg konusunda bir danışıklı dövüş varmış gibi geliyor. Kanıtlanamasa bile, Bismarck'ın sözünü tutamaması mümkün. Ruslar Almanların işlerine o kadar açıkça burunlarını sokuyorlar ki:

1. 13 Ağustos'ta, Württemberg ile Prusya arasında, bütün diğerlerinin önünde şimdiden bir anlaşma yapıldı;
2. Bismarck'ın Polonyalılar'a ilişkin tavrı.

Ruslar hiç bir zaman olmadığı kadar aktif durumdalar. Fransa ile Almanya arasında huzursuzluk ortamına yol açıyorlar. Avusturya aslında bir hayli paralize olmuş durumda. Bizim İngiliz baylarımız, Amerika Birleşik Devletleri'nde bir endişeye ve telaşa kapılmak üzereler.

(...)

*Collected Works of Marx and Engels,
Correspondence 1864-1868, Volume 42, p. 325,
International Publishers, New York 1987;
Der Briefwechsel zwischen F. Engels und K. Marx,
Bd. 3, Stuttgart, 1913*



Marx'ın Manchester'daki Engels'e yazdığı 4 Eylül 1867 tarihli mektuptan

4 Eylül 1867, Londra

(...)

Genel Konsey'de, *"ne pahasına olursa olsun barış partisi"*ne katılmamıza itirazımı ifade ettiğimi biliyorsun. Konuşmam yarım saat kadar sürdü. Toplantı zabıtlarını tutan sekreter olarak Eccarius, *The Bee-Hive*'a, söylediklerimden yalnızca birkaç cümleyi içeren bir rapor verdi.

(...) *Barış Kongresi*'nden –Londra'daki M. de Colleville'in temsilciliğini yaptığı bu ahmaklar özgün programlarını tümüyle değiştirdiler ve gizlice, tam serbest ticaret de dahil neredeyse hiçbir anlama gelmeyen *"ekonomik çıkarları özgürlükle uyumlulaştırma"* sözcüklerini, çok daha demokratik olan yeni bir programa soktular.

Beni mektup bombardımanına tuttular; hatta bana yeni programla birlikte ekte bir kağıt parçası gönderecek denli terbiyesizleştiler. Onların küstahlıkları, çağrıda, beni *"Cenevre vb. kongrelerin üyesi"* olarak görevlendirmelerine dayanıyor. Göreceksin, onların Paris'teki en gürültülü savunucusu olan *Courrier* onlardan ayrılacak. Aynı *Courrier*, Vermodel'e iki hafta kadar önce yazmış olduğum özel bir mektubun ardından, Rusya'ya ilişkin politikasını değiştirmişti (bize haber verilmedi).

Asıl konu, *Barış Kongresi*'ndeki bu -Victor Hugo, Garibaldi, L. Blanc, vb.- kibar bayların kendilerini bizim Uluslararası Birlik'ten uzak tutmuş olmasıydı. Şimdi, onları, bizi gerçek güç olarak kabullenmek zorunda bırakıyorum. (...)

*Collected Works of Marx and Engels
Correspondence 1864-1868, Volume 42, p. 419,
International Publishers, New York 1987*

Marx'ın Manchester'daki Engels'e yazdığı 4 Ekim 1866 tarihli mektuptan

4 Ekim 1867

(...)

Odger'in yeniden seçilmesi için yapılan önerinin hemen ardından yaptığım öneri üzerine başkanlık bürosu kaldırıldı. Geri döndüğünden beri Eccarius'a olan köklü nefretini ifade etme fırsatını kaçırmış olan Fox, gelecek toplantıda (Salı günü) Konsey'den, 'Times'daki makalelerinden dolayı Eccarius'un kınanmasını isteyeceğini açıkladı. Ben de bunun üzerine, benzer biçimde, gelecek Salı günü, Becker'a yazmış olduğu ve ondan "Merkez Konsey'in yerini Londra'dan uzaklaştırmak için elinden gelen herşeyi yapmasını" isteyen gizli mektubundan dolayı Fox' sorgulayacağımı belirttim. Bu onun için büyük sürpriz oldu. Bir bütün olarak kaprisler ve tutkular yumağı olan Fox, Konsey'de, kendi sözleriyle, "Alman diktatörlüğü"ne karşı bir "muhalefet partisi" oluşturması gerektiğini hayal ediyor. Bu çizgide bir zafer elde etmesi onun için de şaşırtıcı olacak.

(...)

*Collected Works of Marx and Engels,
Correspondence 1864-1868, Volume 42, p. 432,
International Publishers, New York 1987;
Der Briefwechsel zwischen F. Engels und K. Marx,
Bd. 3, Stuttgart, 1913*



Marx'ın Manchester'daki Engels'e yazdığı 11 Ocak 1868 tarihli mektuptan

11 Ocak 1868, Londra

(...)

'Züppe' [Amand Goegg] uzun süredir telaşlı biçimde Londra dolaşıp duruyor. Borkheim'ı da ziyaret etti ve orada, sana karşı ürettiği ifadelerin aynısını, yalnızca bizim Borkheim'ın gururunu nasıl okşayacağını bildiği için daha başarılı biçimde ortaya koydu. Ama bizimkinden 10 hisselik para sızdırdıktan ve aynı şekilde şarapları da mideye indirdikten sonra, bir daha orada görünmedi.

Onun Londra'daki diğer faaliyetlerini anlamak için aşağıdaki kısa raporu iletiyorum: Bildiğin gibi, Cremer Uluslararası Konsey Sekreterliği görevinden alındıktan sonra, buna olan öfkesiyle Konsey üyeliğinden de uzun süre önce istifa etmiş ve son kongre tarafından da yeniden seçilmemişti. Bay Odger yeniden seçildi. Ancak benim önerim üzerine, -bir yıl süreli olan- başkanlık görevi kaldırıldı ve onun yerini her oturumda seçilen toplantı başkanlığı aldı. Bundan rahatsız olan Odger esas olarak bizden uzak duruyor. Güzel! Bay 'Züppe', Le Lubez aracılığıyla, yavaş yavaş Odger'a (onu *Londra Sendikalar Konseyi'*ne tanıştırdı) ve Cremer'e alışıyor. Beales'in başkanlığını yaptığı bir *Londra Komitesi* saptadılar. Kısacası, Uluslararası İşçiler Birliği'ne karşı bir vaka. (Züppe, kuruluş toplantısında soylu Blind'e de tanıtıldı.) Arkadaşlar geçen hafta yaptıkları ikinci toplantıya davet etme küstahlığını da yaptılar. Eccarius, geçtiğimiz Cumartesi günü *Bee-Hive*'da yayınlanan son derece kötü yazılmış bir makalede Züppe'yi ve refakatçilerini açıkça suçladı. (...)

Marx'ın Manchester'daki Engels'e yazdığı 20 Haziran 1868 tarihli mektuptan

20 Haziran 1868, Londra

(...)

Geçtiğimiz Salı günü Enternasyonal'in toplantısı vardı. O sırada elime, bu kongreye ilişkin önerilerin iptal edilmesini kaçınılmaz kılan belgeler ulaştı. İlki, Adalet Bakanı Bara'nın kongrenin Brüksel'de toplanmasına izin verilmeyeceğini bildiren açıklaması. İkincisi, Brüksel ve Verviers komitelelerinin bu bakana meydan okuyan basılı bir manifestosu. Üçüncüsü, De Paepe ile Vandenhouten'in, bizim kongreyi başka bir yere kaydırmamıy durumunda Birlik'i Belçika'da harap edeceğimizi belirten mektupları. Bu, hükümete verilmiş bir ödün olarak yorumlanırmış vb.

Şimdi burada olan Vesinier'in, Pyat'ın ve benzerlerinin iğrenç etrikalarından söz etmiyorum bile. Onlar, doğallıkla, bizim Bonapart'ın dikte ettiği biçimde çalıştığımız dedikodusunu yayıyorlardı.

Onlar bu son toplantıda büyük bir skandal beklenildiğine inandıkları için bize misafirler gönderdiler. Değindiğim belgeleri okuduktan sonra, karar önerilerimi geri çektiğim zaman tam bir hayal kırıklığına uğradılar. Konuyu şöyle ele aldım: Yabancılar karşı yasa hiçbir şekilde Enternasyonal'e karşı özel bir tehdit değildi. O genel bir tehditti. Buna rağmen Enternasyonal, böylesi bir yasa altında Brüksel'i toplantı yeri olarak seçmesi durumunda, Belçika hükümetine bir ödün vermiş olacaktı. Şimdi mesele tam tersiydi. Belçika hükümeti bizi doğrudan tehdit etmiş ve kışkırtmış olduğu için, kongreyi Brüksel'den başka bir yere kaydırırsak ödün vermiş oluruz vb.. Bu arada, onlar daha değişen koşulları öğrenmeden, önerilerime saldıranların (Odger vb.) takındıkları kahramanca hava hakkında birkaç küçümseyici şaka

yaptım. Ortaya çıkabilecek tek tehlike, ucuz şehitlik ve alay konusu olma tehlikesiydi. Bayan Law, defalarca, "duyun, duyun" diye bağırdı ve masaya vurarak desteğini gösterdi. Yine de, kahkahaların Odger'e ve diğerlerine yönelmesini ve karar önerilerinin iptalinin onlar adına bir zafer olarak görülmemesini sağladım. (...)

*Collected Works of Marx and Engels,
Correspondence 1864-1868, Volume 43, p. 42,
International Publishers, New York 1976;
Der Briefwechsel zwischen F. Engels und K. Marx,
Bd. 3, Stuttgart, 1913*



Marx'ın Brüksel'deki Georg Eccarius'a ve Friedrich Lessner'e yazdığı 10 Eylül 1868 tarihli mektuptan

10 Eylül 1868, Londra

Sevgili Eccarius ve Lessner,

Önce, uzun ve ilginç mektubu için Lessner'e teşekkür ederim.

Kongre'nin bu haftayı aşmasına izin vermemelisiniz.

Şimdiye kadar –İngiltere söz konusu olduğu ölçüde- onun saygınlığını zedeleyecek hiç bir şey olmadı.

Eğer Belçikalılar ve Fransızlar bir kez daha gündeme bir sürü yeni saçmalık getirirlerse, onlara, bunun:

1. Almanlar, Almanya'da neredeyse eşzamanlı olarak kendi kongrelerini topladıkları için çok yetersiz biçimde temsil edildikleri;

2. genel oy hakkı hareketinden dolayı İngilizler neredeyse hiç temsil edilmediği;

3. Alman İsviçresi, henüz üye olduğu ve uzun süredir varolan bölümleri de Cenevre'deki grevden dolayı bütün fonlarını tüketmiş olduğu için hiçbir şekilde temsil edilmediği;

4. tartışmalar tekyanlı biçimde, Fransızca yapıldığı için, olmayacağını bildirin.

5. bu yüzden genel kuramsal sorunlara ilişkin kararların alınması, ileride Belçikalı ve Fransız olmayanların itirazlarına yol açmaktan başka bir işe yaramayacağı için önlenmeli.

Halk elbette asıl olarak savaş sorunuyla ilgileniyor.

Burada gösterişli nutukların ve kibirli ifadelerin zararı yoktur.

Bu bağlamda, basitçe, işçi sınıfının henüz belirleyici ağır-

lığını koyacak denli örgütlü olmadığı; ancak, kongrenin savaş kışkırtıcılarını işçi sınıfı adına protesto ettiği ve suçladığı; Fransa ile Almanya arasındaki savaşın hem her iki ülke hem de bir bütün olarak Avrupa için yıkıcı bir içsavaş olduğu biçiminde bir karar alınacak gibi görünüyor. Savaşın yalnızca Rus hükümetine yarayacağı biçimindeki bir açıklamanın Fransız ve Belçikalı baylar için kabullenmesi zor.

Becker'e selamlar.

Eğer karşılıklı krediler konusu gündeme gelirse, Ecarrius İngiltere, Almanya ve ABD'deki işçilerin Proudhoncu dogmalarla hiçbir ilişkileri olmadığını ve krediler meselesini ikincil öneme sahip olduğunu düşündüklerini açıkça ilan etmeli.

Kongre kararlarının Londra gazetelerine telgrafla iletilmesi lazım. Yüzümüzü kızartacak hiçbir şey yapmayın.

(...)

*Collected Works of Marx and Engels,
Correspondence 1864-1868, Volume 43, p. 93,
International Publishers, New York 1976*



Marx'ın Manchester'daki Engels'e yazdığı 12 Eylül 1868 tarihli mektuptan

12 Eylül 1868, Londra

(...)

Neyse ki kongre bugün sona eriyor ve Perşembe gününe – yani haberler gidene kadar- yalnızca sınırlı ölçüde uzlaşma sağladı. Ama Belçikalılar oldukça büyük bir çoğunluk oluşturduğu için, bazı açık rezaletlerden korkmak gerek. Bay Tolain ve diğer Parisliler Genel Konsey'in Brüksel'e taşınmasını istiyorlar. Londra'yı çok kıskanıyorlar. Proudhoncu 'cesur Belçikalılar'ın ve Cenevre'de (1866) ve Lozan'da (1867) dogmatik biçimde sendikalara vb. karşı olduklarını ilan eden Fransızlar'ın, şimdi bu örgütlenmelerin en ateşli yandaşları olması, ileriye doğru atılmış büyük bir adım. 'Cesur Belçikalılar', bütün palavralarına rağmen, hiçbir hazırlık yapmamışlardı. Örneğin, *The Daily News*'ün muhabiri, Jung ile Stepney'e rastlayana kadar, boşu boşuna üç gün boyunca olası toplantı yerini öğrenme peşinde koştu. Gerçekte, yerler önceden tutulmamıştı ve 'cesur Belçikalılar' –diğerlerinin yanı sıra kendi 250 katılımcısının da- giderlerini, kendilerinin ve Fransızların 3.000 Frank kadar borçlu oldukları Londra' daki Genel Konsey'in üstüne yıkmak istediler. Toplam meblağa hemen delegeler arasında bireysel para toplayarak ulaşıldı.

(...)

*Collected Works of Marx and Engels,
Correspondence 1864-1868, Volume 43, p. 93,
International Publishers, New York 1976;
Der Briefwechsel zwischen F. Engels und K. Marx,
Bd. 3, Stuttgart, 1913*



Marx'ın Manchester'daki Engels'e yazdığı 13 Ocak 1869 tarihli mektuptan

13 Ocak 1869, Londra

(...)

Şimdi, 'uluslararası kazalar' hakkında kısa bir rapor.

a) 'Uluslararası Sosyalist Demokrasi İttifakı':

Genel Konsey'in, 22 Aralık 1868'de oybirliğiyle aldığı bir karar, 1) İttifak'ın tüzüğü'nün Uluslararası İşçiler Birliği'yle ilişkilerini düzenleyen bütün maddelerinin geçersiz olduğunu; 2) İttifak'ın, Uluslararası İşçiler Birliği'nin bir şubesi olarak üye yapılmadığını belirtti. Bu kararın ardında yatan gerekçe (ki onu ben kaleme aldım) tümüyle hukuki biçimde açıklanır ve İttifak'ın tüzüğü ile bizimki arasındaki çelişkiyi gösterir.

Özellikle yaşlı Becker'e ahmaklığını göstermesi gereken son bir etmen, Brüksel Kongresi'nin *Barış ve Özgürlük Birliği* ile ilgili olarak oluşturduğu örnektir. Kongre, Uluslararası Birlik tarafından tanınmak isteyen bu örgütle ilgili olarak, bu birliğin Uluslararası Birlik'le aynı ilkeleri izlediğini ve aynı amaçlar peşinde olduğunu iddia ettiğine göre, onun herhangi bir 'varlık nedeni' kalmadığını açıkladı. Son olarak, Cenevre'deki öncü grubundan, bunu göz önünde bulunduran bir kaç üyenin de Brüksel'de bu yönde oy kullandığını belirtti.

Bu sırada biz Brüksel'den, Rouen'den, Lyon'dan vb., Genel Konsey'in kararını koşulsuz desteklediklerini ilan eden mektuplar aldık. Cenevre'deki öncü grubun lehine tek bir ses bile çıkmadı. Çünkü bu grubun gerçekten samimi olmadığı, bizi, kuruluşundan ve faaliyetlerinden, yalnızca Brüksel'dekileri ve diğerlerini daha önce kazanmaya çalıştıktan sonra haberdar etmiş olmasından görülmektedir. Her ne kadar

'yargı'mıza Cenevre'den bir yanıt almamış olsak da, bu konuyu kapanmış sayıyorum. Girişim, her durumda başarısız kalmıştır.

(...)

*Collected Works of Marx and Engels;
Correspondence 1864-1868, Volume 43, p. 201,
International Publishers, New York 1976;
Der Briefwechsel zwischen F. Engels und K. Marx,
Bd. 3, Stuttgart, 1913*



Marx'ın Manchester'daki Engels'e yazdığı 24 Şubat 1869 tarihli mektuptan

24 Şubat 1869, Londra

(...)

Kararların falan hepsi ekte. Durum şöyle. Kongre (Brüksel), bizi Brüksel kararlarını basılı olarak yayınlamakla yükümlü kılıyor. Cenevre kararlarının programın bir parçasını oluşturduğu gerekçesini kullanarak, aynı zamanda, Cenevre Kongresi'nde Londra Merkez Konseyi tarafından masaya konmuş ve kabul edilmiş olanların bir kısmını, Fransızların önermiş oldukları ekleme ve çıkarmaları, kabul edilenler de –değersiz saçmalıklar- dahil yayınladık. Bu bölüm benim tarafımdan yazıldı. Öte yandan, 1868 Kararları'nın taslaklarının hazırlanmasında yer almadım. Yalnızca, 'makinelere etkisi üzerine' olan ifadeler sözcüğü sözcüğüne bana ait. (...)

*Collected Works of Marx and Engels,
Correspondence 1864-1868, Volume 43, p. 221,
International Publishers, New York 1976*



Marx'ın Manchester'daki Engels'e yazdığı 5 Mart 1868 tarihli mektuptan

5 Mart 1869

(...)

Ekteki kısa belge, her ne kadar 27 Şubat tarihli olsa da, elime dün geçti. Onu gelecek Salı günü Konsey'e sunacağım için, okur okumaz geri göndermen gerekiyor. 'İttifak'taki beyler bu eseri üretmek için uzun bir zaman harcamışlar.

(...)

Bakunin, bizim 'radikal program'ı kabul etmemiz durumunda onu ilan edebileceğini ve bizimle küçük de olsa bir anlaşmaya varabileceğini düşünüyor. Ona karşı çıktığımızı açıklamamız durumunda ise açıkça karşı devrimciler olarak suçlanacağız. Bence yanıtın şu şekilde olması gerekiyor:

Tüzüğün 1. Paragrafına göre, *"aynı amaca, yani işçi sınıfının korunması, ilerlemesi ve tam kurtuluşuna ulaşmayı hedefleyen"* her işçi derneği üye olur.

İşçi sınıfının farklı kesimlerinin tek bir ülkede ve farklı ülkelerde ulaşmış olduğu gelişmişlik düzeyi ister istemez bir hayli çeşitlilik gösterdiği için, varolan hareket de kendisini zorunlu olarak son derece farklı kuramsal biçimlerde ifade ediyor.

Uluslararası İşçiler Birliği'nin yaratmakta olduğu eylem birliği, düşüncelerin, şubelerin bütün ülkelerdeki farklı organları aracılığıyla değiş tokuşunu sağlamakta; genel kongrelerdeki doğrudan tartışmalar da, adım adım, genel işçi hareketi için ortak bir kuramsal program yaratmaktadır.

Bu yüzden, "İttifak"ın programına ilişkin olarak, Genel Konsey'in onu genel bir eleştiriye tabi tutması gerekmiyor. Konsey'in, bu programın işçi hareketinin yeterince bilimsel bir

ifadesi olup olmadığını incelemesine gerek yok. O, yalnızca, sözkonusu programın ana hatlarıyla Uluslararası İşçiler Birliği'nin, işçi sınıfının tam kurtuluşu biçimindeki genel çizgisine karşıt olup olmadığını sorgulamalı!

Bu yönde bir serzeniş, yalnızca, programın 2. Paragrafındaki bir ifadeye uygulanabilir: "*O [İttifak – çev.] sınıfların siyasi, ekonomik ve sosyal eşitliğini arzular*" ifadesi, asıl olarak, burjuva sosyalistlerinin öğütlediği "*sermaye ile emeğin uyumu*" bir başka şekilde ifade etmenin yoludur. Uluslararası İşçiler Birliği'nin nihai hedefi, gerçekleşmesi olanaksız olan "*sınıfların eşitlenmesi*" değil; tarihsel bakımdan gerekli olan "*sınıfların ortadan kaldırılması*"dır. Yine de, içinde bu ifadelerin yer aldığı programın içeriğine bakılırsa, bunun yalnızca bir kalem sürçmesi olduğu görülüyor. Bu yüzden, Genel Konsey'in, ciddi yanlış anlamaya yol açabilecek olan bu ifadenin programdan çıkartılacağından pek kuşkusu yok.

Bu kabulden hareketle, her şubeye kendi programının sorumluluğunu bırakmak, Uluslararası İşçiler Birliği'nin ilkesidir. Bu yüzden, İttifak'ın şubelerini onun şubelerine dönüştürmenin önünde herhangi bir engel bulunmuyor.

Bu gerçekleşir gerçekleşmez, tüzüğe uygun olarak, yeni katılan şubelerin ülkelere, yerleşim yerlerine ve sayılarına göre Genel Konsey'e bildirilmesi gerekir.

Bu son nokta (onların lejyonlarının sayımının yapılması), elbette, bu bayların keyfini kaçırarak. Mektubu yanıtlarken, bu taslak yanıtta değişmesini istediğin noktaları bana bildir.

(...)

*Collected Works of Marx and Engels,
Correspondence 1864-1868, Volume 43, p. 235,
International Publishers, New York 1976*



Marx'ın Paul ve Laura Lafargue'a yazdığı 5 Mart 1870 tarihli mektuptan

5 Mart 1870

(...)

Senin de farkında olduğun gibi, burada, memlekette, Fenianlar'ın etkisi dorukta. Tussy, onların başlıca merkezlerinden biri. Jenny, "*Marseillaise*"da J. Williams imzasıyla, onlar adına yazıyor. Ben de, Brüksel'deki "*Internationale*"de aynı konuyu ele almakla kalmadım, Merkez Konsey'in onların [İrlandalıların – çev] gardiyanlarına karşı kararlar çıkarmasını sağladım. Konsey tarafından eş komitelerimize gönderilen bir sirkülerde, İrlanda Sorunu'nun özelliklerini açıkladım.

Hemen anlayacağınız gibi, ben yalnızca insani duygulara hitap etmiyorum. Bunun dışında bir şey söz konusu. Avrupa'da toplumsal gelişmeyi hızlandırmak için resmi İngiltere'nin felaketini iletirmek gerekiyor. Bunu yapmak için de, ona İrlanda'da saldırmak gerek. Çünkü bu, onun en zayıf noktası. İrlanda kaybedildiğinde Britanya "İmparatorluğu" sona erecek ve İngiltere'de şimdiye kadar uyuklayan müzmin sınıf savaşı keskin biçimler alacaktır. Ama İngiltere, bütün dünyada toprak beyliğinin ve kapitalizmin metropolüdür.

(...)

Marx and Engels on Ireland,
Progress Publishers, 1971'den akt.:
http://www.marxists.org/archive/marx/works/1870/letters/70_03_05.htm



Engels'in Londra'daki Marx'a yazdığı 12 Eylül 1870 tarihli mektuptan

12 Eylül 1870

(...)

Paris'te yapılabilecek tek şey, işçilerin barıştan önce girişecekleri bir ayaklanmanın engellenmesidir. Bismarck, kısa süre içinde, ya Paris'i alarak ya da Avrupa'daki durum onu savaşa son vermeye zorladığı için, barış yapmak durumunda olacak. Barış her durumda olacak; dolayısıyla, onun, işçiler kesinlikle herhangi bir şey yapmadan sağlanması gerekiyor. Eğer işçiler şimdi –ulusal savunmanın hizmetinde- başarılı olurlarsa, Bonapart'ın ve varolan rezil cumhuriyetin mirasını devralmak zorunda kalacaklar ve gereksiz yere Alman orduları tarafından yenilgiye uğratılıp, bir 20 yıl daha geriye çekilecekler. Onların beklemekten başka yapacakları hiçbir şey yok. Cephelerdeki olası değişiklikler, yalnızca geçici ve yeniden eski durumuna gelecek. Burjuvazi için Prusya'ya karşı savaşmak yalnızca delilik olacaktır. Barışı sağlayacak olan hükümet, ne olursa olsun, sonuçta kendi varlığını sürdürmeyi olanaksız hale getirecektir. İç çatışmalarda da, hapislikten sonra eve dönen ordudan korkmak için fazla neden bulunmayacak. Barıştan sonraki bütün değişiklikler, işçiler için, o ana değin olduklarından çok daha uygun olacak. Peki, onlar bir kez daha, bu dış saldırının basıncı altında sürüklenmeyecek ve Paris'e yönelik büyük saldırının öngününde *Sosyalist Cumhuriyet*'i ilan etmeyecekler mi? Alman ordularının son savaş eylemi olarak Parisli işçilerle barikatlarda bir çatışmaya girmek durumunda kalması çok kötü olacaktır. Bu bizi 50 yıl geriye atacaktır; herşeyi, herkesi ve herşeyi yanlış bir konuma; ulusal nefret ortamında Fransız işçileri arasında ortaya çıkacak ifadelerin egemenliğine sokacak ölçüde geciktirecektir!

Şimdiki durumda Paris'te gelişmeleri gerçekten olduğu gibi görme cesaretini gösteren insanların bu denli az sayıda olması can sıkacak denli berbat. Orada, savaş konusunda, Fransa'nın aktif direniş gücünün kırılmış olduğunu; bununla birlikte [düşmanı – çev.] bir devrim yoluyla püskürtme olasılığının da ortadan kalktığını düşünme cesaretini gösteren tek bir kişi yok! Çünkü insanlar gerçeği duymak istemiyorlar. Korkarım gelişmeler bu noktaya varabilir; kuşkusuz, işçilerin İmparator'un devrilmesi karşısındaki duyarsızlığında o ana bir kadar değişiklik olmazsa...

(...)

*Marx and Engels Correspondence,
International Publishers (1968)'den aktaran:
[http://www.marxists.org/archive/marx/works/
1870/letters/70_09_19.htm](http://www.marxists.org/archive/marx/works/1870/letters/70_09_19.htm)*



Marx'ın Londra'daki Edward Beesly'ye yazdığı 19 Ekim 1870 tarihli mektuptan

19 Ekim 1870, Londra

(...)

Lyon'a gelince... Oradan, yayınlanmaya uygun olmayan mektuplar aldım. Başlangıçta herşey yolunda gitmiş. "Enternasyonal"ın şubesinin baskısı altında, Paris o adımı atmadan önce, cumhuriyet ilan edilmiş. Hemen, kısmen "Enternasyonal"e üye olan işçilerden, bir kesimi de radikal orta sınıf cumhuriyetçilerinden oluşan bir devrimci hükümet (Komün) kurulmuş. İç gümrük vergileri bir çırpıda kaldırılmış –ki bu doğrudur. Entrikacı Bonapartistler ve papazlar sindirilmiş. Bütün halkı silahlandırmak için enerjik önlemler alınmış. Orta sınıf, yeni düzene gerçekten sempati duymasa da, en azından ona sessizce katlanmaya başlamış. Lyon olayı, "Enternasyonal"ın şubelerinin güçlü olduğu Marsilya'da ve Toulouse'da hemen hissedilmiş.

Ancak Bakunin ve Cluseret aptalları Lyon'a ulaşmış ve her şeyi berbat etmişler. Her ikisi de kendi "Enternasyonal"lerine sahip olan bu ikili, maalesef, arkadaşlarımızı yanlış yönlendirecek denli etkilemişler. Belediye Sarayı kısa süre için ele geçirilmiş; devletin ortadan kaldırılması üzerine son derece ahmakça bir kararname ile benzeri saçmalıklar yayınlanmış.

Orta sınıf gazetelerinde Bismarck'ın ajanlarından biri olarak sunulan bir Rus'un, kendisini *Fransa'nın Güvenliği Komitesi*'nin önderi olarak dayatmaya cüret etmesinin, kamuoyunu tümüyle çark ettirmeye yettiğini anlarsın. Cluseret'e gelince... O, bir budala ve korkak gibi davrandı. Bu iki kişi, başarısızlıklarının ardından Lyon'dan ayrıldılar. Enternasyonal'in şubeleri, Fransa'nın en fazla sanayileşmiş

kentlerinin bulunduğu Rouen’de, Lyon örneğini izleyerek, işçi sınıfından unsurların “savunma komiteleri”nin yasal olarak kabul edilmesini sağladılar.

Bununla birlikte, şunu söylemeliyim ki, Fransa’dan aldığım bütün haberler, bir bütün olarak orta sınıfın Prusya’nın sosyalist eğilimlere sahip bir cumhuriyet üzerindeki zaferini tercih ettiğini gösteriyor.

(...)

*Marx and Engels Correspondence,
International Publishers (1968)’den aktaran:
[http://www.marxists.org/archive/marx/works/
1870/letters/70_10_19.htm](http://www.marxists.org/archive/marx/works/1870/letters/70_10_19.htm)*



Marx'ın Leipzig'deki Wilhelm Liebknecht'e yazdığı 6 Nisan 1871 tarihli mektuptan

6 Nisan 1871, Londra

(...)

Parisliler'in yenilgisinin kendi hataları; ama onların fazlasıyla büyük ılımlılığından kaynaklanan bir hata olduğu görülüyor. Merkez Komite ve ardından Komün, öncelikle, iç savaşı başlatmamaya çalışma aptallıkları yüzünden -sanki Thiers Paris'i zorla silahsızlandırmaya çalışarak onu başlatmamış; sanki yalnızca savaş ya da barış konusunda karar vermek için toplantıya çağırılmış olan Ulusal Meclis cumhuriyete karşı hemen savaş ilan etmemiş gibi- sinsi Thiers'e düşman güçleri merkezde toplaması için zaman verdi. Onlar, iktidara zorla el koymuş görünümüne bürünmemek için, örgütlenmesi vb. şimdi çok daha fazla zamana malolan Komün seçimiyle, fazlasıyla zaman yitirdiler (Paris'te gericiliğin Place Vendôme'da yenilgiye uğratılmasının hemen ardından Versailles'ın üzerine yürümeliydiler).

Paris'teki iç gelişmelerle ilgili olarak gazetelerde göreceğin saçmalıkların tek bir sözcüğüne bile inanmamalısın. Hepsi yalan ve kandırmaca. Burjuva gazeteciliğinin kepezeliği kendisini hiç bir zaman bundan daha parlak bir şekilde göstermemiştir.

(...)

*Marx and Engels Correspondence,
International Publishers, 1968'den aktaran:
[http://www.marxists.org/archive/marx/works/
1871/letters/71_04_06.htm](http://www.marxists.org/archive/marx/works/1871/letters/71_04_06.htm)*



Marx'ın Hannover'deki Kugelman'a yazdığı 17 Nisan 1871 tarihli mektuptan

Londra, 17 Nisan 1871

(...)

Eğer benim 18 Brumaire'imın son bölümüne bakarsan, orada, Fransa'daki bir sonraki devrim girişiminin, bürokratik ve askeri aygıtı, şimdiye kadar olduğu gibi, bir elden diğerine geçirmeyeceğini ama onu yıkacağını; bunun da kıtadaki her gerçek halk devrimi için asli olduğunu belirttiğimi göreceksin. Kahraman Parisli yoldaşlarımızın giriştiği şey, işte budur. Bu Parisliler'inki nasıl bir esneklik, nasıl bir tarihsel girişkenlik, nasıl bir özveri yeteneği! Düşmandan çok iç ihanetten kaynaklanan altı ay süren açlığın ve yıkımın ardından, sanki Fransa ile Almanya arasında hiç savaş olmamış ve düşman Paris kapılarında değilmiş gibi, Prusya süngüleri altında başkaldırıyorlar! Böylesi bir büyüklüğün tarihte bir örneği daha yok. Eğer yenilirlerse, bunun sorumlusu, yalnızca onların "iyi huy"ları olacak. Onlar, ilk Vinoy'un, ardından da Paris Ulusal Muhafızı'nın gerici öğelerinin geri çekilmesinden sonra, derhal Versailles üzerine yürümeliydiler. Uygun zaman, onların vicdani tereddütleri yüzünden kaçırıldı. Sanki şu sinsi Thiers, Paris'i silahsızlandırmaya kalkışarak, onu daha önce başlatmamış gibi, iç savaşı başlatmak istemediler. İkinci yanlış, Merkez Komite'nin, iktidardan fazlasıyla erken şekilde, Komün yararına vazgeçmesiydi. Bir başka "onurlu" vicdanlılık! Ne olursa olsun, Paris'teki ayaklanma -eski toplumun kurtları, domuzları ve köpekleri tarafından ezilecek olsa bile- partimizin Paris'teki Haziran Ayaklanması'ndan sonraki en muazzam işidir. Cenneti fethetmeye kalkışan bu Parisliler'i, kışlaları kilisenin, hırsız-junkerliğin ve hepsinden öte kültürsüzlüğün ölüm kokusuna sahip olan Prusya-Almanya Kutsal Roma İmparatorluğu'nun

köleleriyle karşılaştır.

Bu arada, L. Bonaparte'ın hazinesinden doğrudan para yardımı görenlerin listesini içeren resmi yayında, Vogt'un Ağustos 1859'da, 40.000 Frank aldığına ilişkin bir not var. Bu oldubittiği, ilerde kullanılması için Liebknecht'e ilettim.
(...)

*Marx and Engels Correspondence,
International Publishers, 1968'den aktaran:
[http://www.marxists.org/archive/marx/works/
1871/letters/71_04_17.htm](http://www.marxists.org/archive/marx/works/1871/letters/71_04_17.htm)*



Marx'ın Paris'teki Leo Frankel ile Louis Varlin'e yazdığı 13 Mayıs 1871 tarihli mektuptan

13 Mayıs 1871, Londra

(...)

Versailles alçaklarıyla anlaşma belgelerini güvenilir bir yere koymak yararlı olmaz mı? Bu tür bir önlemin herhangi bir zararı olmaz. Bordeaux'dan gelen bir mektuptan, son yerel seçimde dört enternasyonalistin seçildiğini öğrendim. Kaynaşma taşrada da başlıyor. Yazık ki oradaki eylem yerel ve "pasif". Dünyanın, şubelerimizin bulunduğu her köşesine davanız adına yüzlerce mektup yazdım. Diğerlerine gelince, işçi sınıfı, başlangıcından beri Komün'ün yanında. İngiltere'deki burjuva gazeteleri bile ilk gaddarlıklarından vazgeçmiş durumda. Onlara zaman zaman bazı lehte paragraflar aktarmayı başardım.

Komün, gereksiz şeylerle ve kişisel çekişmelerle çok fazla zaman yitiriyor gibi görünüyor. İşçilerden kaynaklananların dışında etkilerin olduğunu görebiliyoruz. Yitirilen zaman söz konusu olduğunda, bunların hiç biri önem taşımamalı.

Paris dışında, İngiltere'de ya da başka bir yerde herhangi bir şey yapmak istiyorsan kesinlikle acele etmen gerek. Prusyalılar mevzileri Versailles hükümetine teslim etmeyecek ama barışın sonuçlanmasının (26 Mayıs) ardından, onun, jandarmalarıyla Paris'e müdahale etmesine izin verecekler. Thiers ve ortakları –senin de bildiğin gibi- Pouyer Quertier'de vardıkları anlaşmada, kendileri için büyük bir komisyonu garantiye aldıkları için, Bismarck'ın yaptığı, Alman bankerlerinden yardım alma teklifini kabul etmediler. Onların vardığı anlaşmanın gerçekleşmesinin ilk koşulu Paris'in ele geçirilmesi. Onlar Bismarck'ın, [savaş tazminatının – çev.] ilk taksitinin ödenmesini Paris'in işgalinden

sonraya ertelemesini istediler. Bismarck bu koşulu kabul etti. Bu paraya acilen gereksinim duyan Prusya, bu yüzden, Versailles hükümetine, Paris'in işgalini hızlandıracak her türlü olanağı sunacaktır. Yani, dikkatli ol!

*Marx and Engels Correspondence,
International Publishers, 1968'den aktaran:
[http://www.marxists.org/archive/marx/works/
1871/letters/71_05_13.htm](http://www.marxists.org/archive/marx/works/1871/letters/71_05_13.htm)*



Marx'ın Londra'daki Edward Beesly'ye yazdığı 12 Haziran 1871 tarihli mektuptan

Londra, 12 Haziran 1871

Lafargue, ailesi ve kızım Pireneler'de ama İspanya sınırının Fransa tarafındalar. Lafargue Küba'da doğmuş olduğu için İspanyol pasaportu alabildi. Bordeaux'da önder rol oynadığı için, onun İspanya tarafına yerleşeceğini umuyorum.

Beehive'deki makalenі beğenmeme rağmen, senin adını o gazetede gördüğüme üzüldüm. (...)

Beehive kendisini işçilerin gazetesi olarak adlandırıyor ama gerçekte Sam Morley ile ortaklarına satılmış dönemlerin yayını. Son Prusya – Fransa savaşında, Enternasyonal'in Genel Konseyi bu gazeteyle bütün ilişkilei koparmak ve onun sahte bir işçi gazetesi olduğunu ilan etmek zorunda kaldı. Ancak *The Eastern Post* dışında, Londra'daki bütün büyük gazeteler bu açıklamayı yayınlamayı reddettiler. Bu durumda, senin *Beehive* ile işbirliğın bu doğru dava için yaptığın bir diğer özveridir.

Bir bayan arkadaşım üç ya da dört gün içinde Paris'e gidecek. Ona, hala Paris'te gizlenen bazı Komün üyeleri için hazırlanmış pasaportlar veriyorum. Eğer senin ya da oradaki arkadaşlarından birinin herhangi bir siparişi varsa lütfen bana yaz.

Petite Presse'in hergün beni yazılarım ve Komün'le ilişkim üzerine yazdığı saçmalıklar (bunlar bana hergün Paris'ten gönderiliyor) beni rahatlatıyor. Bu, Versailles polisının gerçek dökümanları elde etmek için son derece ısrarlı olduğunu gösteriyor. Komün'le ilişkilerim, Londra ile Paris arasında bütün yıl yolculuk eden bir Alman tüccar üzerinden sürüyor. Şu iki konu dışındaki her şey sözlüydü:

Birincisi, aynı aracıyla, Komün'ün üyelerine, Londra Borsası'ndaki kimi tahvillerle nasıl işlem yapabilecekleri türü

sorularına yanıt verdiğim bir mektup gönderdim.

Onlara, ikinci olarak, aynı yoldan, felaketten on gün önce, 11 Mayıs günü, Bismarck ile Favre arasında Frankfurt'ta yapılan gizli anlaşmanın bütün ayrıntılarını ilettim.

Bu bilgiyi, Bismarck'ın sağ kolundan aldım –ki bu kişi, eskiden (1848-53 arası) önderi olduğum gizli örgütün üyesiydi. O, daha önce iletmış olduğu Almanya'ya ilişkin bütün raporları hala elimde tuttuğumu biliyor. Yani, benim ağzımın sıkılığına bağımlı. Bu yüzden, sürekli olarak bana karşı iyi niyetini kanıtlama çabası içinde. Bu yıl Hannover'de Kugelma'nı ziyaret etmem durumunda Bismarck'ın beni tutuklayacağı konusunda uyarın kişi de oydu (sana bundan söz etmişim).

Keşke, Komün uyarılarımı dinlemiş olsaydı! Onun üyelerine Montmare tepelerinin Prusyalıların olduğu kuzeyini sağlamlaştırılmalarını öğütlemişim ve bunu yapacak zamanları vardı. Onlara, bunu yapmamaları durumunda bir kapana sıkışacaklarını önceden anlattım; Pyat, Grousset ve Vesinier'i onlara ihbar ettim; Ulusal Savunma'nın üyeleriyle ilgili bütün belgeleri hemen Londra'ya göndermeleri gerektiğini söyledim –ki bu yolla düşmanın acımasızlığı bir ölçüde engellenebilir, Versailles'dakilerin planı boşa çıkartılırdı.

Eğer bu belgeler Versailles halkı tarafından ortaya çıkarılsaydı, onlar sahte olanları yayınlamazlardı.

Enternasyonal'in çağrısı (Fransa'da İç Savaş, 1871) Çarşamba gününden önce yayınlanmayacak. O zaman sana bir kopyasını göndereceğim. Dört – beş sayfalık malzeme iki sayfaya sıkıştırıldı. Bu yüzden, çok sayıda düzeltme, düzenleme ve dizgi yanlışı; dolayısıyla da gecikme ortaya çıktı.

(...)

*Marx and Engels Correspondence,
International Publishers, 1968'den aktaran:
[http://www.marxists.org/archive/marx/works/
1871/letters/71_06_12.htm](http://www.marxists.org/archive/marx/works/1871/letters/71_06_12.htm)*

Marx'ın New York'taki F. Bolte'ye yazdığı 23 Kasım 1871 tarihli mektuptan

23 Kasım 1871, Londra

(...)

Enternasyonal, sosyalist ya da yarı sosyalist tekkelerin yerini işçi sınıfının gerçek bir mücadele örgütünün alması için kurulmuştu. Özgün Tüzük ve Kuruluş Çağrısı bunu daha ilk bakışta ortaya koymaktadır. Öte yandan, eğer tarihin akışı sekter işleyişi yıkmamış olsaydı, enternasyonalistler varlıklarını sürdüremezlerdi. Sosyalist tekkecilğin ve gerçek işçi hareketinin gelişmesi her zaman birbirlerine ters orantılıdır. Tekkeler (tarihsel olarak), yalnızca işçi sınıfı bağımsız bir tarihsel hareket için yeterli olgunluğa sahip olmadığında haklılık kazanabilirler. İşçi sınıfı bu olgunluğa erişir erişmez, bütün tekkeler özünde gericidirler. Bununla birlikte, tarihin her yerde göstermiş olduğu şey, Enternasyonal'in içinde de yinelendi. Çağdışı kalmış olan, kendisini edindiği yeni biçim içerisinde yeniden kurmaya ve varlığını sürdürmeye kalkışır.

Enternasyonal'in tarihi de, Genel Konsey'in, Enternasyonal içinde gerçek işçi sınıfı hareketine karşı otoritesini kabul ettirmeye çalışan tekkelere ve amatörce denemelere karşı sürekli mücadelesinden oluşuyordu. Bu mücadele kongrelerde, ama bundan çok daha fazla, Genel Konsey ile tek tek şubeler arasındaki özel ilişkilerde sürdürülmüştür.

Paris'te, Proudhoncular (karşılıklılar), Birliğin kurucularıydılar ve dizginler ilk birkaç yıl boyunca, doğal olarak onların ellerindeydi. Daha sonra, elbette, bunlara karşı, ortaklaşacı, olgucu vb. gruplar kuruldu.

Almanya'daki Lassalle kliği: Ben, ünlü Schweitzer ile birkaç yıl boyunca bizzat yazıştım ve ona Lassalle'ın örgütünün sekter bir örgütten başka bir şey olmadığını ve bu yüzden,

Enternasyonal'in uğrunda çaba harcadığı gerçek işçi hareketi örgülenmesine düşman olduğunu inkar edilemez bir şekilde kanıtladım. Onun, bunu anlamamakta kendine göre "gerekçeler"i vardı.

1868'in sonunda, Rus Bakunin, içinde kendisinin önderi olduğu "Sosyalist Demokrasi İttifakı" adlı bir ikinci Enternasyonal oluşturmak amacıyla Enternasyonal'e katıldı. Her türlü teorik bilgiden yoksun bir adam olan Bakunin, bu ayrı yapının, Enternasyonal'in bilimsel propagandasını temsil ettiği iddiasında bulundu -ki bu propaganda, Enternasyonal içindeki bu ikinci Enternasyonal'in özel işlevi haline getirildi.

Onun programı, sağdan ve soldan üstünkörü derlenmiş bir karmaşaydı: SINIFLARIN EŞİTLİĞİ (!); toplumsal hareketin başlangıç noktası olarak miras hakkının kaldırılması (St. Simoncu saçmalık); üyelere bir dogma olarak dayatılan tanrıtanımazlık vb.; temel dogma olarak da siyasal hareketten bilerek uzak durma (Proudhonculuk).

Bu çocuklara özgü heceleme kitabı, işçi hareketinin gerçek koşullarının henüz çok az gelişmiş olduğu İtalya ile İspanya'da ve Latin İsviçresi ile Belçika'daki birkaç kendini beğenmiş, hırslı ve boş doktrinci arasında rağbet gördü (ve hala belirli bir oranda tutuluyor).

Bay Bakunin'e için, bu öğreti (Proudhon'dan, St. Simon'dan ve diğerlerinden parça parça alıp bir araya getirdiği saçmalık) ikincil bir konu; yalnızca onun kişisel olarak kendisini kanıtlamasının bir aracıdır. Bir teorisyen olarak bir hiç olsa da, özünde, entrikacılıkta onun üzerine yoktur.

Genel Konsey, yıllarca, onun (belirli bir ölçüde, özellikle güney Fransa'daki Proudhoncular tarafından desteklenen) komplolarına karşı mücadele etmek zorunda kalmıştı. Genel Konsey, en sonunda, I. (2) ve (3), IX., XVI., XVII. konferans kararlarıyla uzun süredir hazırladığı darbesini indirdi.

Açıktır ki, Genel Konsey, Avrupa'da savaşmakta olduğu şeyi

Amerika'da desteklemez. I. (2) ve (3) ve IX. kararlar, şimdi, New York Komitesi'ne her türlü sekte oluşumlara ve amatör gruplara bir son vermesi ve gerekirse bunları ihraç etmesi için kullanacağı yasal silahlarını sağlamaktadır.

New York Komitesi, konferans kararlarına tümüyle katıldığını resmi bir yazıyla Genel Konsey'e iletmekle iyi yapacaktır.

Ayrıca Rusya'daki rezil işlerini aydınlatan XIV. Karar'dan korkmuş olan Bakunin, artakalan izleyicileri arasında bu konferansa karşı bir protesto başlatmak için olabilecek her çabayı gösteriyor.

Bakunin, bu amaçla, Cenevre ve Londra'daki (her durumda, sayısal olarak güçsüz bir kesim) Fransız siyasi sığınmacıların morali bozulmuş kesimiyle ilişki kurmuştur. Açıkça ifade edilen slogan, "*Cenevre Konseyi'nin pan-Almancılığın (özellikle Bismarckçılık) egemenliğinde olduğu*"dur. Bu, affedilmez biçimde, benim Alman olarak doğmuş olmama ve Alman Konseyi üzerinde fiilen belirleyici düşünsel etkide bulunmam olgusuna gönderme yapmaktadır. (Bakunin: Konsey'deki Alman unsur sayısal olarak hem İngilizler'den hem de Fransızlar'dan üçte iki oranında güçsüz. Suç, tam da, İngiliz ve Fransız unsurların teori söz konusu olduğunda (!), bu Alman unsurun egemenliği altında olmasında ve bu egemenliği, yani Alman bilimini faydalı hatta vazgeçilmez bulmasındadır.)

Onlar Cenevre'de, -Lozan Kongresi'nde, Ferre'i Versay'daki cellatlarına ihbar edecek denli utanmaz olan- burjuva Madam Andree Leo'nun koruması altında, Almanya'daki en gerici gazete olan *Journal de Geneve*'in kullandığıyla neredeyse harfi harfine aynı sözcüklerle bize karşı iddialarda bulunan *La Revolution Sociale*'i yayınladılar.

Londra'da, *Qui Vie*'nin -sana ekte gönderdiğim ve bizim Fransa Sekreterimiz Seraillier'in bir mektubunun da yer-

aldığı- 42. sayısında faaliyetlerinin bir örneğini bulacağın bir Fransız Şubesi kurmaya giriştiler. Aralarında çok sayıda ispiyoncunun yer aldığı 20 kişiden oluşan bu şube, Genel Konsey tarafından değil ama çok sayıda başka şube tarafından tanınmış durumda.

Aslına bakarsak, bu alçaklar çetesinin entrikalarına karşı, Fransa'da ve Bakunin'e nasıl değer verildiğini bildikleri; benim sermaye üzerine kitabımın kısa süre önce basılmış olduğu Rusya'da büyük bir propaganda sürdürüyoruz...

Siyasi bir hareket olarak Bakunin: İşçi sınıfının siyasi hareketinin nihai amacı, elbette, siyasi iktidarın işçi sınıfı yararına geçirmesidir; bunun için de, doğallıkla, işçi sınıfının, bizzat ekonomik mücadelelerden yükselen önceki örgütlenmesinin belirli bir noktaya kadar geliştirilmiş olması gerekir.

Bununla birlikte, içinde işçi sınıfının egemen sınıflara karşı bir sınıf olarak ortaya çıktığı ve onları dışarıdan bir baskı uygulayarak zorlamaya çalışan her hareket siyasi bir harekettir. Örneğin belirli bir fabrikada, hatta belirli bir işkolunda grevler, vb. yoluyla, kapitalistleri daha kısa bir işgününü kabullenmeye zorlama girişimi, salt ekonomik bir harekettir. Öte yandan, onları sekiz saat çalışma vb. için bir yasa çıkarmaya zorlamayı hedefleyen hareket, siyasi harekettir. Bu yolla, işçilerin tek tek ekonomik hareketlerinden, her yerde bir siyasi hareket, yani, kendi çıkarlarını genel bir biçimde; genel bir toplumsal baskı gücüne sahip olarak dayatmayı amaçlayan bir sınıf hareketi doğar. Bu hareketler, belirli ölçüde bir önceki örgütlenmenin varlığına dayansalar da, bizzat kendileri, aynı ölçüde bu örgütlenmenin gelişmesinin aracıdırlar.

Eğer işçi sınıfı örgütsel bakımdan henüz toplu iktidara; yani, egemen sınıfların siyasal iktidarına karşı belirleyici bir seferberliğe kalkışacak kadar ilerlemiş değilse, ne olursa olsun, bunun için, egemen sınıfların politikasına karşı sürekli ajita-

syonla ve düşmanca bir tutumla eğitilmelidir. Tersi durumda, Fransa'daki Eylül Devrimi'nin gösterdiği ve belli bir ölçüde Bay Gladstone ile ortaklarının İngiltere'de günümüze dek başarıyla sürdürdükleri oyunun da kanıtladığı gibi, egemen sınıfların elinde oyuncak olmaya devam eder. (...)

Briefe und Auszüge aus Briefen von Joh. Phil. Becker, Jos. Dietzgen, Friedrich Engels, Karl Marx U. A. an F. A. Sorge und Andere, Stuttgart 1906;

Marx and Engels Correspondence, International Publishers, 1968'den aktaran:
http://www.marxists.org/archive/marx/works/1871/letters/71_11_23.htm



Engels'in Milano'daki T. Cuna'ya yazdığı 24 Ocak 1872 tarihli mektuptan

24 Ocak 1872, Londra

(...)

1868'e kadar Enternasyonal'e karşı entrikalar çevirmiş olan Bakunin, Bern Barış Kongresinde bozguna uğradıktan sonra ona katıldı ve hemen onun içinde Genel Konsey'e karşı ter-
tiplere girdi. Bakunin'in, Proudonculukla komünizm
karışımı özgün bir kuramı var. Bu kuramın başlıca yanı, or-
tadan kaldırılması gereken asıl kötülük olarak sermayeyi,
dolayısıyla da toplumsal gelişmeden doğmuş olan kapita-
listlerle ücretli emekçiler arasındaki sınıf karşıtlığını
görmemesi; bunun yerine, asıl kötülüğün devlet olduğunu
düşünmesidir. Sosyal demokrat işçilerin büyük çoğunluğu,
bizim, devlet gücünün egemen sınıfların -toprak sahiplerinin
ve kapitalistlerin- kendi toplumsal ayrıcalıklarını korumak
için kendilerini donattıkları örgütlenmeden başka bir şey ol-
madığı düşüncemizi benimserken, Bakunin, sermayeyi
yarananın devlet olduğunu, kapitalistin kendi sermayesine
ancak devlet vasıtasıyla sahip olduğunu savunmaktadır.
Dolayısıyla, başlıca kötülük devlet olduğuna göre, öncelikle
ortadan kaldırılması gereken şey de odur; onun ardından,
kapitalizm kendiliğinden cehennem olup gidecektir. Biz ise,
tersine, şunu diyoruz: sermayeye, yani her türlü üretim
aracının az sayıda elde toplanmasına son verildiğinde, dev-
let kendiliğinden yokolacaktır. Arada öze ilişkin bir fark var.
Onu önceleyen bir toplumsal devrim olmadan devletin
kaldırılması saçmadır; sermayenin kaldırılması başlı başına
toplumsal devrimdir ve üretim tarzında bütünsel bir değişik-
liği kapsar. Dahası, Bakunin'e göre ana kötülük devlet
olduğu için, devletin -ister cumhuriyet, ister monarşi isterse
herhangi bir başka şey olsun- varlığını sürdürebileceği hiçbir

şey yapılmamalıdır. Dolayısıyla da, siyasetten tamamen uzak durulmalıdır. Siyasi bir eylemde bulunmak, özellikle de seçimlere katılmak, bu ilkeye ihanet olur. Yapılacak şey propaganda yapmak, devlete küfür yağdırmak ve örgütlenmek; bütün işçiler, yani çoğunluk kazanıldığında da, bütün otoriteleri görevden almak, devleti feshetmek ve onun yerine Enternasyonal'in örgütlenmesini geçirmektir. Bin yılı başlatacak olan bu büyük eyleme, toplumsal tasfiye adı veriliyor. Bütün bunlar kulağa son derece radikal geliyor ve o kadar basittir ki, beş dakikalık dinlemeyle öğrenilebilir. Bakunin'in kuramının İtalya'da ve İspanya'da genç avukatlar, doktorlar ve diğer doktrinciler arasında hızla yandaş bulmasının nedeni budur.

Ancak, işçi kitleleri kendi ülkelerindeki kamu işlerinin, aynı zamanda onların kendi işleri olmadığına hiçbir zaman ikna olmayacaklar; onlar, yaratılıştan siyasidirler ve onları siyaseti bir yana bırakmaları gerektiğine inandırmaya çalışan kişi sonunda kendisi bir yana atılır. İşçilere her koşul altında siyasetten uzak durmaları gerektiğini vaazetmek, onları papazların ya da burjuva cumhuriyetçilerin kucağına atmak demektir.

Bakunin'e göre, Enternasyonal, siyasal mücadele için değil ama toplumsal tasfiye gerçekleşir gerçekleşmez eski devlet örgütünün yerini almak üzere kurulduğundan, geleceğin toplumuna ilişkin Bakuninci ölküye olabildiğince yaklaşmalıdır.

Bu toplumda, her şeyden önce, hiç bir otorite olmayacaktır; çünkü otorite = devlet = mutlak kötülüktür. (Bu insanlar, son noktada karar verici bir irade, birleşik bir yönetim olmaksızın bir fabrikanın, bir demiryolunun nasıl işletileceği ya da bir geminin nasıl yüzdürüleceği konusunda ne düşündüklerini elbette söylemiyorlar.) Çoğunluğun azınlık üzerindeki otoritesi de sona ermektedir. Her birey ve her topluluk

özerktir. Ama Bakunin, herkes kendi özerkliğinden bir miktar özveride bulunmadıkça, yalnızca iki kişiden oluşan bir toplumun bile nasıl mümkün olacağı konuda da susuyor.

Dolayısıyla, Enternasyonal de bu modele uygun biçimde yeniden düzenlenmelidir. Her şube ve oradaki her birey özerktir. Genel Konsey'e, tehlikeli ve kendisi için bile moral bozucu, zararlı bir otorite veren Basel kararlarının cehenne me kadar yolu var!

Bu otorite her ne kadar özgür iradeyle verilmiş olsa bile, otorite olduğuna göre ortadan kalkmalıdır!

Bunlar, sözkonusu sahtekarlığın bellibaşlı noktaları. İyi de, Basel kararlarını kimler yarattı? Bizzat bay Bakunin ve ortakları!

Bu baylar, Genel Konsey'i Cenevre'ye taşıma, yani kendi ellerine geçirme planlarını Basel Kongresi'nde uygulayamayacaklarını anlayınca, değişik bir yol izlediler. Bakuninci İtalyan basınında, örneğin *Proletario*'da ve *Gazzettino Rosa*'da bulunabilecek bir bahaneyle, büyük Enternasyonal'in içinde bir enternasyonal birlik olan *Sosyalist Demokrasi İttifakı*'nı kurdular. Onlar, sıcakkanlı Latin ırklarına, soğuk ve ağır hareket eden Kuzeyliler için olandan daha ateşli bir program gerektiğini iddia ettiler. Bu tasarı, Enternasyonal içinde ayrı bir uluslararası örgüte elbette göz yummayacak olan Genel Konsey'in direnmesi sayesinde boşa çıktı.

(...) Öte yandan, Jules Favre ve Bismarck'tan Mazzini'ye kadar bütün gericiler, Enternasyonal'e saldırma sözkonusu olunca, her zaman, Bakunincilerin saçmalıklarına sarılmışlardır. Mazzini'ye ve Bakunin'e karşı yaptığım ve *Gazzettino Rosa*'da da yayınlanan 5 Aralık tarihli açıklamamı zorunlu kılan da budur. (...)

Bu baylar yasal sınırlar içerisinde kaldıkları sürece, Genel Konsey onları seve seve kendi hallerine bırakacaktır. Çok farklı unsurlardan oluşan bu koalisyon çok geçmeden dağıla-

caktır. Ama onlar tüzüğe ya da kongre kararlarına karşı herhangi bir girişimde bulunacak olurlarsa, Genel Konsey de üzerine düşeni yapar.

Bu insanların, komplolarını, tam da Enternasyonal'e karşı genel bir saldırının başlatıldığı sırada başlatmış olduklarını göz önünde bulundurursan, uluslararası polis köpeklerinin bu oyunda parmakları olduğunu düşünmemezlik edemezsin –ki öyle de. Cenevrelî Bakuninciler, Bezeiers'te polis görevlisini kendi muhabirleri olarak seçtiler! Önde gelen iki Bakuninci, Lyon'dan Albert Richard ve Leblanc buradaydılar ve bunlar, yine Lyon'lu olan ve işlemeye başladıkları Scholl adındaki bir işçiye, Thiers'i devirmenin tek yolunun Bonaparte'ı tahta geçirmek olduğunu söylemişler. Bunlar, sığınmacılar arasında, onun tekrar tahta geçmesi yollu propaganda yapmak üzere, Bonaparte'ın parasıyla dolaşıyorlardı! Bu bayların siyasetten uzak durmaktan kastettikleri şey işte bu! Berlin'de, Bismarck'ın mali olarak desteklediği *Neuer Social-Demokrat* da aynı telden çalıyor. Bütün bunların içine Rus polisinin ne kadar dahil olduğunu, şu anda tartışılır bir soru olarak bir yana bırakıyorum. Ama Bakunin, Neçayev meselesine boğazına kadar bulaşmıştır (bunu elbette reddediyor ama elimizde özgün Rusça raporlar var; Marx ile ben Rusça anladığımızdan, bunu bize yutturamaz. Neçayev ya bir Rus ajan-provokatörüdür ya da öyleymişçesine davranmıştır. Dahası, Bakunin'in Rus dostları arasında her türden kuşkulu insanlar bulunuyor. (...)

F. Engels, Politisches Vermächtnis Aus uneröffentlichten Briefen, Berlin 1920;

Marx and Engels Correspondence, International Publishers, 1968'den aktaran:
http://www.marxists.org/archive/marx/works/1871/letters/71_01_24.htm

Marx'ın Hannover'deki Kugelman'a yazdığı 18 Mayıs 1874 tarihli mektuptan

18 Mayıs 1874, Londra

(...)

Şu anda İngiltere'de, yalnızca kentlerdeki işçi hareketi bir ilerleme sergiliyor; sanayi işçileri, öncelikle şimdiki önderlerinden kurtulmak zorundalar. Lahey Kongresi'nde bu adamları açıkça suçladığımda, kendimi kabul görmemeye ve karaçalmalara maruz bıraktığımı biliyordum. Ama bu tür sonuçları hiçbir zaman önemsemedim. Şurada burada, bu açık suçlamaları yaparken yalnızca görevimi yerine getirdiğim anlaşılmaya başlanıyor.

(...)

*Marx Engels On Britain,
Foreign Languages Publishing House, Moscow, 1962;
Letters to Dr. Kugelman,
International Publishers, New York, 1934;
Karl Marx, Briefe an Kugelman,
Prolit-Buchvertrieb, Gießen, 1972*



Engels'in Hoboken'deki F. A. Sorge'ye yazdığı 12 -[17] Eylül 1874 tarihli mektuptan

12-[17] Eylül 1874, Londra

(...)

Senin gidişinle birlikte, eski Enternasyonal tümüyle tasfiye oldu ve sonuna geldi. Bu da iyi bir şey. O, henüz yeniden uyanmakta olan işçi hareketine birliği ve her türlü iç polemikten kaçınmayı dayatan baskının bütün Avrupa'da egemen olduğu İkinci İmparatorluk dönemine aitti. Bu, proletaryanın dünya çapında ortak çıkarlarının ön plana çıkabildiği bir andı: Almanya, İspanya, İtalya ve Danimarka harekete ya daha yeni katılmıştı ya da henüz katılma yolundalardı. Aslında, 1864'te, hareketin teorik niteliği, Avrupa'nın her yerinde, yani kitleler arasında, hala son derece bulanıktı. Alman komünizmi henüz bir işçi partisi olarak yoktu, Proudonculuk kendi özel heveslerinde ısrar edebilmek için çok güçsüzdü. Bakunin'in yeni saçmalığı, bir dereceye kadar, kendi kafasında bile yoktu; hatta İngiliz sendikalarının başkanları bile, tüzük gerekçelerinde konmuş olan programın kendilerine bu harekete girmeleri için bir zemin sağladığını düşündüler. İlk büyük başarının, bütün fraksiyonların bu naif birliğini boşa çıkarması zorunluydu. Bu başarı, her ne kadar Enternasyonal onu yaratmak için parmağını bile kımıldatmamış da olsa, kuşkusuz, düşünsel olarak onun çocuğu olan; bu yüzden Enternasyonal'in tümüyle haklı sayılmayacak bir biçimde sorumlu tutulduğu Komün oldu.

Enternasyonal, Komün sayesinde Avrupa'da manevi bir güç durumuna gelince, aynı anda arbede başladı. Her fraksiyon, başarıyı kendi adına sömürmek istiyordu. Kaçınılmaz çöküş geldi. Çalışmayı eski kapsamlı program doğrultusunda sürdürmeye gerçekten hazır olanların -Alman komünist-

lerinin- artan güçleri karşısında duyulan kıskançlık, Belçikalı Proudoncuları maceracı Bakuninciler'in kucağına attı. Lahey Kongresi her iki taraf için de gerçek bir son oldu. Enternasyonal adına hala bir şeylerin yapılabileceği tek ülke Amerika idi ve yürütme, yerinde bir içgüdüyle oraya aktarıldı. Onun saygınlığı şimdi orada da tükenmiş durumda ve onu yeni bir yaşam için parlatma yönünde girişilecek her çaba ahmakça ve boşa enerji kaybı olacaktır. Enternasyonal, on yıl boyunca Avrupa tarihinin bir yanını -geleceğin üzerinde kurulduğu yanını- belirledi ve bu çalışmasını gururla anımsayabilir. Ancak o, eski biçimiyle yaşamaktadır. Eskisine benzeyen yeni bir Enternasyonal'i -her bir ülkedeki proleter partilerin ittifakını- yaratmak için, 1849-64 arasında olduğu gibi işçi hareketinin genel olarak bastırılması gerekecektir. Ancak proleter dünya böyle bir şey için artık fazlasıyla büyümüş ve genişlemiştir. Bana göre, bir sonraki Enternasyonal -Marx'ın yazıları birkaç yıl etkili olduktan sonra- doğrudan doğruya komünist olacak ve bizim ilkelerimizi ilan edecek.

(...)

Briefe und Auszüge aus Briefen von Joh. Phil. Becker, Jos. Pietzgen, Friedrich Engels, Karl Marx u. A. an F. A. Sorge und Andere, Stuttgart 1906;
Marx and Engels Correspondence, International Publishers, 1968



Kaynakça

K. Marx – F. Engels, Werke, Bd. 2, Dietz Verlag, Berlin/DDR 1972

K.Marx-F.Engels, Werke, Bd. 4, Dietz Verlag, Berlin / DDR 1972

Karl Marx & Friedrich Engels - Werke, Band 16, 6. Auflage, Dietz Verlag, Berlin, 1975

Karl Marx/Friedrich Engels - Werke, Band 18, 5. Auflage Dietz Verlag, Berlin, 1973

K. Marx & F. Engels - Werke, Band 21, 5. Auflage 1975, Dietz Verlag, Berlin,

Karl Marx & Friedrich Engels: Werke, Artikel, Entwürfe, September 1864 bis September 1867, Akademie Verlag GmbH Berlin, 2003

Collected Works of Marx and Engels, Correspondence 1864-1868, Volume 42, International Publishers, New York 1987

Collected Works of Marx and Engels, Correspondence 1864-1868, Volume 43, International Publishers, New York 1976

Franz Mehring, Geschichte der deutschen Sozialdemokratie, Bd. III, Stuttgart, J. H. W. Dietz 1919

Die Erste Internationale, Band 1 - 2, A.Bach, L. I. Golman, B. E. Kunina, Verlag Progress, Moskau 1981

Karl Marx - The First International and After, Political Writings Volume 3., Fernbach, David (Red.), Harmonds-worth, Penguin Books 1974

Geschichte der Internationale, Band 1, Julius Braunthal, Verlag J.H.W.Dietz Nachf. GmbH, Berlin-Bonn, 3. Auflage, 1978.

History of the First International, Y.M. Stekloff, London, 1928

Zur Geschichte des Bundes der Kommunisten 1849 bis 1852, Karl Obermann, Berlin 1955

Geschichte der österreichischen Sozialdemokratie, Ludwig Brügel, Wien, 1922, Bd.II

The Labour Aristocracy in 19th Century Britain., E. J. Hobsbawm, Democracy and the Labour Movement, London 1959

The First International in France, 1864-1872 - Its Origins, theories and impact, Julian P.W. Archer, Lanham, New York, Oxford: University Press of America 1997

The Common People 1746-1946, G. D. H. Cole and R. Postgate, Bristol 1961

Die Geschichte der Lage der Arbeiter in England seit 1832, J. Kuczynski, Berlin 1958

Die Chartistenbewegung, Hermann Schlüter, Berlin 1923

1848: The Revolution of the Intellectuals, L.B. Namier, London, 1946

Britain in Europe, 1789-1914, R.S. Seton-Watson, Cambridge, 1937

Die Internationale in Amerika, Hermann Schüler, Chicago, 1918, s. 185



“... eski Enternasyonal tümüyle tasfiye oldu ve sonuna geldi. Bu da iyi bir şey. O, henüz yeniden uyanmakta olan işçi hareketine birliği ve her türlü iç polemikten kaçınmayı dayatan baskının bütün Avrupa'da egemen olduğu İkinci İmparatorluk dönemine aitti. Bu, proletaryanın dünya çapında ortak çıkarlarının ön plana çıkabildiği bir andı: Almanya, İspanya, İtalya ve Danimarka harekete ya daha yeni katılmıştı ya da henüz katılma yolundalardı. Aslında, 1864'te, hareketin teorik niteliği, Avrupa'nın her yerinde, yani kitleler arasında, hala son derece bulanıktı. Alman komünizmi henüz bir işçi partisi olarak yoktu, Proudonculuk kendi özel heveslerinde ısrar edebilmek için çok güçsüzdü. Bakunin'in yeni saçmalığı, bir dereceye kadar, kendi kafasında bile yoktu; hatta İngiliz sendikalarının başkanları bile, tüzük gerekçelerinde konmuş olan programın kendilerine bu harekete girmeleri için bir zemin sağladığını düşündüler. İlk büyük başarının, bütün fraksiyonların bu naif birliğini boşa çıkarması zorunluydu. Bu başarı, her ne kadar Enternasyonal onu yaratmak için parmağını bile kımıldatmamış da olsa, kuşkusuz, düşünsel olarak onun çocuğu olan; bu yüzden Enternasyonal'in tümüyle haklı sayılmayacak bir biçimde sorumlu tutulduğu Komün oldu.”

*F. Engels'in, F. A. Sorge'ye yazdığı
12 -[17] Eylül 1874 tarihli mektuptan*

ISBN 978-605-4071-01-2



9 786054 071012

fiyatı: 20 YTL

